

VI. évfolyam.
1928.

1. szám,
január.

MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE

SZERKESZTI ÉS KIADJA A NEMZETKÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL.

Megjelenik havonta.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 10 pengő
Félévre 5 „
Közhev. 1 évre. 6 „
közalk. 1 félévre. 3 „

Igazgató:

KOVÁCS ALAJOS dr.
h. államtitkár, a M. Tud. Akad. I. tagja.

Szerkesztő:

DOBOVITS SÁNDOR dr.
miniszteri osztálytanácsos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

**Budapest,
II., Keleti Károly-utca 7.**

TELEFON: T. 207-72.

TARTALOM:

	Old.		Old.
<i>Terület és népesség.</i>			
A nyelvismeret, mint a nemzetiségi statisztika ellenőrzője. I. közl. — Kovács Alajos dr.	1	<i>Árstatisztika és pénzügy.</i>	
A többes születések statisztikája. — Saite Tivadar dr.	33	1927. évi árstatisztikai és pénzügyi jelzőszámok. — Szőnyi Gyula dr.	90
<i>Szociális statisztika.</i>			
Munkanélküliség és munkapiac Magyarországon az 1927. évben. — Kovács Norbert dr.	44	1. Áralakulás. — 2. A részintézeti betétek. — 3. A részvények értéke. — 4. Fizetésképtelenségek. — 5. Váltóvások.	
A társadalmi biztosítási szervek taglétszáma	53	<i>Irodalmi Szemle.</i>	
Iparforgalmi munkabérek az 1927. év III. negyedében	55	Könyvismertetések	106
<i>Mezőgazdaság.</i>			
Erdőgazdaságunk és fafogyasztásunk. — Szöllősy Zoltán dr.	58	Magyarország néprajzi térképe. Tervezte: Kozulovics Károly.	
Az élelmiszervizsgálatok eredményei.	63	Mattyasovszky Miklós: A földművelés közgazdaságtana.	
A világ kakaótermése és fogyasztása	66	Schandl Károly: Birtokpolitika és földreform Magyarországon.	
<i>Ipar.</i>			
A gyáripari statisztika a konjunktúrakutatás szolgálatában. — Bene Lajos	66	Ferdinand Tönnies: Der Selbstmord in Schleswig-Holstein.	
A világ műselyemtermelése és műselyemkereskedelme	72	Könyvtári szaporulat	110
A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma	74	Folyóiratszemle	113
<i>Kereskedelem és közlekedés.</i>			
Import- és exportindex. — Kádas Károly dr.	75	<i>Egyéb.</i>	
Magyarország külkereskedelme 1927 november havában	79	Régi statisztikai adatok	116
Magyarország légiforgalma. — Várzeghy János dr.	81	Lélekszám. — Népsűrűség.	
Magyarország gépjárműállománya	89	Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság	118
		A Bizottság ügyviteli szabályzatának módosítása és a Bizottság újjáalakítása. Szakosztályi ülések.	
		Kisebbségi közlemények	125
		Nemzetközi Statisztikai Intézet. (Kairói ülészek. — Tagválasztás. — Tisztikar. — Az Intézet halottai.)	
		Esztország és Lettország statisztikusainak konferenciája.	
		Svájci Statisztikai Társaság. Párizsi Statisztikai Társaság.	
		Személyi hírek. (Gräwell dr. — Zwick A. dr. — Messinger dr. — Nicolai Ödön t.)	
		Hadifoglyok és menekültek.	
		Magyarország gazdasági jelzőtáblája.	130
		Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. (Munkanélküliség. — Munkapiac. — Drágulási indexszámok. — Betétek. — Tőzsdeindex. — Magyar Nemzeti Bank.)	

Utánnymás csak a forrás megjelölésével van megengedve.

Ára: 1 pengő 50 fillér.

VIe année.
1928.

REVUE

N° 1.
Janvier.

HONGROISE DE STATISTIQUE

RÉDIGÉE ET PUBLIÉE PAR L'OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE DU ROYAUME DE HONGRIE.

Paraît chaque mois. — Abonnement :
Hongrie.

Un an 10 pengós

6 mois

Etranger, port compris.

Un an 1. pengós

6 mois 6 .

Directeur :

Dr ALOYSE KOVÁCS
sous-secrétaire d'Etat, membre corresp. de
l'Académie Hongroise des Sciences.

Rédacteur :

Dr ALEXANDRE DOBROVITS
conseiller de section.

Rédaction et administration :

Budapest,
11., Keleti Károly-u. 7.

Téléphone: T. 207-72.

SOMMAIRE :

	Page		Page
<i>Territoire et population.</i>		Mouvement aérien de la Hongrie. —	
La connaissance de langue comme		<i>Dr Jean Várszeghy</i>	81
contrôle de la statistique des nationalités. 1 ^{re} publ. — <i>Dr Alojse Kovács</i>	1	Effectif des véhicules à moteur en Hongrie	89
Statistique des naissances multiples.		Finances. — Prix.	
— <i>Dr Théodore Saile</i>	33	Indices de statistique de prix et de	
<i>Statistique sociale.</i>		finances pour 1927, en Hongrie. —	
Chômage et marché du travail en		<i>Dr Jules Szönyi</i>	90
Hongrie en 1927. — <i>Dr Norbert Kovács</i>	44	1. Formation de prix. — 2. Dépôts en banque.	
Effectif des membres des organisations		— 3. Valeur des actions. — 4. Insolvabilités.	
d'assurance sociale	53	— 5. Lettres de change protestées.	
Salaires de la population industrielle dans		Revue littéraire.	
le III ^e trimestre de 1927	55	Chronique de livres	106
<i>Agriculture.</i>		Carte ethnographique de la Hongrie. Projetée	
Exploitation forestière et consommation		par <i>Charles Kogulowicz</i> . — <i>Nicolas Mallya-</i>	
de bois en Hongrie. — <i>Dr Zoltan Szöllösy</i>	58	<i>sowszky</i> : Traité économique de l'agriculture.	
Résultats des analyses de vivres en		<i>Charles Schandl</i> : Politique de propriétés et	
Hongrie	63	réforme agraire en Hongrie. — <i>Ferdinand</i>	
Production et consommation mondiale du		<i>Tönnies</i> : Der Selbstmord in Schl.-Holstein.	
cacao	66	Accroissement de bibliothèque	110
<i>Industrie.</i>		Reuves	113
La statistique de la grande industrie		Autres.	
au service de la recherche de con-		Données statistiques anciennes	116
jonctures. — <i>Louis Bene</i>	66	Population. — Densité de la population.	
Production et commerce mondiaux de la		Commission hongroise pour la fixation	
soie artificielle	72	des valeurs de statistique commerciale	
Production et mouvement des articles sou-		Modification du règlement d'affaires et réor-	
mis aux contributions indirectes en		ganisation de la Commission. — Séances de	
Hongrie	74	sections.	
Commerce et communications.		Petites communications	125
Indices d'importations et d'exporta-		Institut International de Statistique. (Session	
tions en Hongrie. — <i>Dr Charles</i>		du Caire. — Election de membre. — Election	
<i>Kádas</i>	75	du Bureau de l'Institut. — Les morts de	
Commerce extérieur de la Hongrie en		l'Institut). — La conférence des statisticiens	
novembre 1927	79	d'Estorie et de Lettonie. — Société Suisse	
		de Statistique. — Société Statistique de Paris.	
		— Nouvelles personnelles (<i>Dr Gräwell</i> . —	
		<i>Dr A. Zwick</i> . — <i>Dr Messinger</i> . — <i>Edmond</i>	
		<i>Nicolai f.</i>) — Prisonniers de guerre et réfugiés.	
		Tableau économique de la Hongrie. 130	
		Graphiques au tableau économique. (Chômage.	
		marché du travail. — Nombres-indices de la	
		cherté de la vie. — Dépôts. — Indice de la	
		Bourse. — Banque nationale de Hongrie.	

La reproduction des articles est permise, à condition d'indiquer la source.

Prix du numéro: 1 pengó 50 fillérs.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS!

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ szöveges ismertetés keretében *rajzok* (grafikonok) alkalmazásával *gyorsan*, könnyen érthetően és mérlegelhetően közli a hazai és külföldi népesedési, közegészségügyi, kulturális, szociális, mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, közlekedési, pénzügyi, közigazgatási, bűnügyi, stb. statisztikai adatokat. Célja a háború óta teljesen megváltozott hazai állapotok feltárása és nemzetközi viszonylatban való megvilágítása, továbbá a statisztikai adatgyűjtések szükségességének, célszerűségének és gyakorlati hasznának bemutatása.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ az 1928. évben is havonként, változatlan terjedelemben jelenik meg. Előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

*egész évre 10 pengő, félévre 5 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 6 pengő, félévre 3 pengő*

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ ezidőszert *negyedévenként* megjelenő füzetei részletes és rendszeresen visszatérő táblázatokban közlik Magyarország legújabb népesedési, közegészségügyi, vándorlási, külkereskedelmi forgalmi és árstatisztikai adatait, valamint időszakosan (függetlenül) megjelenő táblázatokban nyilvánosságra hozzák a fontosabb mezőgazdasági, ipari stb. statisztikai adatokat és a társadalmi biztosítások statisztikai eredményeit

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon (közalkalmazottak és közhivatalok részére is):

egész évre 12 pengő. Egy negyedévi összevont szám ára 4 pengő.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re **együttesen** is lehet előfizetni.

A két közlemény **együttes** (kombinált) előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

*egész évre 20 pengő, félévre 10 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 16 pengő, félévre 8 pengő.*

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re a magyar kir. központi statisztikai hivatalnál (**Budapest, II., Keleti Károly-utca 7. szám, földszint 14.**) lehet előfizetni.

Felkérjük t. Előfizetőinket, hogy a pontos expedíció érdekében ugyanerre a címre sürgősen közöljék az esetleges címváltozásokat és az előfizetési díj beküldése kapcsán nevüket és lakásuk pontos címét olvashatóan írva tudassák a kiadóhivatallal.

1928 április hónapjában megjelenik

Magyarország Tiszti Cím- és Névtárának 1928. évi kiadása

A kötet tartalmazni fogja a szorosan vett részletes **címtári anyagot**, a minisztériumok és nagyobb központi hivatalok **ügybeosztását**, az ország **közigazgatási és anyakönyvi beosztását** stb., valamint az 1920 óta adományozott **nem hivatalnoki címek és rendjelek birtokosainak** (kormányfőtanácsosok, kormánytanácsosok, gazdasági főtanácsosok stb.) teljes névsorát.

Előfizetési ára (egészvászonkötésben) 14 pengő.

Előfizetési határidő 1928 február 15. — Ára az előfizetés lejártá után 20 pengő lesz. Megrendelések kizárólag a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal 71.303. számú bevételi csekklapjával történt befizetések útján eszközölhetők.

„**SCIENTIA**“ a tudományos szintézissel foglalkozó nemzetközi folyóirat. Megjelenik havonta 100—120 oldalas számokban.

FŐSZERKESZTŐ: RIGNANO JENŐ.

A „**SCIENTIA**“ valóban nemzetközi folyóirat, amelyet a világ minden részében lakó munkatársak szerkesztenek az egész világon él van terjedve;

az emberi tudás szintézisével és összefoglalásával, az összes tudományágak (a tudományok története, matematika, asztronómia, geológia, fizika, kémia, lélektan, szociológia) főkérdéseivel foglalkozik.

A „**SCIENTIA**“ a felsorolt összes tudományágakat érdeklő számos fontos cikket és ismertetésével a statisztika, demográfia, etnográfia, gazdaságtan, jogtudomány, hittörténet és szociológia minden egyes művelőjének érdeklődésével találkozhat, egyúttal pedig tömör és szintetikus formában módot nyújt a többi tudományágak legfontosabb feladatainak elsajjáltására;

munkatársai között az egész világ legismertebb tudósai helyet foglalnak.

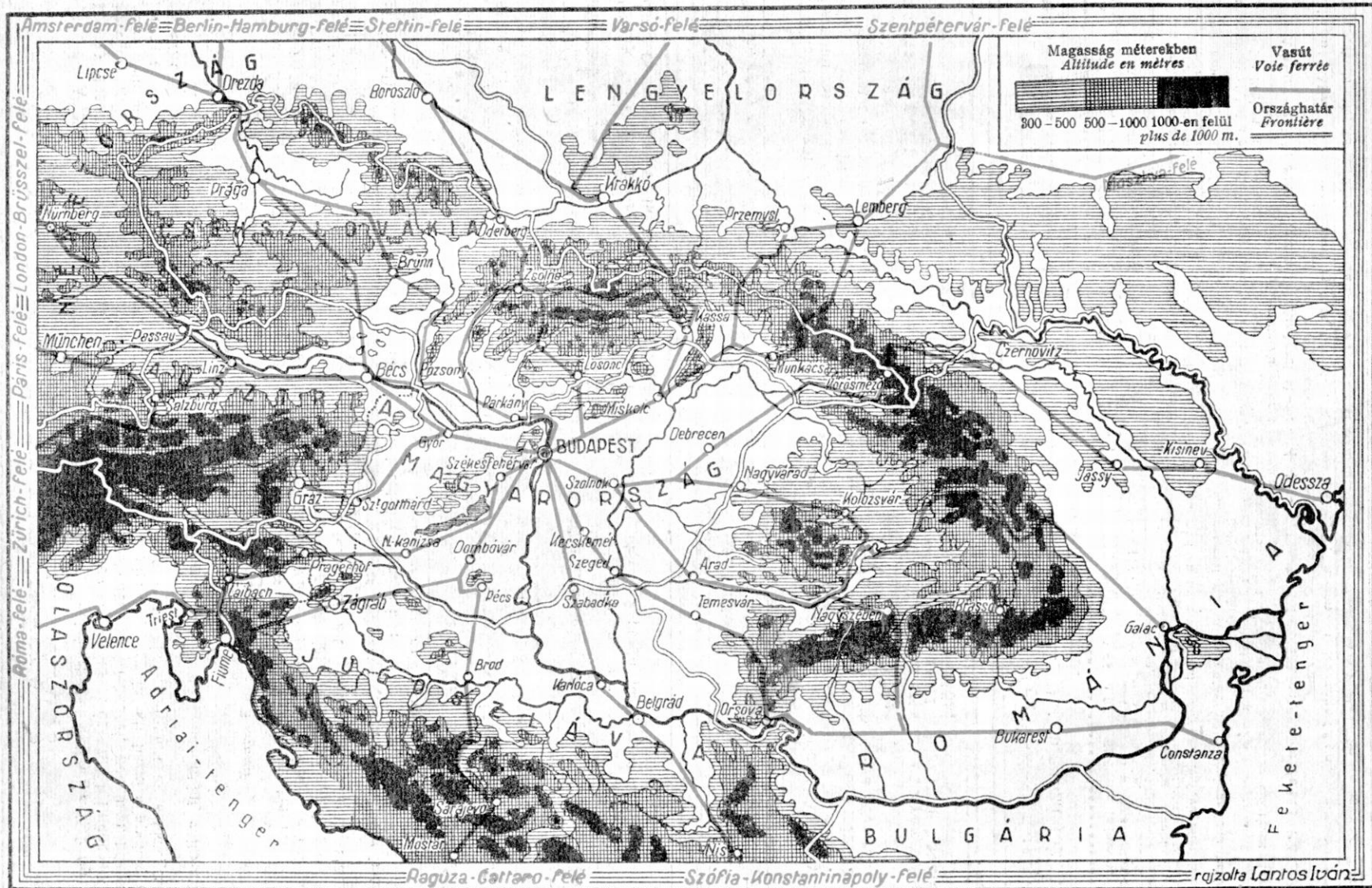
A folyóirat cikkei a szerzők anyanyelvén jelennek meg, ezenkívül az egyes számok mellékleteiben a nem francianyelvű cikkek francia fordításban is közöltek. (Érdeklődőknek a folyóirat milánói szerkesztősége a küldési díj megtérítése ellenében ingyen mutatványszámot bocsát rendelkezésére.)

A szerkesztőség címe: Milano (16) Carducci 22—D. + + + Szerkesztőségi titkár: Dr. Bonetti Pál.

A folyóirat magyarországi előfizetési ára 150 olasz líra.

Kiadók: Akad. Verlagsgesellschaft, m. b. H., Leipzig — Williams & Norgate, London — G. E. Stechert & Co., New-York — Félix Alcan, Paris — Nicola Zanichelli, Bologna — Ruiz Hermanos, Madrid — Renascença Portuguesa, Porto — The Maruzen Co., Tokyo

Magyarország és a szomszédos államok. — La Hongrie et les pays limitrophes.

----- A régi Magyarország természet által nem jelzett határa. — Frontière non naturelle de la Hongrie ancienne.

A nyelvismeret, mint a nemzetiségi statisztika ellenőrzője.¹⁾

La connaissance de langue comme contrôle de la statistique des nationalités.¹⁾

(I. közlemény. — Ire publication.)

Tartalom:

- I. A nyelvismeretre vonatkozó statisztika előnyei és szükségessége.
- II. A nyelvismereti statisztika módszere és eredményei Magyarországon.
- III. A nemzetiségi és nyelvismereti statisztika módszere és eredményei más államokban.
- IV. Összefoglalás és javaslat.

Résumé. La statistique des nationalités, qui était importante avant la guerre déjà, a gagné encore en importance depuis. Aussi, est-il nécessaire que dans tous les pays ayant des minorités nationales considérables, elle soit au-dessus de la critique au point de vue de la méthode et de l'objectivité; qu'elle soit aussi parfaite que possible quant au dépouillement des données et à la publication des résultats; qu'elle renseigne non seulement sur la position géographique des minorités, mais aussi sur leur vie économique et intellectuelle.

En ce qui concerne la question de la méthode, il est presque universellement admis que c'est par la langue maternelle qu'on peut établir le plus sûrement le nombre des nationalités. Il faut donc laisser entière liberté à tout le monde pour déclarer à quelle nationalité il désire appartenir et dans quelle langue il veut s'assurer les droits minoritaires. Quant à ceux qui parlent plusieurs langues, il conviendrait d'étendre le questionnaire à toutes les langues parlées en dehors de la langue maternelle, ainsi que cela se fait, depuis 1880, aux recensements de Hongrie.

Les données relatives à la langue maternelle et à la connaissance de langue devraient être dépouillées en corrélation aussi avec l'âge, la religion, le degré d'instruction, la profession, etc.; il serait utile

de les publier suivant des unités territoriales aussi petites que possible. Au point de vue de la statistique des nationalités, ce procédé a les avantages suivants:

1° Il permet de contrôler, exactement, la statistique des nationalités, car l'évolution de la connaissance de langue indique mieux que la statistique des nationalités même, l'extension des différentes langues.

2° Il montre dans quelle mesure augmente, d'une part, le nombre de ceux qui ne parlent qu'une langue et d'autre part, le nombre des personnes parlant plusieurs langues.

3° On peut observer la connaissance mutuelle de langue des nationalités et vérifier, par celle-là, les données relatives aux nationalités.

4° Il permet d'obtenir des données extrêmement intéressantes, au point de vue de statistique, sur le progrès de la connaissance de langue suivant les groupes d'âges, les professions, etc; ces données sont nécessaires aussi pour la direction de l'administration locale.

5° On peut établir — et cela importe surtout aux petites nations — l'extension des grandes langues mondiales, ce qui a une grande importance au point de vue des relations internationales.

A notre connaissance, seule la statistique hongroise répond à toutes ces conditions (voir les nombreux tableaux ci-dessous). C'est pourquoi il serait désirable que les Etats ayant des minorités considérables adoptent à cet égard le système hongrois. L'auteur de la présente étude a déposé là-dessus une proposition à la Session du Caire de l'Institut International de Statistique, car c'est à l'Institut qu'il incombe de reviser les méthodes statistiques des différents Etats et de proposer des méthodes plus parfaites et plus justes en rempla-

¹⁾ Ez a tanulmány a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek Kairóban 1927 dec. 29-től 1928 jan. 5-ig tartott XVII. ülése alkalmából készült és az ülés iratai között francia nyelven teljes terjedelmében megjelent. — Cette étude a été écrite à l'occasion de la XVIIe Session de l'Institut International de Statistique, tenue au Caire du 29 déc. 1927 au 5 janv. 1928; elle a paru en entier, en français, parmi les publications de la Session.

cement de celles qui se montrent insuffisantes ou inexactes pour l'établissement du nombre des nationalités.

Ainsi, l'Institut rendrait un grand service non seulement à la science statis-

tique, mais aussi à la cause de la paix, car il ferait taire les accusations que se lancent les Etats à cause de l'imperfection et de l'impossibilité de contrôle de la statistique des nationalités.

I. A nyelvismeretre vonatkozó statisztika előnyei és szükségessége.

A statisztika problémái között mindig jelentős helyet foglalt el a nemzetiségek statisztikája nemcsak methodikai tekintetben, de a statisztika eredményeit és azok kihatásait illetőleg is. El lehet mondani, hogy a világháború keletkezésére és végső döntésére is nagy befolyással volt a nemzetiségi statisztikának a modern népszámlálásokkal történt kifejlődése, amely részletesen feltárta az egyes államok lakosságának nemzetiségi viszonyait és ezzel egyrészt ürügyet adott a fajokon szomszédállamoknak arra, hogy jogot formáljanak fajokonaikkal való egyesülésre, másrészt új nemzeti államok képződésének a gondolatát érlelte meg. De éppen e nemzetiségi statisztika mutatta meg, hogy Közép- és Kelet-Európában a népek és fajok anynyira össze vannak keveredve és ennek következtében a nyelvhatárok olyan bizonytalanok és elmosódottak, hogy a nemzetiségi elv alapján tiszta nemzeti államokat alkotni ezen a területen teljes lehetetlenség.

Wilsont, amikor az államok alapjául a nemzetiségi elvet kimondta, bizonyára jóhiszeműség és békeszeretet vezette, de ő valószínűleg nem ismerte Európa nemzetiségi statisztikáját és különösen nem ismerte azokat a kulturális és gazdasági erőket, amelyek a nemzetiségek nyers száma mögött rejtőznek s amelyek az egyes államok lakosságát különböző nyelveik dacára századokon át összetartották, pedig a statisztika számsorai ezeket a viszonylatokat is feltárják. Ezek a gazdasági és kulturális viszonyok azonban, ha centrifugálisan jelentkeznek, az ú. n. nemzeti államok szerkezetének gyöngeségére is rávilágítanak, ezeknél csalóka képet adhat az uralkodó faj esetleges nagy többsége.

A világháború utáni békekötések teljesen átalakították Közép- és Kelet-Európa térképét. Meglévő államokat több esetben kétszeresre növeltek, rég megszűnt államokat pedig újra életre keltettek a nemzetiségi elv alapján, sőt olyan népeknek

is adtak önálló állami létet, amelyek azzal a történelem folyamán sohasem bírtak. Ezeknek a változtatásoknak sok esetben meg volt a jogosultsága és más nemzetek súlyosabb sérelme nélkül meg is voltak valósíthatók (pl. a Balti-államok), a változtatások nagyobb része azonban olyan volt, hogy a néprajzi, földrajzi és egyéb adottságok folytán súlyos igazságtalanságokat jelentettek más nemzetekre, amely igazságtalanságot még növelte az a körülmény, hogy az átcsatolandó területek lakosságát meg sem kérdezték afelől, akar-e a másik államhoz csatlakozni. Nem szólva itt a több százados történeti jogokról, amelyek sérelmet szenvedtek és a földrajzi és gazdasági egységekről, melyeket a gazdasági élet nagy kárára szétszakítottak, csak azt a közismert tényt hozzuk fel, hogy a békekötések folytán több mint 40 millió ember került ú. n. kisebbségek közé, tehát nyelvek meg nem felelő állam kötelékébe.

A nemzetiségi elvet, még ha azt tisztán és minden irányzatosság nélkül akarták volna keresztülvinni, akkor sem lehetett volna megvalósítani a népek erős keveredése folytán, ez a szép elv azonban még további sérelmet szenvedett azáltal, hogy az új politikai határokat sok esetben jóval a nemzetiségi határokon túl vonták meg részint történeti, részint gazdasági és katonai indokokkal támogatva ez eljárást.

Igaz, és ezt el kell ismerni, hogy a békekötések igyekeztek a nemzeti kisebbségek nyelvi jogait megóvni sok olyan intézkedéssel, amelyek lelkiismeretes végrehajtása mindenestre biztosítaná a kisebbségek fennmaradását. Minthogy a békeszerződések nem határozzák meg azt, hogy milyen számnál kezdődik a kisebbségek nyelvi joga, olyan gyakorlat kezd kialakulni — joggal-e vagy jogtalanul, azt most nem akarjuk bírálni, — a nemzeti kisebbségekkel bíró államokban, hogy a közigazgatásnál, bíraskodásnál sőt egyéb téren is, csak ott adják meg a nemzeti kisebbségek-

nek a békeszerződésben biztosított nyelvi jogokat, ahol a nemzeti kisebbségek a lakosságnak 20%-át elérik. Ha a nemzetiségi statisztika pontos és minden kritikát kiáll, akkor a legalább 20%-ot kitevő kisebbségek mindenesetre nyugodtak lehetnek afelől, hogy a békeszerződésben biztosított nyelvi jogaik érvényesíthetők. Igen fontos tehát és a világháború után még fontosabbá vált, hogy a nemzetiségi statisztika mindazon államokban, amelyek jelentékeny kisebbségekhez jutottak, módszer és tárgyilagosság tekintetében minden kritikát kiálljon, az adatok feldolgozásában és az eredmények közlésében a lehető legtökéletesebbet nyújtsa és bepillantást engedjen a kisebbségeknek nemcsak térbeli elhelyezkedésébe, hanem azok egész gazdasági és kulturális életébe is.

Ami a methodika kérdését illeti, a statisztikai és demografiai kongresszusok, sőt magának a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek ülései is többször foglalkoztak ezzel a kérdéssel és lehet mondani, hogy most már véglegesen kialakult az a nézet, hogy az egyes nemzetiségek számát statisztikailag csak a nyelv, még pedig az *anyanyelv* kérdezése által lehet legmegközelítőbben megállapítani. A nyelvhasználat mindenkinek egyéni joga, amelyhez legtöbb esetben érzülete is igazodik s így mindenkinek a saját egyéni bevallására kell bízni annak az eldöntését, hogy milyen nemzetiséghez kíván tartozni, *milyen nyelven kívánja magának a kisebbségi jogokat biztosítani*. Anyanyelv alatt itt természetesen nem a szoros értelemben vett anyanyelvet értjük, hanem azt a nyelvet, amelyet a megszámlált egyén a népszámlálás időpontjában minden befolyásolástól menten magáénak vall. Ez a nyelv tehát különbözhet attól a nyelvtől, amelyet valaki anyjától tanult, bár az esetek 99%-ában egyezni fog azzal. Nyilvánvaló, hogy annak a célnak, hogy mindenki ténylegesen beszélt nyelve és mondjuk vonzódása, érzülete alapján kerüljön be egyik vagy másik nemzetiség rovatába, sem a társalgási nyelv, sem a családi nyelv kérdezése nem felel meg. Még kevésbé felel meg egyenesen a nemzetiségnek vagy fajnak a kérdezése, mert ez tág teret nyújt az önkényes felvételeknek, leszármazás és öröklés

alapján való megállapításoknak, családnévek alapján való besorozásoknak stb., amely eljárások a nemzetiségi statisztikát elhomályosítják, sőt meghamisíthatják s ezzel a nyelvi kisebbségek nyelvi jogait is illuzóriusokká tehetik.

A statisztikai tudomány szempontjából, amely a nemzetiségi statisztika methodikai részét már régen tisztázta, csak fájjalunk és megrónunk lehet azt az eljárást, amelyet egyik európai állam az 1927. évben tartott népszámlálásában követett, amikor a mindenki által könnyen bevallható anyanyelv helyett a népi eredetet kérdezte a népszámlálásnál. Mintha tudomást sem vett volna arról az évtizedek óta folytatott vitáról, amely e körül a kérdés körül forogott s amelyeket ezek a viták a fentebb kifejtett értelemben már régen eldöntöttek. Ha ilyen esetek előfordulhatnak, akkor a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek egész munkája kárba veszett, mert mi értelme van annak, hogy éveken át tanácskozunk statisztikai felvételi módszerekről s meg is állapítjuk azoknak legalkalmasabb módját, ha ezek után valamelyik állam visszatér egy olyan felvételi módszerhez, mely már egy félszázaddal ezelőtt is túlhaladott volt a statisztikai tudomány megítélése szerint.

Mint fentebb jeleztem, a statisztikai tudomány mai állása szerint az anyanyelv kérdezése sem az, amellyel legjobban meg lehet közelíteni az egyes nemzetiségekhez tartozók számát. Teljesen tökéletes még ez a módszer sem lehet, mert olyan emberek-nél, akik több nyelvet egyformán jól beszélnek és azokat váltakozva használják, sokszor nehéz eldönteni saját maguknak is, hogy mi az anyanyelvük. Ilyen esetben természetesen teljesen az egyéni belátásra, jobban mondva érzületre kell bízni több nyelv közül az anyanyelv megállapítását. A népszámlálás kérdései között a legtöbb olyan, amelyre a választ könnyű megadni, a felelet tekintetében kétség nem lehet. Ilyen pl. a nem, kor, családi állapot, születési hely, stb., amelyek nem kétségesek (feltéve természetesen, ha a megszámlált egyén tudja saját adatait). A nyelv-nél azonban, de csak a több nyelvet beszélőknél

kétely merülhet fel a hovátartozás iránt. Van olyan állam is, mint pl. Németország, amely megengedi két anyanyelvnek a bevezetését s ezeket a kétnyelvűeket külön is mutatja ki. Ez annyiban helytelen, mert az ilyen kétnyelvűeket nem lehet sem az egyik, sem a másik nemzetiséghez sorozni, vagy pedig csak önkényes kombináció útján, rendesen felezéssel lehet szétválasztani. Éppen azért, hogy az ilyen bizonytalanságok megszűnjenek, amelyek a nemzetiségi statisztika megbízhatóságát rontják, az anyanyelven kívül amely feltétlenül csak egy nyelv lehet, *minden államban*, ahol a nemzetiségi statisztikának egyáltalán jelentősége van, *kérdezni kellene az anyanyelven kívül beszélt nyelveket is*, úgy, amint az Magyarországon 1880 óta minden népszámlálásnál történik.

Természetesen nem elegendő a kérdést egyszerűen feltenni, hanem a nyelvtudásra vonatkozó adatokat korral, vallással, műveltséggel, foglalkozással és esetleg egyéb demográfiai jelenségekkel kombinálva is fel kell dolgozni és minél kisebb területi egységek szerint közzétenni. Ennek az eljárásnak előnyei a nemzetiségi statisztika szempontjából a következők:

1. Lehetővé teszi ez az eljárás az anyanyelven alapuló nemzetiségi statisztikának pontos ellenőrzését, mert ott, ahol a nemzetiségi adatok egyik népszámlálásról a másikra feltűnő eltolódásokat vagy következtelen fejlődési folyamatokat mutatnak, a különböző nyelvek ismeretének fejlődési folyamata világosan megmutatja, hogy melyik nemzetiségnek nyelve erősödik jobban és melyik kevésbé, esetleg melyik nyelv foglal tért a másiknak határozott rovására.

2. Ezzel az eljárással meg lehet állapítani a csak anyanyelvükön beszélőknek a számát, amellyel viszont ki lehet mutatni azt, hogy valamely területen mennyire csökken vagy emelkedik az egynyelvűség, esetleg melyik nyelv válik fokozatosan szinte kizárólagossá. Ennek a folyamatnak a megfigyelése szintén ellenőrzéséül szolgál a nemzetiségi megoszlásnak.

3. Meg lehet figyelni egy-egy városban, községben vagy területen a főbb nemzetiségek kölcsönös nyelvtudását, vagyis azt,

hogy egyik nemzetiség a másik nyelvét milyen mértékben bírja s ennek a folyamatnak mi az iránya. Ha ezek az adatok megvannak és azokból az tűnik ki, hogy a kölcsönös nyelvtudás egyenlő erejű nemzetiségeknél körülbelül egyenlő, különböző erejű nemzetiségeknél pedig az elterjedés arányának megfelelő, úgy ezek az adatok a legerősebb bizonyítékai a nemzetiségi statisztika helyességének és ezzel a legkönnyebben megcáfolhatók azok a vádak, amelyeket a kisebbségek részéről leggyakrabban hallunk hangoztatni, hogy t. i. az államnyelvet beszélő kisebbségek a népszámlálásnál az uralkodó nemzetiségekhez soroztatnak.

4. A nyelvtudásnak ezen ellenőrző szerepén kívül általános statisztikai szempontból is rendkívül érdekes adatokat lehet ezáltal nyerni az egyes nyelvek ismeretéről a népesség kora, foglalkozása, stb. szerint és arról a fejlődésről, amelyet az egyes nyelvek ismerete a népesség különböző rétegeiben mutat, s amelyek nemcsak a statisztikai tudomány szempontjából érdekesek és tanulságosak, hanem a helyi közigazgatás irányítására nézve is szinte megbecsülhetetlenek.

5. Ha a feldolgozás nemcsak az illető területen szokásos nyelvekre terjed ki, hanem az összes beszélt nyelveket magában foglalja, úgy alkalom nyílik arra — s ez különösen kisebb nemzeteknél fontos — hogy megtudjuk a feldolgozásból azt, hogy a lakosságból hányan ismerik a nagy világnyelveket, ami viszont a nemzetközi érintkezés szempontjából nagyfontosságú.

Tudomásunk szerint a nemzetiségi statisztikának a nyelvismerettel való ez a kiegészítése és a nyelvismeretre vonatkozó adatoknak a jelzett szempontok szerint való feldolgozása és közzététele csupán csak a magyar statisztikában található. Más államokban, ahol az anyanyelvet és a nyelvtudást kérdezik, vagy a felvételben, vagy a feldolgozásban, vagy a közzétételben térnek el a fentebbi követelményektől, bár az újabb népszámlálásoknál több helyen haladást látunk ebben az irányban is. Később az egyes államok idevonatkozó módszereit is ismertetni fogjuk és ott fogunk majd rámutatni a jelentkező hiányokra.

II. A nyelvismereti statisztika módszere és eredményei Magyarországon.

Az alábbiakban a magyar statisztika gazdag anyagából óhajtok bemutatni különböző adatokat, hogy ezáltal bebizonyítsuk azt, mennyire szükséges lenne, hogy valamennyi állam, hol a nemzetiségi kérdésnek bármilyen kis jelentősége van, hasonló módszerekkel tárja fel lakosságának nemzetiségi és nyelvi viszonyait.

A magyar népszámlálások, amint már fentebb említettük, 1880 óta 10 évenként mutatják ki a nemzetiségi adatokat az anyanyelv kérdése alapján. Az anyanyelv mellett minden alkalommal az egyéb beszélt nyelv is kérdezett. Az adatok feldolgozásában és közzétételében azonban bizonyos fejlődési folyamat észlelhető. Az 1880. évi népszámlálás a beszélni nem tudó gyermekeknel nem mutatta ki az anyanyelvet s ezeket egyik nemzetiséghez sem sorozta be. 1890 óta azonban az egész népesség részletezett anyanyelvek szerint, a beszélni nem tudó gyermekeknel az anya nyelve vétetvén alapul. 1890 óta az 1880. évi népszámlálás adatai is visszamenőleg korrigáltattak az összehasonlíthatóság kedvéért oly módon, hogy a beszélni nem tudó gyermekek az egyes nemzetiségek %-os arányában osztattak fel és számítottak az illető nemzetiséghez.

Ami az egyéb beszélt nyelveket illeti, azok feldolgozásánál három népszámláláson keresztül (1880, 1890 és 1900) az a módszertani hiba történt, — ezt őszintén be kell vallanunk —, hogy a magyar anyanyelvűeknél csak az első helyen megnevezett egyéb beszélt nyelv vétetett számba, a nem magyar anyanyelvűeknél pedig a beszélt magyar nyelv minden esetben, a többi beszélt nyelv közül pedig csak az, amely a ma-

gyar nélkül első helyen volt megnevezve. Ennek a magyarázatát most már nem tudjuk adni, bizonyára a feldolgozás technikai nehézségei szolgáltak erre okul, mert abban az esetben, ha a lapon több beszélt nyelv szerepelt, az illető lapokat többször kellett volna számbavenni, ami először is lehetlenné tette volna azt, hogy a beszélt nyelvek szerint feldolgozott lapok száma egyezék az illető nemzetiség számával, másrészt ez a feldolgozásellenőrzését is megnehezítette volna. Bármint áll a dolog, csak sajnálhatjuk, hogy ez a téves eljárás megtörtént, mert így 1900 előtről a nyelvtudásról nincsenek egészen pontos, megbízható és a későbbi adatokkal minden tekintetben összehasonlítható adataink. Csupán a csak anyanyelvükön tudók száma és a nem magyar anyanyelvűek közül magyarul tudók száma tekinthető egészen pontos adatnak. Meg kell azonban jegyezni, hogy olyan területi egységekben, amelyekben csak két főnemzetiség van és a harmadik vagy negyedik, stb. nemzetiség már csak alárendelt szerepet játszik, tapasztalás szerint az adatbevallók a másik főnemzetiség ismert nyelvét jelentik be első helyen, úgyhogy ilyen városokban vagy területe részekben az első helyen megnevezett nyelv feldolgozása is elég biztos támpontot nyújt a kölcsönös nyelvismeretre nézve. Módszertani szempontból ez az eljárás azonban semmiesetre sem tökéletes.

Rátérve most már az adatokra, a magyar anyaország régi területén (beleszámítva Fiumét, de nem számítva Horvát-Szlavonországot, amelynek teljes nyelvi autonómiája volt) az egyes anyanyelvekhez tartozók száma és aránya az 1. számú tábla szerint alakult.

1. A népesség anyanyelv szerint való megoszlása Magyarországon 1880-tól 1910-ig.

Répartition par langue maternelle de la population de la Hongrie, de 1880 à 1910

Év ¹⁾ Année ¹⁾	Összes népesség Populat. totale	Magyar Hongrois	Német Allemands	Tót Slovaques	Oláh Roumains	Ruthén Ruthènes	Horvát Croates	Szerb Serbes	Egyéb Autres
1880	13,749.603	6,404.070	1,870 772	1,855.451	2,403.041	353.229	²⁾ 639.986		223.054
%	100.0	46.6	13.6	13.5	17.5	2.6	4.6		1.6
1890	15,162.988	7,357.936	1,990.084	1,896.665	2,589.079	379.786	²⁾ 194.412	²⁾ 495.133	259.893
%	100.0	48.5	13.1	12.5	17.1	2.5	1.3	3.3	1.7
1900	16,838.255	8,651.520	1,999.060	2,002.165	2,798.559	424.774	191.432	437.737	333.008
%	100.0	51.4	11.9	11.9	16.6	2.5	1.1	2.6	2.0
1910	18,264.533	9,944.627	1,903.357	1,946.357	2,948.186	464.270	194.808	461.516	401.412
%	100.0	54.5	10.4	10.7	16.1	2.5	1.1	2.5	2.2

¹⁾ 1880-ban és 1890-ben csak polgári, 1900-ban és 1910-ben polgári és katonai népesség. — Pour 1880 et 1890, seulement populat. civile; pour 1900 et 1910, populat. civile et militaire.

²⁾ A bunyevácokkal és sokácokkal együtt, kik később az egyéb anyanyelvűek közé soroztattak. — Y compris les Bougnévatzes et les Schokatzes, rattachés depuis à la rubrique „autres“.

Kétségtelen, hogy a világháború előtti Magyarországon abszolút számban a magyar elem szaporodott a legnagyobb mértékben, relative pedig csakis a magyarság foglalt tért, míg a kisebbségek aránya úgyszólván következetesen kisebb és kisebb lett. Ennek a jelenségnek számtalan, a földrajzi, történelmi, települési helyzetből, gazdasági, műveltségi, stb. viszonyokból eredő magyarázata van, amelyeket e sorok írója és sokan mások több ízben részletesen kifejtettek és amely okokat a magyar béketárgyalásokról szóló kötetek is részletesen kifejtene. Hogy röviden összefoglaljuk ezeket az okokat, a magyarság ezt az eredményt a következő körülmények összejátszása folytán érte el:

1. A régi Magyarország tudvalevőleg olyan tökéletes földrajzi egység volt, amelyben a folyók majdnem kivétel nélkül az ország határától az ország belseje felé törekedtek.

2. A magyarság az ország középső sík és dombos területét lakta, a kisebbségek pedig, akiknek legnagyobb része későbbi bevándorló volt, mint a magyarság, köröskörül az ország periferiáit s az Alföldnél sokkal kevésbé termékeny területeket tartották megszállva.

3. A belső termékeny területek jóval sűrűbb lakosságot lévén képesek eltartani, a periferiákról állandó vándorlás folyt a magyar nyelvterület felé, amely az egyenkint vagy családonként érkező s a magyar nyelvterület városaiban és nagy alföldi községeiben szétszóródó más nyelvű bevándorlókat fokozatosan beolvasztotta.

4. A városok a kisebbségi nyelvterületeken is túlnyomóan magyarok voltak, amelyek szintén asszimiláló hatást gyakoroltak.

ezenkívül ezek és a kisebbségi területeken keletkező egyéb bánya- és nagyobb ipartelep-pek a magyar nyelvterületről is nagy számban kapták munkásaikat, minthogy a magyar parasztságban volt a legtöbb birtoktalan elem, a városokat és ipartelepeket tehát legfőképpen ez az elem táplálta.

5. A magyarság természetes szaporodása statisztikailag bebizonyítottan nagyobb volt, mint a kisebbségeké együttesen.

6. A nem magyar nemzetiségek földrajzi elhelyezkedésükből kifolyólag mostohább gazdasági viszonyok között lakván, közülök nagyobb volt az amerikai kivándorlás, mint a magyarok közül. Az erdélyi románokra ezenkívül vonzó erőt gyakorolt a szomszédos és termékeny földű Románia, amely egyébként az oláhsághoz hasonlóan mostohább viszonyok között lévő székelységet is nagy mértékben fogyasztotta és olvasztotta be.

Ha a magyarság nagyobb fejlődését ezekkel az okokkal nem tudnók megmagyarázni, a nyelvtudásra vonatkozó adataink bizonyítják, hogy a fejlődés iránya tényleg az volt, amit a nemzetiségi statisztika számai mutatnak. Abban az esetben ugyanis, ha a nemzetiségi statisztika a magyarul tudókat magyaroknak mutatta volna ki, úgy a magyarok közül csak anyanyelvükön tudóknak száma rohamosan csökkent volna, holott az adatok az ellenkezőt mutatják. Volt ugyanis

Év	Csak magyarul tudó	A magyarok %-ában
1880	5,283.380	82·5
1890	5,989.628	81·4
1900	6.870.576	79·4
1910	7,897.916	79·4

2. A más nyelven is beszélő magyarok és a magyarul is beszélő nem magyarok számának gyarapodása 1880-tól 1910-ig.

Accroissement de 1880 à 1910 du nombre des Hongrois parlant d'autres langues et des non-Hongrois parlant hongrois.

É v A n n é e	Más nyelvet is beszélő magyarok száma Nombre d. Hongrois parlant d'autres langues	Szaporodás Accroissement		Magyarul is beszélő nem magyarok száma Nombre des non-Hongrois parlant hongrois	Szaporodás Accroissement	
		számszerint nombre	%		számszerint nombre	%
1880 polgári népesség — <i>Populat. civile</i>	1,120.690	—	—	817.771	—	—
1890 " " " " " "	1,368.308	247.618	22·1	1,078.487	260.716	31·9
1900 " " " " " "	1,759.434	391.126	28·6	1,365.764	287.277	26·6
1900 polgári és katonai népesség — <i>Populat. civile et militaire</i>	1,780.944	—	—	1,384.729	—	—
1910 polgári és katonai népesség — <i>Populat. civile et militaire</i>	2,046.711	265.767	14·9	1,875.789	491.060	35·5
Szaporodás — <i>Accroissement</i> 1880—1910	—	904.511	80·7	—	1,039.053	127·0

Meggyőző érv tehát a magyarságnak a valóságban is jóval nagyobb fejlődése mellett, hogy míg a nem magyar nemzetiségek száma 30 év alatt csak 13·4%-kal nőtt, a kizárólag csak magyarul tudó, tehát még a kétségeskedők szemében is elvitathatatlanul magyarok száma 50%-kal növekedett.

Hogy pedig a magyarság száma nem a magyarul tudó nemzetiségekkel növeltetett meg, arra nézve a 2. számú kimutatás szolgálhat cáfolatul.

Az idegen nyelvismeret e szerint abszolút számban körülbelül egyforma haladást tett a magyarok és a nem magyarok közt, sőt a haladás aránylag még sokkal nagyobb a nem magyaroknál a magyar nyelvismeret terjedése tekintetében, amit pedig nem mutatnának adataink, ha a népszámlálás magyar anyanyelvűeknek minősítette volna azokat a nem magyarokat, akik magyarul megtanultak.

A kölcsönös nyelvtudásra vonatkozó adatokat csak az 1910. évi népszámlálásról lehet kimutatni, minthogy — amint fentebb említettem — régebben csak az első helyen megnevezett nyelv dolgoztatott fel, s így a magyarok közül más nyelven beszélőkre vonatkozó adatok nem teljesek.

Az 1910. évi népszámlálás vonatkozó adatai a következők:

magyar németül tudott	1,254.411
német magyarul	756.971
magyar tótul	547.136
tót magyarul	417.306
magyar románul	40.096
román magyarul	373.822
magyar ruthénul	49.841
ruthén magyarul	64.915
magyar horvát-szerbül tudott	178.508
horvát-szerb magyarul	178.958

A németet kivéve tehát a többi nemzetiségnél a magyarok közül idegen nyelvet beszélők száma nem sokban különbözik az illető nemzetiségből magyarul beszélők számától. A német nyelvénél ezt megmagyarázza az a körülmény, hogy a német nyelv Magyarországon az Ausztriával való kapcsolatnál fogva nagy szerepet játszott és azt a gazdasági, különösen kereskedelmi élet és a katonaság szolgálati nyelve is erősen terjesztette. Azért volt jóval több németül tudó magyar, mint megfordítva. Egyébként e számok azt bizonyítják, hogy a kölcsönösen beszélt nyelvek egymást körülbelül kiegyenlítik; vagyis ha feltesszük pl. azt, hogy a románul beszélő magyarok tulajdonképpen románok, viszont a magyarul beszélő románok magyarok, a két nemzetiség száma alig változnék. A kisebb területi egységek szerint is meglévő adatok azt bizonyítják, hogy a nemzetiségek érintkező felületein az egyes nemzetiségek körülbelül hasonló számban és arányban tanulják meg egymás nyelvét, feltéve, hogy a két nemzetiség abszolút száma között nincs igen nagy különbség. Később, ahol egyes városok adatait is fogjuk közölni, ezt meggyőzően fogjuk bebizonyítani látni.

Fentebb már említettük, hogy a csak anyanyelvükön beszélők száma már 1880-ban is helyesen volt megállapítva. Az 1880. évi adatok tehát pontosan összehasonlíthatók az 1910. évekkel, amely évről természetesen utoljára vannak adatok a régi Magyarországról.

A csak anyanyelvükön tudók számát és arányát az említett két népszámlálás szerint a 3. számú tábla mutatja.

3. A csak anyanyelvükön tudók száma és aránya 1880-ban és 1910-ben.

Nombre et proportion, en 1880 et 1910, des habitants ne sachant que leur langue maternelle.

Év. megnevezés <i>Année, désignation</i>	Magyar <i>Hongrois</i>	Német <i>Allemands</i>	Tót <i>Slovaques</i>	Oláh <i>Roumains</i>	Ruthén <i>Ruthènes</i>	Horvát- Szerb- Croatis- Serbes	Egyéb <i>Autres</i>	Összesen <i>Total</i>
1880								
Összes szám — <i>Nombre total</i>	6,404.070	1,870.772	1,855.451	2,403.041	353.229	639.986	223.054	13,749.603
Ebből csak anyanyelvén tud <i>Dont ne savaient que leur langue maternelle</i>	5,283.375	1,181.608	1,596.406	2,220.989	317.329	485.397	104.131	11,189.235
%	82·5	63·2	86·0	92·4	89·8	75·8	46·7	81·4
1910								
Összes szám — <i>Nombre total</i>	9,944.627	1,903.357	1,946.357	2,948.186	464.270	656.324	401.412	18,264.533
Ebből csak anyanyelvén tud <i>Dont ne savaient que leur langue maternelle.</i>	7,897.916	888.149	1,470.500	2,526.887	383.577	448.107	163.570	13,778.706
%	79·4	46·7	75·5	85·7	82·6	68·3	40·8	75·4

A nemzetiségek keveredése és a nyelvtudás fejlődése következtében valamennyi nemzetiségnél csökkent a csak anyanyelvükön tudók aránya. Legkevesebbé természetesen a magyarságnál, amely legnagyobb tömegben lakik együtt s viszont legnagyobb mértékben a németeknél, akik leginkább vannak szétszóródva az egész országban. A nem magyar anyanyelvűeknél a csak anyanyelvükön tudók arányának csökkenését leginkább mindenesetre a magyar nyelvtudás terjedése okozta, mert a más nyelven beszélők között a magyarul tudók vannak 70—80%-os többségben.

Azt is látjuk a 3. sz. táblából, hogy a csak anyanyelvükön beszélők abszolút száma a magyarságnál növekedett a legerőteljesebben, majdnem 50%-kal. Erősen növekedett még a csak anyanyelvükön beszélők száma az egyéb alatt összefoglalt ki-

sebb nemzetiségeknél, itt azonban a növekvést az okozza, hogy a bunyevácok, sokácok stb. 1880-ban még nem ide, hanem a horvát-szerbekhez tartoztak. Az erőszakos magyarosítás vádját megcáfolja az az adat, hogy pl. 1910-ben 1880-hoz képest az oláhok közt 306.000-rel több volt olyan, aki magyarul egyáltalán nem tudott.

A magyaron kívül egyéb nyelvek ismeretére vonatkozó adatok megvannak ugyan 1880-ból is, ezeket azonban fentebb már említett okokból országosan nem lehet összehasonlítani az 1910. évekkel.

Az 1900. és 1910. évi népszámlálás egyöntetű korcsoportok szerint (amelyek az alacsonyabb korcsoportoknál az óvó- és tanköteles korhoz igazodnak) kimutatta a csak anyanyelvükön beszélők számát. Ebből az adatsorból csupán a csak magyarul tudók számait mutatjuk be.

4. A csak magyarul beszélő magyar anyanyelvűek száma és aránya korcsoportok szerint 1900-ban és 1910-ben.

Nombre et proportion, en 1900 et 1910, des habitants de langue maternelle hongroise ne parlant que hongrois, par groupes d'âges.

Korcsoportok Groupes d'âges	Magyar anyanyelvűek összes száma <i>Total des habitants de langue mat. hongroise</i>		Ebből csak magyarul beszél <i>Dont ne parlaient que hongrois</i>			
	1900	1910	1900		1910	
			szám sz. - nombre	%	szám sz. - nombre	%
— 3 éves ans	718.479	802.967	707.655	98,5	789.449	98,3
3—5 "	678.050	723.960	635.975	93,8	681.180	94,1
6—11 "	1.142.369	1.352.915	998.080	87,4	1.186.551	87,7
12—14 "	567.497	669.291	464.384	81,8	550.123	82,2
15—19 "	884.187	1.007.797	683.684	77,3	788.572	78,2
20—29 "	1.328.967	1.603.135	960.187	72,2	1.177.631	73,5
30—39 "	1.107.803	1.225.188	783.460	70,7	858.593	70,1
40—49 "	934.656	998.485	673.048	72,0	706.327	70,7
50—59 "	663.233	808.724	491.063	74,0	590.056	73,0
60—69 "	421.754	488.567	318.148	75,4	368.553	75,4
70—79 "	165.511	217.418	125.507	75,8	166.487	76,6
80 éven felül <i>Au-dessus de 80 ans</i>	39.014	46.180	29.385	75,3	34.394	74,5
Összesen — Total	8.651.520	9.944.627	6.870.576	79,4	7.897.916	79,4

Látjuk, hogy a két népszámlálásnál az arányszámok korcsoportonként is milyen szépen egybevágunk. Ez nem volna lehetséges akkor, ha a magyarul tudó idegen anyanyelvűeket magyarok gyanánt mutatuk volna ki. Sőt éppen a tanköteles korúaknál látjuk azt, amely korcsoportnál

ilyen irányú gyanu legkönnyebben férkőzhet az adatokhoz, hogy a csak magyarul tudók aránya még növekedett is.

Ezekből az adatokból érdekes következtetést vonhatunk arra nézve is, hogy egy bizonyos korcsoporthoz tartozóknak egy nyelvűsége hogyan változik meg 10 év alatt.

É v	Korcsoport	A csak magyarul tudók aránya %-ban	É v	Korcsoport	A csak magyarul tudók aránya %-ban	Változás
1900	20—29 éves	72,2	1910	30—39 éves	70,1	— 2,1
"	30—39 "	70,7	"	40—49 "	70,7	—
"	40—49 "	72,0	"	50—59 "	73,0	+ 1,0
"	50—59 "	74,0	"	60—69 "	75,4	+ 1,4
"	60—69 "	75,4	"	70—79 "	76,6	+ 1,2

A 4. sz. kimutatásból kivett és más csoportosításban összeállított adatok mutatják ezt. (L. az előző lap alján.)

A 20—29 éves magyarok közül tehát 1900-ban 72·2% csak magyarul tudott, 10 évvel később ugyanezen korcsoport, mely ezalatt 30—39 évesek közé került fel, csak 70·1%-ot mutat. Ez a csökkenés azt mutatja, hogy a 20 éven felüli magyarok egy része is még elsajátít idegen nyelveket. Egyébként a nyelvtudás — mint a 4. táblán lévő adatok mutatják — még a gyermekkorban fejlődik ki más nyelvű játszótársakkal és iskolatársakkal való érintkezés folytán.

A következő korcsoport már nem tanul idegen nyelvet, mert 10 év múlva is ugyanannyi a csak anyanyelvükön tudók aránya. 40 éven túl már a megtanult idegen nyelveket is kezdik elfelejteni, ami abból látszik, hogy a magasabb korcsoportokban 10 évről 10 évre mindig több lesz a csak anyanyelvükön beszélők aránya.

Ugyanezt a jelenséget lehet tapasztalni a többi nemzetiségnél is. Ezeknél azonban a csak anyanyelvükön beszélők száma korcsoportonként nincs kimutatva, csupán a magyar nyelvtudásról lehet a fentebb említett folyamatra következtetni. Az összes nem magyar anyanyelvűekre vonatkozólag ezeket az adatokat korcsoportonként a következőkben mutatjuk be:

Korcsoport	A nem magyar anyanyelvűek közül magyarul tudott %	
	1900	1910
3 évnél fiatalabb	11	1·2
3—5 éves	40	4·6
6—11 "	15·0	25·0
12—14 "	22·2	35·9
15—19 "	23·5	32·5
20—29 "	23·9	30·5
30—39 "	20·8	27·9
40—49 "	18·8	22·3
50—59 "	16·7	19·6
60—69 "	15·3	16·3
70—79 "	13·8	14·8
80 éven felül	11·8	13·0
Általában:	16·9	22·5

A magyar nyelvtudás minden korcsoportban erősen növekedett 10 év alatt, kétségtelenül legerősebben az iskolaköteles korosztályokban (6—11 és 12—14 év), ami a magyar nyelv intenzívebb tanításának a következménye, hogy azonban az élet is közrehatott a magyar nyelv terjesztésében, mutatja az, hogy sokan az iskolaköteles koron túl tanultak meg magyarul beszélni. Ha ugyanis szembeállítjuk egy évtized születésének arányszámait a két népszámlálás

szerint, fentebb a magyarokról közölt séma szerint a következő összeállítást kapjuk:

Év	Korcsoport	A nem magyar anyanyelvűek közül magyarul tudott %-ban	Év	Korcsoport	A nem magyar anyanyelvűek közül magyarul tudott %-ban	Változás
1900	20—29 éves	23·9	1910	30—39 éves	27·9	+ 4·0
"	30—39 "	20·8	"	40—49 "	22·3	+ 1·5
"	40—49 "	18·8	"	50—59 "	19·6	+ 0·8
"	50—59 "	16·7	"	60—69 "	16·3	- 0·4
"	60—69 "	15·3	"	70—79 "	14·8	- 0·5

A 20—30 év közötti népességből tehát 10 év múlva már 4%-kal többen tudtak magyarul. A 30—40 közöttiek magyarul tudása már csak 1·5%-kal javult 10 év alatt s a következő korcsoportnál 10 év múlva a százalék emelkedése már csak jelentéktelen (0·8%). 50 éven felül pedig már a nem magyar anyanyelvűek kezdik elfelejteni a magyar nyelvet. Ezt a folyamatot nemek szerint is meg lehet figyelni. Az adatok azt mutatják, hogy a férfiak sokkal nagyobb mértékben sajátítják el az idegen nyelvet, nem azért, mintha nagyobb nyelvtelhetségük volna, mint a nőknek, hanem azért, mert sűrűbben kerülnek más nyelvűekkel érintkezésbe. Viszont azonban előbb is kezdik elfelejteni az idegen nyelv ismeretét. Érdekes, hogy pl. a 20—30 éves korú férfiaknak 10 év alatt további 7%-a tanult meg magyarul, míg az ugyanolyan korú nőknek csak 1·8%-a.

1910-ről megvannak és közölve is vannak a kölcsönös nyelvtudásra vonatkozó adatok korcsoportok szerint. Ezek közül az adatok közül csak a magyar anyanyelvűek közül tótul és a tót anyanyelvűek közül magyarul tudókra vonatkozókat mutatjuk be. (I. 5. sz. tábla).

Abszolút számban többen tudnak tótul a magyarok közül, mint megfordítva. Az arányszám azonban a tótság kisebb tömegénél fogva a tótoknál természetesen sokkal magasabb. Az iskola hatása mindenestre meglátszik az utolsó számsoron, mert a magyarul tudó tótok arányszáma az ismétlődő tanköteles korban mindig a legmagasabb. Viszont a magyarok közül tótul legtöbben 30—50 év között tudnak.

A magyarul tudók idegen nyelvtudására vonatkozó adatok korcsoportok szerint csak egy évről (1910) vannak meg és így nem lehet megállapítani azt, hogy az egyes korcsoportok milyen haladást tettek az idegen nyelvek ismeretében az egyik népszámlá-

5. Kölcsönös nyelvtudás a magyarok és tótok között 1910-ben korcsoportok szerint.

Connaissance réciproque de langue parmi les Hongrois et les Slovaques, en 1910, par groupes d'âges.

Korcsoport Groupes d'âges	Magyar anyanyelvűek száma Nombre des habitants de langue matern. hongroise	Ebből tótul beszél Dont parlaient slovaque		Tót anyanyelvűek száma Nombre des habitants de langue matern. slovaque	Ebből magyarul beszél Dont parlaient hongrois	
		szám szerint — nombre	%		szám szerint nombre	%
— 3 éves ans	802.967	5.520	0.7	170.475	1.611	0.9
3—5	723.960	15.021	2.1	155.188	5.868	3.8
6—11	1,352.915	54.920	4.1	283.351	72.217	25.5
12—14	669.291	35.158	5.3	129.343	48.106	37.2
15—19	1,007.797	59.089	5.9	188.984	62.437	33.0
20—29	1,603.135	104.912	6.5	255.907	78.909	30.8
30—39	1,225.188	93.098	7.6	219.536	56.797	25.9
40—49	998.485	75.647	7.6	201.181	40.137	20.0
50—59	808.724	57.100	7.1	172.653	29.315	17.0
60—69	488.567	30.662	6.3	109.583	14.906	13.6
70—79	217.418	13.219	6.1	48.880	5.919	12.1
80—89	42.052	2.537	6.0	10.053	975	9.7
90—99	3.249	224	6.9	1.065	90	8.5
100 —	203	8	3.9	89	11	12.4
Ismeretlen korú d'âge inconn.	676	21	3.1	69	8	11.6
Összesen — Total	9,944.627	547.136	5.5	1,946.357	417.306	21.4

lástól a másikig. A közölt adatok mutatják azonban, hogy a magyarok 40—50 éves korukig is sajátítottak el idegen nyelveket, míg a nem magyar anyanyelvűeknél az életen kívül az iskola is nagymértékben hozzájárult a magyar nyelv elsajátításához. Hogy az iskolán túli korban milyen mértékben sajátították el a nem magyar anyanyelvűek a magyar nyelvet, azt már fentebb kimutattuk.

Ha ismerjük az egyes nemzetiségek kölcsönös nyelvtudását, vagyis ha az egyéni lapokon felsorolt összes beszélt nyelvek feldolgoztatnak, úgy módunkban van megállapítani azt, hogy az egyes nyelveket községenként, vidékenként, vagy az egész országban hányan beszélik, vagyis milyen az egyes nyelvek elterjedtsége. Magyarországon ezt tulajdonképpen csak az 1910. évi népszámlálás alkalmával lehetett első ízben pontosan megállapítani, mert amint már többször említettük, az előző népszámlálások alkalmával csak a magyar nyelvtudás volt pontosan megállapítva, a többi beszélt nyelvek közül csak az első helyen megnevezett nyelv volt feldolgozva, illetőleg számbavéve. Az a nyelvismeret tehát, amely a számlálólapon második sorban szerepelt, a statisztikából teljesen kimaradt, holott a nyelvismeretre vonatkozó statisztika szempontjából teljesen mindegy az, hogy az anyanyelven kívül beszélt nyelvet, vagy nyelveket önmagában, vagy más nyelvvvel együttesen beszél-e valaki.

1880-ban valamennyi kombinációban közölve volt a nyelvtudás, de azzal az alapvető hibával, amelyet már jeleztünk, a következő népszámlálásnál pedig csak a magyarok idegen nyelvtudása és a nem magyarok magyarul tudása volt kimutatva, ezek közül is az előbbi pontatlanul, mert csak az első helyen megnevezett nyelv volt feldolgozva s így az anyanyelvükön kívül két vagy több nyelvet beszélők csak egyszer vettek számba. Hogy pedig ilyen több nyelvet beszélők sokan vannak, abból is látszik, hogy a magyarok közül idegen nyelvet beszélők száma 1910-ben igen nagy növekedést mutat, főképpen azért, mert a több nyelvet beszélők valamennyi beszélt nyelvnél számbavétettek. Minthogy a régi Magyarországon a magyarságnál az idegen nyelvek közül a német nyelv ismerete volt a legelterjedtebb s bizonyos mértékben ez volt a műveltségnek is egyik fokmérője, azért az idegen nyelvet tudó magyarok legtöbbször a német nyelvet nevezték meg első helyen a beszélt nyelvek közül, azért a német nyelvismeret adata közelítette meg legjobban a valóságot, a többi nyelvek jórésze második helyen lévén megnevezve, a feldolgozásból kimaradt s így 1910-ben, amikor kivétel nélkül minden beszélt nyelv feldolgoztatott, ezeknél a nyelveknél mutatkozik a legnagyobb növekedés 1900-hoz képest. Ha csak a hat főnyelvet vesszük, a 6. számú tábla szerint növekedett e nyelveket beszélő magyarok száma 1900-tól 1910-ig.

6. A magyar anyanyelvűek nyelvismerete a két utolsó népszámlálás szerint.

Connaissance de langue des habitants de langue maternelle hongroise, suivant les deux derniers recensements.

Év; megnevezés <i>Année, désignation</i>	A magyar anyanyelvűek száma <i>Nombre des habitants de langue maternelle hongroise</i>	Ebből beszél még — <i>Dont parlaient</i>				
		németül <i>allemand</i>	tótul <i>slovaque</i>	oláhul <i>roumain</i>	ruthénul <i>ruthène</i>	horvát-szerbül <i>croate-serbe</i>
1900	8,651.520	1,051.177	328.882	261.252	29.421	61.993
1910	9,944.627	1,254.411	547.136	400.096	49.841	178.508
Növekedés <i>Accroissement</i> de 1900-tól à 1910-ig } szám } szerint } nombre } %	1,293.107	203.234	218.254	138.844	20.420	116.515
	14.9	19.3	66.4	53.1	69.4	188.0

Míg tehát a német nyelvismeret ezek szerint csak 19.3%-kal ment előre, a többi nyelvnél a növekedés 50—70%-os, sőt még annál is nagyobb, jelölve annak, hogy ezek a nyelvek az előző népszámlálásnál második helyen lévén megnevezve, a feldolgozásból többnyire kimaradtak. Aki tehát ezeknek a számoknak nagy növekedéséből azt akarná következtetni, hogy talán az 1910. évi népszámlálás sok magyarul tudó nem magyar anyanyelvűt a magyarok közé sorozott és ezzel szaporította meg az idegen nyelvet beszélő magyarok számát, az nagy tévedésben van, mert a növekvést túlnyomórészt a már említett módszerbeli változás okozta, és a régebbi népszámlálásoknál a feldolgozásnak az a tévedése, amely feltételezte azt, hogy a három és több nyelvet beszélők olyan kevés számban vannak, hogy azok teljesen elhanyagolhatók. Az 1910. évi népszámlálás azonban kiderítette azt, hogy például a magyarok közül 2,046.711 ember beszél idegen nyelvet, az általuk beszélt nyelvek száma azonban — csak a legelterjedtebb nyelveket véve — 2,612.251, tehát körülbelül félmillió ember van közöttük, aki anyanyelvén kívül nem egy, de legalább két nyelvet beszél. Az előbbi népszámlálásoknál a feldolgozás technikája következtében ezek mind elvesztek a statisztika számára.

A német anyanyelvűeknél aránylag még nagyobb különbséget látunk a két szám között. A németek között ugyanis 1,015.208 olyan egyén volt, aki anyanyelvén kívül más nyelvet is beszél. Az ezek által beszélt nyelvek száma pedig — ismét csak a legelterjedtebbeket véve — 1,305.920, többlet tehát 290.712. A németeknek tehát közel egyhatodrésze nem is két, de már három nyelvet beszélt.

Tekintet nélkül most már az anyanyelvre, az összes népességből általában:

magyarul tudott	11,820.416	vagyis 64.7 %
németül	3,441.681	18.9
tótul	2,658.745	14.6
oláhul	3,715.462	20.3
ruthénul	558.946	3.1
horvátul, szerbül tudott	1,089.925	6.0
vendül tudott	89.249	0.5
ceshül	51.773	0.3
lengyelül	48.739	0.3
cigányul	144.389	0.8
olaszul	62.061	0.3
franciául	99.685	0.5
angolul	54,537	0.3

A régi Magyarországon e szerint a magyar nyelvnek olyan nagy volt az elterjedtsége, hogy a többi hazai nyelvek együttevége sem éri el a magyar nyelvismeret számát és arányát.

Igen érdekesek azok a számok, amelyek a németen kívül a többi nagy nyugati nyelv elterjedtségére vonatkoznak. A francia nyelvnek a középiskolák egy részében való intenzív tanítása következtében, majdnem 100.000 ember volt a háború előtt a régi Magyarországon, aki a francia nyelvet ismerte. Különösen az intelligens városi lakosságban volt aránylag sok franciául tudó. A fenti számból magára Budapestre 45.796 esik.

Az angol nyelvtudás egy része szintén iskolai oktatás eredménye, magára Budapestre a fenti számból 20.568 esik, a vidéken és különösen a kivándorlási gócpontokon azonban az Amerikából visszavándoroltak hozták magukkal az angol nyelv ismeretét, pl. Abaúj-Torna megyében, amely egyik legrégebbi fészke az amerikai kivándorlási mozgalomnak, 279 franciául tudóval szemben 705 angolul tudót mutatott ki az 1910. évi népszámlálás. Az olasz nyelvtudást már majdnem kizárólag Magyarországon lakó, vagy a Magyarországra

bevándorlott olaszok terjesztették, természetesen legnagyobb számmal voltak az olaszul tudók Fiumében (36.347).

Ha a nyelvtudásra vonatkozó adatok megvannak, mód nyílik arra, hogy az államnyelvet beszélők számát szembe állít-

suk azoknak a kisebbségekhez tartozó nemzetiségeknek számával, akik az állam nyelvét nem tudják. A régi Magyarországon az idevonatkozó adatok alakulását az utolsó négy népszámlálás szerint a 7. számú tábla mutatja.

7. A magyarul tudóknak és a magyarul nem tudó nemzetiségeknek száma és aránya az utolsó négy népszámlálás szerint.

Nombre et proportion des habitants parlant hongrois, ainsi que des minorités nationales ne sachant pas le hongrois, d'après les 4 derniers recensements.

Év <i>Année</i>	Összes lélekszám <i>Populat. totale</i>	A magyar anyanyelvűek <i>Populat. de langue mat. hongr.</i>	A magyarul tudó nem magyarok <i>Non Hongr. sachant le hongrois</i>	Az összes magyarul tudók <i>Populat. sachant le hongrois</i>	A magyarul nem tudó — <i>Population ne sachant pas le hongrois</i>						
					németek <i>Allemands</i>	tótok <i>Slovaques</i>	oláhok <i>Roumains</i>	ruthének <i>Ruthèn.</i>	horvátok <i>Croates</i>	szerbek <i>Serbes</i>	egyéb anyanyelvűek <i>autres</i>
1880	13,749.603	6,404.070	817.771	7,221.841	1,493.695	1,678.756	2,265.786	333.704	574.336	181.485	
%	100.0	46.6	6.0	52.6	10.8	12.2	16.5	2.4	4.2	1.3	
1890	15,162.988	7,357.936	1,078.487	8,436.423	1,489.610	1,669.105	2,409.191	351.951	162.323	440.091	204.294
%	100.0	48.5	7.1	55.6	9.8	11.0	15.9	2.3	1.1	2.9	1.4
1900	16,838.255	8,651.520	1,384.729	10,036.249	1,380.219	1,700.578	2,552.036	389.013	148.428	387.103	244.629
%	100.0	51.4	8.2	59.6	8.2	10.1	15.1	2.3	0.9	2.3	1.5
1910	18,264.533	9,944.627	1,875.789	11,820.416	1,146.386	1,529.051	2,574.364	399.355	134.869	384.829	275.263
%	100.0	54.5	10.2	64.7	6.3	8.4	14.1	2.2	0.7	2.1	1.5

A háború előtti Magyarországon e szerint a magyar nyelvnek és magyar nyelvtudásnak fentebb már ismertetett okból történt folytonos terjedése következtében a nyelvkérdés jelentősége fokozatosan csökkent. 1910-ben a lakosságnak már közel kétharmadrésze beszélt az állam nyelvét, ha pedig csak a munkabíró korban levőket s különösen ha csak a férfiakat tekintjük, az arányszám 70%-ot is jóval meghaladta. Viszont a magyarul nem tudó nemzetiségek arányszáma, különösen a németeké és a tótoké igen erősen csökkent.

Ezekkel a számokkal nem azt akarjuk bizonyítani, hogy olyan vegyes nyelvű államban, amelyben az uralkodó nyelv ismerete általánossá válik, szükségtelen a kisebbségek nyelvi védelméről gondoskodni, de kétségtelen az, hogy a nyelvi nehézségek sokkal nagyobbak olyan vegyes nyelvű államban, ahol a nemzetiségek egymás nyelvét, vagy általában a többség nyelvét nem értik, ezért minden nemzetiségekkel bíró államnak elsőrendű érdeke, hogy lakóinak nyelvtudását kutassa és statisztikailag megállapítsa, mert ezzel megfigyelheti a többségi nyelv terjedését is, ami kétségtelenül hozzájárul egy vegyes nyelvű állam konszolidációjához és a nyelvi ellentétek kiegyenlítéséhez. A

nyelvtudás kutatásából tehát nemcsak a kisebbségeknek van haszna, amelyek azt a rájuk vonatkozó statisztika megerősítésül és ellenőrzésére használhatják fel, hanem még nagyobb érdeke fűződik ahhoz a többséget képező nemzetiségnek, amely az államnyelvnek mindenütt mutatkozó terjedését a kisebbségi jogok sérelme nélkül is a maga hasznára fordíthatja.

Ott, ahol a lakosság különböző vallásfelekezetekhez tartozik, szükséges a valóságnak nemcsak a nemzetiséggel, illetőleg anyanyelvvel való kombinációja, hanem lehetőleg a nyelvtudásnak is felekezetek szerint való kimutatása. A felekezetek sok helyütt összefüggvén az anyanyelvvel, ezek a kombinatív adatok szintén kiegészítésképpen és ellenőrzésül szolgálhatnak a nemzetiségi statisztikának. De éppen azért, mert egyes felekezetek hívei származásuknál, történelmüknél, vagy egyéb adott helyzetből kifolyólag kizárólag, vagy túlnyomóan egy nemzetiséghez tartoznak, sem a felvételnél, sem az adatok feldolgozásánál nem szabad preokupálva lenni abban az irányban, hogy valamely felekezethez tartozók csakis valamely meghatározott nemzetiséghez tartozhatnak. Az élet számos példája mutatja, hogy különböző vallású szülőktől való származás, más környezetbe kerülés vagy egyéb okok folytán

sokan nyelvileg elszakadnak annak a felekezetnek nyelvétől, amely azt a felekezetet általában jellemzi. A magyar statisztika az anyanyelv megállapításánál itt is mindig a bevallást vette alapul és nem kifogásolta azt, hogy valaki a felekezetének a köztudat szerint meg nem felelő anyanyelvet mutatott ki. Így a magyar statisztikában a vallás és az anyanyelv összevetésénél minden lehető kombinációban találunk számadatokat.¹⁾ Az életben tényleg előfordulnak a legkülönösebb kombinációk e téren, azért nem eléggé kárhoytandó s nemcsak politikai, de statisztikai tudományos szempontból is elítélendő egyes államoknak, különösen a háború után követett az az eljárása, hogy bizonyos valláshoz, különösen az államvalláshoz tartozókat akarattuk ellenére is a többségi nyelvűek közé sorozta be s az államvalláshoz tartozóknak nem ismerte el azt a jogát, hogy nyelvük szerint bármely nemzetiséghez tartozhatnak.

Ugyancsak helytelennek kell minősíteni azt az eljárást, amely a zsidóknak nem engedi meg azt, hogy tetszésük szerint vallják be anyanyelvüket. Bármilyen felfogásunk legyen a zsidóknak fajisága körül, ha nyelvi alapon akarunk nemzetiségi statisztikát csinálni, — minthogy más alapon nem is lehetséges — a zsidóságnak is el kell ismerni azt a jogát, hogy azt a nyelvet vallja be, amelyet beszél s amely nyelvhez tartozónak vallja magát. A zsidóság nyelve alapján vagy a többséghez, vagy valamely kisebbséghez tartozik s az utóbbi esetben, mint a nyelvi kisebbségnek egy részét, ugyanazok a nyelvi jogok is illetik meg, mint az illető kisebbséget. Teljesen helytelen az a felfogás és homlokegyenest ellenkezik a békeszerződések rendelkezéseivel, amely a zsidókat arra kényszeríti, hogy vagy héber nyelvű iskolákat tartsanak fenn, vagy pedig az államnyelvet vezessék be tanítási nyelvül iskoláikba, holott rájuk nézve mindkét nyelv teljesen idegen.

A zsidó vallásuaknak külön nemzetként való minősítése azért is helytelen, mert ha a felekezetet ebben az esetben fajnak tekintjük, kereszténységbe áttért zsidókat is, akik ezzel a ténnyel fajilag nem változtak meg, a zsidó nyelvűekhez kellene számítanunk, holott sem felekeze-

tük, sem anyanyelvük alapján nem sorozhatók oda. Különben is, ha a vallásfelekezetet az anyanyelvvel kombinálva is feldolgozzuk, meg van a mód a zsidók számának pontos megállapítására és annak kimutatására, hogy hogyan oszlanak meg a zsidók az egyes nemzetiségek között. Ha azonban a zsidókat külön nemzetiségnek deklaráljuk, akkor még annak az útját is elvágjuk, hogy a nyelvi elváltozásoknak folyamatát megfigyelhessük, pedig ez éppen a zsidóknál, akik tudvalevőleg politikai áramlatok szerint leggyorsabban és legsűrűbben változtatják nyelvüket, tudományos és gyakorlati szempontból rendkívül érdekes tanulmányokra adhat alkalmat. Magyarországon pl. meg lehetett figyelni, hogy az utolsó 30 év alatt milyen rohamosan magyarosodott meg nyelvileg a zsidóság, levette az előbbi német nyelvet. Míg ugyanis 1880-ban a zsidóknak még csak 58·8%-a volt magyar anyanyelvű, ellenben 34·6%-a német, addig 1910-ben a magyar anyanyelvűek aránya a zsidók között már 76·9%, míg a német anyanyelvűek aránya leszállt 21·6%-ra, abszolút számban pedig a magyar nyelvű zsidók száma 365.400-ról 700.794-re növekedett, az utolsó 30 év alatt tehát majdnem megkétszereződött. Annak a nagy fejlődésnek megítélésénél, amelyet a magyar anyanyelvűeknek száma az utolsó 30 év alatt mutatott, a zsidóságnak ezt a rohamos megmagyarosodását sem szabad figyelmen kívül hagyni.

A magyar statisztika nemcsak a vallást kombinálja az anyanyelvvel, hanem bizonyos korlátozottabb mértékben a nyelvtudást is kimutatja felekezetek szerint. Az 1910. évi népszámlálás pl. kimutatta a magyar anyanyelvűek nyelvismeretét felekezetek szerint, azután a csak anyanyelvükön tudókat és a nem magyar anyanyelvűek közül a magyarul tudókat ugyancsak felekezetek szerint. Ezek az adatok nemcsak politikai és tudományos szempontból érdekesek és fontosak, de amennyiben községenként is megvannak, egyházkormányzati szempontból is rendkívül szükségesek, mert az egyházi hatóságoknak útmutatást adnak arra, hogy híveiknek községenként milyenek a nyelvi szükségletei. E mellett ezek az adatok is a nemzetiségi adatok pontosságának ellenőrzésére szolgálhatnak és szinte lehetlenné teszik azt, hogy a nemzetiségi adatok terén bármily irányban hamisítás tör-

¹⁾ L. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 64. k. 136. l.

ténjék. A Magyar Statisztikai Hivatalnak a régi Magyarország valamennyi községéről egyenként rendelkezésére állanak ezek a kombinatív adatok, amelyeknek birtokában tudományosan cáfolhatja meg az olyan adatokat, amelyek nyilvánvalóan magukon viselik a célzatosság bélyegét; ahol pl. egy későbbi népszámláláskor valamely felekezeti híveit egy előre megállapított nemzetiséghez számították, holott az 1910. évi magyar népszámlálás szerint az illető felekezethez tartozók egyáltalán nem tudnak, vagy elenyésző számban tudnak azon a nyelven, ahová sorozták őket.

További kontrollt képezhet a nemzeti-ségi statisztika helyessége tekintetében az anyanyelvnek és a nyelvtudásnak a foglalkozással való kombinációja, minthogy azonban statisztikai kombinációknak hátrált szab rendszeren az anyagi eszközök megszabott volta, a magyar statisztika a foglalkozásnál csupán a magyarok közül csak magyarul tudók számát és a nem magyar anyanyelvűek közül magyarul tudók számát mutatta ki. Az előbbit azért, hogy megállapítsa azt, hogy mennyire volt kizárólagos a magyar nyelv az egyes foglalkozások körében, másikat pedig azért, hogy a magyar nyelv ismeretének aránya tűnjék ki az egyes foglalkozási csoportokban. Ezek az adatok országosan és önmagukban kevésbé alkalmasak arra, hogy a nemzetiségi statisztika ellenőrzéséül szolgáljanak, kisebb területi egységek szerint azonban, vagy ha több népszámlálásból vannak meg, erre a célra is jól felhasználhatók, mert hiszen a részleteknek több népszámlálás alapján való egybevágása és ugyanazoknak a megfigyelt jelenségeknek népszámlálásról népszámlálásra való pontos megegyezése már maga is biztosítéka a nemzetiségi adatok megbízhatóságának.

Az eddigiekben országos adatokat közöltünk, a nemzetiségek számáról és a nyelvtudásról. Most bemutatjuk még egyes városi és vármegyei törvényhatóságoknak, sőt néhány nemzetiségi szempontból érdekes összetételű községnek az adatait is annak az igazolására, hogy a nyelvtudásról rendelkezésre álló adatok milyen sok irányban használhatók fel a nemzetiségi statisztika igazolására és alátámasztására.

Elsősorban a csak anyanyelvükön beszélők számára és arányára vonatkozó adatokat adjuk három olyan törvényhatóságról, amelyek teljes egészükben megmaradtak a trianoni békekötés után is és

amelyekben úgyszólván csak két nyelv, a magyar és a német nyelv szerepel. (Lásd a 8. számú táblát.)

8. A csak anyanyelvükön beszélő magyarok és németek számának alakulása 1880-tól 1920-ig Sopron és Pécs városokban és Tolna vm.-ben.

Formation de 1880 à 1920 du nombre des Hongrois et des Allemands ne parlant que leur langue maternelle, dans les villes de Sopron et de Pécs et le comitat Tolna.

Év - Année	Magyar Hongrois		Német Allemands		Ebből csak magyarul tud Dont savaient seulement le hongrois		Ebből csak németül tud ¹⁾ Dont savaient seulement l'allemand ¹⁾	
	szám-szerint nombre	%	szám-szerint nombre	%	szám-szerint nombre	%	szám-szerint nombre	%
Ville de — Sopron város								
1880	4.877	1.773	36,4	17.115	12.283	71,8		
1890	8.104	3.553	43,8	17.390	(11.955)	(68,7)		
1900	13.540	6.323	46,7	17.924	(10.672)	(59,5)		
1910	15.022	6.867	45,7	17.318	7.487	43,2		
1920	17.166	7.416	43,2	16.911	6.141	36,3		
Ville de — Pécs város								
1880	21.067	9.429	44,8	5.252	2.476	47,1		
1890	25.268	11.757	46,6	6.508	(2.829)	(43,5)		
1900	33.959	17.506	51,6	7.717	(2.425)	(31,4)		
1910	41.628	24.578	59,0	6.356	1.348	21,2		
1920	40.655	25.564	62,9	5.034	679	13,5		
Comitat — Tolna vármegye								
1880	156.570	136.620	87,3	75.549	55.735	73,8		
1890	169.346	146.347	86,4	80.114	(55.408)	(69,2)		
1900	172.967	145.967	84,4	77.293	(45.050)	(58,3)		
1910	189.521	160.879	84,9	74.376	37.130	49,9		
1920	185.974	161.042	86,6	75.243	29.790	39,6		

¹⁾ A zárójelben lévő adatok számítás útján állapították meg és nem egészen pontosak (a magyarul tudás alapján vannak kiszámítva). — *Les chiffres entre parenthèses, qui ont été obtenus par calcul, ne sont pas tout à fait exacts (ils sont calculés sur la base de la connaissance du hongrois).*

Itt már az 1920. évi adatok is be vannak állítva, viszont azonban a csak németül tudók száma 1890-ről és 1900-ról csak számítás útján (a magyarul tudók számának figyelembevételével) volt megállapítható. Szépen látni ezekből az adatokból a fejlődés irányát. A magyarok között a csak anyanyelvükön beszélők aránya csak kevésbé változik s ahol változik, mint pl. Pécs városában, inkább felfelé menő tendenciával. Viszont a németek közül csak anyanyelvükön beszélők száma és aránya a magyar nyelv megtanulása következtében fokozatosan csökkent.

A következő (9. sz.) táblán olyan városi és vármegyei törvényhatóságokat választot-

tunk ki, amelyekben a magyaron kívül egy vagy több jelentősebb nemzetiség van és amelyek egészben vagy részben elcsatlattak Magyarországtól. Az 1890. és 1900.

évi adatokat, amelyek csak csonkán vannak meg, itt már kihagytuk és csak az 1880. évi adatokat hasonlítjuk össze az 1910. éviakkal.

9. A csak anyanyelvükön tudók száma néhány városi és vármegyei törvényhatóságban 1880-ban és 1910-ben.

Habitants ne sachant que leur langue maternelle, dans quelques comitats et villes municipales, en 1880 et 1910.

a) Magyar—tót. — Hongrois—slovaque.

Év — Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne savaient que le hongrois		Tót Slovaques	Ebből csak tótul tud Dont ne savaient que le slovaque	
		számszerint nombres	%		számszerint nombres	%
<i>Comitat — Bars vm.</i>						
1880	43.341	27.894	64,4	81.405	73.979	90,9
1910	62.022	34.831	56,2	97.824	72.765	74,4
<i>Comitat — Gömör és Kishont vm.</i>						
1880	86.140	70.433	81,8	74.960	58.388	77,9
1910	109.994	87.292	79,4	72.232	45.220	62,6

b) Magyar—ruthén. — Hongrois—ruthène.

Év — Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne savaient que le hongrois		Ruthén Ruthènes	Ebből csak ruthénul tud Dont ne savaient que le ruthène	
		számszerint nombres	%		számszerint nombres	%
<i>Comitat — Bereg vm.</i>						
1880	66.804	56.218	84,2	75.985	71.399	94,0
1910	113.090	86.749	76,7	100.918	73.872	73,2

c) Magyar—német—tót. — Hongrois—allemand—slovaque.

Év Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne sav. que le hong.		Német Allemands	Ebből csak németül tud Dont ne sav. que l'Allem.		Tót Slovaques	Ebből csak tótul tud Dont ne sav. que le slov.	
		számszerint nombres	%		számszerint nombres	%		számszerint nombres	%
<i>Ville de — Pozsony város.</i>									
1880	7.537	1.595	21,2	31.492	19.787	62,8	7.537	2.494	33,1
1910	31.705	11.381	35,9	32.790	12.912	39,4	11.673	4.171	35,7
<i>Ville de — Kassa város.</i>									
1880	10.387	2.573	24,8	4.358	993	22,8	10.674	7.409	69,4
1910	33.350	14.598	43,8	3.189	513	16,1	6.547	2.670	40,8

d) Magyar—oláh. — Hongrois—roumain.

Év — Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne savaient que le hongrois		Oláh Roumains	Ebből csak oláhlul tud Dont ne savaient que le roumain	
		számszerint nombres	%		számszerint nombres	%
<i>Comitat — Csík vm.</i>						
1880	96.424	93.471	96,9	13.337	10.231	76,7
1910	125.888	117.955	93,7	18.032	10.933	60,6
<i>Comitat — Torda-Aranyos vm.</i>						
1880	31.551	17.979	57,0	100.238	94.432	94,3
1910	44.630	25.753	57,7	125.668	111.150	88,4

e) Magyar—német—oláh. — Hongrois—allemand—roumain.

Év Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne sav. que le hongr.		Német Allemands	Ebből csak németül tud Dont ne sav. que l'allemand.		Oláh Roumains	Ebből csak oláhlul tud Dont ne savaiant que le roumain	
		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o
<i>Ville de — Nagyvárad város.</i>									
1880	27.189	17.813	65.5	1.253	209	16.7	2.067	513	24.8
1910	58.421	43.490	74.4	1.416	251	17.7	3.604	873	24.2
<i>Ville de — Kolozsvár város.</i>									
1880 ¹⁾	23.573	14.761	62.6	1.466	283	19.3	3.950	2.136	54.1
1910	50.704	33.411	65.9	1.676	207	12.3	7.562	956	12.6

¹⁾ Felekkel, de Kolozsmonostor nélkül. — *Y compris Felek, mais sans Kolozsmonostor.*

f) Magyar—német—oláh—horvát-szerb. — Hongrois—allemand—roumain—croate-serbe.

Év Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne savaient que le hongrois		Német Allemands	Ebből csak németül tud Dont ne savaient que l'allemand		Oláh Roumains	Ebből csak oláhlul tud Dont ne savaient que le roumain		Horvát-szerb Croates-Serbes	Ebből csak horvát-szerbül tud Dont ne savaient que le croate-serbe	
		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o
<i>Ville de — Arad város.</i>												
1880	20.516	11.125	54.2	5.618	1.770	31.5	6.613	4.110	62.1	1.742	37.0	21.2
1910	46.085	27.287	59.2	4.365	734	16.8	10.279	3.054	29.7	1.848	278	15.0
<i>Ville de — Temesvár város.</i>												
1880 ¹⁾	7.480	1.950	26.1	19.071	9.538	50.0	3.403	1.347	39.6	1.752	243	13.9
1910	28.552	9.522	33.4	31.644	9.896	31.3	7.566	2.721	36.0	3.630	883	24.3

¹⁾ Mehala nélkül. — *Sans Mehala.*

g) Magyar—horvát-szerb. — Hongrois—croate-serbe.

Év — Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne savaient que le hongrois		Horvát-szerb Croates-Serbes	Ebből csak horvát-szerbül tud Dont ne sav. que le croate-serbe	
		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o
<i>Comitat — Zala vm.</i>						
1880	261.662	237.910	90.9	70.575	65.502	92.8
1910	347.167	317.374	91.4	91.965	70.145	76.3

h) Magyar—német—horvát-szerb. — Hongrois—allemand—croate-serbe.

Év Année	Magyar Hongrois	Ebből csak magyarul tud Dont ne sav. que le hongr.		Német Allemands	Ebből csak németül tud Dont ne sav. que l'allemand.		Horvát-szerb Croates-Serbes	Ebből csak horvát-szerbül tud Dont ne savaient que le croate-serbe	
		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o		számszerint nombres	o/o
<i>Ville de — Újvidék város.</i>									
1880	5.736	2.481	43.3	5.353	2.231	41.7	9.127	6.996	76.7
1910	13.343	5.787	43.4	5.918	1.255	21.2	12.215	8.174	66.9
<i>Ville de — Versec város.</i>									
1880	1.005	277	27.6	12.839	9.932	77.4	7.681	4.880	63.5
1910	3.890	1.353	34.8	13.556	6.970	51.4	8.640	5.267	61.0

A folyamat itt is ugyanaz. A csak magyarul tudók aránya a vármegyékben alig változott, a városokban ellenben többnyire növekedett, jelölül annak, hogy az a magyarosodási folyamat, amelyet a magyar népszámlálások évtizedről évtizedre kimutattak, reális alappal bír és a valóságnak megfelel, mert hiszen nemcsak a magyarok aránya növekedett, hanem közöttük azoké is, akik nem is beszéltek más

nyelven, mint magyarul. A nem magyar anyanyelvűeknél viszont majdnem kivétel nélkül csökkénést látunk a csak anyanyelvükön beszélők arányában. Csupán a pozsonyi tótoknál mutatkozik kis növekvés, azonkívül a temesvári szerbeknél. Ez utóbbit azonban megmagyarázza az a körülmény, hogy 1880 óta a szomszédos Mehala község csatoltatott Temesvárhoz, amelynek aránylag sok szerb lakosa van, azonkívül 1910-ben viszonylag sok szerb katona is átlomásozott Temesvározt.

Míg a csak anyanyelvükön tudókra vonatkozó adatok teljesen pontosak és összehasonlíthatók, addig a kölcsönös nyelvtu-

10. A kölcsönös nyelvtudás fejlődése a magyarok és a németek között Sopron és Pécs városban és Tolna vármegyében 1880-tól 1920-ig.

Développement, de 1880 à 1920, de la connaissance mutuelle de langue, parmi les Hongrois et les Allemands, à Sopron, à Pécs et dans le comitat Tolna.

Év Année	Ma- gyar Hon- grois	Ebből németül tud Dont savaient l'allemand		Né- met Alle- mands	Ebből magyarul tud Dont savaient le hongrois	
		szám sz. nombre	%		szám sz. nombre	%
<i>Ville de — Sopron város¹⁾</i>						
1880 . . .	4 877	(3.074)	(63.0)	17 151	4.493	26.3
1890 . . .	8.104	(4.470)	(55.2)	17.390	5.435	31.3
1900 . . .	13 540	(6.964)	(51.4)	17.924	7 252	40.5
1910 . . .	15 022	7 971	53.1	17.318	9.412	54.3
1920 . . .	17.166	9.388	54.7	16.911	10.504	62.1
<i>Ville de — Pécs város¹⁾</i>						
1880 . . .	21.067	(9.776)	(46.4)	5.252	2.275	43.3
1890 . . .	25 268	(11 755)	(46.5)	6 508	3 679	56.5
1900 . . .	33.951	(14 723)	(43.3)	7.717	5 292	68.6
1910 . . .	41.622	15.880	38.1	6 356	4.777	75.1
1920 . . .	40.655	13.990	34.4	5.034	4 330	86.1
<i>Comitat — Tolna vármegye.¹⁾</i>						
1880 . . .	156 570	(11 278)	(7.3)	5 549	19.672	26.0
1890 . . .	169 346	22.356	(13.2)	80 113	24 706	30.8
1900 . . .	172 967	(26.083)	(15.1)	77 293	32 243	41.7
1910 . . .	189 52	27 618	(14.6)	74.376	37.093	49.9
1920 . . .	185.974	(24 932)	(13.4)	75.243	44.746	59.5

¹⁾ A magyarok közül németül tudókra vonatkozó 1880—1900. évi adatok nem egészen teljesek, minthogy ezekben az években csak a magyarok kívül első helyen megnevezett nyelv dolgoztatott fel, ezenkívül Tolna vármegye 1920. évi adata szintén csak kiszámított adat.

Les chiffres de 1880—1900 n'ayant été dépouillés que pour les langues déclarées en premier lieu en dehors du hongrois, les données relatives aux Hongrois sachant l'allemand ne sont pas tout à fait complètes. Pour le comitat Tolna, les chiffres de 1920 ne sont que des données calculées.

dásra vonatkozó adatok, mint már többször említettük, csak 1910 óta teljesen kifogástalanok. Mindazonáltal olyan törvényhatóságokban, amelyekben a magyar nyelv csak a némettel áll szemben, az 1910 előtti adatok is igen közel járnak a valósághoz, mert hiszen itt majdnem kivétel nélkül a német nyelv volt, mint beszélt nyelv első helyen megnevezve. Az adatokat Sopron és Pécs városról és Tolna megyéről a 10. számú táblázaton mutatjuk be.

Tolna vármegyénél 1920-ról hiányzik a pontos adat a németül is beszélő magyarokról, mert 1920-ban költségkímélés okából csak azokban a községekben és városokban dolgoztattak fel a teljes nyelvtudásra vonatkozó adatok, amelyekben a magyaron kívül valamely nemzetiség jelentékenyebb számban van. S így a tolnavármegyei tiszta magyar községek ilyen irányban nem dolgoztatván fel, a megyei eredmény is hiányzik, amit azonban hozzávetőlegesen pótolni lehet a csak magyarul tudó magyarok számának ismerete alapján.

Ami a táblából levonható tanulságokat illeti, látjuk azt, hogy a két városban a magyarok közül németül tudók száma 1880-hoz képest csökkent, Pécsen szinte következetesen. Tolna megyében 1900-ig emelkedő tendencia mutatkozott, azóta csökken a németül tudók aránya.

A másik oldalon a magyarul tudó németek rovatában mindenütt szinte rohamos növekvést látunk. Az arányszámok 40 év alatt legalább is kétszeresre növekedtek, bizonyosságául annak, hogy a magyar nyelv ismerete sokkal nagyobb mértékben terjedt a németek között, mint a német nyelv ismerete a magyarok között, bár az abszolút számok 1880-hoz képest itt is növekedtek.

Sajnos, a többi törvényhatóságról, amelyekben a magyar nyelv a némettel együtt, vagy a németen kívül más nyelvvel, vagy nyelvekkel áll szemben, hasonló pontos összeállítást nem tudunk készíteni, mert ezeknél a beszélt nyelvnek második helyen való megnevezése erősen érezteti hatását. Példaképpen felhozzuk azt, hogy Pozsony városban a magyarok közül németül tudók aránya 1880-tól 1910-ig 70.3%-ról fokozatosan lecsökkent 59.5%-ra. Ellenben a magyarok közül tótul tudóké 1880-ban 8.0, 1890-ben 6.3, 1900-ban 7.6% volt, 1910-ben pedig az arányszám egyszerre felugrott 27.9%-ra, ami tisztán csak annak a következménye, hogy ebben az évben a második helyen megnevezett tót nyelv ismerete is fel-

dolgozásra került. Kassán, ahol a tótok mindig számosabban voltak, mint a németek és ahol ennek következtében a tót nyelv, mint beszélt nyelv sűrűbben volt első helyen megnevezve, a különbség már nem ilyen nagy a két nyelvtudás között, bár az ugrás 1900-ról 1910-re itt is látható. A német nyelvtudás aránya ugyanis a magyarok között a négy népszámlálás szerint 45·5, 40·2, 32·1 és 28·8%, a tót nyelvtudásé ellenben 29·1, 30·3, 32·4, 41·6.

Hasonló folyamat mutatkozik a német és az oláh nyelvtudás tekintetében Kolozsvárott, Aradon, Temesvárott stb., a német

és a horvát-szerb nyelvtudás tekintetében pedig Újvidéken, Versecen stb.¹⁾

Az anyanyelv és nyelvismeret törvényhatóságok szerint is megvan a magyar statisztikában. Sőt maga az anyanyelv és a magyarul tudás nagyobb korosztályok szerint még községenként is rendelkezésre áll. Alább közlünk egy táblát Sopron városáról, amely 1890-től 1920-ig korcsoportonként közli a magyarok és németek kölcsönös nyelvtudására vonatkozó adatokat. Helykimélés szempontjából azonban csak az arányszámokat közöljük. (L. a 11. számú táblát.)

11. Magyarok és németek kölcsönös nyelvtudása korcsoportonként Sopron városban 1890-től 1920-ig.
Connaissance mutuelle de langue des Hongrois et des Allemands à Sopron, de 1890 à 1920, par groupes d'âges.

Korcsoport — <i>Groupes d'âges</i>		A magyarok közül németül tud % -ban <i>Des Hongrois, savaient l'allemand, %</i>				A németek közül magyarul tud % -ban <i>Des Allemands, savaient le hongrois, %</i>			
1890	1900—1920	1890	1900	1910	1920	1890	1900	1910	1920
0—2	0—3	4·3	2·8	12·7	(7·7)	1·3	2·4	3·7	2·5
3—5	3—5	36·4	26·4	20·2	(19·6)	7·0	12·6	15·8	20·0
6—10	6—11	73·2	62·7	47·7	(46·6)	18·7	43·1	69·1	63·0
11—15	12—14	58·6	63·6	58·3	(63·8)	44·3	60·0	80·6	75·3
16—20	15—19	54·2	55·6	57·1	(64·7)	45·3	60·5	76·6	84·8
21—30	20—29	45·6	42·3	47·4	(48·5)	40·8	49·9	64·9	80·5
31—40	30—39	65·2	61·8	67·9	(69·3)	41·9	45·2	63·3	73·2
41—50	40—49	73·8	68·8	68·8	(71·6)	34·9	40·3	52·6	59·9
51—60	50—59	68·3	70·1	72·5	(76·8)	29·6	36·8	47·5	52·0
	60—69		73·1	72·7	(78·4)		31·7	44·9	51·2
	70—79		81·7	63·0	(68·4)		28·9	33·2	39·2
61—	80—89	80·6	73·9	65·5	(71·4)	25·0	23·5	29·0	32·0
	90—99		—	100·0	(75·0)		33·3	15·8	44·4
	100—		—	—	—		—	—	—
Összesen — <i>Total</i>		55·2	51·4	53·1	54·7	31·3	40·5	54·3	62·1

Azokat a folyamatokat és elváltozásokat, amelyeket eddigi adataink mutattak, a korcsoportok szerint részletezett adatok még jobban megvilágítják. Látjuk, hogy a németül is tudó magyarok aránya korcsoportok szerint is alig változik egyik népszámlálásról a másikra, viszont az a fokozatos fejlődés, amely a németek közül magyarul tudóknál mutatkozik, a korcsoportok szerint részletezett adatok világánál még nyilvánvalóbb. Majdnem minden korcsoportban fokozatosan mutatkozik a javulás, csak a 90 éven felülieknél változnak erősebben a számok, minek azonban a számok alacsony volta következtében nincs semmi jelentősége.

Ugyanazon ok miatt, ami az összehason-

lítást megnehezíti, más törvényhatóságokról, ahol más nyelvek állanak egymással szemben, nem lehet több évtizedről hasonlóan az adatokat összefoglalni; adjuk azonban az 1910. évi adatokat a kölcsönös nyelvtudásról Pozsony városról, ahol a magyar, német és a tót, továbbá Temesvár városról, ahol a magyar, német, oláh és horvát-szerb nyelv áll egymással szemben. (L. a 12. sz. táblát.)

Kicsiben ezek az adatok is azt mutatják, amit az országos tábla is mutatott, hogy a magyarok közül idegen nyelvet tudók inkább a magasabb korcsoportokban vannak, míg a nem magyar anyanyelvűek közül magyarul tudók inkább a fiatalabb korosztályokban. S amennyiben egyik nyelvtudás erősebb a másiknál, ez a jelenség korcsoportonként is következetesen mutatkozik. Pl. Pozsonyban a magyarok közül

¹⁾ Az 1910. évre vonatkozó adatok percentuálisan is közölve vannak törvényhatóságokint a Magyar Statisztikai Közlemények, Új sor. 64. kötetében, a 162. lapon.

12. A kölcsönös nyelvtudás adatai 1910-ben korcsoportonként Pozsonyban és Temesvárott.

Connaissance mutuelle de langue en 1910 à Pozsony et à Temesvár, par groupes d'âges.

Korcsoport Groupes d'âges	A magyarok Des Hongrois		A németek Des Allemands	A tótok Des Slovaques	A magyarok Des Hongrois			A németek Des Allemands	Az oláhok Des Roumains	A horvát-szerbek Des Croates-Serbes
	k ö z ü l — s a v a i e n t									
	németül l'allemand	tótul le slovaque	magyarul le hongrois	németül l'allemand	oláhul le roumain	horvát-szerbül le croate-serbe	m a g y a r u l le hongrois			
	t u d									
s z á z a l é k b a n — e n %										
Ville de — Pozsony város					Ville de — Temesvár város					
— 3	5·0	0·3	2·4	1·8	5·2	0·1	0·1	3·2	1·0	3·7
3—5	25·7	4·3	14·0	16·5	25·8	0·7	0·4	24·7	13·6	26·4
6—11	59·5	10·8	67·6	61·2	58·1	3·0	1·0	80·0	50·5	66·1
12—14	69·9	19·0	82·5	67·4	66·3	18·2	3·0	89·5	76·0	64·7
15—19	62·5	25·3	75·4	64·2	70·2	14·3	6·2	89·7	76·5	69·7
20—29	58·8	32·4	65·8	42·8	64·7	20·6	11·0	76·4	41·6	49·8
30—39	69·7	46·6	56·3	47·2	73·6	29·6	13·5	69·5	53·7	66·4
40—49	75·4	42·4	43·6	32·0	74·8	30·1	15·8	61·0	42·8	29·4
50—59	77·7	42·7	37·2	28·5	74·9	34·6	18·7	49·5	28·7	29·5
60—69	73·1	28·7	32·2	20·5	70·9	34·1	17·6	36·7	22·2	28·4
70—79	73·5	41·6	25·0	24·3	75·7	38·5	22·5	35·1	18·2	14·9
80—89	74·3	32·9	23·5	11·1	78·4	33·8	14·9	29·9	30·6	29·0
90—99	28·6	28·6	22·2	—	100·0	25·0	—	40·0	25·0	—
100—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen : Total	59·5	27·9	60·4	41·1	62·1	19·1	9·1	55·2	43·6	47·6

több mint kétszerannyian tudnak németül, mint tótul. Ez a szabály minden korcsoportban feltalálható, Temesvárott legtöbben tudnak a magyarok közül németül, csak harmadrész annyian oláhul s csak hatod-rész annyian horvát-szerbül, ez a sorrend szintén — bár természetesen nem ugyanilyen arányokban — minden egyes korcsoportban következetesen mutatkozik. Viszont Pozsonyban a németek magyar nyelvtudása intenzívebb, mint a tótoké; egy korcsoport kivételével ugyanezt mutatják a korcsoportok szerint részletezett adatok. Temesvárott szintén a németek közül tudnak legtöbben magyarul, kevesebben a szerb-horvátok, még kevesebben az oláhok közül. A németiség korcsoportonként is megtartja első helyét, csupán a szerb-horvátok és oláhok arányszáma váltakozik, minthogy a kettő magyar nyelvtudása között csekély különbség van. Az anyag bősege módot adna még számos hasonló tábla bemutatására.¹⁾

Fentebb már rámutattunk arra, hogy a vallásnak az anyanyelvvel és a nyelvtudással való kombinációja a nemzetiségi statisztikának

milyen érdekes részleteibe enged bepillantást s azokon a gyakorlati előnyökön kívül, amelyeket e kombináció nyújt, milyen erős támasza szintén a nemzetiségi statisztika pontosságának. Még jobban beigazolódnak ezek, ha kisebb területi egységek, vármegyék, vagy éppen városok és községek szerint vizsgáljuk meg ezeket az adatokat. Alább a már említett három törvényhatóságról, melyek között két város is van, közöljük a szóbanforgó adatokat, még pedig az abszolútszámokat is, hogy a fejlődés menete jobban megfigyelhető legyen. (L. 13. tábla.)

A magyarok német nyelvtudása tekintetében látjuk, hogy a felekezetek sorrendje tökéletesen ugyanaz s ott, ahol a német nyelvtudás visszafejlődőben van, mint pl. Pécsen és Tolna megyében, ez a folyamat valamennyi vallásfelekezetnél egyformán mutatkozik, annak jeléül, hogy ez a folyamat a népesség minden rétegére kiterjedő. Ugyanilyen általános a folyamat, de ellenkező irányban a németek magyar nyelvtudásánál, ahol azt látjuk, hogy kivétel nélkül minden számbavehető felekezetnél fokozatosan növekedett a magyarul tudók aránya.

¹⁾ Az abszolút számokat bárki megtalálhatja a Magyar Statisztikai Közlemények Új sor. 61. kötetében.

13. A magyarok és a németek kölcsönös nyelvtudása vallásfelekezetek szerint az 1900–1920. években.

Connaissance mutuelle de langue des Hongrois et des Allemands en 1900–1920, suivant les cultes.

Vallás- felekezet <i>Cultes</i>	Magyar <i>Hongrois</i>			A magyarok közül németül tud <i>Hongrois sachant l'allemand</i>						Német <i>Allemands</i>			A németek közül magyarul tud <i>Allemands sachant le hongrois</i>					
	1900	1910	1920	szám sz. — nombres			%o			1900	1910	1920	szám sz. — nombres			%o		
				1900	1910	1920	1900	1910	1920				1900	1910	1920			
Ville de — Soron város.																		
Római kath. <i>Cath. r.</i>	9.680	10.978	12.476	4.488	5.337	6.048	46.4	48.7	48.5	9.840	9.289	8.898	3.609	4.675	5.042	36.7	50.3	56.7
Ág. hitv. ev. <i>Luth.</i>	2.209	2.310	2.536	1.305	1.508	1.767	59.1	65.3	69.7	6.960	7.056	7.135	3.112	4.118	4.871	44.7	58.4	68.3
Izraelita — <i>Isr.</i>	1.316	1.329	1.633	1.047	995	1.375	79.6	74.9	84.2	1.108	912	836	525	578	566	47.4	63.4	67.7
Egyéb — <i>Autres</i>	335	405	521	124	131	193	37.0	32.3	38.0	16	61	42	6	41	25	37.5	67.2	59.5
Összesen: <i>Total :</i>	13.540	15.022	17.166	6.964	7.971	9.388	51.4	53.7	54.7	17.924	17.318	16.911	7.252	9.412	10.504	40.5	54.3	62.1
Ville de — Pécs város.																		
Római kath. <i>Cath. r.</i>	28.243	34.776	33.449	11.447	12.392	10.428	40.6	35.6	31.2	6.856	5.702	4.463	4.705	4.267	3.874	68.6	74.8	86.8
Református <i>Calv.</i>	1.332	2.098	2.174	331	358	349	24.9	17.1	16.1	114	67	38	82	48	33	71.9	71.6	86.8
Ág. hitv. ev. <i>Luth.</i>	569	797	719	336	437	367	59.0	54.8	51.0	462	361	334	304	289	286	65.8	80.1	85.6
Izraelita — <i>Isr.</i>	3.704	3.790	4.109	2.565	2.600	2.774	69.3	68.6	67.5	250	193	148	182	153	106	72.8	79.3	71.6
Egyéb — <i>Autres</i>	111	167	204	44	93	72	39.6	55.7	35.3	35	33	51	19	20	31	54.3	60.6	60.8
Összesen: <i>Total :</i>	33.959	41.628	40.655	14.723	15.880	13.990	43.3	38.1	34.4	7.717	6.356	5.034	5.292	4.777	4.330	68.6	75.2	86.0
Comitat — Tolna vármegye.																		
Római kath. <i>Cath. r.</i>	123.652	138.885	139.783	17.258	19.053	(17.668)	14.0	13.7	(12.7)	46.729	44.891	46.817	20.196	23.258	29.190	43.2	51.8	62.3
Református <i>Calv.</i>	33.925	34.302	31.951	1.580	1.286	(1.483)	4.7	3.8	(4.6)	5.201	5.193	4.767	2.073	2.394	2.711	39.9	46.1	56.8
Ág. hitv. ev. <i>Luth.</i>	8.061	8.722	7.919	2.469	2.656	(2.323)	30.6	30.5	(29.3)	23.760	23.218	22.770	8.841	10.621	12.187	37.2	45.7	53.5
Izraelita — <i>Isr.</i>	6.896	7.177	5.701	4.719	4.530	(3.334)	63.4	63.1	(58.5)	1.519	972	672	1.092	765	530	71.9	78.7	78.9
Egyéb — <i>Autres</i>	433	435	620	57	93	(124)	13.2	21.4	(20.0)	84	102	217	41	55	129	48.8	53.9	59.4
Összesen: <i>Total :</i>	172.967	189.521	185.974	26.033	27.618	(24.932)	15.1	14.6	(13.4)	77.293	74.376	75.243	32.243	37.093	44.746	41.7	49.9	59.5

Több évre visszamenő ilyen összeállítást, sajnos, ismét nem tudunk produkálni olyan városokról és vármegyékről, amelyekben a magyaron és németen kívül harmadik, vagy negyedik nemzetiség is van jelentékeny számban, mert az 1910 előtti adatok feldolgozás tévedése folytán itt is alkalmatlanok az összehasonlításra. Adjuk mégis az előbb is közölt két városnak, Pozsonynak és Temesvárnak idevonatkozó adatait, 1910-ről. (L. 14. tábla.)

Mindenesetre sokat nyernének ezek az adatok értékben, ha akár az 1900. évi, akár 1920. évi adatokkal összehasonlíthatók lennének. De így önmagukban is érdekes tanulságokkal szolgálnak. Németül például mindkét városban legkevésbé tudnak a református vallású magyarok közül és legfőképpen a magyar anyanyelvű izraeliták közül részben azért, mert ezekben a városokban a zsidóság csak a legutóbbi időkben magyarosodott meg, részben mert a német nyelvnek jelentékeny szerepe lévén a ke-

reskedelemben, a zsidók, kik főképpen kereskedelemmel foglalkoznak, leginkább rá vannak szorulva e nyelv tudására. Az ágostaiaknak, római katolikusoknak és reformátusoknak mindkét városban ugyanaz a sorrendje van német nyelvtudás tekintetében. Pozsonyban a magyarok tót nyelvtudásánál már egészen más a felekezetek sorrendje, itt sok függ attól, hogy mennyi az illető felekezetben a tót anyanyelvű, vagy a tót vidékről származó magyar. Ugyanezt lehet mondani a temesvári magyarok oláh és szerb-horvát nyelvtudásáról. Itt a hivatalos egyházi nyelvnek is befolyása van; így pl. a görög katolikus és görög keleti vallású magyarok között aránylag sok az oláhul, illetőleg szerbül tudó.

A nem magyar anyanyelvűek magyar nyelvtudása tekintetében már nem ilyen nagyok a szélsőségek. Itt az arányszámokat természetesen a legnagyobb felekezet dönti el.

14. A nemzetiségek kölcsönös nyelvtudása 1910-ben, vallásfelekezetek szerint Pozsonyban és Temesváron.

Connaissance mutuelle de langue des nationalités de Pozsony et de Temesvár en 1910, suivant les cultes.

Vallásfelekezetek <i>Cultes</i>	Magyar Hongrois	Ebből — Dont sachant				Német Allemands	Ebből ma- gyarul tud		Tót Slovaques	Ebből ma- gyarul tud	
		németül <i>l'allemand</i>		tótul <i>le slovaque</i>			Dont sachant le hongrois			Dont sachant le hongrois	
		t u d									
	sz. sz. nombre	o %	sz. sz. nombre	o %	sz. sz. nombre	o %	sz. sz. nombre	o %	sz. sz. nombre	o %	
Ville de — Pozsony város.											
Róm. kath. — <i>Cath. r.</i>	23 585	13.161	55.8	7.166	30.4	23.445	11.188	47.7	10.403	4.180	40.2
Református — <i>Calviniste</i>	1 303	557	42.7	159	12.2	126	50	39.7	37	28	75.7
Ag. hív. ev. — <i>Luthérien</i>	2 497	1 764	70.8	665	26.7	5 288	3.00	57.1	1 129	510	45.2
Izraelita — <i>Israélite</i>	4 217	3 340	79.2	842	20.0	3 865	2 248	58.2	86	64	74.4
Egyéb — <i>Autres</i>	108	45	41.7	24	22.2	66	32	48.5	18	15	83.3
Összesen: — <i>Total</i>	31 705	18.86	59.5	8 856	27.9	32 790	16 538	50.4	11.67	4.797	41.1

Vallásfelekezet <i>Cultes</i>	Magyar Hongrois	Ebből — Dont sachant						Német Allemands	Ebből ma- gyarul tud		Oláh Roumains	Ebből ma- gyarul tud		Horvát-szerb Croates-Serbes	Ebből ma- gyarul tud	
		németül <i>l'allemand</i>		oláhul <i>le roumain</i>		horvát- szerbül - le <i>croate-serbe</i>			Dont sachant le hongrois			Dont sachant le hongrois			Dont sachant le hongrois	
		t u d														
	sz. sz. nombre	o %	sz. sz. nomb.	o %	sz. sz. nomb.	o %	sz. sz. nombre	o %	sz. sz. nomb.	o %	sz. sz. nomb.	o %	sz. sz. nomb.	o %		
Ville de — Temesvár város.																
Róm. k. — <i>Cath. r.</i>	19.399	11.821	60.9	3.536	18.2	1 806	9.3	28.045	17.400	62.0	1.9	94	67.6	225	134	59.6
Gör. k. — <i>Cath. gr.</i>	208	96	46.2	69	33.2	14	6.7	58	40	69.0	36	251	69.3	5	39	67.2
Ref — <i>Culv.</i>	3.363	1.414	42.1	615	18.3	229	6.8	133	90	67.7	2	1	50.0	3	3	100.0
Ag. h. ev. — <i>Luth.</i>	665	441	66.8	111	16.7	47	7.1	853	552	64.7	2	2	100.0	1	1	100.0
Gör. kel. — <i>Gr.-or.</i>	451	287	63.6	231	51.2	108	23.9	276	171	62.0	7.034	2.942	41.8	3.335	1.546	46.4
Izraelita — <i>Isr.</i>	4.396	3 628	82.5	874	19.9	403	9.2	2.261	1.691	74.8	4	2	50.0	3	1	33.3
Egyéb — <i>Autres</i>	70	46	65.7	1	18.6	4	5.7	18	12	66.7	23	8	34.8	5	3	60.0
Össz.: — <i>Total</i>	28.552	17.736	62.1	5.449	19.1	2.611	9.1	31.644	19.956	63.1	7.5	63.300	43.6	1.63	1.727	47.6

A szóbanforgó adatok 1910-ről szintén minden egyes községről megvannak,¹⁾ 1920-ról azonban Magyarország mai területén csak a jelentékenyebb számú nem magyar nemzetiséget magában foglaló községekről dolgoztattak fel.

A foglalkozásnak az anyanyelvvél és nyelvtudással való kombinációja igen érdekes jelenségekre mutat rá s e mellett, ha az adatok több évről rendelkezésre állnak, szintén erős érvelést és biztosítékot szolgáltat a nemzetiségi statisztika hitelességéhez. Természetesen itt már óriási apparátusra lenne szükség, ha ezeket a kombinatív adatokat községről községre ki akarnánk deríteni. A magyar statisztika is ennél fogva csak arra szorítkozott, hogy törvényhatóságoként eszközölte ezeket a kombinációkat, de itt azután nemcsak a foglalkozási főcsoportokat, hanem az alcsoport-

ok nagy részét is kombinálta az anyanyelvvél, a nyelvtudásból pedig kimutatta a csak magyarul tudók és a nem magyarok közül magyarul tudók számát.²⁾ Itt helykímélés szempontjából csak három városi törvényhatóságnak: Sopronnak, Pozsonynak és Temesvárnak adatait közöljük, még pedig Sopronét három, az utóbbiakét két népszámlálásról, 1920-as adatok itt hiányozván. (L. 15. tábla.)

Ezek a táblázatok még érdekesebb bepillantást engednek az egyes városok lakosságának struktúrájába. Látjuk, hogy pl. Sopronban az östermeléssel foglalkozóknak (többnyire szőlőművelők) még most is több mint 90%-a német nyelvű. Az ipar-forgalom is, bár magyarosodik, de még mindig többségében német. Legkedvezőbb a magyarság aránya az értel-

¹⁾ Törvényhatóságoként megtalálhatók a Magyar Statisztikai Közlemények. Új sor. 61. kötetében.

²⁾ 1900-ról és 1910-ről ezek az adatok arányszámokban megtalálhatók a Magyar Statisztikai Közlemények. Új sor. 64. kötetében a 285. és a következő lapon.

15. A nemzetiségek aránya és a nyelvtudás adatai Sopronban, Pozsonyban és Temesvárott foglalkozások szerint. — *Proportion des nationalités et données de la connaissance de langue, suivant les professions, à Sopron, à Pozsony et à Temesvár.*

Foglalkozási főcsoport <i>Groupes de professions</i>	É v <i>Année</i>	Keresők száma <i>Nombre de la population active</i>	Ebből — <i>Dont</i>					A nem magyarok <i>Des non Hongrois</i>	Az összes keresők <i>De toute la popul. active</i>	
			magyar <i>Hongrois</i>	német <i>Alle-mands</i>			A magyarok közül csak magyarul tudó) — <i>Hongrois ne sachant que le hongrois 1)</i>			k ö z ü l
				tót	Slovákok	A magyarok közül csak magyarul tudó) — <i>Hongrois ne sachant que le hongrois 1)</i>				
s z á z a l é k b a n — e n %										
<i>Ville de — Sopron város.</i>										
I. Östermelés — <i>Product. du sol</i>	1900	2.310	6·9	91·8	—	—	44·5	48·3		
	1910	2.226	7·9	90·4	35·8	—	63·5	66·4		
	1920	2.617	7·5	90·6	26·9	—	74·1	76·0		
II. Bányászat, ipar és forgalom — <i>Mines, industrie, commerce, etc.</i>	1900	6.285	35·5	65·1	—	—	47·5	66·2		
	1910	7.040	40·3	52·8	26·9	—	64·7	78·9		
	1920	7.401	43·0	53·0	24·1	—	68·8	82·2		
III. Közszolgálat és szabadfoglalkozások — <i>Services publ. et professions libérales</i>	1900	1.284	69·7	26·6	—	—	59·1	87·6		
	1910	1.479	73·4	23·8	21·1	—	75·6	93·5		
	1920	1.925	75·6	22·8	23·2	—	79·1	94·9		
IV. Véderő — <i>Défense nationale</i>	1900	2.850	62·1	22·6	—	—	40·2	77·4		
	1910	2.335	61·2	24·8	70·2	—	61·0	84·8		
	1920	1.942	89·6	9·2	74·0	—	94·5	99·4		
V. Különböző ágbeli és k. m. n. napszámosok — <i>Journaliers de différentes branches, spéc. non dénom.</i>	1900	472	12·3	81·1	—	—	17·4	27·5		
	1910	318	16·4	81·8	36·5	—	48·9	57·2		
	1920	336	22·3	75·3	34·7	—	66·3	73·8		
VI. Tőkések és nyugdíjasok — <i>Capitalistes et retraités</i>	1900	L. a VII. csoportban —	<i>Dans le groupe VII.</i>							
	1910	958	33·7	62·8	17·3	—	51·5	67·9		
	1920	1.034	50·6	46·8	34·6	—	64·0	82·2		
VII. Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak — <i>Autres et professions inconn.</i>	1900	1.088	32·4	63·6	—	—	38·3	58·3		
	1910	426	49·1	44·8	48·8	—	47·0	73·0		
	1920	441	49·7	45·1	62·6	—	60·8	80·3		
VIII. Házi cselédek — <i>Domestiques</i>	1900	1.953	65·6	22·4	—	—	32·3	76·7		
	1910	1.678	65·3	24·8	72·8	—	50·3	82·7		
	1920	1.356	48·3	29·4	60·8	—	60·1	79·4		
Összesen — <i>Total</i>	1900	16.242	41·6	49·8	—	—	43·4	65·8		
	1910	16.460	43·8	49·9	42·1	—	61·8	78·6		
	1920	17.052	47·2	48·4	39·6	—	70·1	84·2		

Foglalkozási főcsoport <i>Groupes de professions</i>	É v <i>Année</i>	Keresők száma <i>Nombre de la population active</i>	Ebből — <i>Dont</i>					A nem magyarok <i>Des non Hongrois</i>	Az összes keresők <i>De toute la popul. active</i>	
			magyar <i>Hongrois</i>	német <i>Alle-mands</i>			A magyarok közül csak magyarul tudó) — <i>Hongrois ne sachant que le hongrois 1)</i>			k ö z ü l
				tót	Slovákok	A magyarok közül csak magyarul tudó) — <i>Hongrois ne sachant que le hongrois 1)</i>				
s z á z a l é k b a n — e n %										
<i>Ville de — Pozsony város.</i>										
I. Östermelés — <i>Product. du sol</i>	1900	1.381	15·7	60·3	20·2	—	47·6	57·3		
	1910	1.391	26·4	50·5	19·1	40·3	56·0	67·5		
	1920	17.506	23·8	55·6	16·7	—	37·7	52·5		
II. Bányászat, ipar és forgalom — <i>Mines, industrie, commerce, etc.</i>	1900	23.890	33·3	47·6	15·9	24·8	54·0	69·4		
	1910	2.544	56·7	31·1	8·1	—	50·7	78·7		
	1920	3.154	65·4	21·8	8·9	13·0	59·9	86·1		
III. Közszolgálat és szabadfoglalkozások — <i>Services publ. et professions libérales</i>	1900	4.330	31·4	25·4	39·5	—	27·3	50·1		
	1910	4.764	35·6	21·5	39·0	47·1	34·9	58·1		
	1920	1.680	13·6	45·9	37·6	—	16·8	27·6		
IV. Véderő — <i>Défense nationale</i>	1900	847	23·3	41·4	33·8	47·7	32·0	47·8		
	1910	4.330	31·4	25·4	39·5	—	27·3	50·1		
	1920	4.764	35·6	21·5	39·0	47·1	34·9	58·1		
V. Különböző ágbeli és k. m. n. napszámosok — <i>Journaliers de différentes branches, spécial. non dénommés</i>	1900	1.680	13·6	45·9	37·6	—	16·8	27·6		
	1910	847	23·3	41·4	33·8	47·7	32·0	47·8		
	1920	4.330	31·4	25·4	39·5	—	27·3	50·1		
VI. Tőkések és nyugdíjasok — <i>Capitalistes et retraités</i>	1900	L. a VII. csoportban —	<i>Dans le groupe VII.</i>							
	1910	2.339	38·0	54·6	4·5	7·4	45·7	66·3		
	1920	3.171	25·4	60·9	11·5	—	28·8	46·9		
VII. Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak — <i>Autres et professions inconn.</i>	1900	1.050	34·1	39·1	24·0	32·1	34·2	56·7		
	1910	4.237	46·7	26·3	22·5	—	38·5	67·2		
	1920	4.400	55·3	21·7	19·1	59·2	52·4	78·7		
VIII. Házi cselédek — <i>Domestiques</i>	1900	34.849	29·2	46·7	20·3	—	35·4	54·3		
	1910	41.835	38·1	40·1	18·4	30·8	50·4	69·3		

1) A magyarok közül csak magyarul tudók számáról 1900-ban nincsenek adatok. — *Pour 1900, on n'a pas de données sur le nombre des Hongrois ne sachant que le hongrois.*

Foglalkozási főcsoport <i>Groupes de professions</i>		Év — Année	Keresők száma <i>Population active</i>	Ebből — Dont						A magyarok közül csak magyarul tudók <i>Des Hongrois, ne sachant que le hongrois¹⁾</i>	A nem magyarok közül — <i>Des non Hongrois</i>	Az összes keresők közül — <i>De toute la pop. active</i>
				magyar <i>Hongrois</i>	német <i>Allemands</i>	oláh <i>Roumains</i>	horvát-szorb <i>Croates-Serbes</i>	A magyarok közül csak magyarul tudók <i>Des Hongrois, ne sachant que le hongrois¹⁾</i>				
s z á z a l é k b a n — en %												
Ville de — Temesvár város.												
I. Őstermelés — <i>Product. du sol</i>	1900	561	23·5	44·4	20·9	8·9	—	31·2	47·4			
	1910	1.310	21·2	33·9	34·0	5·7	34·5	36·9	50·3			
II. Bányászat, ipar és forgalom — <i>Mines, industrie, commerce, crédit, transports</i>	1900	12.848	34·1	54·9	6·9	3·5	—	59·7	72·8			
	1910	20.681	35·2	47·6	10·1	5·4	18·8	73·4	82·8			
III. Közszolgálat és szabadfoglalkozások — <i>Services publ. et profess. libérales</i>	1900	1.825	61·5	26·4	5·8	4·0	—	81·1	92·7			
	1910	2.848	63·3	22·3	7·7	4·4	16·6	77·5	91·8			
IV. Véderő — <i>Défense nationale</i>	1900	3.409	22·3	40·4	16·8	16·6	—	33·9	48·7			
	1910	4.084	19·9	38·7	22·3	16·7	44·1	41·0	55·2			
V. Különböző ágbeli és k. m. n. napszámosok — <i>Journaliers de diff. branches, spéc. non dénommés</i>	1900	3.043	30·9	50·0	13·5	2·2	—	42·5	60·2			
	1910	3.045	33·8	40·1	19·7	4·4	44·9	51·7	68·0			
VI. Tőkések és nyugdíjasok — <i>Capitalistes et retraités</i>	1900	L. a VII. csoportban —	Voir groupe VII.									
	1910	2.016	33·1	50·2	8·2	6·5	8·2	52·6	68·3			
VII. Egyéb és ismeretlen foglalkozásuk — <i>Autres et de professions inconn.</i>	1900	2.386	28·5	53·2	6·8	5·7	—	43·5	59·6			
	1910	1.233	36·7	43·9	9·8	5·4	36·3	52·4	69·8			
VIII. Házi cselédek — <i>Domestiques</i>	1900	2.959	33·0	61·7	2·4	1·6	—	46·1	63·8			
	1910	2.954	49·7	39·9	5·8	2·1	45·7	66·9	83·3			
Összesen : — Total :	1900	27 031	32·5	51·0	8·6	5·1	—	51·1	67·0			
	1910	38.171	36·2	43·1	12·4	6·3	25·2	63·6	76·8			

¹⁾ A magyarok közül csak magyarul tudók számáról 1900-ban nincsenek adatok. — *Pour 1900, on n'a pas de données sur le nombre des Hongrois ne sachant que le hongrois.*

miség és a katonaság körében, míg a házi cselédek közt, akiknek azelőtt majdnem kétharmada volt magyar, a magyarság aránya most az 50%-ot sem éri el. E most említett csoporttól eltekintve, a többi foglalkozási csoportban majdnem fokozatosan mindenütt tért foglalt a magyarság a németiség rovására. Pozsonyban és Temesvárott is igen nagy különbségeket látunk a nemzetiségek foglalkozás szerinti megoszlásában. A magyarság mind a két városban az értelmiség soraiban foglalja el a legmagasabb arányt; mind a két városban sok volt aránylag a magyar házi cseléd is. A németek főképp az ipar-forgalmat dominálják, Pozsonyban az őstermelést is. A tótok Pozsonyban csak a napszámosok és a katonák között voltak nagyobb arányban, az értelmiségben a 10%-ot sem érték el. Hasonló helyzetet foglaltak el Temesvárott az oláhok, akik különösen Mehala község odacsatolása folytán az őstermelők között foglaltak el tekintélyes arányt, ellenben az értelmiségben mindössze 7·7%-kal szerepeltek. Két, illetőleg három népszámlálásról lévén ezek az adatok egymás mellé állítva, látható, hogy az egyhangzó adatok mennyire megerősítik egymást és ezzel a nemzetiségi statisztika

pontosságát is. Igen meggyőzően mutatják be azt a folyamatot, amely ezekben a városokban végbemegy. A nyelvtudásra vonatkozólag meglevő adatok még csak növelik a többi adatok bizonyító erejét.

Természetesen a foglalkozásra vonatkozó, illetőleg foglalkozással kombinált nemzetiségi adatokat teljes nyelvtudással is fel lehetne dolgozni, az anyag erre vonatkozólag megvan népszámlálási lapokban, ez a további részletes feldolgozás csak idő és pénz kérdése.

A nemzetiségi statisztika további ellenőrzéséül szolgálhatnak azok az adatok, amelyek a születés helyével kombinálják az anyanyelvet és esetleg a nyelvtudást. A magyar statisztika már 1910-ben minden egyes községről, városról készített egy táblát, amelyen a lakosság a születés törvényhatósága szerint van kimutatva és a helybeli születésűek is ki vannak emelve. A születési helyek bizonyos csoportosítása szerint (helybeli, ugyanazon megyebeli, más megyebeli, külföldi stb.), azután a lakosság anyanyelv szerint is feldolgoztatott és a nem magyarok magyarul tudása is külön kiemeltetett. Ilyen módon minden egyes község lakosságának legközelebbi eredetéről bírnak adatokkal és arról is,

hogy a helybeli és a bevándorolt lakosság milyen nyelvi összetételű. Ha ezek az adatok több népszámlálásról megvannak, úgy sok esetben teljes felvilágosítást adnak egy-egy község feltűnően megváltozott nemzetiségi összetételéről, mert beigazolják, hogy a változást főképen más nyelvű népesség bevándorlása okozta. Minthogy a születési hely kérdése is a népszámláláslap rendes kérdései közé tartozik, nem volna annak sem akadálya, hogy

minden állam, amelynek nemzeti kisebbségei vannak, felvegye ezt a kombinációt is a feldolgozás programjába.

A szóbanforgó kombinatív adatokat a táblázatok óriási terjedelmére való tekintettel nem közölte a magyar Statisztikai Hivatal, az eredeti feldolgozási táblákról azonban bemutatjuk Sopron városnak idevonatkozó adatait az 1920. évi népszámlálás szerint. (L. a 16. sz. táblát.)

16. A születés helye az anyanyelvvél és a magyar nyelvtudással összevetve Sopronban az 1920. évi népszámlálás szerint.

Lieux de naissance comparés à la langue maternelle et à la connaissance du hongrois à Sopron, d'après le recensement de 1920.

A születés helye <i>Lieu de naissance</i>	Összes szám <i>Population totale</i>	Ebből — <i>Dont</i>				Nem magyar anyanyelvű összesen <i>Habitants de langue maternelle non hongroise</i>	A nem magyarok közül magyarul tud <i>Non Hongrois sachant le hongrois</i>
		magyar <i>Hongrois</i>	német <i>Allemands</i>	egyéb <i>autres</i>			
<i>a) Abszolút számban — Nombres absolus.</i>							
Helybeli — <i>Sopron</i>	18 515	6 244	12 163	108	12 271	7 839	
Ugyanazon megyebeli — <i>Dans le même comitat</i>	7 392	4 664	2 098	630	2 728	1 790	
Más magyarországi — <i>Autres en Hongrie</i>	7 222	6 011	1 032	179	1 211	946	
Külföldi és ismeretlen — <i>A l'étranger et en lieu inconn.</i>	2 119	247	1 618	254	1 872	726	
Összesen: — <i>Total:</i>	35 248	17 166	16 911	1 171	18 082	11 301	
<i>b) Százalékban — %</i>							
Helybeli — <i>Sopron</i>	100 0	33·8	65·6	0·6	66·2	63·9	
Ugyanazon megyebeli — <i>Dans le même comitat</i>	100 0	63·1	28·4	8·5	36·9	65·6	
Más magyarországi — <i>Autres en Hongrie</i>	100 0	83·2	14·3	2·5	16·8	78·1	
Külföldi és ismeretlen — <i>A l'étranger et en lieu inconn.</i>	100 0	11·7	76·3	12·0	88·3	38·8	
Össze-en: — <i>Total:</i>	100 0	48·7	48·0	3·3	51·3	62·5	

Első pillantásra látható, hogy a törzslakosságban, akik a népesség felét teszik, jóval több a német, mint a magyar anyanyelvű, viszont a Sopron megyéből és különösen más törvényhatóságokból bevándoroltak többsége magyar anyanyelvű. Az a magyarosodási folyamat tehát, amelyet egyéb adataink mutatnak, elsősorban a magyar bevándorlásnak az eredménye.

Abból a célból, hogy a rendes lakosság anyanyelvi viszonyai is kideríthetők legyenek, egyes államok és különösen városok nem a jelenlevő, hanem a rendes lakosság anyanyelvi viszonyait kutatják. Szerintünk ennek csak nagyobb városokban van jelentősége, ahol a jelenlevő és a rendes lakosság között, ha számban nem is, de összetételben esetleg különbségek lehetnek. Mindenesetre azonban nagyobb fontossága van a jelenlevő népesség megoszlásának, mert a közlekedésnek és for-

galomnak az irányai és méretei állandóak lévén, minden adott időpontban számolni kell a nem odavaló elemek tényleges ottlétével. Egy-egy város, vagy község nemzetiségi jellegét tehát mindig az állandóan ottlevő idegenekkel együtt számított lakosság nemzetiségi megoszlása adja meg. Ebből a szempontból természetesen szükséges, hogy a városban állomásozó katonaság is és annak nemzetiségi megoszlása is beszámíttassék a lakosságba, de kívánatos, hogy ez a megoszlás, különösen, ha az nagymértékben eltér az illető város polgári lakosságának nemzetiségi megoszlásától, külön is ki legyen mutatva, úgy, amint az a Magyar Statisztikai Közleményekben is megtörténik.¹⁾

A magyar statisztika arra nem fordított eddig gondot, hogy az idegen állam-

¹ L. Új sorozat 1. és 42. kötet.

polgárok nemzetiségi megoszlása külön is kimutattassék. Némely állam az idegen állampolgárok nemzetiségét egyáltalán vagy nem kérdezi, vagy nem dolgozza fel. Szerény véleményem szerint ez teljesen helytelen eljárás, mert az idegen állampolgárok legnagyobb része is az ország, vagy a város rendes lakosságához tartozik s ha egyénekenként esetleg változnak és felcserélődnek is, de egy meghatározott, néha elég jelentékeny tömegben állandóan ott vannak, akikkel tehát számolni kell. A nemzetiségi megoszlásból ennél fogva a jelenlevő idegen állampolgárok sem hagyhatók ki, mindenesetre ajánlatos azonban, azokban az államokban, ahol idegen állampolgárok jelentékeny számban vannak, (mint pl. Svájc), az idegen állampolgárok nemzeti-

ségi megoszlását külön is kimutatni, mert ezek egy-egy város, vagy község lakosságának nemzetiségi megoszlását lényegesen módosíthatják.

A nyelvismeret feldolgozásánál, amint már az előbbiekből folyik, arra kell törekedni, hogy községenként ne csak a fontosabb nemzetiségek legyenek kimutatva, hanem a nemzetiségek kölcsönös nyelvtudása, a csak anyanyelvükön beszélők száma és a bizonyos nyelveken általában beszélők száma, mert csak ezeknek az adatoknak birtokában ítélni lehet meg egy-egy község nemzetiségi jellegét. Hogy az ilyen irányú feldolgozás milyen meggyőző és bizonyító erejű statisztikai adatokat szolgáltat, azt a következő táblákon levő példákkal akarjuk megvilágítani:

17. Vegyes nyelvű községek és városok lakosságának nyelvismerete 1910-ben és 1920-ban.

Connaissance de langue dans les villes et communes a population mixte, en 1910 et 1920.

a Magyar-német: — Hongrois-allemand:

Város, község <i>Villes, communes</i>	Év — Année	Lélekszám <i>Populat. totale</i>	Ebből <i>Dont</i>		A magyarok <i>Hongrois</i>	A németek <i>Allemands</i>	Az összes lakosságból <i>De la population totale</i>			
			magyar <i>Hongrois</i>	német <i>Allemands</i>	közül — sachant		magyarul <i>savaient le hongrois</i>	németül <i>savaient l'allemand</i>	c s a k	
					németül <i>l'allemand</i>	magyarul <i>le hongrois</i>			magyarul <i>ne savaient que le hongrois</i>	németül <i>ne savaient que l'allemand</i>
			s z á z a l é k b a n — e n %							
Lébény	1910	3.199	92.8	7.2	21.5	94.4	99.6	27.2	72.7	0.3
	1920	3.237	87.1	12.8	11.7	99.0	99.8	23.0	76.9	0.1
Pécs	1910	49.222	83.5	12.8	38.1	75.2	95.6	46.2	49.3	2.7
	1920	47.556	85.5	10.6	34.4	86.0	96.3	41.0	53.7	1.4
Nagytétény . .	1910	3.924	72.4	25.6	51.0	56.3	87.9	63.3	34.1	10.9
	1920	5.120	85.0	13.9	42.7	73.5	96.1	50.6	45.9	3.4
Mecsekszabolcs	1910	4.081	77.1	18.8	37.5	69.6	92.2	50.4	47.5	5.2
	1920	4.370	83.2	13.2	31.7	88.3	97.0	41.7	56.1	1.5
Bia	1910	3.188	78.5	20.1	20.0	85.0	96.9	36.0	62.5	3.2
	1920	3.337	82.6	17.1	10.4	88.4	98.0	25.9	66.9	2.0
Csepel	1910	9.462	83.8	14.6	39.1	46.5	91.6	48.1	47.5	7.5
	1920	13.990	77.8	18.5	26.0	84.1	96.3	40.1	54.6	2.8
Herczegfalva .	1910	8.862	79.6	20.2	7.3	87.1	97.4	26.0	73.6	2.6
	1920	9.191	75.8	24.0	3.4	83.8	96.1	26.6	73.0	3.9
Budafok	1910	10.954	67.5	30.2	49.1	50.5	84.2	64.2	32.7	14.7
	1920	13.686	74.6	23.7	45.5	73.9	93.5	58.3	38.7	5.9
Felsőgalla . . .	1910	9.563	66.4	23.2	19.4	61.2	85.6	37.3	48.9	8.7
	1920	13.378	74.4	19.5	15.6	77.8	94.2	32.2	57.9	4.3
Szentgotthárd	1910	2.624	73.5	22.5	50.3	50.4	87.2	62.3	35.6	10.2
	1920	3.054	72.0	24.1	46.7	53.4	87.7	60.1	36.8	10.7
Vecsés	1910	7.403	61.1	38.0	47.7	55.2	82.8	67.5	30.6	16.9
	1920	9.400	69.7	29.6	41.6	76.9	95.2	58.9	38.9	4.7
Magyaróvár . .	1910	5.273	62.1	34.8	54.1	64.8	86.2	69.9	27.7	11.9
	1920	7.100	68.1	29.8	44.2	72.1	91.2	61.1	36.9	7.9
Tolna	1910	8.851	75.0	22.1	68.8	61.5	88.8	73.9	22.3	8.1
	1920	8.239	62.3	37.4	59.9	84.9	94.3	74.8	25.6	5.5
Nagymaros . . .	1910	4.681	30.6	68.9	61.4	66.2	76.6	88.0	10.6	23.2
	1920	5.033	61.0	38.3	76.4	77.9	91.4	85.3	13.4	8.3

a) Magyar—német — Hongrois—allemand.

Város, község <i>Villes, communes</i>	Év — <i>Année</i>	Lélekszám — <i>Population totale</i>	Ebből — <i>Dont</i>		A magya- rok közül		Az összes lakosságból <i>De la population totale</i>			
			magyar <i>Hon- grois</i>	német <i>Alle- mands</i>	közül		<i>savaient</i>		csak <i>ne savaient que</i>	
					<i>Hongrois</i>	<i>Alle- mands</i>	magyarul <i>le hongrois</i>	németül <i>l'alle- mand</i>	magyarul <i>le hongrois</i>	németül <i>l'alle- mand</i>
					<i>s a c h a n t</i>					
					németül <i>l'alle- mand</i>	magyarul <i>le hongrois</i>				
		t u d		t u d						
s z á z a l é k b a n — <i>e n %</i>										
Kőszeg	1910	8.423	60·9	36·4	60·4	69·5	83·2	75·2	22·6	10·4
	1920	8.492	58·6	39·0	57·4	64·9	85·8	74·5	24·3	13·4
Moson	1910	6.258	56·8	41·0	51·4	67·9	86·1	71·7	27·0	13·1
	1920	6.336	57·6	40·4	50·4	77·0	90·5	70·9	28·1	8·9
Soroksár	1910	13.345	58·0	40·9	59·5	55·9	81·4	75·5	22·3	17·9
	1920	16.253	54·9	44·1	44·5	73·5	88·2	68·8	29·1	11·2
Sopron	1910	33.932	44·3	51·0	53·1	54·3	74·6	77·8	20·2	22·1
	1920	35.248	48·7	48·0	54·7	62·1	80·8	77·3	21·0	17·4
Dorog	1910	1.949	35·9	61·7	29·8	40·2	61·9	73·4	23·2	35·9
	1920	3.943	47·9	45·9	21·4	61·6	80·7	58·5	34·4	17·4
Högyész	1910	3.959	59·8	40·0	76·3	45·1	78·0	85·7	13·8	21·8
	1920	3.740	47·0	52·6	66·6	65·3	81·6	84·1	11·2	18·1
Békásmegyér	1910	3.546	35·8	60·7	42·1	57·7	72·3	76·7	17·0	25·2
	1920	4.411	46·8	50·6	45·4	62·2	80·4	72·7	23·5	18·4
Mór	1910	10.654	46·3	53·5	46·4	46·4	71·3	75·1	24·3	28·5
	1920	10.522	41·4	58·3	42·1	53·6	72·9	75·8	23·6	25·2
Pesthidegkút	1910	2.130	20·7	77·1	48·9	48·4	59·5	88·3	9·9	39·4
	1920	3.263	40·4	57·0	38·1	62·8	78·3	73·8	22·2	21·1
Gyöng	1910	3.291	37·1	62·4	50·2	62·6	76·5	81·3	18·4	23·1
	1920	3.090	33·5	66·4	52·7	80·3	86·9	84·2	15·7	12·6
Bonyhád	1910	6.452	31·1	68·4	70·0	52·0	66·9	90·5	9·3	32·4
	1920	6.379	33·2	66·5	68·7	64·0	76·0	89·6	10·1	23·8
Harta	1910	4.967	39·6	59·6	9·0	65·3	79·2	63·3	35·4	20·7
	1920	5.035	29·4	69·4	12·6	59·7	71·9	73·2	23·6	27·9
Ceglédbercel	1910	3.396	31·5	68·2	45·7	79·7	86·1	82·7	16·6	13·8
	1920	3.660	28·3	71·6	36·8	84·3	88·8	82·0	17·3	11·1
Bátaszék	1910	8.039	26·4	69·7	59·5	57·5	69·5	87·5	10·2	29·4
	1920	7.498	25·1	72·3	66·3	74·8	81·6	90·6	8·4	18·0
Dunabogdány	1910	3.351	53·7	45·5	77·3	56·1	79·6	87·6	11·8	19·7
	1920	3.028	23·0	76·9	76·3	82·0	86·1	94·5	5·0	13·6
Törökbálint	1910	3.534	43·1	56·1	69·3	48·8	70·8	86·3	12·4	28·8
	1920	3.728	22·8	76·0	50·5	79·6	84·2	88·3	10·8	14·2
Mosonszentjános	1910	3.311	24·2	75·0	62·6	49·8	61·9	90·7	9·0	37·6
	1920	3.510	22·5	76·6	46·8	43·7	56·8	87·7	11·9	42·5
Zsámbék	1910	4.215	32·8	67·1	82·2	46·2	63·8	94·1	5·3	35·9
	1920	4.323	22·3	77·6	78·7	66·6	74·0	95·2	4·2	25·9
Mágocs	1910	3.625	21·5	78·2	68·2	52·7	63·0	93·0	6·8	36·5
	1920	3.616	22·0	78·0	62·1	59·7	68·6	91·6	8·1	30·2
Budakeszi	1910	5.233	32·7	66·9	82·2	57·0	71·2	94·0	5·7	30·3
	1920	5.409	20·6	79·1	63·7	76·7	81·5	92·3	6·3	18·4
Pilisvörösvár	1910	5.584	19·9	76·4	46·0	56·9	65·6	86·5	9·6	32·8
	1920	6.069	20·3	74·6	38·2	64·8	72·5	83·6	11·2	26·1
Hajós	1910	4.480	20·4	79·4	31·4	54·6	63·9	85·8	13·9	36·0
	1920	4.709	17·4	82·5	25·1	42·3	52·4	86·9	12·7	47·5
Etyek	1910	3.114	12·1	87·5	53·4	52·6	58·5	94·2	5·4	40·8
	1920	3.311	16·9	82·1	56·9	58·7	66·1	91·9	6·8	33·9
Németbóly	1910	3.298	14·4	81·8	69·2	41·5	50·4	93·8	4·3	50·0
	1920	3.022	14·5	83·3	73·1	54·7	61·4	95·0	3·6	37·3
Fertőrákos	1910	2.980	5·0	92·8	50·7	10·9	15·6	96·9	2·5	82·6
	1920	3.025	2·1	96·6	40·3	8·8	11·0	98·6	1·2	87·7

b) Magyar-tót — Hongrois-slovaque.

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám — Population	Ebből — Dont		A magyarok Hongrois		Az összes lakosságból De la population totale		csak — ne savaient que			
			magyar Hongrois	tót — Slo- vaques	közül — sachant		s a v a i e n t		magyarul le hon- grois		tótul le slo- vaque	
					tótul le slo- vaque	magyarul le hon- grois	magyarul le hon- grois	tótul le slo- vaque	magyarul le hon- grois	tótul le slo- vaque		
s z á z a l é k b a n — e n %												
Békésszentandrás	1910	7.137	79·0	20·0	5·5	71·3	94·1	24·4	73·7	5·7		
	1920	7.043	90·6	8·8	15·2	79·5	98·1	22·6	75·2	1·7		
Zagyvapálfalva	1910	3.502	77·1	17·4	13·0	29·5	84·0	28·3	63·7	11·7		
	1920	3.449	90·6	6·6	6·4	59·7	96·7	13·6	82·1	2·6		
Pilis	1910	5.762	76·9	22·4	57·7	61·7	91·1	66·9	31·2	8·6		
	1920	6.185	85·5	14·3	54·0	70·7	95·7	60·5	38·1	4·2		
Sződ	1)1910	3.675	92·5	5·3	46·4	39·5	95·7	48·4	42·1	3·2		
	1920	3.021	79·9	19·3	46·0	69·1	94·0	56·1	39·3	6·0		
Szarvas	1910	25.879	36·8	62·8	67·0	76·2	85·0	87·6	10·3	14·9		
	1920	25.224	59·0	40·7	74·5	81·8	92·5	84·8	12·7	7·4		
Békéscsaba	1910	42.599	31·2	67·3	41·3	69·9	79·4	80·6	15·0	19·8		
	1920	46.633	45·9	53·0	50·2	80·8	89·6	76·4	18·3	10·1		
Nagybánhegyes	1910	5.204	47·4	51·7	13·1	67·4	83·0	58·1	40·0	16·8		
	1920	5.245	39·5	59·5	9·8	71·6	82·9	63·7	34·1	16·8		
Tótkomlós	1910	10.502	10·9	88·6	59·6	53·3	58·6	95·3	3·6	41·5		
	1920	10.420	13·1	86·5	49·0	64·5	69·2	93·0	5·9	30·6		
Sári	1910	2.865	40·1	59·9	69·3	58·7	75·2	87·9	11·5	24·1		
	1920	3.001	10·3	89·6	29·8	80·5	80·8	92·7	7·0	17·5		
Pitvaros	1910	2.936	5·8	93·5	56·5	52·5	55·5	97·1	2·3	44·4		
	1920	3.091	8·8	90·7	59·0	62·1	65·6	96·2	2·8	34·4		

c) Magyar-oláh — Hongrois-roumain.

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám — Population	Ebből — Dont		A magyarok Hongrois		Az oláhok Roumains		Az összes lakosságból De la population totale			
			magyar Hongrois	oláh — Roumains	közül — sachant		s a v a i e n t		csak — ne savaient que			
					oláhlul le hon- roumain	magyarul le hon- grois	magyarul le hon- grois	oláhlul le roumain	magyarul le hon- grois	oláhlul le roumain		
s z á z a l é k b a n — e n %												
Nagyléta	1910	6.323	84·4	15·6	13·0	88·9	98·3	26·6	70·6	1·7		
	1920	6.343	79·3	20·6	7·2	94·9	98·9	26·3	71·0	1·0		
Kétegyháza	1910	4.379	31·9	64·9	28·7	33·6	56·2	76·0	21·0	43·0		
	1920	4.681	31·8	67·0	24·6	64·9	76·3	75·0	22·2	23·4		

d) Magyar-horvát-szerb — Hongrois-croate-serbe.

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám — Population	Ebből — Dont		A magyarok Hongrois		A horvát-szerbek Croate-Serb.		Az összes lakosságból De la population totale			
			magyar Hongrois	horvát, szerb Croates, serbes	közül — sachant le		s a v a i e n t		csak — ne savaient que			
					horvát-szerbül croate-serbe	magyarul hongrois	magyarul le hon- grois	horvát-szerbül le croate-serbe	magyarul le hon- grois	horvát-szerbül le croate-serbe		
s z á z a l é k b a n — e n %												
Szőreg	1910	4.056	60·0	35·9	9·9	54·4	82·7	44·2	52·6	16·2		
	1920	3.369	74·4	24·3	5·6	72·7	93·3	28·9	68·1	4·8		
Hercegszántó	1910	3.706	48·0	49·3	48·6	52·2	75·8	73·8	23·4	23·4		
	1920	3.190	50·2	47·6	53·7	56·0	78·8	75·9	21·9	21·0		
Dusnok	1910	3.372	12·7	85·7	50·3	70·4	74·3	92·2	5·0	25·3		
	1920	3.172	15·2	83·6	51·4	76·5	80·0	91·5	6·6	19·6		

1) Alsó- és Felsőögdél együtt. — Y compris Alsóögdél et Felsőögdél.

e) Magyar-német-tót. — Hongrois-allemand-slovaque.

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám Population	E b b ő l D o n t			A magyarok Hongrois			A németek Allemands			A tótok Slovaques			Az összes lakosságból De la population totale					
			magyar Hongrois	német Allemands	tót Slovaques	közül — sachant						s a v a i e n t			csak — ne savaient que					
						nem tud l'allemand	tudul le slovaque	magyarul le hongrois			magyarul le hongrois	nem tud l'allemand	tudul le slovaque	magyarul le hongrois	nem tud l'allemand	tudul le slovaque				
			t u d																	
s z á z a l é k b a n — en %																				
Rákoskeresztúr ¹⁾	1910	6.699	66.0	6.9	26.0	16.4	34.2	84.4	73.8	91.8	18.7	53.6	35.4	1.0	6.6					
	1920	6.029	94.4	1.7	3.4	13.3	54.5	86.0	75.8	98.9	14.5	56.0	36.7	0.2	0.7					
Tatabánya	1910	8.101	63.9	14.4	9.3	16.8	7.9	80.3	85.2	87.5	29.4	16.3	19.7	3.7	2.4					
	1920	8.491	82.2	7.6	4.7	16.5	8.0	91.8	92.5	97.7	23.0	12.7	62.7	0.5	0.3					
Tokod	1910	2.645	83.3	8.1	7.8	12.4	8.6	47.4	40.5	90.6	20.4	16.7	68.7	3.6	3.6					
	1920	3.234	80.3	8.2	10.2	11.6	8.1	83.5	81.2	96.4	21.6	18.6	67.0	1.1	1.8					
Mezőberény	1910	13.287	40.5	22.4	37.0	12.7	10.1	91.3	76.1	89.2	27.9	41.6	32.2	2.0	8.8					
	1920	13.477	49.0	21.8	29.1	12.3	19.3	95.0	85.4	94.7	28.0	39.0	33.6	1.0	4.2					
Pilisecsaba	1910	2.447	23.0	58.7	17.9	51.4	16.7	57.1	69.3	69.1	83.4	25.0	9.8	24.6	3.5					
	1920	3.189	31.9	53.1	13.3	34.3	8.2	59.2	67.5	73.6	69.0	24.4	19.5	20.4	3.0					

¹⁾ Rákoshegy, nélkül. — Sans Rákoshegy.

A mai Magyarország területéről összeállítottuk azoknak a legalább 3000 lélekkel bíró községeknek adatait, amelyekben a nemzeti-segi kisebbségek aránya eléri, vagy megközelíti a 20%-ot. (L. a 17. a)—j) táblát.)

Ebből a tömeges példából látjuk, hogy a nyelvtudásra vonatkozó adatok mennyivel nagyobb állandóságot mutatnak, mint maguk a nemzeti-segi adatok. A nemzeti-segi felvételnél elkerülhetetlen, hogy egyes esetekben — különösen olyan községekben, ahol a lakosság több nyelvet egyformán beszél — a több nyelvet beszélők egy része legnagyobb ellenőrzés dacára és minden befolyásolás nélkül egyszer egyik, máskor a másik nyelvhez ne számítassék. Ezeket az elkerülhetetlen tévedéseket és hibákat

ügyszólván teljesen kikorrigálják a nyelvtudásra vonatkozó adatok, amelyek tisztán mutatják azt a folyamatot, amely egy-egy község életében végbemegy.

Kétségtelen, hogy a nemzetiségnek megállapítása nem adhat olyan pontos adatot, mint a nyelvtudásé, mert azt mindenkiről meg tudjuk pontosan állapítani, hogy milyen nyelvet, vagy nyelveket beszél, ellenben a több nyelvet beszélőknél az anyanyelvnek megállapítása, különösen kisebb intelligenciájú egyéneknél már mérlegelés tárgyát képezheti és nem tételezve fel semmiféle befolyásolást, bizonyos érzelmi és politikai áramlatok is előidézhetik egyik, vagy másik nemzetiség előtérbe nyomulását. Tagadhatatlan, hogy a magyar adatok-

f) Magyar-német-oláh. — Hongrois-allemand-roumain.

Város, község Ville, commune	Év Année	Lélekszám Population	E b b ő l D o n t			A magyarok Hongrois			A németek Allemands			Az oláhok Roumains			Az összes lakosságból De la population totale, s a v a i e n t					
			magyar Hongrois	német Allemands	oláh Roumains	közül — sachant						csak — ne savaient que								
						nem tud l'allemand	oláhul le roumain	magyarul le hongrois			magyarul le hongrois	nem tud l'allemand	oláhul le roumain	magyarul le hongrois	nem tud l'allemand	oláhul le roumain				
			t u d																	
s z á z a l é k b a n — en %																				
Gyula	1910	24.284	81.6	6.5	10.5	11.8	6.6	89.4	86.5	97.7	16.4	16.4	66.6	0.7	1.3					
	1920	24.908	87.2	2.9	8.8	12.6	5.8	91.2	91.8	98.9	14.2	14.2	71.2	0.2	0.7					
Elek	1910	7.268	13.8	66.6	19.4	31.1	13.2	47.8	18.1	49.3	72.7	46.2	8.8	25.3	15.2					
	1920	7.640	15.8	67.2	15.5	33.3	14.9	63.5	29.5	64.0	74.5	35.3	9.2	22.7	10.6					

g) Magyar-német-horvát-szerb. — Hongrois-allemand-croate-serbe.

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám Population	Ebből Dont			A magyarok Hongrois		A németek Allemands		A horvát-szerbek Croates-serbes		Az összes lakosságból De la population totale					
			magyar Hongrois	német Allemands	horvát-szerb Croates-serbes	közül — sachant		magyarul le hongrois		magyarul — sav. le hongrois	németül — sav. l'allemand	horvát-szerbül sav. le croate-serbe	csak — ne sav. que				
						németül l'allemand	horvát-szerbül le croate-serbe	magyarul le hongrois	németül l'allemand				horvát-szerbül le croate-serbe				
			s z á z a l é k b a n — e n %														
Eresi	1910	6 882	89.5	1.6	8.1	8.0	4.7	92.0	95.7	99.2	9.1	12.6	78.2	0.1	0.2		
	1920	8 477	88.8	1.9	8.4	6.1	2.5	84.3	95.8	99.2	7.6	10.8	80.9	0.2	0.4		
Bares	1910	6 415	70.6	23.0	3.9	23.3	11.4	86.7	71.8	95.5	41.3	13.9	50.5	3.0	0.8		
	1920	6 159	82.3	15.9	1.1	23.2	10.8	94.6	88.4	99.0	35.7	10.7	56.5	0.8	0.1		
Baja	1910	21 032	79.9	8.3	11.4	25.7	12.5	78.5	90.1	97.0	29.4	22.1	53.3	1.6	1.1		
	1920	19 371	81.0	8.2	10.4	23.7	9.9	86.4	94.1	98.2	28.1	19.0	57.1	1.1	0.6		
Érd	1910	4 017	62.4	13.1	21.8	15.6	11.0	77.8	83.4	93.1	25.6	32.5	47.1	2.9	3.6		
	1920	4 055	68.2	14.0	15.8	14.5	13.5	88.9	96.1	97.7	24.0	25.0	48.5	1.4	0.6		
Dunaszekeső	1910	5 881	62.8	26.2	10.4	16.2	1.7	85.6	84.7	94.5	37.8	11.8	51.7	3.9	1.5		
	1920	5 631	66.7	25.2	6.6	16.7	2.4	92.7	92.7	97.4	37.6	8.3	55.0	1.8	0.4		
Mohács	1910	17 092	62.2	12.2	24.8	29.1	14.4	69.0	67.7	88.1	32.0	35.2	40.9	3.7	7.9		
	1920	15 864	62.0	13.6	23.3	27.8	11.7	82.4	80.3	92.9	32.2	31.7	42.3	2.3	4.4		
Bajszentistván	1910	3 739	64.5	5.2	29.8	11.7	17.9	72.4	77.7	91.8	13.3	41.8	46.9	1.4	6.6		
	1920	3 338	56.4	10.0	3.5	4.3	2.1	94.6	97.7	98.7	13.3	41.9	46.9	0.5	0.8		
Tököl	1910	3 608	82.6	4.1	12.1	21.2	51.1	58.9	67.0	94.0	22.2	56.4	30.3	1.1	3.9		
	1920	4 018	52.1	13.2	33.7	15.5	29.1	91.9	91.0	95.8	22.8	56.5	30.5	0.9	2.9		
Bácsbokod	1910	4 077	36.9	41.3	21.7	13.2	10.6	82.9	82.4	89.1	43.8	29.3	30.1	7.2	3.7		
	1920	3 916	38.9	40.9	20.1	12.1	7.5	92.5	91.5	95.2	49.1	25.1	32.5	3.0	1.7		
Bácsalmás	1910	11 498	33.1	54.7	12.0	39.5	17.4	59.6	73.6	74.7	70.8	21.9	18.1	20.8	3.0		
	1920	11 517	25.9	61.0	12.9	8.9	13.8	80.0	86.6	86.0	72.3	21.3	17.1	12.2	1.7		
Vaskút	1910	5 196	12.4	80.4	6.5	65.3	9.3	19.9	55.5	32.3	93.1	8.9	4.1	64.3	1.8		
	1920	4 594	10.2	83.8	6.0	78.9	7.9	31.0	83.9	41.2	97.1	8.0	2.1	57.7	0.5		
Katymár	1910	4 702	8.5	57.2	34.3	33.7	47.8	24.8	47.4	39.0	64.3	50.2	3.0	36.5	17.2		
	1920	4 168	9.9	57.0	33.0	27.8	41.5	37.1	53.9	48.9	66.9	51.2	4.6	32.5	13.9		
Gara	1910	4 087	3.0	67.3	29.7	59.0	27.9	12.2	18.7	16.8	78.6	36.5	1.1	56.1	19.0		
	1920	3 628	2.3	69.1	28.6	54.8	32.1	23.5	32.7	27.9	82.4	35.1	0.8	51.5	13.9		

h) Magyar-tót-oláh. — Hongrois-slovaque-roumain.

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám Population	Ebből Dont			A magyarok Hongrois		A tótok Slovaques		Az oláhok Roumains		Az összes lakosságból De la population totale						
			magyar Hongrois	tót Slovaques	oláh Roumains	közül — sachant		magyarul le hongrois		magyarul le hongrois	tótul — le slovaque	oláhlul le roumain	savaient				csak — ne sav. que	
						tótul — le slovaque	oláhlul le roumain	magyarul le hongrois	tótul — le slovaque				oláhlul le roumain	magyarul le hongrois	tótul — le slovaque	oláhlul — le roumain		
			s z á z a l é k b a n — e n %															
Medgyesegyháza ¹⁾	1910	3 628	39.4	57.4	1.4	18.9	4.3	82.6	61.2	89.1	65.0	3.4	28.9	10.0	0.5			
	1920	5 504	38.1	48.3	11.6	19.9	4.7	89.8	58.1	89.8	56.8	15.4	27.8	1.8	4.8			

¹⁾ Medgyespuszta idecsatolása különösen az oláhok számát növelte meg. — Par le rattachement de Medgyespuszta, c'est le nombre des Roumains qui s'accrut particulièrement.

i) Magyar-oláh-horvát, szerb. — *Hongrois-roumain-croate, serbe.*

Város, község Ville, commune	Év — Année	Lélekszám — Population	E b b ö l D o n t				A magyarok Hongrois				Az oláhok Roumains		A horvát-szerb.k Croates-serbes		Az összes lakosságból De la population totale					
			magyar Hongrois	oláh Roumains	horvát-szerb Croates-Serbes	oláhu le roumain	horvát-szerbül le croate-serbe	k ö z ü l — s a c h a n t						s a v a i e n t		csak — ne sav. que				
								m a g y a r u l le hongrois						magyarul le hongrois	oláhu le roumain	horvát-szerbül le croate-serbe	magyarul le hongrois	oláhu le roumain	horvát-szerbül le croate-serbe	
s z á z a l é k b a n — e n %																				
Battonya	1910	13.011	64.2	13.8	19.8	5.4	2.5	72.6	80.6	92.1	31.8	26.5	57.9	3.6	3.3					
	1920	13.737	68.9	12.4	17.9	7.1	3.3	90.5	91.2	97.2	29.8	25.0	59.9	1.2	1.4					

j) Magyar német tót-horvát, szerb. — *Hongrois-allemand-slovaque-croate, serbe.*

Város, község Ville, commune	Év Année	Lélekszám Population	E b b ö l D o n t				A magyarok Hongrois				Az összes lakosságból De la population totale savaient									
			magyar Hongrois	német Allemands	tót Slovaques	horvát-szerb Croates-Serbes	németül l'allemand	tótul le slovaque	horvát-szerbül le croate-serbe	k ö z ü l — s a c h a n t						csak — ne savaient que				
										m a g y a r u l le hongrois						magyarul le hongrois	németül l'allemand	tótul le slovaque	horvát-szerbül le croate-serbe	magyarul le hongrois
s z á z a l é k b a n — e n %																				
Szentendre	1910	5.673	52.4	16.1	16.6	14.3	37.0	20.2	18.3	77.1	79.0	78.3	89.5	44.5	36.5	33.5	27.2	3.0	3.3	2.6
	1920	5.877	72.8	9.6	9.4	7.9	31.0	15.9	14.6	76.1	77.7	83.4	94.3	35.4	23.7	20.9	41.0	2.0	1.9	1.0
Pomáz . . .	1910	4.477	42.9	28.7	11.0	16.7	32.5	23.9	17.9	73.7	88.7	76.1	87.0	51.8	31.0	32.1	23.9	7.5	1.2	3.0
	1920	4.920	70.9	14.3	5.3	9.0	38.2	17.2	11.7	71.3	87.1	78.2	93.2	44.1	21.2	20.5	36.7	3.8	0.7	1.9

nál is mutatkoznak ilyen feltűnőnek látszó változások egyik népszámlálásról a másikra. Ezek azonban csak szórványosak azoknak az adatoknak nagy tömegéhez képest, amelyek állandóságot, vagy következésképpen egy meghatározott irányú folyamatot mutatnak, másrészt ezek az adatok egymást ki is egyenlítik, a végeredményt tehát jelentékenyen nem befolyásolják. Mindezen felül pedig ott van a nyelvismeretről szóló statisztika, amely a valódi fejlődési folyamatra mutat rá, ennél fogva sokszor éppen ellentétes irányú folyamatot világít meg, mint amit a nemzetiségi statisztika mutat. Hogy ezt példával is illusztráljuk, a Budapest mellett fekvő Soroksár és Budakeszi községekben 1920-ban aránylag jóval kevesebb magyart talált a népszámlálás, mint 1910-ben és ezzel szemben több németet. Ellenben a magyarul tudóknak az aránya mindkét községben növekedett, a németül tudóké pedig mindkét községben csökkent. (Lásd 17. a)

tábla.) A magyar nyelvismeret tehát terjedt, a német nyelv ismerete összezsugorodott. Ugyanezt mutatja a csak anyanyelvükön beszélők aránya. Csak magyarul ma többen tudnak mindkét községben, mint 10 év előtt, a csak németül tudók aránya mindkét községben visszament. Hasonló folyamatot más községekben is meg lehet figyelni.

Azt is ki lehet mutatni ezekkel az adatokkal, hogy tekintet nélkül az anyanyelvre és nemzetiségre, melyik nyelv a legelterjedtebb valamely községben. Fentebbi táblákon több esetben tapasztalhatjuk, hogy míg a magyarság az illető községben kisebbségben van, mégis az illető községben magyarul többen tudnak, mint pl. németül, vagy tótul stb. Ez az eset pl. Gyöngyösön, Békásmegyeren, Ceglédbercelen. Pesthidegkúton a németekkel, Bácsbokodon és Bácsalmáson a németekkel és horvát-szerbekkel, Medgyesegyházán a tótokkal és oláhokkal, Nagybánhegyesen, Bé-

kécsabán a tótokkal szemben, Kétegyházán az oláhokkal szemben. Ezekben a községekben, dacára annak, hogy kevesebb a magyar anyanyelvű, mint a német, tót stb. anyanyelvű, mégis jóval többen tudnak magyarul, mint a községben használt másik nyelven, sőt a legtöbb esetben még a csak magyarul tudók aránya is nagyobb az összes lakosságban, mint a csak németül, csak tótul stb. tudóké. A mai Magyarország kisebbségei alig képeznek összefüggő nyelvterületet, a magyar környezet hatása alatt tehát mind nagyobb mértékben sajátítják el a magyar nyelvet. E mellett mint az adatok mutatják, anyanyelvük ismeretét a legtöbb esetben megőrzik. Fentebbi adatokból látjuk, hogy igen sok esetben a németül, tótul stb. tudók száma és aránya is növekedett a községekben.

Hogy a tömeges bevándorlás s ennek folytán keletkező más nemzetiségű többség mennyire megváltoztathatja egy községnek, vagy városnak nemzetiségi képét és nyelvi viszonyait, arra igen érdekes példát mutat Magyarország fővárosa Budapest. Buda és Pest a magyarországi tö-

rök uralom előtt magyar jellegű város volt, bár akkor is voltak a történeti okmányok tanúsága szerint német lakosaik. A török uralom a lakosságot majdnem teljesen kipusztította; a török uralom megszűnése után pedig óriási telepítési mozgalom indult meg Magyarországra, különösen a németek özönlötték el a dunántúli és alföldi részeket, de ekkor kapta Magyarország szerb és oláh lakosainak is nagy részét. Buda és Pest ebben az évszázadban váltak német városokká s a magyarság csak a XIX. században kezdett az akkor még különálló két városba nagyobb tömegekben beköltözni. Az első magyar népszámlálás, mely az anyanyelvet is tudakolta (1880), Budapesten már több magyart, mint németet talált.

Budapest főváros külön statisztikai hivatala már 1880 óta kimutatta a teljes nyelvtudást, 1900-ban pedig a kölcsönös nyelvtudást is a helyes módszer szerint, így tehát módunk van Budapest lakosságának fejlődését ilyen irányban 1880 óta, illetőleg 1900 óta bemutatni. (Lásd a 18. számú táblát.)

18. A csak anyanyelvükön beszélők száma és aránya Budapesten 1880-tól 1920-ig.

Nombre et proportion à Budapest, de 1880 à 1920, des habitants ne parlant que leur langue maternelle.

Év ¹⁾ Année ¹⁾	Népesség Population	Magyar Hongrois	Ebből Dont		Az összes népességből De la popula- tion totale	Német Allemands	Ebből Dont		Az összes népességből De la popula- tion totale	Tót Slo- vaques	Ebből Dont		Az ö-szes népességből De la popula- tion totale
			csak magyarul beszél ne parlaient que hongrois				csak németül beszél ne parlaient qu'allemand				csak tótul beszél ²⁾ ne parlaient que slovaque		
			sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre		%	sz. szerint nombre	%				
1880	355.682	201.505	63.834	31.7	18.0	122.454	71.299	58.2	20.1	21.847	8.315	38.1	2.3
1890	486.671	326.533	146.144	44.7	30.0	115.573	58.658	50.7	12.1	27.126	11.139	41.1	2.3
1900	703.443	559.965	271.110	48.4	38.5	98.515	30.568	31.0	4.4	24.091	7.944	33.0	1.1
1910	880.371	756.070	415.148	54.9	47.2	78.882	16.593	21.0	1.9	20.359	3.225	15.8	0.4
1920	928.996	837.858	472.342	56.4	50.8	60.425	10.603	17.5	1.1	14.011	939	6.7	0.1

¹⁾ 1880—1900. évi adatok a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal, az 1910. és 1920. éviéek a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal adatai. — *Pour 1880—1900, chiffres du Bureau municipal de statistique de Budapest; pour 1910 et 1920, chiffres de l'Office centr. r. h. de statistique.*

Látjuk e táblából, hogy 1880-ban még a magyarok egynyelvűsége kisebb arányú volt, mint a németeké, a magyarok tehát még jobban rá voltak szorulva a német nyelv megtanulására, mint a németek a magyar nyelv megtanulására. Annak dacára, hogy többen volt a magyar, mint a né-

met, a csak magyarul tudók aránya mégis kisebb volt, mint a csak németül tudóké. 10 évről 10 évre rohamosan változik a helyzet a magyarság javára, úgyhogy 1920-ban a csak magyarul tudók aránya a népességben 50.8-re megy fel, a németeké pedig lesüllyed 1.1-re. A harmadik

19. A három főnemzetiség kölcsönös nyelvismerete Budapesten a három utolsó népszámlálás szerint.

Connaissance mutuelle de langue des trois principales nationalités à Budapest, suivant les trois derniers recensements.

Év — Année	Magyar — Hongrois	Ebből — Dont savaient				Német — Allemands	Ebből — Dont savaient				Tót — Slovaques	Ebből — Dont savaient			
		németül l'allemand		tótul le slovaque			magyarul le hongrois		tótul le slovaque			magyarul le hongrois		németül l'allemand	
		t u d					t u d					t u d			
		szám sz. nombres	o/o	szám sz. nombres	o/o		szám sz. nombres	o/o	szám sz. nombres	o/o		szám sz. nombres	o/o	szám sz. nombres	o/o
1900	559.965	270.458	48.3	47.811	8.5	93.515	60.024	60.9	10.946	11.7	24.091	14.374	59.7	7.369	30.6
1910	756.070	313.400	41.4	53.394	7.1	78.822	57.219	72.5	7.553	9.6	20.359	16.222	79.7	5.437	26.7
1920	837.858	329.912	39.4	42.665	5.1	60.425	47.770	79.0	4.119	6.8	14.011	12.747	91.0	4.062	29.0

főnyelvnek, a tótnak kizárólagos ismerete is 2:3-ról 0:1-re megy vissza.

A három főnemzetiség kölcsönös nyelvismeretéről csak 1900-tól kezdve vannak pontosan összehasonlítható adataink. (L. a 19. sz. táblát.)

A rohamosan szaporodó magyarságból e szerint aránylag mindig kevesebben beszélnek németül és tótul, viszont a németek és tótok magyar nyelvismerete erősen növekszik, a németek tót nyelvismerete csökken, a tótok német nyelvismerete pe-

20. A három főnyelv elterjedtsége Budapesten az 1880–1920. évi népszámlálások szerint.

Extension des trois principales langues à Budapest, d'après les recensements de 1880–1920.

Év Année	Össze népeség — Populât. totale	Ebből általában — Dont sav. en général					
		magyarul le hongrois		németül l'allemand		tótul le slovaque	
		t u d					
		számszerint nombres	o/o	számszerint nombres	o/o	számszerint nombres	o/o
1880	355.682	255.870	72.0	264.758	74.4	52.246	14.7
1890	486.671	400.611	82.3	313.040	64.3	66.901	13.7
1900	703.443	343.655	91.5	387.276	55.1	84.377	12.0
1910	880.371	344.175	95.4	409.727	46.5	82.529	9.4
1920	928.996	311.394	98.1	402.657	43.3	61.564	6.6

dig körülbelül állandó arányt mutat, amely a 30% körül mozog. Érdekes, hogy a nem egészen pontos 1880. évi adataink szerint akkor a tótok közül még 29.8% tudott németül, ellenben csak 28.3% magyarul, ez is mutatja tehát, hogy a német nyelv ismerete, tehát hatása is más volt akkor még, mint a magyar nyelv.

Az általános nyelvismeretet egyébként a három főnyelvre vonatkozólag a 20. sz. tábla adatai mutatják.

1880-ban németül még többen tudtak a lakosságból, mint magyarul, 1890-ben pedig már a magyar nyelv ismerete erősebb és 1920-ig a magyar nyelv ismerete a lakosság 98.1%-ára megy fel. Ellenben a német nyelv ismerete fokozatos sülyedéssel 43.3%-ra csökken. Abszolút számban még 1910-ig szaporodnak a németül tudók, az utolsó évtizedben azonban már az abszolút számban is csökkenés áll be. A tót nyelvismeret térvesztése még ennél is nagyobb és itt az abszolút számban való csökkenés már 1900 óta tart.

Ilyen nyelvi átalakulási folyamat nem egyedül álló jelenség, megtaláljuk azt más országokban is, csak talán nem lehet mindenütt ilyen részletes statisztikai adatokkal kimutatni.

Kovács Alajos dr.

A többes születések statisztikája.¹⁾

Statistique des naissances multiples.¹⁾

Résumé. En Hongrie, de 1901 à 1926, la proportion des accouchements multiples a varié entre 11·0 et 13·4 pour 1000 accouchements et celle des naissances multiples, entre 21·8 et 26·6 pour 1000 naissances. La proportion a été la plus élevée pendant la guerre et en 1919 (13·24—13·30 en 1916—1917, 13·44 en 1919), dépassant bien l'avant-guerre et les autres années d'après-guerre (en 1921—1925, 11·24), et c'est en 1924 qu'elle a baissé le plus (10·95).

Plus la mère est âgée, plus les accouchements multiples sont fréquents. Pour la moyenne des années 1921—1925, la fréquence de ceux-ci, rapportée aux naissances des groupes d'âges respectifs, a été de 11·3‰ pour les mères de moins de 20 ans; 15·2 pour celles de 20 à 24 ans; 21·3 pour celles de 25 à 29 ans; 33·2‰ pour celles de 30 à 39 ans. C'est parce que le rapport des mères plus jeunes (au-dessous de 30 ans) a décliné pendant la guerre et que celui des mères plus âgées a augmenté, que la proportion s'est élevée entre 1916 et 1919.

Pour les accouchements multiples, la proportion des mères de plus de 30 ans, (43·7% en 1911—1914), s'accroissait jusqu'en 1918 (50·0%); elle retombait depuis (en 1920, 38·2%). Par contre, parmi les mères de moins de 30 ans, la proportion a baissé de 1911—1914 à 1919 (par exemple, chez celles de 20 à 24 ans, de 20·0 à 15%), pour remonter à 26% jusqu'en 1920. Le même changement s'est produit dans la répartition par âge de tous les accouchements; de là l'augmentation des accouchements multiples; elle n'a pas eu d'autre cause.

Ce phénomène a été constaté, dans la même mesure, pour tous les pays ayant pris part à la guerre, mais non pas chez les neutres; il a dû avoir pour cause l'écart d'âge résultant de l'absence des mobilisés.

Dans les pays moins civilisés et généralement là où l'on se marie de bonne heure, les accouchements multiples sont plus rares que dans le Nord et en général dans les

pays civilisés, où les mariages tardifs sont plus fréquents (maximum: Suède, 14·8, Finlande, 14·7).

Dans les villes, ils sont plus rares qu'à la campagne. Leur fréquence augmente selon aussi l'ordre des accouchements. Elle est plus grande chez les mères légitimes que chez les mères illégitimes, ces dernières étant en général plus jeunes.

La viabilité des enfants issus d'accouchements multiples est bien inférieure aux autres.

En Hongrie, 99% des naissances multiples sont des naissances doubles, seulement 0·8—1·2% des naissances triples et tout au plus 0·1% de naissances quadruples.

Au point de vue du sexe, comme la totalité des naissances, les naissances multiples produisent, elles aussi, un excédent de garçons, mais dans une moindre mesure.

Au point de vue des nationalités, c'est chez les fécondes races slaves et chez les Roumains, — et par conséquent, quant aux religions, c'est chez les catholiques grecs et les gréco-orientaux, — que la proportion des naissances multiples est la plus élevée.

A többes születés igen érdekes természeti tényemény, mely úgy orvosi, mint társadalmi és statisztikai szempontból is nagy jelentőséggel bír. Kérdés, mi módon jön létre, mi az oka, minő fajai vannak s az egyes társadalmi rétegekben minő arányban fordul elő?

Országos statisztika a többes születések orvosi kérdéseire, sajnos, sem hazánkban, sem külföldön nincs. Azonban igen részletes, több évtizedes országos statisztikai adatgyűjtésünk van arra vonatkozólag, hogy a többes születések az egyes társadalmi rétegekben minő arányban fordulnak elő, s arra, hogy annak egyes fajai (ikrek, hármások, négyesek stb, valamint a nem szerint való megoszlás szerint különböző többes születések, stb.) minő gyakoriak.

A jelenség történetén és nemzetközi összehasonlításán kívül az országos adatgyűjtés alapján lehetséges a város és vidék között való megoszlással, a többes születések

¹⁾ 1927 december 17-én a Budapesti Királyi Orvosegyesületben tartott felolvasás. — Cette étude a été lue le 17 décembre 1927, dans l'Association royale de médecins de Budapest.

nek az anya kora és a születési sorrend szerint különböző előfordulási arányaival s a többes szülöttek nem, törvényesség, életképesség, vallás és anyanyelv szerint való statisztikai megoszlásával is foglalkozni.

A hazai statisztikának a többes születések és szülések összes számára és az összes születésekhez, illetve szülésekhez való viszonyára vonatkozó végleges országos adatait az I. sz. tábla mutatja.

I. A többes születések és szülések száma és aránya hazánkban 1901-től 1926-ig.

Nombre et proportion, de 1901 à 1926, des naissances et des accouchements multiples en Hongrie.

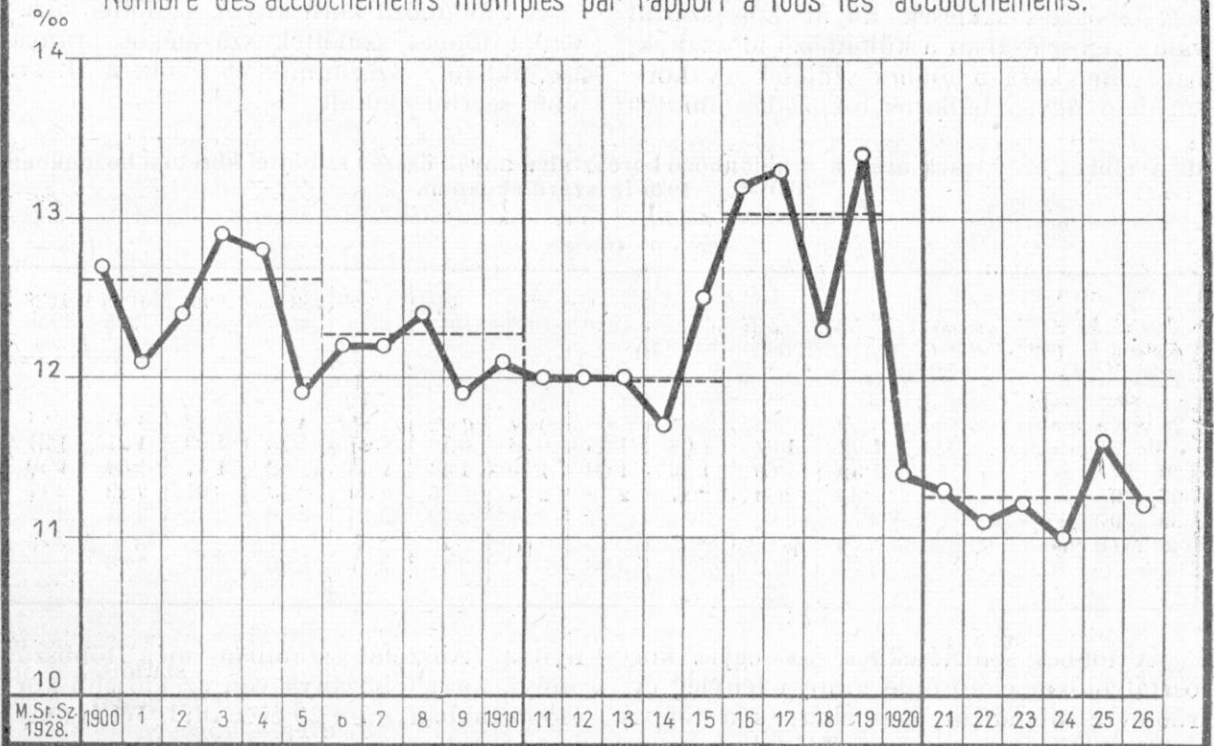
É v, á t l a g <i>Année, moyenne</i>	Terület <i>Territoire</i>	A z ö s s z e s t ö b b e s				Az arány jellege a születések szempontjából <i>Caractère de la proportion au point de vue des naissances</i>
		születések <i>Naissances multiples</i>		szülések <i>Accouchements multiples</i>		
		száma, illetve átlaga <i>nombre, respect. moyenne</i>	ezer születésre eső aránya <i>proportion pour 1.000 naissances</i>	száma, illetve átlaga <i>nombre, respect. moyenne</i>	ezer szülésre eső aránya <i>proportion pour 1.000 accouchements</i>	
Átlag 1901—1905	Régi Magyarország <i>Hongrie ancienne</i>	16.290	25·06	8.103	12·62	Régi békés arány alacsony <i>Proportion, basse, d'avant-guerre</i>
" 1906—1910		16.133	24·39	8.023	12·27	
" 1911—1914		15.765	23·82	7.844	11·99	
" 1911—1915		14.872	23·97	7.399	12·07	Átmenet <i>Proportion, transit.</i>
" 1916—1918		7.814	25·68	3.887	12·94	Háborús arány magas <i>Proportion, élevée, pendant la guerre</i>
1916	Átmenet <i>Hongrie en 1918</i>	8.400	26·17	4.176	13·18	Új békés arány alacsony <i>Proportion, basse, d'après-guerre</i>
1917		8 010	26·38	3 986	13·30	
1918		7.032	24·40	3.499	12·29	
1919		6.125	26·56	3.052	13·44	
1920		6 016	22·65	2 990	11·39	
Átlag 1921—1925		Mai Magyarország <i>Hongrie actuelle</i>	5.514	22·34	2.744	
1921	5.876		22·42	2.924	11·28	
1922	5.649		22·07	2.813	11·11	
1923	5 484		22·33	2.729	11·23	
1924	4.964		21·76	2.470	10·95	
1925	5.596		23·11	2.785	11·63	
1926	5.280		22·34	2.627	11·24	

Hazánkban a többes szülések az összes szüléseknek 11·0—13·4%-ét teszik. Az egyes évek és évcsoportok arányszámai nem következnek szeszélyesen egymásután, bennük a következő fejlődések, illetve átalakulások láthatók: Évszázadunk elején a világháború kitéréséig a többes szüléseknek az összes szülésekhez viszonyított aránya lassú esőkenésben van. (1901/05: 12·62, 1906/10: 12·27, 1911/14: 11·99, 1914 ugyanis a szülések szempontjából még békés esztendőnek számít, mert kizárólag békés időszakban, a mozgósítás előtt nemzett szüléseket tartalmaz). A világháború kitérése után a többes szülések aránya emelkedik s a háború alatt azelőtt sohasem látott magas évi eredményeket ér el. (1916-ban 13·18, 1917-ben

13·30, 1919-ben 13·4, ez az év ugyanis még háborús időszakban nemzett szüléseket tartalmaz.) A háború után e gyarapodás aztán ismét visszafejlődik. (1920-ban 11·4, 1921-ben 11·3, 1922-ben 11·1, 1923-ban 11·2, 1924-ben 10·95, stb.) Az új, békés arányszámok, a mai terület többes születéseinek gyakorisága, a régi, békés arányoknál alacsonyabbak. Abszolút számuk persze másképp változott; a háború alatt a szülések nagymérvű megfogyása alatt éppen úgy kisebb volt, mint az összes születéseké s az előtt és után volt magasabb. Itt a gyakoriságról van szó, arról, hogy az összes szülésekhez viszonyítva minő gyakori volt a többes születés. Ez gyarapodott a nagy világgégés közepette, ekkor gyakrabban lettek.

TÖBBES SZÜLÉSEK SZÁMA AZ ÖSSZES SZÜLÉSEKHEZ VISZONYITVA.

Nombre des accouchements multiples par rapport à tous les accouchements.

Látható, hogy egy-egy időszakon át tartó határozott fejlődési folyamatról van szó, s nem egy év (1919) kimagasló arányáról — mint azt Prinzing hiszi.¹⁾ A jelenség magyarzatába sem lehet belevinni a terhes nők ez évi jobb ápolását, hogy az a többeseknél jobb hatású s azért okozott ez évben gyarapodást. E jelenségben a mélyreható háborús demográfiai átalakulások egyikevel állunk szemben, mely nem szorítkozik egy évre. A háború a mozgósítással, a bevonultak távollétével a népesség demográfiai összetételében okozott mélyreható átalakulással számos változást okozott a máskor évről évre oly állandó népmozgalmi arányszámok nagyságában. E változások fokozatos kialakulása s később a békekötés után mutatkozó visszafejlődése azután mély bepillantást enged a demológia szövevényes összefüggéseibe, számos demográfiai szabályszerűség lényegébe, indító okaiba. A legutóbbi évek statisztikájából így aztán számos, azelőtt nem sejtett összefüggés került napvilágra s a háború, mint nagy társadalmi összetételválto-

zás nyilvánvalóvá tett sok oly statisztikai kérdést, amelyek azelőtt homályban voltak előttünk. Így a legutóbbi évek adatai vetnek fényt a többes születések arányának változását előidézőni képes tényezőire is s a statisztikusoknak is újból asztalára teszik a többes születések kérdését, amellyel pedig a vonatkozó arányszámok nagy, egyhangú állandósága miatt régebben csak kevesen foglalkoztak.

Az én véleményem szerint a bevonultak távolléte s vele az anyák kor szerint való megoszlásának megváltozása oka a gyakoriság jelzett időbeli megváltozásának. A bevonultak nejei ugyanis túlnyomóan vagy velük egykorúak, vagy még náluk is fiatalabbak voltak s másrészt a fiatalabb korosztályok nagyobb arányban vonultak be, mint az idősebbek s innen az anyák kor szerint való megoszlásában eltolódás állott be.

Az a kérdés, hogy a többes születésekre vonatkozó évi eredmények sorában mutatkozó átalakulási folyamatokat tényleg az anyák kor szerint való megoszlásában mutatkozó fejlődések idézik-e elő s hogy az átalakulásokat a koreltolódás egymaga előidézheti-e, azon fordul meg, hogy tényleg van-e olyan nagy különbség az anyák kü-

¹⁾ L. Prinzing: Die Zunahme der Mehrtings- geburten im Jahre nach dem Kriege“ (Demographische Rundschau 1925/26. I. köt.).

lönböző korosztályaiban a többes szülések gyakorisága között és van-e akkora különbség az összes szülések anyái kor szerint való megoszlásában a különböző időszakokban, amekkora a többes szülések gyakoriságában úgy a háborús fokozódás, mint a

trianoni béke óta mutatkozó új békés csökkenés mérvének megfelel.

A különböző korú anyák szülöttei körében a többes szülöttek százalékos aránya hazánkban évszázadunk eleje óta a II. sz. tábla szerint alakult.

II. A többes születések aránya a különböző korosztályú anyák összes szülöttei körében hazánkban 1901-től—1926-ig százalékokban.

Proportion, de 1901 à 1925, des naissances multiples entre tous les enfants des mères des différents groupes d'âges, en Hongrie, en %.

Az anya életkora szüléskor Âge de la mère, au moment de l'accouchements	Á t l a g			1916	1917	1918	1919	1921/25	1924	1925	1926
	1901/05	1906/10	1911/14								
20 éven aluli — moins de 20 ans	1.02	1.04	1.08	1.05	0.94	0.74	0.95	1.13	1.03	1.21	1.21
20—24 éves — ans	1.53	1.60	1.56	1.60	1.60	1.44	1.68	1.52	1.57	1.54	1.50
25—29 „ „	2.34	2.30	2.27	2.38	2.44	2.25	2.39	2.13	2.07	2.22	2.17
30—39 „ „	3.74	3.63	3.51	3.57	3.51	3.42	3.79	3.32	3.16	3.44	3.22
40 éven felüli — plus de 40 ans	3.24	3.09	3.25	3.08	3.60	2.91	3.37	2.86	2.74	2.66	2.89

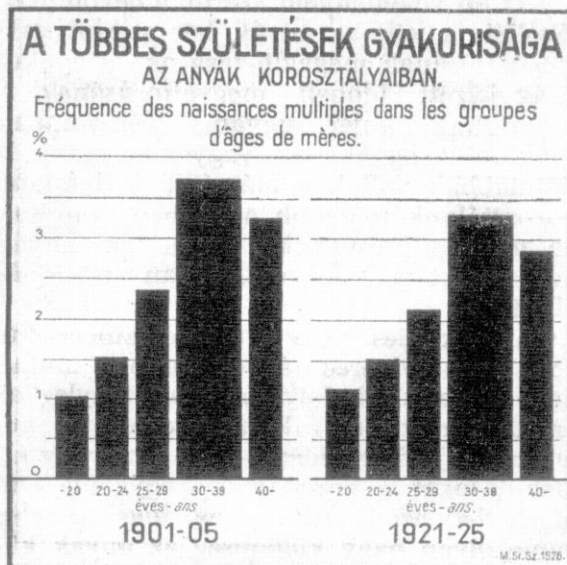
A többes születéseknek az egyes korosztályokban előforduló aránya tényleg évről évre állandóan igen eltérő s a többes szülésekből származó szülöttek aránya az anyák korával lényegesen gyarapodik. A 20—24 évesek körében 50%-kal többet szülött van, mint a 20 éven aluliaknál, a 25—29 éveseknél az előző korosztályt ismét 50%-kal múlja felül, a 30—39 évesek újabb 40—50%-os gyarapodást mutatnak az előző s körükben így összesen közel négyszer annyi többes szülés van, mint a 20 éven aluliaknál. Négyszer annyi nem abszolút számban, hanem az illető korcsoport terjedelméhez viszo-

nyítva. Abszolút számban még többször annyi, mert több anya van az idősebb korcsoportokban, mint 20 éven alul. Tehát tényleg igen lényeges különbség van az anyák kora szerint.

Látható, másrészt, hogy az egyes években a többes szüléseknek ez a korosztályonként igen különböző aránya igen állandó, főleg pedig, hogy az egyes korosztályokban a többes születések aránya a háború alatt nem gyarapodott. Ilyképen kétségtelen, hogy a háború alatt mutatkozó gyarapodást nem okozhatja az, hogy a többes születésekre való hajlam megváltozott volna. Hasonlóképpen látható, hogy Trianon óta a többes születésekre való hajlam nem fogyott meg, a hajlam ilyen irányban kétségtelen, hogy nem változott meg.

Mi az, ami megváltozott? A népesség összetétele s e miatt az anyák kor szerint való megoszlásában voltak átalakulások. A többes szülések az anyák életkora szerint hazánkban évszázadunk eleje óta a III. sz. tábla szerint oszlottak meg.

A háború alatt a 30 éven aluli anyák aránya csökkent az előző békés időszak hasonló eredményeihez képest, a 30 éven felülieké pedig gyarapodott. Trianon után pedig épen ellenkező folyamat ment végbe. A 30—39 éves anyák aránya a többes születések körében, ahol a többes szülések mindenkor a leggyakoribbak (1911—14 szerint 3.51%), 1911—14 szerint csupán 43.7% volt, a háború alatt 1918-ban 50%-ra

III. Többses szülések megoszlása az anya kora szerint. Répartition des accouchements multiples, suivant l'âge de la mère.

Az anya életkora, szüléskor Âge de la mère au moment de l'accouchement	Esetl többes születés az oldalt megnevezett korú anyákra a világháború Accouchements multiples pour les mères indiquées à gauche														
	előtt Avant la guerre			alatt Pendant la guerre				után Après la guerre							
	1901—06	1906—10	1911—14	1916	1917	1918	1919 ¹⁾	1921—25	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
20 éven aluli — <i>Moins de 20 ans.</i>	3·3	3·5	4·1	2·0	1·7	1·5	1·8	3·4	3·7	3·9	2·8	3·6	3·3	3·7	4·1
20—24 éves — <i>ans.</i>	17·4	19·4	19·9	15·0	15·3	15·0	17·5	21·6	26·0	21·1	22·5	21·2	22·8	20·4	20·0
25—29 „ „	24·1	24·6	25·4	22·7	24·5	24·7	24·9	27·4	26·0	26·8	27·2	27·3	27·7	28·3	28·1
30—39 „ „	47·5	45·3	43·7	49·5	48·2	50·0	48·8	41·9	38·2	41·8	41·6	42·5	40·8	42·7	42·0
40 éven felüli — <i>Plus de 40 ans.</i>	7·7	7·2	6·9	10·8	10·3	8·8	7·1	5·7	6·1	6·4	5·9	5·4	5·4	4·9	5·8
Összesen — <i>Total</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

felemelkedett, 1921—25-ben pedig ismét már csak 41·9%. Ezzel szemben pl. a 20 éven aluli anyák aránya, ahol a többses szülések aránya alacsony (1911—14-ben 1·08%) az 1911—14 évi 4·1%-ról a háború alatt 1·5%-ig leesik, 1921—25-ben pedig ismét 3·4%. Hasonló az átalakulás a többi 30 éven aluli korcsoportnál.

Éppen olyan átalakulás ez, mint amilyen az összes születések köréből már ismeretes. (L. Stat. Közlemények 70. köt. 13. l. v. Magy. Stat. Szemle II. köt. 5/6 sz.) Ez a körülmény, hogy ugyanakkor az összes születések körében is ugyanilyen átalakulás következett be, következik már a II. táblából is, abból, hogy az egyes korosztályokban a többses szülésekre való hajlam időben állandó, mert ha akkor a többses szülések anyáinak kor szerint való megoszlása eltolódást mutat a korosztályok u. e. időben igazolt állandó többses szülési aránya mellett, csakis az egyes korosztályok összes nőinek aránya kellett, hogy megváltozzon. Másrészt, az összes nők arányának ez az igazolt hasonló eltolódása s a többses szüléseknek a különböző korosztályokban való igazolt állandósága (II. tábla) bizonyítja ismét, hogy a többses szülések anyái kor szerint való megoszlásukban nem a többses szülésekre való hajlam, hanem kizárólag az összes népességben az anyák kor szerint való megváltozása miatt mutatnak eltolódást. A számszerű eltolódás nagysága az anyák kor szerint való eltolódásában pedig tényleg lényeges és elegendő arra nézve, hogy a többses szülések arányában az összes években a létrejött eltolódást okozza.

Kérdés, hogy a többses születések történeti adataiban látható átalakulások meg-

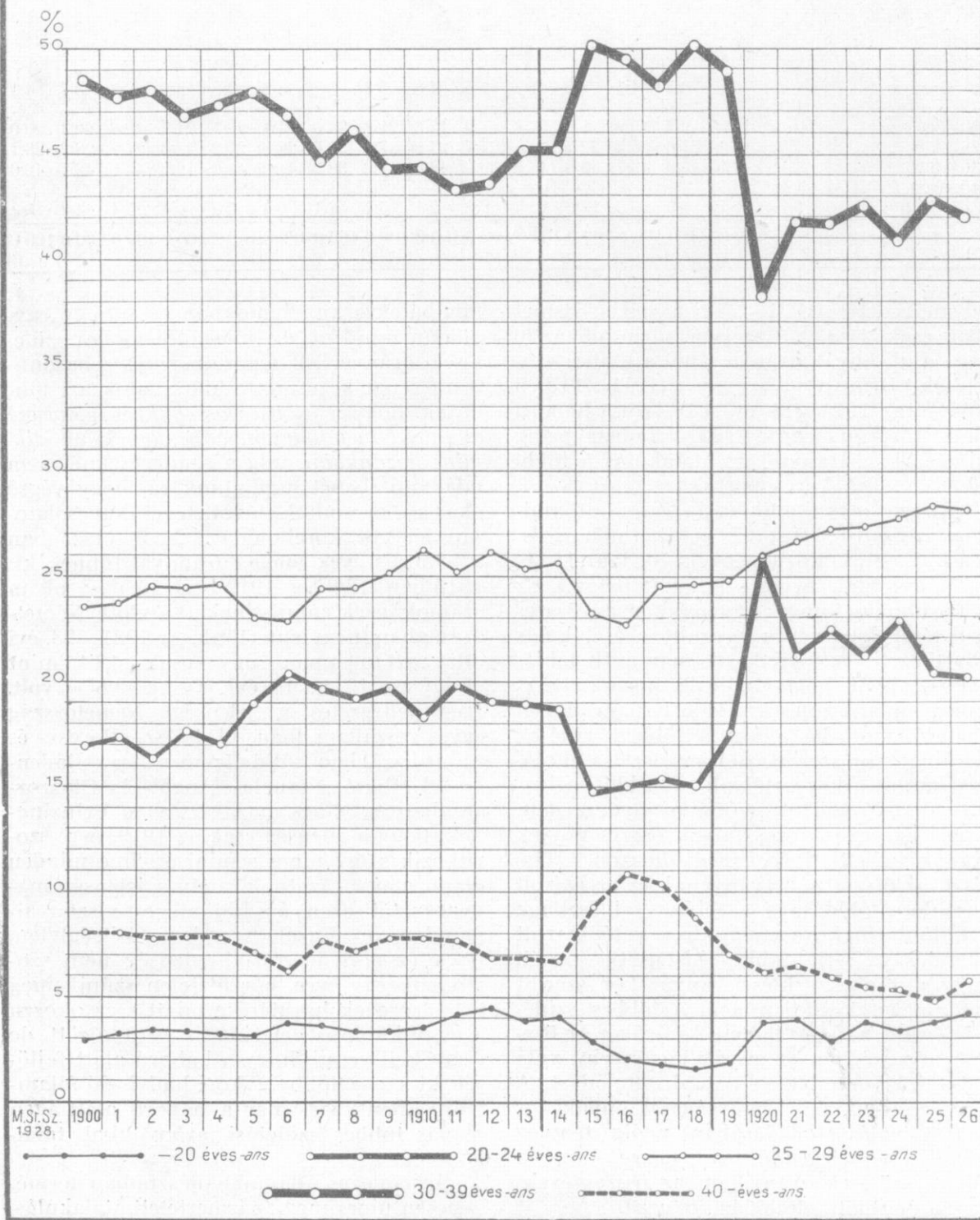
találhatók-e külállamokban is, s hogy egyáltalán minő magas máshol a többses szülések aránya. A nemzetközi összehasonlításra rendelkezésünkre álló adatok azt mutatják, hogy a *jelenség az egykori hadviselő államokban mindenütt éppennyg kifejlődik, mint hazánkban*, míg a semlegeseknél nem található. Ismét utalhatunk rá, hogy végső oka a bevonultak távollétével kapcsolatosan létesült korreltolódás. Németországban a háborús évek magas aránnyal tűnnek ki: 1916-ban 13·2⁰/₀₀, 1919-ben 13·5⁰/₀₀; olyan számok ezek, amelyeket azelőtt Németországban nem ismertünk. Az 1921—23. évi átlag aztán éppen úgy csak 12·1, mint ahogy az 1911—15. évi is csak 12·8⁰/₀₀ volt. Igen jellegzetes a jelenség Németország egyes részállamaiban, pl. Szász-, Porosz- és Bajorországban, Württembergben, Badenben. Látható, Francia-, Angol- és Olaszországban is. Nincs igaza azonban Prinzingnek, hogy a jelenség csak az 1919. évre szorítkozik s így nincs semmi értelme minden olyan magyarázatnak, mely a jelenség magyarázatát ezen év különleges viszonyaiiban keresi. Ezzel szemben kétségtelen, hogy ez a demográfiai jelenség nem szorítkozik egy évre, bár hirtelen szűnik meg a hadseregek hazatérése miatt s ez okozza a nagy különbséget 1919 és 1920 között, de észre kell venni, hogy a háború alatt fejlődik ki s a legtöbb egykori hadviselő államban éppen ezért már a háború alatt igen magas többses születési arányokkal találkozunk.

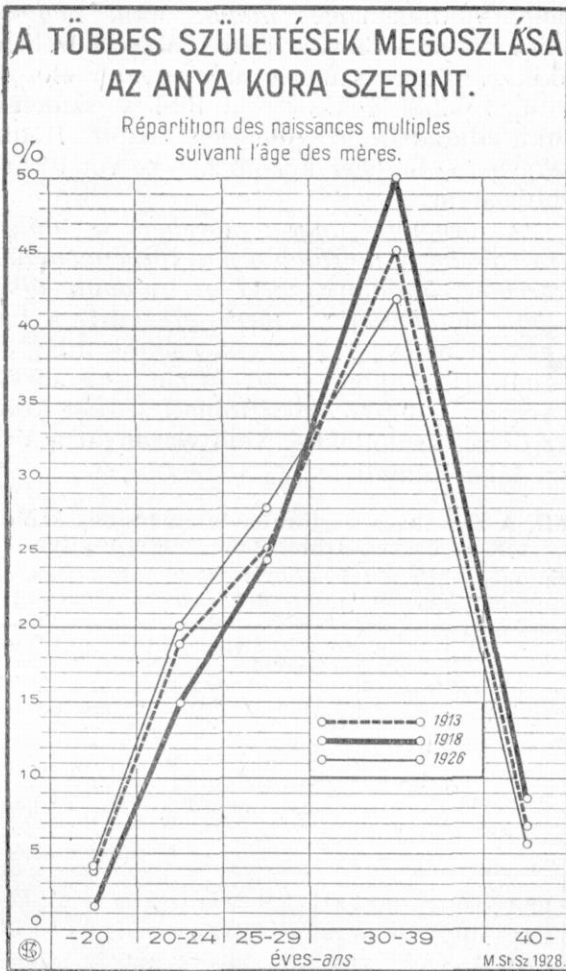
A semleges államokban azonban természetesen nincs meg az ismertetett átalakulás. Ezek körében igen érdekes más átalakulást mutat Svédország, ahol a többses szü-

¹⁾ A szülés szempontjából még háborús év.

AZ ANYÁK KORCSOPORTJAINAK ARÁNYA .

Proportion des groupes d'âges des mères.

letéseknek immáron 150 éves statisztikájuk van. A svéd eredmények tízéves átlagai a következők:

IV. A többes szülések Svédországban.

Accouchements multiples en Suède.

Év Année	Ezer szülésre esik többes szülés átlag Accouchements multiples pour 1000 accouchem. en moyenne.	Év Année	Ezer szülésre esik többes szülés átlag Accouchements multiples pour 1000 accouchem. en moyenne.
1781—90	17.39	1851—60	14.34
1791—00	17.28	1861—70	14.26
1801—10	16.45	1871—80	15.56
1811—20	16.17	1881—90	14.25
1821—30	15.16	1891—00	14.52
1831—40	14.76	1901—10	14.99
1841—50	13.74	1911—20	14.86

A svéd adatok, melyek a XVII. század vége óta gyűjtetnek, 1850-ig a többes szülések nagyarányú csökkenéséről számolnak be. A XVIII. század közepétől kezdve azonban a svéd adatok már nem kisebbed-

nek, sőt az ötvenes, kisebb mértékben a nyolcvanas évek eredményeivel szemben igen csekélyfokú gyarapodást is mutatnak. A nagyobb, százados átalakulásokat illetőleg hasonlóképpen gyarapodott a többes szülések aránya a múlt században. Németországban, de csökkent Olaszországban.

Az egyes országokat a normális, békés esztendőkből a többes szüléseknek az összes szülésekhez való viszonya tekintetében hasonlítva össze, igen jellegzetes szabályszerűségeként jelentkezik az, hogy kultúrátlan déli országokban, Spanyolországban (8.7), Romániában (8.8) a korai házasságok földrészein ritkább a többes szülés, mint északon s a kultúrátlanokban, ahol a késői házasságok gyakoribbak. Tudvalevőleg Finnország (14.7) és Svédország (14.8) vezetnek s magas az arány Dániában (13.9) és Norvégiában (13.5) is. Az egyes országok között állandóan mutatkozó különbségek megmagyarázására azonban természetesen nem elég a koreloszlásbeli különbség, hanem még a faji sajátosságokat is tekintetbe kell venni. Nagy eltérést jelent a halvaszületések és abortusok eltérő számbavétele s így észlelési, technikai különbség¹⁾ miatt magas a hazai arány a nyugateurópaikhoz képest.

V. Többes születéseink város és vidék szerint.

Naissances multiples en Hongrie, suivant les comitats et les villes municipales.

Év, átlag Année, moyenne	Ezer születés között többes születés Naissances multiples pour 1000 accouch.	
	a tj. városokban villes municip.	a vármegyékben comitats
1901—05	21.5	25.4
1906—10	22.5	24.9
1921—25	20.4	22.7
1923	20.4	22.6
1924	19.8	22.1
1925	21.8	23.3
1926	21.6	22.5

Egy-egy ország keretén belül kicsinyek az eltérések. Németország példa éppen úgy, mint hazánk. Svájc s a régi Ausztria már mutatnak különbségeket. Az osztrák alpesi tartományokban magas, Galiciában alacsony az arány. Igen nagyok az eltérések Olaszországban az észak-déli irányban.

¹⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1927. évi nov. szám.

Igen feltűnő a többes születések csökkenése a délibb vidékek felé. Velencében és az alpesi olasz vidékeken arányuk magas, Calabriában, Szicíliában alacsony.

Városokban a többes születések ritkábbak, mint a vidéken (falun). Hazánkban a többes születések évszázadunk eleje óta város és vidék között a következőképpen oszlanak meg. (Lásd az V. táblát.)

Látható, hogy a vármegyei arányszám mindig — minden évben — magasabb, mint a városi.

Hasonló példák külföldről a század elejéről: Finnországban 13·8 és 14·8⁰/₁₀₀ különbség van nem születés, hanem szülés szerint a vidék javára. Szászországban 11·9 és 12·2, Poroszországban 12·6 és 13·8⁰/₁₀₀ jelzi a vidék javára mutató különbséget. Lehet e jelenség okát is a megoszlásban keresni, de szerepelhetnek physiologiai, életmódbeli különbségek is. A 30—39 éves anyák, akiktől (I. II. tábla) a legtöbb többes születés származik, az anyák kor szerint való megoszlásában ugyanis vidéken mindig magasabb arányt képviselnek, mint a városban.

1909/12. szerint arányuk a vidéken 29·8—30·2% között változott míg a városokban 28·7 és 29·6% között. Hasonló eltérés van a többi 30 éven felüli korosztálynál, míg a fiatalabb, a többes születést gyéribben felmutató korosztályok közül a 20—29 évekig mindegyik a városban erősebb, kivéve a 19 éven alúliakat, amelyek egyébként kiterjedelmű osztályok, de a korai falusi házasságok miatt a falun erősebbek.

A szülés sorszáma szerint is nő a többes szülés gyakorisága. A sorrend befolyását Geissler szerint a VI. táblában közölt adatok látatják.

VI. A többes születek gyakorisága a születési sorrend szerint.

Fréquence des accouchements multiples, d'après l'ordre d'accouchement.

pour 1000 accouchem.	
1. születeknél ezerre 1ers accouchem.,	8—9 ikerszülés esik accouchem. doubl.
2—4. születeknél ezerre 1ers accouchem.,	11—12 ikerszülés e-ik accouchem. doubl.
5—9. születeknél ezerre 1ers accouchem.,	14—21 ikerszülés esik accouchem. doubl.
10. és még későbbiekénél 10es accouch., et au dess.	20—28 ikerszülés esik accouchem. doubl.

Ezt nemcsak az anya korának a szülés sorszámaival párhuzamosan való növekedésével, hanem azzal is magyarázhatjuk,

hogy vannak egyes anyák, akik nagyon hajamosak többes szülésre. Azok körében, akiknél többes születés már egyszer előfordult, sokkal gyakoribb a többes születés, mint általában a születések között. Hellin Weisberg, Geissler közölnek erre vonatkozó statisztikát.

A törvényes anyák körében a többes születések gyakoribbak, a törvénytelenek körében ritkábbak, mert az utóbbiak általában fiatalabbak a törvényeseknél, a házasságban élő szülő nők szülési átlagkoránál. Hazánkban 1901—1926-ig a törvényes és a törvénytelen többes szülötteknek az összes szülöttekhez való viszonyát a VII. sz. tábla tünteti fel.

VII. A törvényes és törvénytelen többes szülöttek az összes születésekhez viszonyítva.

Enfants légitimes et naturels issus d'accouchements multiples, par rapport à tous les naissances.

Év, átlag Année, moyenne	Territoire Terület	A törvényes — Enfants légitimes issus des accouch. mult.	A törvénytelen — Enfants naturels issus des accouch. mult.	A törvényes — Enfants légitim.	A törvénytelen — Enfants natur.
		többes szülöttek abszolút száma, illetve átlaga — nombre absolu, respect. moyenne	törvényes en % de tous les enfants légitimes	törvénytelen en % de tous les enfants naturels	többes szülöttek az összes — issus des accouchements mult.
1901—05	Régi terület Territoire ancien	14 947	1.343	2.55	2.11
1906—10		14.797	1.339	2.48	2.08
1911—15		13.663	1.208	2.43	2.09
1916—18		7.181	633	2.65	1.90
1919—20	Mai terület Territoire actuel	5.689	381	2.49	1.90
1921—25		5.117	397	2.24	2.11
1924		4.605	359	2.18	2.07
1925		5.144	453	2.31	2.28
1926		4.815	465	2.23	2.31

A háború alatt a törvénytelen anyák átlagkora lezökkent. A közkerölcsök háborús romlása közepette még nagyobb arányban voltak közöttük igen fiatal anyák, mint békében. A háború alatt ezzel párhuzamosan a törvénytelenek körében a többes szülöttek aránya csökkent. Éppen ellenkező folyamat zajlik le ugyanakkor a törvényesek körében, a bevonultak távolléte az anyák korhatárát közvetve szintén emeli, mert a fiatalabbak nagyobb arányban vonultak be, mint az idősebbek és a fiatalok nagyobb arányban bírtak fiatal feleséggel, mint az idősebbek. A szülöttek kor szerint való megoszlása a törvényesek körében, ennél fogva még kifejezettebben mutatja az anyák kor szerint való megoszlásában az

idősebb korosztályok (30 éven felül) arányának gyarapodását, mint az összes születések körében. A törvényes többes szüléseknél pedig markánsabban, mint az ösz-

szes többes szüléseknél. A legfontosabb adatokat erre vonatkozólag a VIII. sz. tábla mutatja.

VIII. A törvényes többes szülések megoszlása az anya életkora szerint 1911—1926-ig.

Répartition de 1911 à 1925 des accouchements multiples légitimes, suivant l'âge des mères.

Az anya életkora szülésnél <i>L'âge de la mère au moment de l'accouchement</i>	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
	Régi Magyarországon — <i>Hongrie ancienne</i>							
20 éven aluli — <i>Moins de 20 ans</i>	3·2	3·6	3·0	3·3	2·0	1·4	1·2	0·9
20—24 éves — <i>ans</i>	19·1	17·9	18·0	17·7	13·7	13·9	13·9	13·4
25—29 " "	25·4	26·3	25·6	25·9	23·2	22·7	24·6	24·4
30—39 " "	44·5	45·2	46·4	46·2	51·7	50·9	49·4	52·1
40 éven felüli — <i>Plus de 40 ans</i>	7·8	7·0	7·0	6·9	9·4	11·1	10·9	9·2
Összesen — <i>Total</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
Mai Magyarországon — <i>Hongrie actuelle</i>								
20 éven aluli — <i>Moins de 20 ans</i>	1·8	3·7	3·9	2·8	3·6	3·3	3·7	3·2
20—24 éves — <i>ans</i>	17·5	26·0	21·1	22·4	21·2	22·8	20·4	19·2
25—29 " "	24·9	26·0	26·8	27·2	27·3	27·7	28·3	28·3
30—39 " "	48·8	38·2	41·8	41·6	42·5	40·8	42·7	43·4
40 éven felüli — <i>Plus de 40 ans</i>	7·0	6·1	6·4	6·0	5·4	5·4	4·9	5·9
Összesen — <i>Total</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Látható, hogy itt (l. a VIII. táblát) a 30 éven felüli anyák térfoglalása intenzívebb a háború alatt, mint az összes többes szüléseknél (l. a III. táblát). Elér 52·1%-ig, míg ott csak 50% volt a maximuma. A 20—24 évesek aránya itt leszál 13·4%-ig, míg az összes többes szüléseknél csak 15·0%-ig stb. A többi eltérések is markánsabbak. A törvényes születések viszik a többes születések gyakorisága körében vázolt időbeli átalakulások gerincét, ők vannak többen; a törvénytelenek körében más koreltolódások vannak, mint a törvényeseknél. Egészen hasonló különbség mutatkozik a születés törvényessége szerint más európai országokban is, különösen Németországban.

A szülők életképessége a többes születések körében tudvalevőleg sokkal kisebb, mint a normális szüléseknél. Két vagy több egyidejű méhmagzat esetében az anya táplálóereje megoszlik a többes szülöttek között, s a térhiány akadályozza, hogy ugyanazon idő alatt u. a. súlyra fejlődjék a többes szülött, mint a normális magányos gyermek. Amíg szüléskor normális a gyermek testsúlya 3—3·5—4 kg, addig ikerszülésnél egy-egy gyermek rendszerint 1·5 kg-ot nyom. A többes szülöttek között nagyobb arányú a halvaszületés s az élveszü-

lött többes szülöttek is nagyobb arányban halnak el, mint a normális csecsemők. A csekély súllyal, korán született gyenge, többes szülésből származó magzat megmentésére a modern orvostudomány sem sokat tud tenni, melegítés, couveuse, mesterséges táplálás az esetek igen nagy részében nem segít és az ikergyermekek a szülés után néhány napra nagyrészt elpusztulnak. Adatgyűjtésünk a szülöttek életképességére vonatkozólag a IX. sz. táblán levő adatokkal szolgál.

Szomorú, hogy a többes szülöttek életképessége ezen 25 éves országos adatgyűjtés eredményei szerint évszázadunk eleje óta nem javul. Úgy a tisztán halva születésre, mint a részben élve, részben halvaszületésre vonatkozó százalékos arányszámok ugyanis kissé gyarapodnak. Mi sem igazolja tehát, hogy a modern orvosi tudomány többet tudna ma az életképtelen koraszülött többes magzat megmentésére tenni, mint egy negyedszázaddal ezelőtt. Egyrészt a törvénytelenek, másrészt a hármasok és négyesek a többes szülések átlagos halandóságánál is magasabb arányban pusztulnak el.

Szociális viszonyok, társadalmi állás, foglalkozás, lakásviszonyok, táplálkozás persze mind szintén kihatással lehetnek a

IX. A többes szülöttek életképessége hazánkban 1901—1926-ig.

Viabilité des enfants issus des accouchements multiples en Hongrie de 1901 à 1926.

Születés — Naissance	1901—05	1906—10	1911—15	1916—20	1921—25	1923	1924	1925	1926
Tisztán élve születés <i>Uniquement naiss. vivantes</i>	89·8	90·0	89·9	89·5	87·0	86·5	86·1	87·2	87·8
Tisztán halva születés <i>Uniquement mort-nés</i>	1·4	1·4	1·4	1·8	2·6	2·6	2·9	2·7	2·8
Részben élve, részben halva születés — <i>En partie naiss. vivantes, en partie mort-nés</i>	8·8	8·6	8·7	8·7	10·4	10·9	11·0	10·1	9·4
Összesen — <i>Total</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

többes születések életképességére és általában az anyára is. Sajnos, ezekre vonatkozólag nincs országos adatgyűjtésünk. A klinikák, kórházak és más szűkkörű adatgyűjtések erre vonatkozó eredményei pedig még elég ellentmondók s nem világítják meg kellő határozottsággal ezeket az összefüggéseket.

A többes születés egyes fajai a többesség száma szerint az iker, a hármas, a négyes, stb. születés. A többes születéseknek hazánkban 99%-a mindig ikerszületés s csak 0·8—1·2% marad hármasokra s legfeljebb, ha 0·1% a négyesekre. A többes szülötteknek ez a megoszlása az újszülöttek száma szerint évről évre igen állandó s az 1901—1925-ig terjedő adatok 5 éves átlagai alig mutatnak eltérést.

Egészen hasonlóan Európaszerte 98·5 és 99·2 között mozog az ikerszületés évi arányszáma. A fennmaradó 1% aztán majdnem kizárólag hármas születés. Az

X. Száz leányra eső fiúk száma a többes születések körében.

Proportion pour 100 filles des garçons, quant aux accouchements multiples.

(A fiúk indexe. — *Indice des garçons*).

Év, átlag <i>Année, moyenne</i>	A fiúk indexe <i>Indice des garçons pour</i>			
	az összes <i>tous les accouch. multiples</i>	a törvényes <i>les accouch. mult. légitimes</i>	a törvénytelen <i>les accouch. mult. illég.</i>	az iker <i>les accouch. doubles</i>
	többes születések körében			
1901—05	103·0	102·7	106·8	103·0
1906—10	102·4	102·2	104·9	102·4
1911—14	102·5	102·5	102·3	102·6
1918	107·8	107·9	106·4	108·3
1919	107·3	107·2	110·5	107·5
1920	101·5	102·5	89·7	101·8
1921—25	103·8	104·3	98·0	104·3
1926	104·7	103·0	124·6	105·1

igen ritka négyes születésnél is magasabb számú többes születés az ötös, hatos és hetes születés orvosi irodalmi feljegyzésre külön érdemes ritkaság s innen származó kis súlyú, satnya csecsemők közül csak a leg-ritkább esetben marad egy-egy életben.

Nem szerint a többes születések éppen úgy fiúszületési többletet mutatnak, mint az összes születések, ez azonban körükben mindig kisebbmértű, mint az összes születések körében. Hazánkban a többes születések nem szerint való megoszlása a legutolsó 25 évre a X. sz. táblán látható.

A többes születések nem szerint való megoszlásában is megvan tehát a fiúszületési többlet s a háború végén ez itt is gyarapodik. Egészen hasonló a helyzet Németországban, ahol a többes születések körében az 1911—14. évi 104·2-ről a fiúszületések indexe 105·9 és 106·1-re emelkedik a háború végeztével. A törvényes és törvénytelenek vonatkozó arányszámainak szembeállításakor látható, hogy a sokkal kisebb számú törvénytelen

XI. Az ikrek megoszlása nem szerint.

Répartition des jumeaux par sexe.

Év, átlag <i>Année, moyenne</i>	Pár 1 garçon et 1 fille	2 fiú 2 garçons	2 leány 2 filles	a törvényes Jumeaux légitimes	a törvénytelen Jumeaux naturels
	az összes ikrek %-ában <i>en % de tous les jumeaux</i>			ikrek közül pár az illető ikercsoport %-ában <i>couples (1 garçon, 1 fille) en % du groupe respectif de jumeaux</i>	
1901—05	36·0	32·7	31·3	36·2	33·5
1906—10	36·8	32·2	31·0	37·0	34·3
1911—15	37·1	32·2	30·7	37·3	35·1
1916—20	38·4	32·0	29·6	38·6	35·6
1921—25	36·0	33·0	31·0	35·9	37·3
1924	37·0	33·6	29·5	36·8	39·4
1925	37·1	32·6	39·3	37·5	32·3
1926	35·4	33·5	31·1	36·0	29·4

nek körében az indexek tágabb határok között változnak, mint a törvényeseknél.

Az ikerszületés nem szerint 3-féle kezelhető: 2 fiús, 2 leányos és 1 fiú és 1 leányos iker. Az egy párt képező ikrek mindig gyakoribbak, mint a megegyező neműek külön-külön, azonban korántsem érik el a megegyező nemű kétféle ikerféleség (2 fiú v. 2 leány) összegét. Hazánkban az ikrek

következésképpen oszlanak meg nem szerint 1901—1926-ig. (L. a XI. sz. táblázatot.)

Látható, hogy 2 fiú is mindig gyakoribb, mint 2 leány s hogy a törvényes ikrek körében a párok rendszerint gyakoribbak, mint a törvényteleneknél.

Az anya vallása és nemzetisége szerint hazánkban 1901—26-ig a többes születések az illető vallásúak, avagy anyanyelvűek kö-

XII. A többes szülöttek aránya az összes szülöttekhez viszonyítva vallás és anyanyelv szerint.

Proportion des enfants issus des accouchements multiples par rapport à tous les nés, suivant le culte et la langue maternelle.

Vallás — <i>Culte</i>	1901—05	1906—10	1911—15	1916—20	1921—25	1924	1925	1926
Róm. kath. — <i>Cath. r.</i>	2·4	2·4	2·4	2·5	2·2	2·2	2·3	2·2
Gör. kath. — <i>Cath. gr.</i>	3·0	2·8	2·7	2·9	2·5	2·8	2·4	2·7
Református — <i>Calviniste</i>	2·3	2·3	2·3	2·3	2·3	2·3	2·4	2·2
Ág. ev. — <i>Luthérien</i>	2·3	2·4	2·3	2·3	2·1	1·8	2·3	2·1
Görög keleti — <i>Gréco-orient.</i>	2·6	2·4	2·3	2·8	1·8	0·7	2·4	3·3
Unitárius — <i>Unitaire</i>	2·6	2·3	2·3	2·4	3·5	3·3	4·9	0·0
Izraelita — <i>Israélite</i>	2·5	2·5	2·4	2·4	2·2	2·4	2·0	2·1
Egyéb és ism. — <i>Autres et inconn.</i>	3·0	2·4	2·5	1·1	2·1	2·4	1·8	1·6
Összesen — <i>Total</i>	2·5	2·4	2·4	2·5	2·2	2·2	2·3	2·2
Anyanyelv szerint — <i>Langue maternelle</i>								
Magyar — <i>Hongrois</i>	2·4	2·4	2·3	2·5	2·3	2·2	2·3	2·2
Német — <i>Allemand</i>	2·3	2·3	2·3	2·4	1·8	1·8	2·0	2·1
Tót — <i>Slovaque</i>	2·6	2·7	2·6	2·5	2·3	1·7	2·4	1·7
Oláh — <i>Roumain</i>	2·9	2·6	2·6	2·9	2·4	0·7	3·7	3·7
Ruthén — <i>Ruthène</i>	2·8	2·5	2·6	2·7	0·0	0·0	0·0	0·0
Horvát — <i>Croate</i>	2·9	2·9	3·0	2·5	2·8	2·4	3·1	3·8
Szerb — <i>Serbe</i>	2·4	2·3	2·1	2·4	0·9	0·0	1·8	1·7
Egyéb — <i>Autres</i>	2·9	2·6	2·6	2·6	2·1	1·3	2·7	1·5
Összesen — <i>Total</i>	2·5	2·4	2·4	2·5	2·2	2·2	2·3	2·2

réből jelentett összes születésekhez viszonyítva a következő gyakoriságot mutatták: (l. a XII. sz. táblázatot).

Úgy látszik, hogy a nagy szaporosságú szláv fajok és a románok körében magasabb a többes születések aránya, mint a többi nemzetiségeknél. Igen alacsony ará-

nyuk a német anyanyelvűeknél. A vallások körében ennek megfelelően a görög kath. felekezetenél magas az arány. Másrészt némely protestáns hitfelekezetenél, különösen az evangélikusoknál alacsony.

Saile Tivadar dr.

Munkanélküliség és munkapiac Magyarországon az 1927. évben.

Chômage et marché du travail en Hongrie, en 1927.

Résumé. A la fin de décembre 1927, les syndicats social-démocrates et socialistes-chrétiens ont relevé 14.368 chômeurs (8.956 pour Budapest et 5.412 pour la province), 15·5% de plus qu'au mois précédent et 35·7% de moins qu'en décembre 1926. La proportion de l'accroissement a dépassé les années précédentes. Si l'on considère la moyenne de 1924—1926 comme égale à 100, l'indice du chômage monta de 38·9 à 50·0 depuis octobre dernier. En province le chômage a augmenté bien plus (31·2%) qu'à Budapest (7·7%). Parmi les sans-travail, le nombre des hommes s'est élevé à 12.668; celui des femmes est tombé à 1.700.

Dans le bâtiment, le nombre des chômeurs est monté à 3.343 (+ 80·2%); dans l'industrie du cuir, à 916 (+ 43·1%); dans l'industrie du bois, à 780 (39·7%). Comparativement au mois précédent, il a diminué dans l'industrie polygraphique (— 23·5%); parmi les employés d'hôtel et de restaurant (— 6·7%) et les travailleurs intellectuels (— 6·0%). Pour toute l'année, c'est dans le bâtiment qu'il a varié le plus et dans le vêtement le moins.

Le mouvement des Offices de placement a diminué en décembre: ils ont enregistré 5.359 offres d'emploi, 14.231 demandes et 3.526 placements réussis. Sur 100 offres, il y a eu 265 sans-travail dont on a placé 24·8% (à Budapest seulement 19·9%) et 66 placements. La situation du marché du travail s'est aggravée, surtout dans les villes municipales.

En examinant les chiffres antérieurs, on voit que le chômage a brusquement augmenté en 1924. Après avoir atteint son point culminant dans le 1er trimestre de 1925, il oscillait à un assez haut niveau jusqu'au printemps de 1926. Depuis, il s'améliorait essentiellement, et c'est en octobre 1927 qu'il s'est amélioré le plus.

Rapportée à l'effectif des membres assurés obligatoirement des organisations d'assurance sociale, la proportion des chômeurs oscillait entre 1·4 et 5·8% au cours des quatre dernières années.

A la fin de 1927, c'est dans le bâtiment qu'on avait le plus de chômeurs (23·3%); venaient ensuite l'industrie du fer (21·5%) et les travailleurs intellectuels (15·5%).

En 1927, d'après les Offices de placement, le marché du travail a été le meilleur en septembre et le pire en février.

1. Az 1927. december havi adatok.

A legfrissebb adatok a munkásérdek-képviseltek nyilvántartásai szerint azt mutatják, hogy a munkapiac helyzete 1927 december havában tovább romlott és így a munkanélküliek száma a várható idényszerű emelkedést meghaladó mértékben növekedett. Minden jel arra mutat, hogy a két év óta tartó kedvező konjunktúrát, mely lassan bontakozott ugyan ki, de tartósnak ígérkezett, — remélhetőleg csak átmenetileg — bizonyos fokú visszaesés, megnehezült gazdasági helyzet követi. A gazdasági élet hullámjárása leghamarabb és legérzékenyebben a munkanélküliség alakulásában jut kifejezésre. A népmozgalom és a népesség összetételének megváltozása lassabban, később hat a munkapiacra. Ennek a hatásnak a kimutatásához egy-két évtized adataira volna szükség.

A szociáldemokrata és a keresztényszocialista szakszervezetek adatai szerint 1927 december havában összesen 14.368 egyén szenvedett munkahiányban, vagyis 15·5%-kal több, mint az előző hónapban. Ez a növekedés annál jelentősebb, mert bár a munkanélküliek száma decemberben mindig emelkedni szokott, a szaporodás arányszáma a rendelkezésre álló négy évre vizszenő adatok szerint egyszer sem közelítette meg a fenti százalékot. A december havi szaporulat ugyanis 1924-ben 5·5%, 1925-ben 1·8%, 1926-ban 10·8% volt. Viszont a munkanélküliek száma az elmúlt év folyamán annyira csökkent, hogy az évvégi létszám a novemberi és decemberi gyors emelkedés mellett sem mondható rendkívülinek, hiszen az még mindig 35·7%-kal marad el az 1926. évvégi állapottól.

A jelzőszámok, t. i. az 1924—1926. évek átlagát, 28.713-mat, százzal véve egyenlőnek, 1927-ben havonként a következő hullámzásról tanuskodnak:

1927 január	76·1
1927 február	73·3
1927 március	68·5
1927 április	64·6
1927 május	51·7
1927 június	45·6
1927 július	44·2
1927 augusztus	43·3
1927 szeptember	40·3
1927 október	38·9
1927 november	43·3
1927 december	50·0

A múltóban levő konjunktúra okozta hátrázott javulás október haváig szakadatlanul tartott s ekkor 38·9-cel mély pontját érte el. Az év végére a munkanélküliség színvonalára éppen felét éri el az előző évek átlagának.

A munkanélküliek számának területi megoszlását vizsgálva azt látjuk, hogy a munkapiac megromlása vidéken jóval nagyobb arányú volt, mint a székesfővárosban. Az alkalmazás nélkül maradt munkás-törzs ugyanis november óta a vidéken 31·2%-kal, Budapesten 7·7%-kal nőtt, minek folytán a munkanélküliek országos tömegéből 62·3% (novemberben 66·8%) Budapesten, 37·7% (novemberben 33·2%) vidéken tartózkodott. A vidék rovására történt eltolódást elsősorban a mezőgazdasági munka hiánya, másodsorban az idézte elő, hogy a vidéki törvényhatósági jogú városokban, mint a hatósági munkaközvetítő hivatalok adataiból alább látni fogjuk, a közvetítési forgalom különleges nehézségekkel küzdött.

A munkanélküliek nem szerinti megoszlása terén folytatódott a már novemberben jelentkező irányzat, amennyiben az elhelyezést nem talált férfiak száma 10.716-ról 12.668-ra emelkedett, a nők száma ellenben 1.722-ről 1.700-ra apadt s így a férfiak arányszáma 86·2%-ról 88·2%-ra nőtt, a nőké 13·8%-ról 11·8%-ra csökkent. A jelenség oka az építőipar téli szünetelése, mert az összes nyilvántartott munkanélküli építőmunkások (3.343) férfiak voltak.

Ezzel kapcsolatban áttérve a munkanélküliek foglalkozás szerint való tagolódásának vizsgálatára e tekintetben az egyes foglalkozásoknál az országos átlagtól meglehetősen eltérő viszonyokat találunk. Minde-

I. A szociáldemokrata szakszervezetek által ki-mutatott munkanélküliek.

Nombre des chômeurs relevés par les syndicats social-démocrates.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1926	1 9 2 7		
	XII.	XII.		
	Össz Total	Össz. Total	Ebből — Férfi Homme	Dont Nő Femme
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	21	112	94	18
Borbély <i>Coiffeurs</i>	28	84	84	—
Bőmunkás szűcsök <i>Ouvriers en cuir</i>	148	203	85	118
Bőröndös <i>Faiseurs de malles</i>	83	86	81	5
Cipész <i>Cordonniers</i>	622	598	507	91
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	567	547	544	3
Építőmunkás <i>Ouvr. en bâtiment</i>	4.750	3 311	3.311	—
Famunkás <i>Ouvriers en bois</i>	992	759	727	32
Fényképész <i>Photographes</i>	56	14	5	9
Grafikus <i>Ouvriers graphiques</i>	77	63	29	34
Gépjárművezetők <i>Chauff. d'automob.</i>	—	99	99	—
Húsipari munkás <i>Ouvr. d'ind. de la viande</i>	528	504	504	—
Kalapos <i>Chapeliors</i>	78	71	33	38
Kereskedelmi alk. <i>Empl. de commerce</i>	188	140	128	12
Kesztyűs <i>Gantiers</i>	3	—	—	—
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	53	201	112	89
Magántisztviselő <i>Employés privés</i>	1.132	459	267	192
Mintakészítő <i>Faiseurs de modèles</i>	79	65	65	—
Nyomdász <i>Typographes</i>	370	425	278	147
Pénzügyi tisztv. <i>Empl. d'établ. de crédit</i>	2.537	1.153	857	296
Segéd. segéd. <i>Ouvr. auxil. d'établ. de crédit</i>	45	15	15	—
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	9	8	8	—
Szabó <i>Tailleurs</i>	286	296	207	89
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	186	87	87	—
Szállodai, éttermi m. <i>Ouvr. d'hôtel et de restaur.</i>	588	652	504	148
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	56	41	41	—
Textilmunkás <i>Ouvr. d'industr. textile</i>	35	49	23	26
Üveges <i>Vitriers</i>	41	36	36	—
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer</i>	6.891	2.764	2.734	30
Vegyész <i>Chimistes</i>	109	44	32	12
Zenész <i>Musiciens</i>	154	159	148	11
Összesen — Total :	20.712	13.045	11.645	1.400
Ebből Budapest Dont à Budapest :	11.959	7.633		

II. A keresztényszocialista szakszervezetek által kimutatott budapesti munkanélküliek.

Nombre des chômeurs de Budapest, relevés par les syndicats socialistes-chrétiens.

Foglalkozás Profession	1926		1 9 2 7	
	XII		XII.	
	Összesen Total	Összesen Total	Ebből-Dont Férfi Hommes	Nő Femmes
Cipész és bőrmunkás — <i>Cor-</i> <i>donniers et ouvriers en cuir</i>	18	29	26	3
Egészségügyi alkalmazott — <i>Employés sanit.</i>	94	81	16	65
Élelmezési munkás — <i>Ou-</i> <i>vriers d'alimentation</i>	17	23	23	—
Építőmunkás — <i>Ouvriers en</i> <i>bâtiment.</i>	12	32	32	—
Éttermi alkalmazott — <i>Em-</i> <i>ployés de restaurant</i>	247	109	101	8
Famunkás — <i>Ouvr. en bois</i>	18	21	21	—
Festőmunkás — <i>Peintres en</i> <i>bâtiment</i>	26	19	19	—
Húsipari munkás — <i>Ouvriers</i> <i>d'industrie de la viande</i>	29	24	24	—
Kereskedelmi alkalmazott — <i>Employés de commerce</i>	83	120	105	15
Könyvkötőmunkás — <i>Ou-</i> <i>vriers relieurs.</i>	19	27	16	11
Magántisztv. — <i>Employés priv.</i>	138	347	163	184
Molnár és malommunkás — <i>Meuniers et ouvr. de moulin</i>	—	—	—	—
Pénzint. altiszt — <i>Garçons</i> <i>de bureau d'établiss. de créd.</i>	420	129	129	—
Segédmunkás — <i>Ouvriers</i> <i>auxiliaires</i>	12	8	8	—
Szabómunk. — <i>Ouvr. tailleurs</i>	42	16	13	3
Textilmunkás — <i>Ouvriers</i> <i>d'industr. textile</i>	9	21	10	11
Vas- és fémmunkás — <i>Ouvr.</i> <i>en fer et en métaux</i>	436	317	317	—
Összesen — Total	1.620	1.323	1.023	300

nekelőtt szembe szökik, hogy a munkanélküliek számának erős szaporodása országnrészben az építőiparra és a faiparra esik. Az előbbi iparnál t. i. a munkanélküliek száma az előző hónappal szemben 80,2%-kal 3.343-ra, az utóbbi iparnál 39,7%-kal 780-ra ugrott. Ez a körülmény remélni engedi, hogy a munkapiacra tavasszal erősebb javulás áll be. Nagymértékben nőtt a munkanélküliség a bőriparban is, hol a létszám decemberben 43,1%-kal 916-ra emelkedett. A vasiparban 3.081 munkanélküli volt, 4,9%-kal több, mint novemberben. Az élelmezési ipar 1.098 munkanélkülijét csak csekély (1,2%) növekedést jelent.

Javulás mutatkozott a sokszorosító és müiparban, a szállodai és éttermi alkalma-

zottak körében és a szellemi munka terén. A munkahiányban szenvedők száma ugyanis a sokszorosító- és müiparban 23,5%-kal 502-re, a szállodai és éttermi alkalmazotknál 6,7%-kal 761-re, végül a szellemi munkások között 6,0%-kal 2.219-re fogyott. Bár az alkalmazás nélküli szellemi munkások száma még mindig igen jelentékeny, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a többi foglalkozási csoporttal szemben itt a legkisebb hányad tartozik valamely szakszervezethez, mégis örvendetes tünet, hogy ez a csoport a munkapiac általános hanyatlása mellett is további javulást jelez.

III. A munkanélküliség jelzőszámai néhány fontosabb foglalkozási csoportnál az 1927. évben havonként (az 1924—1926. évi átlag = 100).

Indices du chômage dans quelques groupes de professions (moyenne de 1924—1926 = 100).

Év, hó Année, mois	Foglalkozási csoport — Groupes de professions										
	Vas- és fémpár — Ind. sidérurg. et métallurg.	Faipar Ind. du bois	Bő ipar Ind. du cuir.	Ruházati ipar Ind. du vêtement	Élelmezési ipar Ind. de l'alimentation.	Építőipar Ind. du bâtiment	Sokszorosító és müipar Ind. polygr. et d'art	Szállodai és éttermi alk. Empl. d'hôt. et de rest.	Szellemi munkások Travailleurs intellect.		
1927											
I.	85,8	49,2	70,0	133,3	90,7	82,6	77,7	64,1	98,1		
II.	72,7	47,7	75,9	128,5	85,5	85,4	82,4	68,6	96,9		
III.	73,9	42,9	66,9	62,6	97,8	63,8	93,3	62,8	94,4		
IV.	73,4	36,6	41,9	45,5	94,3	61,2	102,1	55,7	91,7		
V.	68,3	30,0	39,6	67,2	99,1	19,1	104,7	15,0	87,1		
VI.	57,9	22,4	51,1	71,1	86,3	9,1	99,2	24,6	77,4		
VII.	49,2	19,8	61,7	80,6	79,3	14,4	114,5	36,1	72,3		
VIII.	47,7	18,4	44,8	74,3	68,0	18,6	118,1	49,3	70,8		
IX.	40,7	20,5	41,9	90,3	66,4	17,3	100,5	51,4	64,1		
X.	31,8	20,6	51,3	80,8	66,9	17,7	106,0	62,6	61,1		
XI.	37,5	25,3	54,9	94,5	79,4	30,8	77,6	69,0	57,4		
XII.	39,3	35,3	78,6	100,2	80,3	55,5	80,9	64,3	54,0		

A III. táblázat a munkanélküliség alakulását a főbb foglalkozási csoportoknál az elmúlt évről hónapról hónapra tünteti fel, még pedig az 1924—1926. évek átlagához viszonyított jelzőszámok alapján. Ezek a jelzőszámok különösen annak megvizsgálására alkalmasak, hogy az egyes foglalkozások körében egyrészt milyen változások történtek az előző évek színvonalával szemben, másrészt milyen mértékű és milyen irányú hullámozás történt az 1927. év folyamán. Az első szempontot tekintve legkevesebb változást tapasztalunk a ruházati iparban, hol a jelzőszám áprilisban átme-

netileg leszállt ugyan 45·5-re, de az év végére kisebb-nagyobb ingadozással ismét 100·2-re emelkedett. Legkevesebb kilengés mutatkozott a szakszorosító- és műiparban, hol az arányszám az év végén 80·9-ben állapodott meg. Hasonló a helyzet az élelmezési iparban (80·3) és a bőrparban — de itt már nagyobb ingadozásokkal (78·6). Az építőipar a nyári és őszi hónapokban annyi munkához jutott, hogy a novemberi és decemberi visszaesés dacára még mindig csak 55·5-en áll. Természetesen a szélső számok ebben az iparban távolodnak el leginkább egymástól úgy, hogy az indexszám a februári 85·4-ről júniusban 9·1-re zuhan. A faiparban nincs túlnagy hullámozás, de a színvonal az előbbi évek átlagának körülbelül csak egyharmadrészét teszi. Tartós és fokozatos a javulás a szellemi munka terén, hol a januári magas (98·1) jelzőszám decemberre 54·0-ra csökkent. Hasonló a helyzet a vas- és fémiparban, hol a mozgás 85·8 és 39·3 között lefelé történt.

Az Állami Munkaközvetítő Hivatal adatai szerint a hatósági munkaközvetítők forgalma december havában meglehetősen megcsappant, minthogy pedig a csökkenés mértéke a sikerült közvetítések számánál volt legnagyobb, a munkapiac helyzete viszonylag kedvezőtlenebb lett, ami összhangban áll a szakszervezetek által kimutatott adatokkal. December havában az ország egész területén 5.359 munkahely nyílt meg, melyre 14.231 munkakereső jelentkezett, akik közül 3.526-ot sikerült közvetíteni. Az előző hónappal szemben a csökkenés a munkahelyeknél 19·7%, a munkakeresők számánál 7·8%, végül a közvetítésekénél 18·2% volt. Ez utóbbi szám területileg nagy eltérést takar, amennyiben Budapesten 30·3%-kal kevesebb, de vidéken 2·5%-kal több közvetítés történt. Száz munkahelyre novemberben 231, decemberben 265 munkakereső jutott, minek folytán a munkakeresők közül novemberben 27·9%-ot, decemberben csak 24·8%-ot lehetett elhelyezni. Viszont a munkaadók kívánságát valamivel nagyobb mértékben (65·7%) lehetett kielégíteni, mint az előző hónapban (64·6%) vagy mint az 1926. év decemberében (61·2%).

A székesfővárosban a viszonyszámok kedvezőtlenebb képet nyújtanak, mint általában a vidéken. Száz munkahelyre ugyanis Budapesten 290, a vidéken 226 munkakereső esett és az utóbbiak közül Budapesten 19·9%, a vidéken 34·4% jutott munkaalkalomhoz.

Száz munkahely közül Budapesten 58-at, a vidéken 78-at töltöttek be.

A nagyobb vidéki városok munkapiaca 1927 decemberben igen kedvezőtlen volt. Száz munkahelyre Miskolcon 360, Szombathelyen 324 munkakereső jelentkezett. A munkakeresőknek igen alacsony hányada kapott munkát Szombathelyen (12·9%), Győrött (20·2%), Sopronban (20·3%) és Miskolcon (24·9%). Aránylag legtűrhetőbb volt a helyzet Debrecenben, hol száz munkahelyre 137 munkakereső jutott, akik közül 70·0%-ot sikerült közvetíteni.

A Magyar Munkaadók Központjában tömörült vállalatok december hónapban 166.219 alkalmazottat foglalkoztattak, 1·0%-kal kevesebbet, mint az előző hónapban. Jelzőszámokban a foglalkoztatott munkások száma az utóbbi évek alatt decemberben a következőképp alakult:

1925 december	100·0
1926 december	102·6
1927 december	107·0

2. Az 1924—1927. évi adatok.

A munkanélküliség alakulásáról a szakszervezetek nyilvántartásai alapján az utolsó négy évről állanak adatok rendelkezésünkre. Ez a négy év az ország helyreállításának munkájában rendkívül jelentős időszakot képez, melynek folyamán a szociális adatokban is élenként visszatükröződik eleinte a szanalási válság, majd a gazdasági élet fokozatos megerősödése.

1. grafikonunk a munkanélküliek számának hullámozását az 1924—1927. évek folyamán havonként ábrázolja. Ebből a nyers görbéből a következőket olvashatjuk ki:

a) a munkanélküliség idényszerű ingadozása nem takarja el szemünk elől az általános irányzatot.

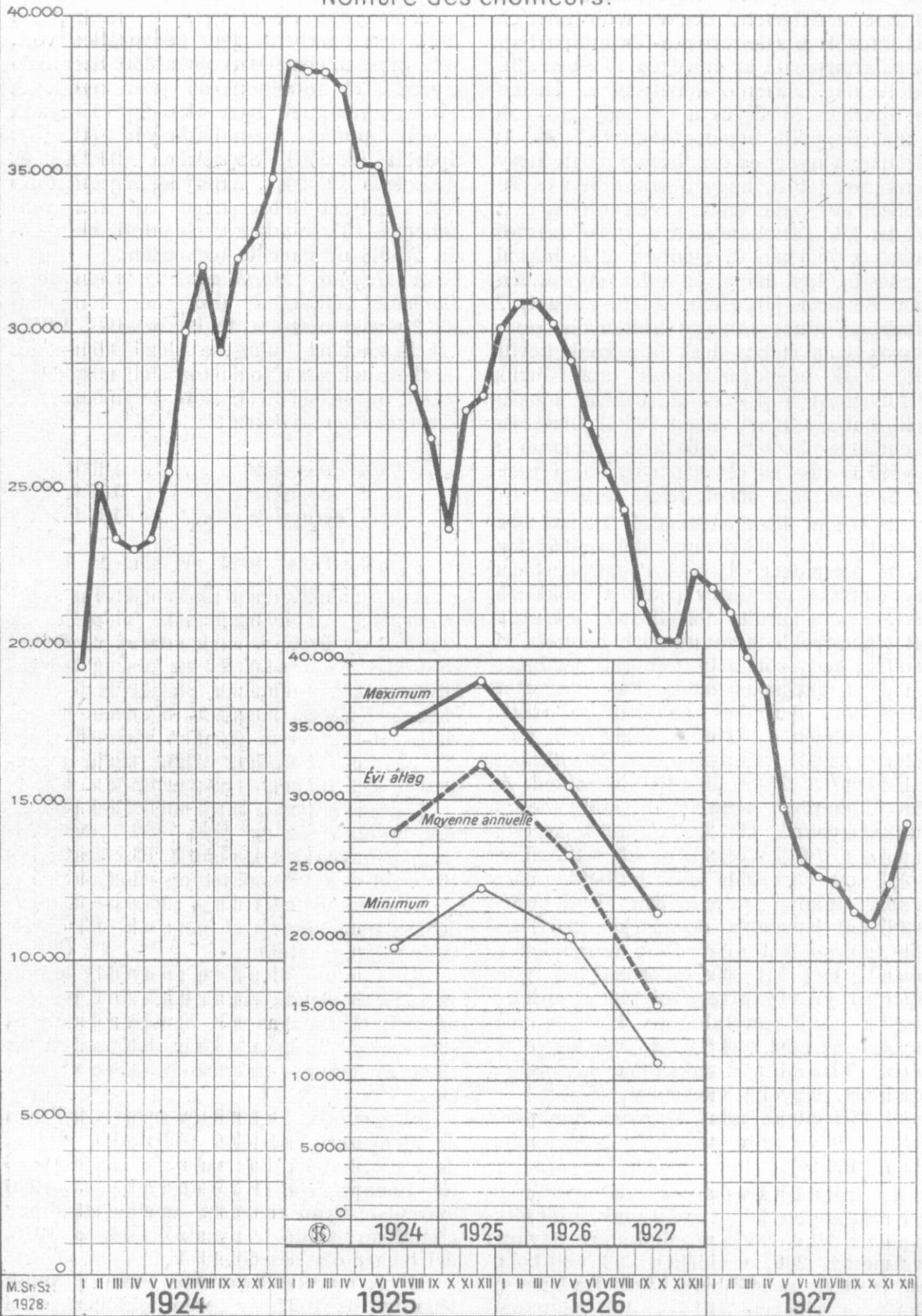
b) A munkahiányban szenvedők száma az 1924. év elején, adataink kiinduló pontjánál már elég magas volt, azután rohamosan emelkedett, amíg a válság tetőpontját az 1925. év január—március havában el nem érte.

c) A javulás az 1925. év nyarán és őszén az idényszerű mértéket túlhaladta ugyan, de a munkanélküliek száma a rákövetkező téli hónapokban (1925 november — 1926 március) olyan magasra emelkedett, hogy állandóan javuló irányzatról csak az 1926. évi tavasz óta beszélhetünk.

d) A munkaalkalomhoz nem jutottak létszáma az 1927. év őszén (októberben) a

A MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA.

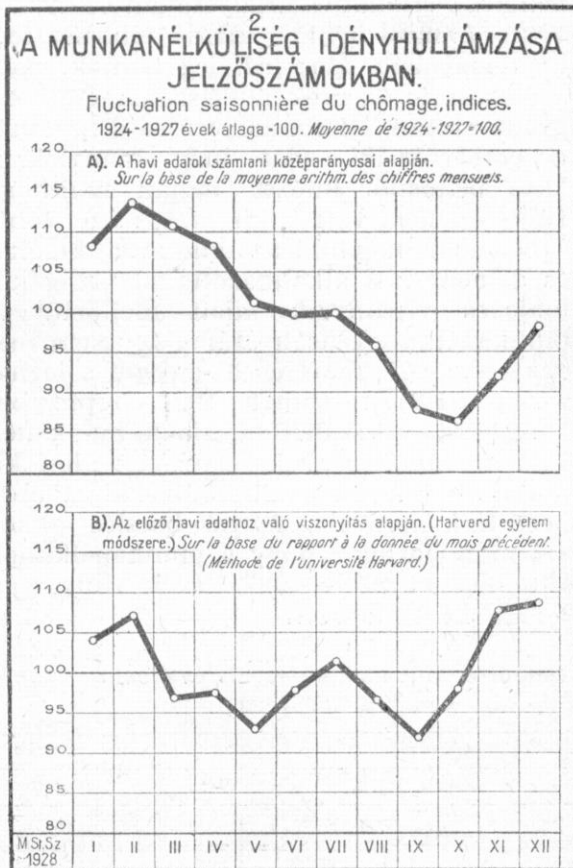
Nombre des chômeurs.

négy év alatt a legalacsonyabb volt és mélyen a kiinduló pont alá csökkent.

e) A főirányzat, az 1924—1925. évi emelkedés és az 1926—1927. évi rohamos csökkenés, legtisztábban a másodlagos görbékben jelentkeznek, vagyis az évi maximumban, minimumban és átlagban. Az évi átlag és minimum 1927-ben meredekebben hanyatlik alá, mint 1926-ban. A maximumnál ez a jelenség elmosódik, ami az évszakok befolyására vezethető vissza.

f) A munkanélküliek száma mindig meghaladta a tízezret, de egyszer sem érte el a negyvenezretet. A viszonyok hazánkban még mindig nem tekinthetők normálisnak, hiszen például Franciaországban hosszabb időn át csak néhány száz munkanélkülit találtak.

Négy év adatai alapján már megkísérelhetjük a munkanélküliség idényhullámzását az általános irányzattól elkülönítve rajzolni meg, bár az így nyert kép hosszabb pl. tízéves időköz adatai alapján valószínűleg számbavehetően módosulni fog. A főjellemvonások azonban már most is kifejezésre jutnak. Az idényhullámzás feltüntetésére két módszert alkalmaztunk,

melyek eredményét a 2. számú ábra mutatja. Az első módszer abban áll, hogy az egyes hónapok számtani középarányosát kiszámítjuk és a négy év átlagát száznak véve, jelzőszámokká alakítjuk át. Vagyis

$$\frac{H_1 + H_2 + H_3 + \dots + H_n}{n} = K$$

és $\frac{100 K}{A} = S,$

hol H a hónapok, n az évek számát, K a havi középarányost, A az évek átlagát, S a jelzőszámot jelenti.

Az így nyert adatok mindenekelőtt a mezőgazdasági munkálatok nagy befolyását, azaz a téli maximumot tüntetik fel, azután az építőipar vezetészerepéhez mérten az őszi minimumra mutatnak rá. Tavasszal gyors javulás jelentkezik, nyáron a színvonal az évi átlag körül mozog. Végül az őszi minimumot már november és december havában rohamos emelkedés váltja fel, mely februárban kulminál.

Az évszakok okozta változások feltüntetésére szerintünk kevésbé alkalmas, de más szempontból igen tanulságos a Harvard-egyetem módszere, mely abból áll, hogy minden hónap adatát a közvetlenül előző havi adathoz viszonyítjuk, ezekből a viszonyyszámokból évi átlagot számítunk s az egyes havi viszonyyszámokat az így nyert évi átlaghoz mérjük.

Vagyis $\frac{H_i}{H_i - 1} = V$ és

$$\frac{V_1 + V_2 + V_3 + \dots + V_{12}}{12} = A,$$

továbbá $\frac{100 V}{A} = S,$ hol

V = havi viszonyyszám, stb.

A téli maximum, az őszi fő- és a tavaszi másodminimum így is kifejezésre jut, de a hullámkép zavarosabb és nem oly egységes. Világosan látjuk azonban ebből az ábrából, hogy a munkapiac helyzete milyen labilis, hónapról-hónapra mennyire el nem hanyagolható változások várhatók s érdekes az is, melynek nyoma az első módszer szerint szerkesztett ábrán is látszik, hogy t. i. nyár közepén a sok szünetelő campagne-szerű ipari üzem miatt az aratás dacára kis visszaesés szokott beállni.

IV. A munkanélküliek száma a társadalmi biztosítási szervek taglétszámához viszonyítva az 1924—1927. években évnegyedenkint.

Nombre des chômeurs, par rapport à l'effectif des membres des organisations d'assurance sociale, par trimestres, en 1924—1927.

Év, hó Année, mois	Kötelezőleg biztosított tagok száma*) Nombre des membres obligatoirement assurés*)	Munkanélküliek száma Nombre des chômeurs	Munkanélküliek száma a kötelezőleg biztosított tagok számának %-ában — Nombre des chômeurs en % du nombre des membres obligatoirement assurés
1924 III. 31	726.281	23.410	3·2
" IV. 30	724.119	25.574	3·5
" IX. 30	724.777	29.377	4·1
" XII. 31	690.391	34.844	5·0
1925 III. 31	659.123	38.191	5·8
" VI. 30	661.012	35.210	5·3
" IX. 30	685.526	26.611	3·9
" XII. 31	650.740	27.984	4·3
1926 III. 31	681.880	30.918	4·5
" VI. 30	698.770	27.048	3·9
" IX. 30	734.137	21.332	2·9
" XII. 31	703.514	22.332	3·2
1927 III. 31	734.697	19.654	2·7
" VI. 30	803.040	13.110	1·6
" IX. 30	838.698	11.565	1·4

*) A M. Á. V. intézet tagjai és a háztartási alkalmazottak nélkül. — *Non compris les membres de l'établissement d'assurance des Chemins de fer de l'État et les employés de ménage.*

A munkanélküliek abszolút száma mellett azoknak a dolgozók számához viszonyított aránya jellemzi legjobban a munkapiac mindenkori helyzetét. Sajnos, biztos támaszpontunk ezen arány kiszámításához nincsen. A munkanélküliek számát a szakszervezeti tagok számához azért nem mérhetjük, mert a munkahiányban szenvedők

lényegesen nagyobb arányban tódulnak a szakszervezetekhez, ahol támogatásban részesülnek, mint amilyen hányada tartozik az összes dolgozóknak szakszervezeti kötelekbe. A népesség számához való viszonyítás a népesség kor- és foglalkozási viszonyai miatt csak homályos képet ad s az évi népszaporulat különben is elenyésző a munkanélküliek számában beálló változásokhoz képest. A kívánt célra még leginkább használható a társadalmi biztosítási szervek taglétszáma, amely a statisztikai adatgyűjtés tökéletesítése folytán körülbelül feloleli az iparforgalmi népesség körében dolgozók számát, mert a biztosítási bérhatárnál nagyobb keresettel bírók száma csak kisebb töredéket képez.

A biztosított tömeget, valamint a munkanélküliek számát és arányszámát az 1924—1927. évekről a IV. számú táblázat foglalja magában. Meg kell jegyeznünk, hogy a biztosítási szervek taglétszáma csak negyedévenként áll rendelkezésre s az 1927. december 31-iki adat még hiányzik. A MÁV biztosító intézet tagjait, minthogy 1924-ben nem voltak kimutatva, a többi évben is kihagytuk, az önkéntes tagokat és a háztartási alkalmazottakat pedig különleges viszonyaik miatt mellőztük. A munkanélküliek arányszáma így sem magas és 1925. március 31-én volt a legnagyobb (5·8%). Onnét 1927. szeptember 30-ig 1·4%-ra szállt alá. Ha a munkanélküliek számát a szakszervezetek által kimutatott tömegnél 20—30%-kal többre becsüljük, ami elég magas becslés, akkor azt mondhatjuk, hogy a munkanélküliek létszáma az 1924—1927. évek folyamán 2—7% közt mozgott.

V. A munkanélküliek száma foglalkozási csoportonként az 1924—1927. években.

Nombre des chômeurs, par groupes de professions, en 1924—1927.

Foglalkozási csoport Groupes de professions	Munkanélküliek száma az év végén — Chômeurs à la fin de l'année							
	1924		1925		1926		1927	
	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	%
Építőipar — Industrie du bâtiment . . .	11.567	33·1	8.337	29·7	4.762	21·3	3.343	23·3
Vasipar — Industrie sidérurgique . . .	10.002	28·7	7.214	25·8	7.327	32·8	3.081	21·5
Élelmezési ipar — Ind. de l'alimentation . .	1.431	4·2	1.286	4·6	1.141	5·1	1.098	7·6
Faipar — Industrie du bois	1.359	3·9	2.760	9·9	1.010	4·5	780	5·4
Bőripar — Industrie du cuir	1.323	3·8	1.364	4·9	871	3·9	916	6·4
Ruházati ipar — Industrie du vêtement . .	367	1·1	608	2·2	437	2·0	383	2·7
Sokszorosító- és műipar — Ind. polygr. et d'art.	627	1·8	369	1·3	503	2·3	502	3·5
Szállodai és éttermi alk. — Employés d'hôtels et de restaurants	1.537	4·4	1.018	3·6	835	3·7	761	5·3
Szellemi munkások — Travailleurs intellectuels	5.240	15·0	3.885	13·9	4.078	18·3	2.219	15·5
Egyéb — Autres	1.391	4·0	1.143	4·1	1.368	6·1	1.285	8·8
Összesen — Total	34.844	100·0	27.984	100·0	22.332	100·0	14.368	100·0

A munkanélküliek számának megoszlását az 1924—1927. év végén *foglalkozási csoportonként* az V. tábla mutatja. Legelső helyen általában az építőipar áll, 1927-ben 23·3%-kal, mely viszonyszám 1924-ben volt a legmagasabb (33·1%). A második legnagyobb tömeget a vasipar szolgáltatja, mely 1926-ban 32·8%-kal az első helyen állt. A vasipari válság csökkenése után az arányszám 1927. év végéig 21·5%-ra szállt alá. Harmadsorban a szellemi munkások következnek, akik a rájuk nézve legkedvezőtlenebb időpontban, 1926-ban, 18·3%-ot képviseltek, de részesedésük még 1927. év végén is 15·5% volt. A munkanélküliek tömegéből a többi foglalkozási csoportra jóval kisebb hányad esik, de ezek részesedése általában emelkedő irányzatot mutat. Így az élelmezési ipar aránya 4·2%-ról 7·6%-ra, a bőriparé 3·8%-ról 6·4%-ra sőt a sokszorosító és műiparé is 1·3%-ról 3·5%-ra emelkedett. A kisebb foglalkozási csoportoknak viszonylagos előnyomulása (együttesen 23·2%-ról 39·7%-ra) koránt sem jelenti a helyzet rosszabbodását a felsorolt foglalkozási csoportokban, hanem csak annak függvénye, hogy az általános helyzet javulásával a vezető építőipar és vasipar a munkanélküliek számának rohamosabb ütemű fogyását szokta felmutatni.

Szemléltetően tárja elénk az egyes foglalkozási csoportok váltakozó szerepét és ezzel kapcsolatban a munkanélküliség általános alakulását a 3. számú ábra. A körök sugarai úgy aránylanak egymáshoz, mint a munkanélküliek száma az 1924—1927. évek végén.

A munkaközvetítő hivatalok forgalma alapján áttekinthetjük a munkapiac helyzetének változásait az 1927. év folyamán. A VI. tábla a forgalmi adatokat havonként tünteti fel. A bejelentett munkahelyek számában nagyobb kilengéseket látunk, mint a munkakeresők számánál. Legtöbb munkahely (10.154) szeptemberben, legkevesebb (3.862) februárban nyílt meg, a különbség 163%. A munkakeresők száma 12.639 (április) és 15.442 (november) között hullámzott, az eltérés csak 22%-nak felelt meg. A közvetítések számának minimuma (2.322) februárra, maximuma (5.881) szeptemberre esett. A száz munkahelyre eső munkakeresők arányszáma az év elején igen magas volt, legnagyobb ismét februárban (339), de a legkedvezőbb viszonyszám, vagyis a minimum nem egy

VI. A munkapiac helyzete a hatósági munkaközvetítő hivatalok adatai szerint az 1927. évben havonként.

Situation par mois en 1927, du marché du travail, suivant les données des Offices de placement.

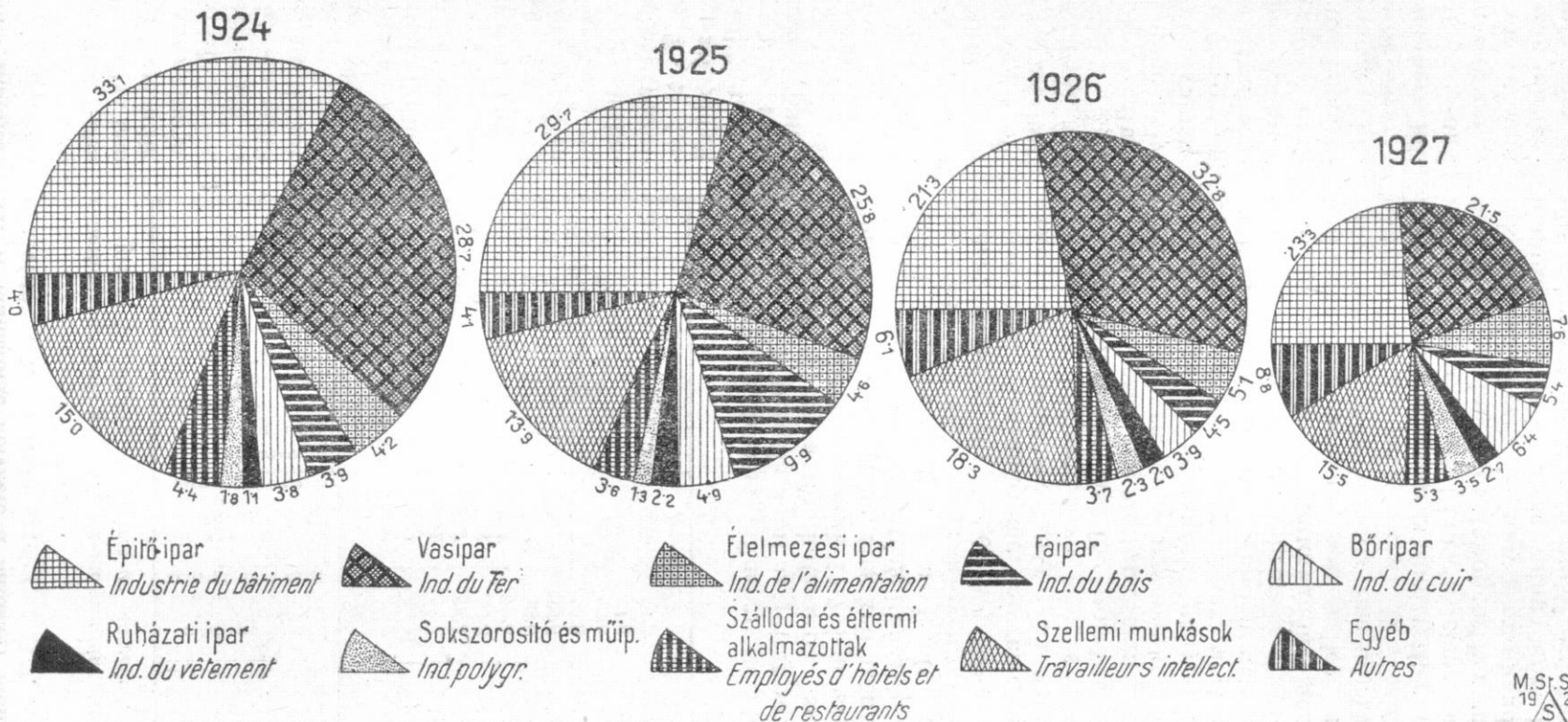
Év, hó Année, mois	Munkahelyek Offres	Munkakeresők Demandes	Közvetítések Placements	Száz munkahelyre esett munkakereső Proportion des demandes pour 100 offres	Száz munkahelyre esett közvetítés Proportion des placements pour 100 offres	Száz munkakeresőre esett közvetítés Proportion des placements pour 100 demandes
1927						
I	4.037	13 577	2.530	336	62·7	18·6
II	3.862	13.077	2.322	339	60·1	17·7
III	5.928	14.264	3.445	241	58·1	24·2
IV	6.359	12.639	3.463	199	54·5	27·4
V	8.051	13.822	4.573	172	56·8	33·1
VI	8.788	12.906	4.648	147	52·8	36·0
VII	9.490	13.341	4.941	140	52·0	37·0
VIII	9.341	14.160	5.281	151	56·5	37·3
IX	10.154	14 609	5.881	143	57·9	40·3
X	9.118	14.509	5.475	159	60·6	37·7
XI	6.678	15.442	4.314	231	64·6	27·9
XII	5.359	14.231	3.526	265	65·7	24·8

őszi hónapban, hanem júliusban következett be. A munkaalkalomhoz jutott munkakeresők száma a munkakeresők összes számának februárban csak 17·7%-át, szeptemberben 40·3%-át tette. Meg kell azonban itt jegyeznünk, hogy a hatósági munkaközvetítők útján munkához nem jutott munkakeresők egy része más közvetítő szerv (érdekképviselő, stb.) segítségével tudott elhelyezkedni. A munkapiac helyzetét csak akkor tudjuk pontosan feltárni, ha a munkaközvetítés központossá lesz és kimerítő statisztikai adatokat fog szolgáltatni

Már többször rámutattunk arra a fel-tűnő körülményre, hogy ugyanakkor, midőn a munkáért jelentkezők nagyon alacsony hányada jut elhelyezéshez, mert számuk erősen felülmúlja a felajánlott munkahelyek számát (pld. februárban 239%-kal), ugyanakkor a munkaadók igénye kétharmadrész erejéig sem teljesíthető. Száz munkahelyre ugyanis decemberben 65·7, júniusban azonban csak 52% közvetítés esett. Évi átlagban is a közvetítés aránya csak 58·5% volt. Ennek a jelenségnek oka lehet: a) hogy sok tanoncot keresnek s kevés jelentkezik; b) hogy a munkaadók a munkahely bejelentése után közvetlenül, vagy valamely munkaadói érdekképviselő útján (párhuzamos bejelentés) vesznek föl munkásokat; c) hogy a munkafeltételekre nézve gyakran nem jön létre

3. A MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA FOGLALKOZÁSI CSOPORTOK SZERINT.

Nombre des chômeurs par groupes de professions.
(Év végi adatok — Données de fin d'année.)

megegyezés, mert a munkanélküli inkább egy ideig tovább túri helyzetét, hogy később magasabb munkabért érhesen el, jobb helyet kapjon, stb; d) a munkaadók válságos időben inkább válogatósak; végül

e) a munkahelyek és a munkáért jelentkezők viszonyozsáma foglalkozásonként igen eltérő s egyes foglalkozásokban, vagy munkanemeknél munkáshiány van.

Kovács Norbert dr.

A társadalmi biztosítási szervek taglétszáma.

Effectif des membres des organisations d'assurance sociale.

(Előzetes eredmények. — *Résultats préliminaires.*)

Résumé. En examinant les chiffres du IIIe trimestre de 1927 des organisations d'assurance sociale, on constate que l'effectif de membres a augmenté parallèlement à l'amélioration saisonnière du marché du travail d'été. Le nombre des déclarations de membres a dépassé de 12·7% et celui des sorties de 20·2% le trimestre précédent; au 30 septembre, l'effectif des membres était supérieur de 3·8% à celui du 30 juin.

Si l'on considère la répartition, suivant les classes de salaires à la journée, des membres au dernier jour du trimestre en question, on voit que l'amélioration, constatée dès le IIe trimestre, continuait.

A Magyar Statisztikai Szemle 1927. évi 11. számában kezdte meg a Statisztikai Hivatal a társadalmi biztosítási szervek taglétszám- és tagforgalmi adatainak ismertetését, az 1927. I.—II. negyedévre vonatkozó előzetes eredmények közlésével. Ennek folytatásaképpen ugyancsak előzetes eredmények gyanánt következik most a III. ne-

gyedév tárgyalása ugyanolyan összeállításban mint a megelőző negyedéveknél.

A pénztárak tagforgalma a III. negyedévben, a dohánygyári pénztárak kivételével, valamennyi pénztári jellegnél jóval élénkebb volt mint a megelőző első két negyedévben. Nevezetesen a II. negyedévhez viszonyítva a bejelentések száma 12·7%-kal, a kilépések száma pedig 20·2%-kal emelkedett. Úgy a belépések mint a kilépések zöme természetesen a kerületi munkásbiztosítási pénztárakra esik s bár a kijelentések arányának emelkedése majdnem kétszerese a bejelentések emelkedésének, mégis a negyedév végén 3·8%-os növekedést mutat a betegség esetére kötelezőleg biztosított tagok létszáma. Egyedül a bányatárspénztárak taglétszáma csökkent 24-gyel, ami még az egy tized százalékot sem éri el.

A negyedévvégi taglétszám napibérosztályok szerint való megoszlása kedvezőbb mint a II. negyedévben. Ugyanis a taglétszám emelkedése dacára az I.—II. napibérosztályokba nemcsak %-os megoszlás szerint, hanem abszolút számokban is

I. Tagforgalom.

Mouvement des membres.

Pénztári jelleg Caractère de caisse	Bejelentett Membres déclarés			Kijelentett Membres sortis		
	tagok száma 1927 VII—IX. — juillet—septembre 1927					
	férfi hommes	nő femmes	együtt total	férfi hommes	nő femmes	együtt total
A) Kötelező biztosítás — Assurance obligatoire						
I. Kerületi pénztárak — Caisses de district	370.121	173.367	543.488	342.362	167.739	510.101
II. Közlekedési biztosítóintézetek — Etablissements d'assurance de communications	20.288	1.760	22.048	18.552	2.441	20.993
III. Vállalati pénztárak — Caisses d'entreprises	5.067	2.629	7.696	4.027	2.140	6.167
IV. Dohánygyári pénztárak — Caisses de manufactures de tabac	56	462	518	84	367	451
V. Magánegyesületi pénztárak — Caisses d'associations privées	3.147	1.828	4.975	2.867	1.502	4.369
VI. Bányatárspénztárak — Caisses de secours aux mineurs	5.838	212	6.050	3.755	211	3.966
Összesen — Total	404.517	180.258	584.775	371.647	174.400	546.047
B) Ezenkívül önkéntes tag összesen — En outre, membres volontaires, au total	169	163	332	120	124	244

II. A kötelezőleg biztosított tagok létszáma napibérosztályok szerint 1927 szeptember hó 30-án.
Répartition par classes de salaires à la journée, au 30 septembre 1927, de l'effectif des membres assurés obligatoirement.

Pénztári jelleg Caractère de caisse	Férfi Hommes	Nő Femmes	Együtt Total		Férfi Hommes	Nő Femmes	Együtt Total		Férfi Hommes	Nő Femmes	Együtt Total	
			számsz. nombre	o/o			számsz. nombre	o/o			számsz. nombre	o/o
	I. (0-80 P)				II. (0-81—1-60 P)				III. (1-61—2-40 P)			
I. Kerületi pénztárak <i>Caisses de district</i>	65.728	18.363	84.091	10-7	35.236	30.696	65.932	8-4	47.689	88.584	136.273	17-4
II. Közleked. bizt. int. <i>Etabl. d'assurance de communications</i>	3.423	2.980	6.403	4-0	9.066	6.890	15.956	9-9	27.471	5.467	32.938	20-5
III. Vállalati pénztárak <i>Caisses d'entreprises</i>	532	29	561	2-0	574	138	712	2-6	814	1.185	1.999	7-2
IV. Dohánygyári pénzt. <i>Caisses de manufactures de tabac</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Magánegyes. pénzt. <i>Caisses d'associations privées</i>	1.557	122	1.679	4-0	1.388	506	1.894	4-5	952	660	1.612	3-8
VI. Bányatárs-pénztárak <i>Caisses de secours aux mineurs</i>	202	11	213	0-5	949	297	1.246	2-7	1.887	613	2.500	5-4
Összesen — Total	71.442	21.505	92.947	8-7	47.213	38.527	85.740	8-0	78.813	96.509	175.322	16-4
Ebből háztartási alkalm. <i>Dont employés de ménage</i>	196	1.183	1.379	1-2	464	10.984	11.448	9-6	1.101	56.275	57.376	48-0
	IV. (2-41—3-20 P)				V. (3-21—4-00 P)				VI. (4-01—4-80 P)			
I. Kerületi pénztárak <i>Caisses de district</i>	62.861	73.379	136.240	17-4	65.698	27.885	93.581	11-9	62.189	11.550	73.739	9-4
II. Közleked. bizt. int. <i>Etabl. d'assurance de communications</i>	19.899	3.950	23.849	14-8	17.405	2.115	19.520	12-1	16.609	1.382	17.991	11-2
III. Vállalati pénztárak <i>Caisses d'entreprises</i>	2.436	1.800	4.236	15-2	2.558	1.198	3.756	13-5	2.562	503	3.065	11-0
IV. Dohánygyári pénzt. <i>Caisses de manufactures de tabac</i>	1.277	4.786	6.063	100-0	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Magánegyes. pénzt. <i>Caisses d'associations privées</i>	2.124	1.878	4.002	9-5	1.546	1.346	2.892	6-9	2.403	2.049	4.452	10-6
VI. Bányatár-pénztárak <i>Caisses de secours aux mineurs</i>	4.295	154	4.449	9-6	8.381	43	8.424	18-2	8.920	20	8.940	19-3
Összesen — Total	92.892	85.917	178.839	16-8	95.583	32.585	128.133	12-0	92.683	15.504	108.187	10-1
Ebből háztartási alkalm. <i>Dont employés de ménage</i>	700	40.817	41.517	34-7	363	5.497	5.860	4-9	202	1.006	1.208	1-0
	VII. (4-81—5-60 P)				VIII. (5-61— P)				I—VIII.			
I. Kerületi pénztárak <i>Caisses de district</i>	47.270	7.423	54.693	7-0	131.766	8.315	140.081	17-8	518.437	266.193	784.630	100-0
II. Közleked. bizt. int. <i>Etabl. d'assurance de communications</i>	12.828	827	13.655	8-5	28.579	1.981	30.560	19-0	135.280	25.592	160.872	100-0
III. Vállalati pénztárak <i>Caisses d'entreprises</i>	2.108	242	2.350	8-4	10.631	532	11.163	40-1	22.215	5.627	27.842	100-0
IV. Dohánygyári pénzt. <i>Caisses de manufactures de tabac</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1.277	4.786	6.063	100-0
V. Magánegyes. pénzt. <i>Caisses d'associations privées</i>	1.428	1.218	2.646	6-3	15.943	6.912	22.855	54-4	27.341	14.691	42.032	100-0
VI. Bányatárs-pénztárak <i>Caisses de secours aux mineurs</i>	6.956	17	6.973	15-0	13.597	27	13.624	29-3	45.487	1.182	46.369	100-0
Összesen — Total	70.590	9.727	80.317	7-5	200.516	17.767	218.283	20-5	749.737	318.071	1,067.808	100-0
Ebből háztartási alkalm. <i>Dont employés de ménage</i>	118	202	320	0-2	282	169	451	0-4	3.426	116.133	119.559	100-0

III. Taglétszám. — *Effectif des membres.*

Pénztári jelleg <i>Caractère de caisse</i>	Létszám 1927 IX. 30-án <i>Effectif au 30 septembre 1927</i>				Napi átlagos létszám 1927 harmadik negyedében <i>Effectif moyen journalier, IIIe trimestre de 1927</i>		
	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt — total		férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt <i>total</i>
			szám <i>nombre</i>	0/0			
A) Kötelező biztosítás — <i>Assurance obligatoire</i>							
I. Kerületi pénztárak — <i>Caisses de district</i>	518.437	266.193	784.630	73.5	519.086	265.748	784.834
II. Közlekedési biztosító intézetek — <i>Etablissements d'assurance de communications</i>	135.280	25.592	160.872	15.1	133.270	26.049	159.319
III. Vállalati pénztárak — <i>Caisses d'entreprises</i>	22.215	5.627	27.842	2.6	21.347	5.813	26.660
IV. Dohánygyári pénztárak — <i>Caisses de manufactures de tabac</i>	1.277	4.786	6.063	0.6	1.292	4.739	6.031
V. Magánegyesületi pénztárak — <i>Caisses d'associations privées</i>	27.341	14.691	42.032	3.9	27.095	14.505	41.600
VI. Bányatárs-pénztárak — <i>Caisses de secours aux mineurs</i>	45.187	1.182	46.369	4.3	43.592	1.185	44.777
Összesen — <i>Total</i>	749.737	318.071	1.067.808	—	745.682	317.539	1.063.221
0/0	70.2	29.8	—	100.0	—	—	—
B) Ezenkívül önkéntes tag összesen — <i>En outre, membres volontaires, au total</i>	1.906	1.577	3.483	—	1.894	1.566	3.460

kevesebb tag jutott mint június 30-án, a magasabb napibérosztályok adatai pedig abszolút számokban mindenütt, arányszámokban pedig éppen a három utolsó napibérosztálynál mutatnak emel-

kedést, ami a kereseti lehetőségek előnyösebb alakulására enged következtetni.

Lényegtelen ingadozástól eltekintve ugyanez áll a háztartási alkalmazottak adataira is.

Iparforgalmi munkabérek az 1927. év III. negyedében.

Salaires de la population industrielle dans le IIIe trimestre de 1927.

Résumé. Au 30 septembre 1927, les organisations d'assurance sociale (non compris les membres volontaires, les employés de ménage et les membres de l'établissement d'assurance des Chemins de fer de l'État) avaient 838.698 membres, 4.4% de plus qu'au 30 juin 1927. Le nombre des hommes a augmenté de 5.0%; celui des femmes, de 2.4%. La classe la plus haute (VIII) des salaires à la journée comprenait plus de personnes (24.1%) qu'en juin 1927 (22.5%); le nombre proportionnel des quatre classes inférieures a diminué de 44.8% à 43.0%. Quant au salaire journalier payé à l'ensemble des employés salariés, il montait à 3.1 millions de pengős le 30 septembre, dépassant de 6.8% celui de 30 juin.

Le salaire nominal moyen à la journée, calculé par moyenne pondérée était de 3.65 pengős le 30 septembre 1927 (contre 3.57 pengős le 30 juin); le salaire journalier des hommes montait à 3.86 pengős; celui des femmes, à 2.92. Par rapport à la fin de l'année précédente, l'indice du salaire réel était de 98. Dans le IIIe trimestre, suivant le caractère de profession des organisations d'assurance, le salaire moyen journalier s'est élevé de 3.38 pengős à 3.48 aux organisations générales, et de 4.35 pengős

à 4.46 aux Caisses de secours aux mineurs; dans les autres groupes, il n'a pas changé essentiellement.

A Szemle 1927. évi 12. számában (1141. lap) közöltük az ipari munkabérek alakulását az 1927. év első és második negyedéről s ismertettük az átlagos munkabérek kiszámításának módját. Ugyanezen módszerrel számítottuk ki a társadalmi biztosítási szervek alapján az átlagos napi munkabérek 1927 szeptember 30-iki színvonalát. Mindenekelőtt azonban figyelembe kell vennünk az iparforgalmi népesség körében biztosított alkalmazottak összes létszámát és e létszámnak megoszlását napiosztályok szerint. Ezeket az adatokat az I. tábla tartalmazza.

A biztosított alkalmazottak tömegéből az ismert okokból kihagytuk ennél az összeállításnál az önként biztosított (önként tovább fizető) tagokat és a háztartási alkalmazottakat általában, valamint az adatok összehasonlíthatósága kedvéért a MÁV. biztosító intézet kötelékébe tartozó alkalmazottakat is. A munkabérek vizsgálata szempontjából tekintetbe jövő létszám 1927 június 30. óta 4.4%-kal 838.698-ra növekedett. Az emelkedés

I. A biztosított alkalmazottak száma és napibére napibérosztályonként 1927 szeptember 30-án.
Nombre et salaire journalier des salariés et des employés assurés, par classes de salaires à la journée, au 30 septembre 1927.

Napibérosztály <i>Classes de salaires à la journée</i>	A napibérosztály hivatalosan megállapított átlagértéke P — <i>Valeur moyenne de la classe de salaire à la journée, P</i>	A férfi <i>Salariés et employés</i>		A nő <i>Salariées et employées</i>		Az összes — <i>Total</i>		Az összes alkalmazottak kifizetett napibére összesen ezer P — <i>Total des salaires journaliers payés à tous les employés, milliers de pengős</i>
		alkalmazottak ¹⁾						
		szám nombres	‰	szám nombres	‰	szám nombres	‰	
I.	0 80	68 324	10·5	17 631	9·4	85 955	10·3	68·8
II.	1 20	39 217	6 0	22 741	12·2	61 958	7 4	74·3
III.	2 00	55 433	8 5	35 731	19·2	91 164	10·9	182·3
IV.	2 80	77 911	11·9	42 862	23·0	120 773	14 4	338·2
V.	3 60	84 451	13 0	26 364	14 2	110 815	13·2	398·9
VI.	4 40	80 933	12 4	14 118	7 6	95 051	11·3	418 2
VII.	5 20	61 278	9 4	9 346	5 0	70 624	8 4	367·2
VIII.	6 00	184 904	28 3	17 454	9 4	202 358	24 1	1 214 1
Összesen — <i>Total</i>	—	652 451	100 0	186 247	100 0	838 698	100 0	3 062 0

¹⁾ A kötelezőleg biztosítottak a háztartási alkalmazottak nélkül. — *Ceux obligatoirement assurés, sans les employés de ménage.*

mértéke a férfialkalmazottaknál nagyobb (5·0%) volt, mint a nőknél (2·4%). A munkabérvizonyok bizonyos fokú javulására mutat az az eltolódás, ami a napibérosztályok szerint való megoszlásban történt. A legmagasabb, a VIII. napibérosztályban ugyanis az alkalmazottaknak június 30-án 22·5%-a, szeptember 30-án már 24·1%-a tartozott. Az arányszám emelkedése a férfiaknál 26·5%-ról 28·3%-ra, a nőknél 8·8%-ról 9·4%-ra történt. A négy legalacsonyabb osztályban az alkalmazottak arányszáma együtt véve 44·8%-ról 43·0%-ra fogyott. A férfimunkások relatív többsége a VIII. napibérosztályba, a női munkásoké a IV., illetőleg a III. napibérosztályba volt sorozva. Az összes alkalmazottaknak kifizetett napibér a napibérosztályok hivatalos átlagértékei alapján számítva 1927 szeptember 30-án 3·06 millió pengőt tett, 6·8%-kal többet, mint a június 30-án kifizetett bérösszeg.

Az egy alkalmazottra eső napi munkabért a többször ismertetett módszerrel, vagyis mérlegelt átlagszámítással képezve a munkabérek hullámszáról a következő képet nyerjük. (Mint hogy a múltban a munkabérek aranykoronákban volt szokásban feltüntetni, egyelőre a pengő és az aranykorona értékeit egymásmellé állítjuk.)

	Pengő	Aranykor.
1926. III. 31.	3·49	3·01
1926. VI. 30.	3·48	3·00
1926. IX. 30.	3·50	3·02
1926. XII. 31.	3·46	2·98
1927. III. 31.	3·49	3·01
1927. VI. 30.	3·57	3·08
1927. IX. 30.	3·65	3·14

A névleges munkabérek tehát az utolsó negyedévben közel 2·0%-kal emelkedtek, sőt a növe-

kedés az 1926. átlaggal szemben 4·7%-ra tehető, de már a névleges munkabérek alakulásánál is figyelembe kell vennünk, hogy a napi munkabér-átlag a társadalmi biztosítási statisztika szerint rendszeren összel, a harmadik negyedév végén legmagasabb (1925-ben 3·54 P, 3·05 ar.-kor., 1926-ban 3·50 P, 3 02 aranykorona volt).

Nem szerint vizsgálva a munkabérátlagokat, a harmadik évnegyedben mindkét nemnél emelkedést tapasztalunk, még pedig a férfiaknál 3·78 P-ről (3·26 aranykoronáról) 3·86 P-re, (3·33 aranykoronára), a nőknél 2·84 P-ről (2·45 aranykoronáról) 2·92 P-re (2·51 aranykoronára).

A reálmunkabéreket úgy kapjuk meg, ha a statisztikai hivatal által nyilvánosságra hozott megélhetési jelzőszámokat a névleges munkabérekhez viszonyítjuk, még pedig oly módon, hogy az 1926. XII. 31-iki állapotot százzal vesszük egyenlőnek. A megélhetési jelzőszámok a háború előtti állapothoz vannak mérve, de mi itt ezeknek a viszonyszámoknak csak az általunk tárgyalt időközben mutatózó elmozdulásait vesszük tekintetbe és a reálmunkabérek mai színvonalát nem hasonlítjuk a már távoleső békeállapotokhoz. Eljárásunk azt mutatja, mikép módosult a reálmunkabér az 1927. év folyamán:

	Megélhetési jelzőszám	Reál- munkabér
1926. XII. 31.	105·0	100
1927. III. 31.	108·0	98
1927. VI. 30.	112·7	96
1927. IX. 30.	112·9	98

Ezek szerint a drágulás az 1927. évben teljesen ellensúlyozta, sőt túlhaladta a névleges munkabérek emelkedését, de június óta a reálmunka-

II. A társadalmi biztosítási szervek tagjainak száma és átlagos napibére foglalkozási jelleg szerint 1927 szeptember 30-án.

Nombre des membres des organisations d'assurance sociale et leur salaire journalier moyen, suivant le caractère de profession, au 30 septembre 1927.

Foglalkozási jelleg <i>Caractère de profession</i>	Szervek száma <i>Nombre des organisations</i>	Az alkalmazottak száma ¹⁾ <i>Nombre des salariés et des employés¹⁾</i>			Átlagos napibér pengőben <i>Salaire journalier moyen, en pengős</i>		
		f é r f i <i>Hommes</i>	n ő <i>Femmes</i>	összesen <i>total</i>	f é r f i <i>Hommes</i>	n ő <i>Femmes</i>	összesen <i>total</i>
Bányászati jelleg — <i>Minier</i>	21	45.187	1.182	46.369	4.52	2.13	4.46
Gyáripari jelleg — <i>Manufacturier</i>	31	22.036	9.987	32.023	4.56	2.99	4.08
Kereskedelmi jelleg — <i>Commercial</i>	3	28.013	14.960	42.973	4.76	4.69	4.74
Pénzüntézeti jelleg — <i>D'établ. de crédit</i>	2	784	157	941	5.81	5.42	5.66
Közlekedési jelleg — <i>De communication</i>	7	41.428	11.389	52.817	4.17	3.21	4.00
Általános jellegű — <i>De caractère général</i>	35	515.003	148.572	663.575	3.70	2.71	3.48

¹⁾ A kötelezőleg biztosítottak száma a háztartási alkalmazottak nélkül. — *Nombre de ceux obligatoirement assurés, sans les employés de ménage.*

bér mégis valamivel visszajavult. Meg kell még jegeznünk, hogy a társadalmi biztosítási statisztika segítségével megállapított átlagos napibér az összes alkalmazottak valóságos átlagos munkabérénel valamivel kisebb, mert a biztosítási bérhatárnál magasabb keresettel bíró alkalmazottak adatait nem ismerjük.

A munkabér alakulását foglalkozásonként nincs módunkban kimutatni, de némi tájékozást szerezhetünk erre nézve a biztosítási szervek jellege alapján.

A második tábla a kötelezőleg biztosított alkalmazottak számát a társadalmi biztosítási szervek jellege szerint részletezi. A névleges munkabérek fentebb érintett emelkedését az általános jellegű szervekhez (a kerületi pénztárakhoz) tartozott tömeg munkabérátlagának növekedése idézte elő, amely alkalmazott-törzs az alkalmazottak összes számának 79.1%-át tette. Az 1927 szeptem-

ber 31-iki átlagos napibér a kerületi pénztárak tagjainál június 30-ával szemben 3.38 P-ről 3.48 P-re, azaz 2.91 aranykoronáról 3.00 aranykoronára emelkedett. A bányatárspénztáraknál az átlagos napibér 4.35 P-ről 4.46 P-re, azaz 3.75 aranykoronáról 3.84 aranykoronára emelkedett. Viszont csökkenést találunk a pénzüntézeti jellegű szerveknél, 5.71 P-ről 5.66 P-re, azaz 4.92-ről 4.87-re. A közlekedési biztosító intézeteknél a MÁV. biztosító intézete nélkül 4.00 P (3.45 aranykorona) az átlagos napibér. A MÁV. biztosító intézet kötelékébe tartozó alkalmazottak átlagos napi keresete június 30-án 3.97 P, 2.73 aranykorona, szeptember 30-án 3.25 P, 2.80 aranykorona volt. Ez az átlagszám azért ilyen alacsony, mert a MÁV. intézet tagjai közt szerepelnek a nyugellátásban részesülő nem tényleges alkalmazottak és munkások és más nyugdíjas kategóriák is.

Erdőgazdaságunk és fafogyasztásunk.

Exploitation forestière et consommation de bois en Hongrie.

Résumé. La Hongrie actuelle ayant trop peu de forêts pour couvrir les besoins en bois de la population, est obligée de recourir, dans une mesure considérable, à l'exportation. Dans ces circonstances, le boisement y est d'une importance particulière, et il se fait en d'assez grandes proportions. Depuis la conclusion de la paix, les superficies boisées forment par an 1·0 à 2·3% de la superficie totale des forêts, contre 0·8% dans la Hongrie ancienne, donc, à cet égard, il y a une amélioration incontestable.

En 1926, le rendement des forêts fiscales a été en moyenne 1·8 m³ par arpent cadastral. Celui des autres forêts n'est évalué qu'à 1 m³ par arp. cad. par les experts, parce qu'elles ont trop de jeunes arbres et que la qualité de ceux-ci est inférieure à celle des forêts fiscales. En tenant compte de ce fait, le rendement de la totalité des forêts peut être évaluée à 101.482 m³ (14.525.152 q).

Cette quantité ne suffisant pas aux besoins du pays, on a dû importer en 1926 16.714.909 q de bois de chauffage et 9.568.630 q de bois de construction et d'industrie. De ces importations, 87·8% venait des territoires détachés de la Hongrie. En 1926, des Etats successeurs ayant reçu des territoires hongrois, la Roumanie et la Tchéco-Slovaquie ont fourni 60·7%, respectivement 31·8%, du bois de chauffage et 27·4, respectivement 45·4%, des bois de construction et d'industrie importés en Hongrie.

Ces dernières années, les importations de bois de chauffage se sont stabilisées autour de 25 à 26 millions de q. Il est probable que cela couvre entièrement les besoins; la pénurie de bois de chauffage a en effet cessé. Pour le bois de construction et d'industrie, l'importation augmentait d'année en année, suivant les besoins de la construction.

Au cours de l'année 1926, la quantité des importations de bois de chauffage a dépassé de 150% la production intérieure de bois; celle des bois de construction et d'industrie

importés, de 200%. Pour cette raison, l'importation représentait 62·4% des stocks de bois de chauffage, et la production seulement 37·6%; pour les stocks de bois de construction et d'industrie, la proportion a été de 67·7%, respectivement 32·3%.

On voit par ces chiffres que les besoins en bois du pays ne peuvent être couverts, pour une grande part, que par des importations provenant de l'Étranger, et surtout des Etats voisins. Pour le moment, on ne peut pas changer à cette situation forcée, car les époques de production sont trop longues dans l'économie forestière.

Magyarország mai területén az erdők kiterjedése oly csekély, hogy azokból a fogyasztáshoz szükséges fa mennyiségeknek csak egy kis része termelhető ki. Ily körülmények között tehát faszükségeinket legnagyobb részben csak behozatal útján tudjuk kielégíteni. A fabehozatal már a békekötés utáni első években is egyik előidézője volt kereskedelmi mérlegünk passzivitásának, most pedig, amikor a pénzérték állandósulásával s általában a gazdasági helyzet konszolidálódásával kapcsolatban hazánkban az építkezés erős tempóban halad, a fabehozatal növekedése a mérleg passzivitásának emelkedéséhez még inkább hozzájárul. Ezért talán nem lesz érdektelen annak vizsgálata, hogy az utóbbi évek folyamán faanyagszükségeink kielégítésében a megmaradt erdők fatermelése mily mértékben vett részt, mekkora az a hiány, melyet import útján kellett fedeznünk, s általában fatermelésünk és fafogyasztásunk hogyan alakult.

A Földművelésügyi Minisztérium erdészeti főosztályának törzskönyvei szerint a mai határokon belül 1926-ban (I. I. sz. táblázat) 2.034.138 kat. hold, vagyis az ország összes területének 12·6%-a volt erdővel borítva. Az erdők területéből 51·4%-ot (1.045.958 kat. holdat) a tölgyesek, 43·9%-ot (893.508 kat. holdat) a bükk- és más lomb-erdők és 4·7%-ot (94.672 kat. holdat) a fenyvesek foglalnak el. Legkiterjedtebbek tehát a tölgyerdők, a bükk- és más lomb-

I. Magyarország erdőterülete.*Superficie des forêts de la Hongrie.*

É v Année	Tölgyerdő <i>Forêts de chênes</i>	bükk- és más lomb- erdő - <i>Forêts de hêtres et d'autres arbr feuill.</i>	Fenyőerdő <i>Forêts de sapins</i>	Összes erdő <i>Total</i>
	terület kat. holdakban <i>Superficie en arpents cad.</i>			
1925 szám szer. <i>nombres</i>	1,075.621	875.057	92.850	2,043.528
%	52.6	42.8	4.6	100.0
1926 szám szer. <i>nombres</i>	1,045.958	893.508	94.672	2,034.138
%	51.4	43.9	4.7	100.0

erdők terjedeleme tekintetében a középső helyen állanak s leggyengébben a fenyőerdők vannak képviselve.

Az erdősítés, illetve erdőtelepítés minden szakszerűen kezelt erdőgazdaságban a kitermelés ellensúlyozása szempontjából nagy fontossággal bír. Mostani viszonyaink között pedig, amikor erdeink terjedelme, a mind erősebben megnyilvánuló szükségletekhez viszonyítva nagyon csekély, az erdősítés a jövőről való gondoskodásnak egyik alapfeltételét képezi. Megállapíthatjuk, hogy e téren nem lehet panasz, adataink ugyanis a világháború befejezése óta állandó és meglehetősen nagy arányokban folyó erdősítésekről számolnak be. (L. II. sz. kimutatást). Az 1919—1926. évek folyamán ha-

II. Erdősítések az 1919—1926. években.*Boisement en 1919—1926.*

É v Année	Az év folyamán erdősített — kat. hold terület <i>Superficie boisée, arp. cad.</i>
1919	10.859
1920	12.145
1921	21.124
1922	21.819
1923	46.953
1924	29.736
1925	23.934
1926	45.504

zánkban összesen 212.074 kat. hold, vagyis évenként átlag 26.509 kat. hold terület erdősített, úgyhogy az erdősített terület nagysága az egyes években az összes erdőterület 1.0—2.3 %-ának felelt meg. Magyarország régi területén az erdősített terület az erdők összes területének 1911-ben

0.9 %-át, 1912-ben 0.8 %-át, s 1913-ban ismét 0.8 %-át tette: kétségtelen tehát, hogy a békekötés óta viszonylag nagyobb területeket erdősítettünk be évenként, mint annakelőtte. Ha figyelembe vesszük, hogy az erdősítés csak ott ígérkezik hasznosítható, gazdaságos befektetésnek, ahol a talaj más formában való kihasználásra nem igen alkalmas, az erdősítések utóbbi években elért eredményeit kielégítőnek mondhatjuk.

A fatermelésről pontos, számszerű adatok csak a kincstári erdőkre vonatkozólag állanak rendelkezésre (I. III. sz. táblázat).

III. Fatermelés a kincstári erdőkben.*Production de bois dans les forêts de l'Etat.*

Területi meg- nevezés; év <i>Désignation, année</i>	Kitermelés — <i>A été produit</i>		
	tűzifa bois de chauffage	épület- és műfa — bois de con- struction et d'industrie	fa összesen <i>Total</i>
tömörköbméter — <i>m³</i>			
Magyarország régi területén <i>Hongrie ancienne</i>			
1911—15. évek átlagában <i>moyenne</i>	szám sz. <i>nombres</i> 1,256.169	1,020.885	2,277.054
%	55.2	44.8	100.0
Magyarország mai területén <i>Hongrie actuelle</i>			
1920 szám sz. — <i>nombr.</i>	263.005	17.321	280.326
%	93.8	6.2	100.0
1921 szám sz. — <i>nombr.</i>	143.802	14.994	158.796
%	90.6	9.4	100.0
1922 szám sz. — <i>nombr.</i>	75.064	5.242	80.306
%	93.5	6.5	100.0
1923 szám sz. — <i>nombr.</i>	66.222	5.991	72.213
%	91.7	8.3	100.0
1924 szám sz. — <i>nombr.</i>	85.055	8.612	93.667
%	90.8	9.2	100.0
1925 szám sz. — <i>nombr.</i>	92.938	11.335	104.273
%	89.1	10.9	100.0
1926 szám sz. — <i>nombr.</i>	124.575	15.681	140.256
%	88.8	11.2	100.0

a többi erdők fatermelési eredményeinek megállapításánál csak becslés és számítás útján nyert adatokra támaszkodhatunk. A kincstári erdők (74.763 kat. hold¹⁾ területén a termelés 1920-ban volt legnagyobb arányú (280.326 tömörköbméter), vagyis amikor gazdasági elszigeteltségünk folytán beállott kényszerhelyzetben a fabehozatal igen szűk keretek között mozgott s erősen redukált szükségleteinket jóformán csak

¹⁾ 1926. évi adat.

kényszertermeléssel tudtuk kielégíteni. A következő évek alatt, 1923-ig bezárólag, a kincstári erdőkben már mind kevesebb fát termeltek ki, nyilván mert a gazdasági korlátok lehullásával fabehozatalunk állandóan emelkedett s a kitermelés a normális keretek közé terelődött. Az 1924. év óta a fatermelés eredményei ismét emelkednek némileg. A kincstári erdőkben az 1924. év folyamán 93.667, 1925-ben 104.273, 1926-ban pedig 140.256 tömörköbméter faanyag termeltetett ki. A kitermelt faanyag az egyes esztendőkből 6·2—11·2%-a épület- és műfa, 88·8—93·8%-a pedig tűzifa volt. Az épület- és műfa, továbbá a tűzifatermelésnek egymáshoz való arányára vonatkozólag meg kell jegyeznünk, hogy a helyzet Magyarország régi területén sokkal kedvezőbb volt, amennyiben az 1911—1915. években a kincstári erdőkben kitermelt faanyag évenként átlag 44·8%-át az épület- és műfa, 55·2%-át pedig a tűzifa termelése tette. Az értékesebb épület- és műfa aránya tehát az olcsóbb tűzifával szemben igen nagy mértékben csökkent. Ennek bizonyára az a magyarázata, hogy a mai te-

ületen a kincstári erdőkben viszonylag sok a sarjerdő s a szálerdők faállománya is jóval silányabb, mint a Kárpátokkal együtt elvesztett többi erdőben. Ezenkívül az épület- és műfakitermelés visszaeséséhez nyilván még az is hozzájárult, hogy épület- és műfát legnagyobb arányban szolgáltató fenyvesek, a régi határok mellett az 1911—1915. évek átlagában 32·6%-át, a mai területen, 1926-ban pedig csak 2·8%-át tették ki a kincstári erdőknek.

Ha a kincstári erdőkben kitermelt fa mennyiségét ugyanezen erdők területéhez viszonyítjuk, arra az eredményre jutunk, hogy ott a múlt esztendőkből kat. holdanként 1·8 köbméter volt az átlagos hozadék. A többi erdőknél ekkora hozadékkal már nem számolhatunk, mert azok között még több az újonnan telepített fiatalos erdő, mint a kincstári erdőbirtokokon, s ezenkívül nagy kiterjedésű magánerdők faállománya a mai kincstári erdők faállományának átlagos minőségét sem éri el s korosztályviszonyok tekintetében is rosszabb helyzetben van. Ezért a szakértők a nem kincstári erdők fatermelésének hozadékát az

IV. Faforgalom. — *Mouvement du bois.*

Év, á megnevezés <i>Année, désignation des marchandises</i>	Behozatal — <i>Importations</i>										Kitellet <i>Exportations</i>		
	mennyisége q-ban — <i>quantité, q</i>										érték <i>valeur</i> 1000P		
	Összesen — <i>Total</i>	Ausztriából <i>prov. d'Autriche</i>		Cseh-Szlovákiából <i>prov. de Tchéco Slovaquie</i>		Romániából <i>prov. de Roumanie</i>		Sz. H. Sz. áll.-bol <i>prov. du Royaume S. C. S.</i>		Egyéb országokból <i>prov. d'autres pays</i>		Összesen — <i>Total</i>	Mennyiség — <i>Quantité, q</i>
Összesen — <i>Total</i>		Elszakitott terület- ről — <i>du territoire y transféré de la Hongrie</i>	Összesen — <i>Total</i>	Elszakitott terület- ről — <i>du territoire y transféré de la Hongrie</i>	Összesen — <i>Total</i>	Elszakitott terület- ről — <i>du territoire y transféré de la Hongrie</i>	Összesen — <i>Total</i>	Elszakitott terület- ről — <i>du territoire y transféré de la Hongrie</i>	Összesen — <i>Total</i>	Elszakitott terület- ről — <i>du territoire y transféré de la Hongrie</i>			
1925													
Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i> . . .	14,268.172	195.743	187.188	2,669.635	2,669.635	10,816.413	10,816.413	585.774	1.895	607	28.964	14.913	31
Épület- és műfa — <i>Bois de construct. et d'industrie</i> . . .	7,845.015	800.901	317.407	3,774.819	3,774.329	2,164.050	2,158.486	994.203	205.116	111.042	54.653	252.296	2.767
Összesen — <i>Total</i>	22,113.187	996.644	504.595	6,444.454	6,443.964	12,980.463	12,974.899	1,579.977	207.011	111.649	83.617	267.209	2.798
1926													
Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i> . . .	16,714.909	175.149	163.188	5,318.622	5,318.622	10,148.388	10,148.388	1,071.754	6.223	996	36.839	14.078	37
Épület- és műfa — <i>Bois de construct. et d'industrie</i> . . .	9,568.630	935.889	323.874	4,355.045	4,351.919	2,619.312	2,619.312	1,107.671	142.298	550.713	71.186	210.549	2.013
Összesen — <i>Total</i>	26,283.539	1,111.038	487.062	9,673.667	9,670.541	12,767.700	12,767.700	2,179.425	148.521	551.709	108.025	244.627	2.050
1927. I—XI													
Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i> . . .	13,829.275	245.668	200.021	5,542.328	5,542.328	6,392.476	6,392.476	1,648.322	6.234	481	29.776	14.808	31
Épület- és műfa — <i>Bois de construct. et d'industrie</i> . . .	12,248.910	1,415.671	404.959	6,413.096	6,413.096	2,165.966	2,155.214	1,583.249	129.413	670.928	93.175	188.096	2.552
Összesen — <i>Total</i>	26,078.185	1,661.339	604.980	11,955.424	11,955.424	8,558.442	8,547.690	3,231.571	135.647	671.409	122.951	202.904	2.583

utóbbi években kat. holdankint csak egy köbméterrel számítják. A kincstári erdők hozadékát is beszámítva, ez alapon az összes erdők fatermelése az 1925. évben 2,076.018 köbméterre, 1926-ban pedig 2,101.482 köbméterre becsülhető. Az 1924. évben mintegy 1,661.621 köbméter volt a termelés, úgyhogy, mint már a kincstári erdők termelési adatainál is látható volt, a kitermelés mennyisége az utolsó esztendőben fokozatosan emelkedett. Métermázsára átszámítva a fahozadék a szóbanforgó 3 évben a következőképen alakult: 1924-ben 11,473.783, 1925-ben 14,350.162, 1926-ban 14,525.152 q.

A fatermelésnek ez a mennyisége a lakosság szükségleteinek kielégítésére nem elegendő, ezért (I. IV. sz. táblázatot) a mutató hiányt behozatal útján pótoljuk. A behozott tűzifa mennyisége az utolsó években 14,268.172 q és 16,714.909 q között mozgott. Az 1927. évi tűzifabehozatalról csak 11 hónap eredményei ismeretesek, de már ezekből is megállapítható, hogy az az előző évi behozatal mennyiségét nem igen fogja meghaladni. Az utolsó három esztendő tűzifabehozatala, bár elég tekintélyes, az 1924-ben importált tűzifamennyiséget (17,309.788 q-át) nem érte el, nyilván mert a hazai erdők tűzifaszükségleteink kielégítésében, fokozottabb termelés folytán az utóbbi években már nagyobb mértékben vesznek részt s másrészt a porosz kőszén, illetve a magyar barnaszén fogyasztása erősen tért hódított. Épület- és műfából 1925-ben 7,845.015 q-át, 1926-ban már 9,568.630 q-át s a mult év I—XI. hónapjában már 12,248.910 q-át hoztunk be. Ezek az adatok nemcsak azt mutatják, hogy a hazai erdők épület- és műfatermelése a szükségletekhez képest mily kisméretű, hanem azt is szemünk elé tárják, hogy a pénzérték állandóságával s gazdasági helyzetünk megerősödésével s hosszú időn át elmaradt vagy csak szűk keretek között mozgó magán- és középítkezések a mult év folyamán mily nagy arányokban folytak.

Faanyagokból kivitelünk egyik évben sem volt számottevő, úgyhogy faforgalmunk 1925-ben több, mint 80 millió pengővel, 1926-ban közel 106 millió pengővel, a mult évben, november hó végéig pedig több, mint 120 millió pengővel növelte kereskedelmi mérlegünk passzivitását. Szükségleteink emelkedésére nézve jellemző, hogy az importált összes faanyag értéke a mult év I—XI. havában 47·0%-kal nagyobb

volt, mint 1925. évben. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ezt az emelkedést nem kizárólag a behozott faanyag mennyiségének gyarapodása idézte elő, hanem azt részben a faárak emelkedése okozta. Különösen áll ez a tűzifaimportra. Tűzifából ugyanis bár a mult évben november hó végéig kisebb mennyiséget importáltunk, mint 1925. évben, a behozatal értékadata, az áremelkedés folytán, 2·8%-kal nagyobb, mint a vonatkozó 1925. évi adat.

A behozott faanyag, mint a háború befejezése óta állandóan, az előző években is legnagyobb részt a szomszédos országokhoz csatolt magyar területekről származott; az összes fabehozatalnak 1925-ben 91·0%-át, 1926-ban 87·8%-át, 1927. I—XI. hónapjaiban 81·5%-át az elszakított erdőségekben termelték. A származási országok közül Románia főleg tűzifát, Cseh-Szlovákia pedig leginkább épület- és műfát szállított. Románia részesedése behozatalunkban azonban mindinkább háttérbe szorul. Helyét legnagyobb részben Cseh-Szlovákia foglalja el, de a Sz. H. Sz. állam is mind nagyobb mennyiségekkel szerepel fabehozatalunkban. Az importált tűzifának 1925-ben 75·8%-a Romániából, 18·7%-a pedig Cseh-Szlovákiából jött be. A következő évben a tűzifaimportban Románia csak 60·7%-kal, Cseh-Szlovákia pedig már 31·8%-kal részesedett. A mult év I—XI. hónapjában Cseh-Szlovákia térhódítása még erősebben érvényesült, a behozott tűzifának ugyanis már 40·1%-a onnét származott, Románia pedig csak 46·2%-át szállította. Az épület- és műfaimportnak az utolsó három évben 48·1, 45·4, illetve 52·4%-át Cseh-Szlovákia, 27·6, 27·4, illetve 17·7%-át Románia, 12·7, 11·6, illetve 12·9%-át a Sz. H. Sz. állam szolgáltatta. Ausztriának faforgalmunkban jelentéktelenebb szerep jut, bár a behozatal az utóbbi években itt is állandóan emelkedett.

A termelés és a külkereskedelmi forgalom adatai ismeretesek lévén, a belfogyasztásra rendelkezésre álló fakészletek mennyisége is megállapítható. Adataink szerint a termelés és a behozatal útján nyert s a belfogyasztást szolgáló *tűzifakészletek* mennyisége 1924-ben 24,460.823 q, 1925-ben, amidőn a behozatal nagyobb mértékben esett vissza, mint amily mértékben a termelés fokozódott, 24,113.355 q, s 1926-ban a termelés és a behozatal egyöntetű emelkedés folytán 26,752.916 q volt. Ezekben az években tűzifahiányról már nem beszél-

hetünk, ezért a tűzifakészleteknek mintegy 25—26 millió q körüli állandósulásából arra lehet következtetni, hogy az ország mai területén élő lakosság tűzifaszükségeinek kielégítésére ez a tűzifamennyiség elegendő. a behozatal tehát nagyobb mértékben valószínűleg nem igen fog már emelkedni. A múlt év tűzifakészleteiről végleges adataink nincsenek, de valószínűleg az is ugyan-ezen keretek között mozgott. A termelés ugyanis óvatos becslés szerint mintegy 10 millió q-át tett, a behozatal pedig november hó végéig a 14 millió q-át megközelítette, a még hiányzó mennyiség december hó folyamán, az előző évek decemberi forgalmát tekintve, bizonyára bejött az országba. A tűzifakészleteknek 1.000 lakosra kiszámított aránya (1926-ban 3.197 q) a Magyarbirodalom vonatkozó arányszámától (3.853 q) még 17,0%-kal elmaradt. De itt figyelembe kell vennünk, hogy a birodalmi arányszámot Horvát-Szlavonországok magasabb arányszáma lényegesen megduzzasztotta, mert ott viszonylag a lakosság ritkább, az erdőterület és a termelés pedig kiterjedtebb volt, mint az anyaországban. Végeredményben tehát megállapíthatjuk,

hogy a mai terület lakossága ma már majdnem úgy el van látva tűzifával, mint a háború előtt, most azonban a tűzifának országhatáron kell átjönni, hogy a fogyasztókhoz eljusson s a faárak ma jóval magasabbak, mint akkor voltak (Budapesten a kiskereskedelemben 1 q aprított tűzifa 1913-ban 3,43 P, 1927 IX. 4,80 P).

Épület- és műfaszükségeink kielégítésére 1925-ben 12,082.785 q, 1926-ban 13,831.148 q faanyag állott rendelkezésre. A múlt évi készlet ennél bizonyára jóval nagyobb volt, mert csak a behozatali többlet meghaladta a 12 millió q-át, amihez még hozzá kell adnunk a termelés és a december havi behozatal mennyiségét is, úgyhogy mintegy 17 millió q épület- és műfakészlettel számolhatunk. A készletek évenként itt még nem oly állandók, mint a tűzifánál, hanem a köz- és magánépítkezések méreteinek arányában változnak.

A fafogyasztást ismertető táblázatunk adatai szerint az ország határain túlról behozott tűzifa mennyisége 1926-ban a belső tűzifatermelés eredményeinek mintegy másfélszeresét, az épület- és műfabehozatal mennyisége pedig a termelésnek több, mint

V. Fafogyasztás.

Consommation de bois

É v <i>Année</i>	Termelés ¹⁾ q <i>Production</i> q	Behozatal q <i>Importations</i> q	Kivitel q <i>Exportations</i> q	Behozatali (–) vagy kiviteli (+) többlet q <i>Excédent d'im- port. (–) ou d'export. (+), q</i>	Belfogyasztásra maradt <i>Quantité disponible</i>	
					Összesen q <i>Total</i> q	mennyiségből 1000 lakosra esik q <i>pour 1000 habitants, q</i>
Tűzifa						
<i>Bois de chauffage</i>						
Magyarbirodalom						
<i>Hongrie ancienne</i>						
1911	81,621.061	228.787	1,369.807	+ 1,141.020	80,480.041	3.853
Magyarország						
<i>Hongrie actuelle</i>						
1925	9,860.096	14,268.172	14.913	– 14,253.259	24,113.355	2.914
1926	10,052.085	16,714.909	14.078	– 16 700.831	26,752.916	3.197
Épület- és műfa						
<i>Bois de construction et d'industrie</i>						
Magyarbirodalom						
<i>Hongrie ancienne</i>						
1911	59,154.572	6,977.158	10,719.365	+ 3,742.207	55,412.365	2.653
Magyarország						
<i>Hongrie actuelle</i>						
1925	4,490.066	7,845.015	252.296	– 7,592.719	12,082.785	1.460
1926	4,473.067	9,568.630	210.549	– 9,358.081	13,831.148	1.653

¹⁾ Becslés. — *Evaluation.*

kétszeresét tette. A fatermelésnek tehát faellátásunkban a behozatallal szemben elég alárendelt szerepe van. Ez az alárendeltég különösen az épület- és műfakészleteknél mutatkozik. Ha a termelés és a behozatal eredményeit, a fogyasztásra rendelkezésre álló összes készletekhez viszonyítjuk, kitűnik, hogy az 1925. évben fogyasztásra szolgáló tűzifa mennyiségéből a hazai erdők termelése 40·9%-kal, a behozatal pedig 59·1%-kal részesedett. A következő évben a termelés részesedése csak 37·6%-os, a behozatalé már 62·4%-os volt. Az épület- és műfakészletnek a termelés 1925-ben csak 37·2%-át, a behozatal ellenben 62·8%-át szolgáltatta. A következő évben a termelés részesedése már csak 32·3%-ot, a behozatalé pedig 67·7%-ot tett. A múlt évben, amikor a békeévek óta nem tapasztalt arányú építkezés folyt, a termelés arányszáma, a behozatal arányszámával

szemben nyilván még inkább visszaesett. Lehetséges azonban, hogy az épület- és műfaimport még a múlt évben sem érte el maximumát. Az építkezéseknek még nagyobb arányban való végrehajtása esetén tehát, még erősebb épület- és műfabe-hozatalra számíthatunk.

Mindezek az adatok azt mutatják, hogy megfelelő erdőterületek hiányában, a tűzifa-, valamint az épület- és műfaellátás tekintetében nagy részben a külföldre, főleg a szomszédos államokra vagyunk utalva. Sajnos, ezen a kényszerhelyzeten jelenleg nincs módunkban változtatni, mert az erdőgazdaságban a termelési időszakok nagyon hosszúak. Magyarország mai területének önálló faellátása terén azért javulás csak akkor következik be, amikor a háború után erdősített területeken lehet majd rendszeresen kitermelni.

Szóllósy Zoltán dr.

Az élelmiszervizsgálatok eredményei.

Résultats des analyses de vivres en Hongrie.

Résumé. Nous présentons ci-dessous le résultat des analyses de vivres. Bien que les données n'offrent pas un tableau complet de la fraude, car le plus souvent, les échantillons n'étaient prélevés qu'au choix, toutefois la formation du nombre des échantillons ayant été l'objet d'observations, ainsi que la modification, d'une année à l'autre, de leur rapport aux vivres examinés, donnent une certaine base pour voir l'orientation et la mesure de la falsification.

Le relevé montre, en détail, l'activité des stations d'analyse. Des échantillons de vivres examinés par elles, 61·4% ont été trouvés relatés en 1920, et seulement 33·7% en 1926.

Les denrées alimentaires analysées en 1926 se répartissaient ainsi: lait, 71·3%; produits laitiers, 18·3%; autres vivres, 10·4%.

On voit par les données, que pour empêcher la fraude aux vivres, les stations d'analyse déployaient une activité toujours croissante. Quoique la proportion des échantillons trouvés falsifiés ait été assez élevée encore en 1926, les résultats des analyses s'amélioraient dans une assez grande mesure, et ces dernières années, la falsification des vivres se bornait à un cercle de plus en plus restreint.

Magyarország mai területén a mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának tilalmazásáról szóló 1895. évi XLVI. t.-c. alapján az élelmiszereknek abból a szempontból való vegyi vizsgálatát, hogy azok természetes állapotukban, vagy hamisítva hoztak-e forgalomba, a vegykísérleti és vegyvizsgáló állomások végzik. Ezt a szolgálatot jelenleg nyolc állami vegykísérleti állomás, öt törvényhatósági vizsgáló állomás és az állami Vetőmagvizsgáló Állomás látja el. Állami vegykísérleti állomás van Budapest, Debrecen, Magyaróvár, Miskolc, Pécs, Szeged, Újpest és Kalocsa városokban; a Budapesten székelő állami vegykísérleti állomásnak — az Országos Kémiai Intézetnek — Pesterzsébeten kirendeltsége is van. Ezenkívül Budapest székesfőváros, továbbá Győr, Kecskemét, Sopron és Székesfehérvár városok törvényhatósági vizsgáló állomással rendelkeznek. Megjegyezzük azonban, hogy mindezeknél az állomásoknál, tehát a törvényhatóságiaknál is, állami vegyészek működnek. A Vetőmagvizsgáló Állomás hatásköre a hivatalos vetőmagminták megvizsgálása és szakvéleményadás tekintetében az ország egész területére kiterjed, a többi vegyvizsgáló és vegykísérleti állomások ellenben csak egy-egy meghatározott körzetben működnek.

tás tilalmazásáról szóló idézett törvény minél tökéletesebb végrehajtása érdekében kifejtett tevékenység méreteiről s egyben a vegyvizsgáló állomások működéséről azonban táblázatunk adatai elég részletesen beszámolnak.

Ezek szerint a vegykísérleti és vegyvizsgáló állomások az ország mai területén a békekötés óta évről évre több és több élelmiszermintát vizsgáltak meg. A megvizsgált minták száma az 1920. évi 9.517-ről 1922-ben 26.043-ra, 1924-ben 31.242-re, 1926-ban pedig 44.226-ra emelkedett. A vegyvizsgálatok alkalmával kifogásolt élelmiszerminták mennyisége az évek folyamán, természetesen szintén változott. A megvizsgált élelmiszerekből ugyanis 1920-ban 5.840, 1922-ben 15.618, 1924-ben 16.986, 1926-ban 14.917 minta esett kifogás alá. A múlt évben tehát kevesebb minta kifogásoltatott, mint 1922-ben.

A kifogásolt élelmiszerminták számának a vegyvizsgálatok számával való egybevetéséből kitűnik, hogy a vizsgálatok eredményei az utóbbi években kedvezőbbek lettek, amennyiben a megvizsgált összes élelmiszermintáknak 1920-ban 61·4%, 1922-ben 60·0%, 1924-ben 54·4% s 1926-ban már csak 33·7%-a esett kifogás alá. Tehát míg a vegykísérleti és vegyvizsgáló állomásokhoz befutott összes mintáknak a világháború utáni első években jóval több mint fele hamisítottnak találtatott, addig a múlt évben élelmiszerhamisítás a vizsgálatoknak csak egyharmadrészában volt megállapítható, dacára annak, hogy a megvizsgált összes minták száma 1920-tól 1926-ig 364·7%-kal megnövekedett.

A vegyvizsgálatok legnagyobb hányadát a tej és tejtermékek vizsgálata adja, nyilván azért, mert ezeknek a cikkeknek hamisítása legkönnyebb s leggyakoribb. A megvizsgált összes élelmiszermintáknak a tej és tejtermékek vizsgálata 1920-ban 83·4%-át, 1922-ben 87·5%-át, 1924-ben 89·7%-át s a tárgyalt utolsó esztendőben 89·6%-át képezte. A vizsgálat alá vett összes minták között a most említett négy évben a tej egymaga 73·6, 78·1, 78·0, 71·3%-kal szerepel. Ugyanakkor a tejtermékek a vizsgálat alá vett összes mintáknak már csak 9·8, 9·4, 11·7, 18·3%-át tették.

Adataink szerint az utolsó három évben a tej, tejföl és tejszín vizsgálatának eredményei valamennyire megjavultak, amennyiben e cikkekből megvizsgált és

kifogásolt minták arányszáma fokozatosan csökkent. A vaj, túró és sajt vizsgálatának adatai ellenben rosszabbodásról számolnak be.

A tej és tejtermékeknek leszámítása után fennmaradó többi cikkek vizsgálata már jóval szűkebb keretek között mozog. E cikkek az összes vizsgálatoknak együtt 1920-ban 16·6, 1926-ban csak 10·4%-át adták. A zsír-, olaj-, liszt-, tészta- és méz- és paprikamintákból 1926-ban mindössze 2·9—16·5%, a megvizsgált ecetmintákból 45·3% s a „más élelmicikkek“ elnevezés alatt szereplő minták közül pedig, amelyek között élesztő, fűszer, gyümölcslevek, szörpök, leveskészítmények stb. szerepelnek, 35·7% kifogásoltatott.

Az egyes vegykísérleti és vegyvizsgáló állomások közül legtöbb élelmiszermintát 1926-ban a Székesfővárosi Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézet (14.795) és a székesfehérvári törvényhatósági vegyvizsgáló állomás (9.616) vizsgált meg. Legkevesebb vizsgálatot viszont a soproni (431) és a győri (645) törvényhatósági vizsgálatoknál mutatnak ki adataink. A kifogás alá esett élelmiszermintáknak a megvizsgált összes mintákhoz való aránya a múlt évi országos átlagot (33·7%) legjobban Miskolcon (92·4%) és Kecskeméten (84·2%) haladta meg. Mindkét állomás vizsgálatainál ezt a szomorú elsőséget a tej és tejtermék hamisításának magasan az országos átlag (33·5%) fölötti elhelyezkedése okozta. A megvizsgált tejmintáknak Miskolcon ugyanis 92·1%-a, Kecskeméten pedig 83·1%-a hamisított volt. A székesfehérvári, továbbá a székesfővárosi körzet vizsgálatainál kifogásolt minták aránya (21·9, illetve 23·6%) az országos átlag alatt állott.

A közölt adatok azt mutatják, hogy az élelmiszerhamisítás megakadályozása s a vonatkozó törvény mind hatályosabb végrehajtása céljából, a hatóságok és a vegykísérleti s vegyvizsgáló állomások a világháború után fokozottabb munkát végeztek. Bizonyára ennek s a gazdasági viszonyok javulásának tudható be, hogy bár a megvizsgált és kifogásolt élelmiszerek arányszáma 1926-ban is még mindig elég magas, az élelmiszervizsgálatok eredményei állandóan és elég nagymértékben javultak és az élelmiszerhamisítás a legutóbbi években mind szűkebb keretek közé szorult.

Sz. Z. dr.

A világ kakaótermése és fogyasztása.

Production et consommation mondiale du cacao.

A *Gordian c.* szaklap nyomán a világ nyerskakaótermésének és fogyasztásának 1922—26. évi adatait két táblázatunkban közöljük.

A nyerskakaótermés 1924-ben áll a maximumon, amikor a világtermés 504.000 tonnát tett ki. Ez a mennyiség hétszerese a 30 év előtti termésnek. 1925-ben valamivel kevesebb volt a termés,

már egymagában többet termel, mint a világ többi kakaótermelőhelyei együttvéve.

A termelésben második helyen Brazília áll, amelynek kakaótermése szintén csak az újabb időkben lendült fel.

A kakaófogyasztás a termeléssel kb. párhuzamosan halad. A maximumot itt is az 1924. év képviseli 476.000 tonna nyerskakaófogyasztással. Az

Nyerskakaótermés.

Production du cacao brut.

Év Année	Világtermés Production mondiale	Aran part Côte d'Or	Brazília Brésil	Nigeria Nigeria	Ekvádor Equateur	Trinidad Trinité	1 0 0 0 t					
							1922	411.3	158.8	48.6	31.8	44.3
1923	456.4	197.2	65.3	33.4	30.9	30.7						
1924	504.2	222.3	66.1	37.8	31.5	25.6						
1925	496.9	216.7	63.2	41.7	30.9	22.4						
1926	479.3	229.5	65.8	36.4	20.0	22.7						

mint az előző évben s 1926-ban újabb 3.4% eséssel 479.300 tonnára csökkeni.

A kakaó főtermelőhelye Nyugat-Afrika (Arany-part). A század elején ez a vidék még a világtermés elenyészően csekély részét szolgáltatta, ma

Nyerskakaófogyasztás.

Consommation du cacao brut.

Év Année	Világfogyasztás Consommation mondiale	Amer. Egy. Áll. Etats-Unis d'Amérique	Németország Allemagne	Nagy-Britannia Gr. Bretagne	Németalföld Pays-Bas	Franciaország France	1 0 0 0 t					
							1922	421.2	150.7	84.0	51.3	36.1
1923	433.4	181.9	50.7	50.6	39.1	48.4						
1924	476.5	165.5	88.1	52.7	41.1	43.3						
1925	474.7	165.6	81.0	57.2	44.1	43.5						
1926	474.9	187.9	61.5	57.3	44.1	41.7						

utolsó három évben egyébként a fogyasztás színvonalára alig változott. Fő fogyasztóterület az Amerikai Egyesült Államok, amelynek fogyasztása a háború folyamán Németország kikapcsolódása miatt a világfogyasztás felét tette.

© I P A R ©

A gyáripari statisztika a konjunktúrakutatás szolgálatában.

La statistique de la grande industrie au service de la recherche de conjonctures.

Résumé. La statistique des conjonctures d'industrie n'est pas encore assez approfondie, le recueillage des données se heurtant à de grandes difficultés.

L'Institut de la recherche de conjonctures de Berlin a construit graduellement son système d'indices de production industrielle. Ayant établi d'abord les indices des principales matières industrielles, ensuite ceux des différentes branches d'industrie, il a fixé, en 1927, un indice régulier comprenant 8 espèces de matières premières et 6 demi-produits et produits finis. La filiale d'Essen de l'Institut allemand de la recherche de conjonctures a dressé une statistique très

détaillée sur les conjonctures manufacturières, la région industrielle de la Ruhr et de la Westphalie ayant besoin surtout de données industrielles, et principalement sur l'industrie lourde. En Angleterre, la Royal Statistical Society vient de mettre au point un projet ayant pour but d'établir des séries d'indices caractérisant la marche de la production industrielle. Mentionnons encore l'indice industriel de la Federal Reserve Board (Etats-Unis), qui comprend 22 principaux articles.

En ce qui concerne la Hongrie, quoique la recherche des conjonctures industrielles y soit également bien importante, toutefois,

en raison des difficultés de recueillir et de dépouiller les chiffres, elle n'y peut être cultivée que sur une base représentative, et celle-ci a les éléments nécessaires, la statistique de l'industrie étant établie annuellement en Hongrie. En outre, la statistique industrielle hongroise porte aussi sur les changements survenus, à de plus grands intervalles, dans l'industrie et dans la structure de celle-ci.

La statistique des conjonctures de grande industrie permet, d'une part, d'établir des indices généraux, et d'autre part, d'examiner en détail, à la lumière des données fournies par elle, la situation économique particulière des différentes branches d'industrie.

Des données, les plus importantes sont celles des matières de fabrication et de la production. Le groupement convenable des chiffres (par matières premières, demi-produits, produits finis, etc.) et la formation réciproque des courbes en résultant, offrent des données particulièrement précieuses pour les pronostics. Il est très juste de séparer, ainsi que cela se fait en Allemagne, les industries des biens de consommation de celles des biens de production. L'examen des changements de l'effectif d'ouvriers est particulièrement important en Hongrie, où les relevés de chômage des syndicats professionnels n'offrent pas de base suffisante pour des conclusions plus approfondies.

Déjà, les travaux préparatoires ont été accomplis pour l'élaboration du projet de l'enquête à effectuer trimestriellement sur l'industrie hongroise, mais les questionnaires ne pourront être rédigés définitivement, que lorsqu'on aura fait sur place les essais de relevé de nécessaires.

Az ipari termelés helyzetét feltüntető statisztikai adatsorok, még pedig úgy a szorosabban vett termelési eredményekre, mint az üzemi viszonyok alakulására vonatkozóak a konjunktúrakutatásnak igen értékes, bár eddig még aránylag kevésbé kiaknázott területét képezik. Az ipar különleges érdekeit szolgáló részletvizsgálatok mellett az általános gazdasági helyzet megállapítása céljából is fontos szerephez jutnak azok az adatok, melyek az iparnak, mint a közgazdaság egyik legjelentékenyebb ágának mindenkori viszonyait feltüntetik. A gyáripár a piaci helyzetbe — úgy a ter-

melési tényezők, mint a fogyasztási javak piacába — erős mértékben kapcsolódik be, minek folytán termelőtevékenységének és az azt visszatükrözőtető statisztikai adatoknak alakulása a konjunktúra-változások iránt igen érzékenynek mutatkozik, ami adatait a kutató munka szempontjából még inkább értékesé teszi.

Kétségtelen, hogy az ipari helyzet megfigyelése és a bekövetkező változások nyomon kísérése bizonyos mértékben közvetlen ipari adatgyűjtés nélkül is történhetik. Olyankor ugyanis, ha közvetlen ipari konjunktúrastatisztika nincs, vagy meg nem valósítható, más adatgyűjtésekből származó közvetett adatok is felhasználhatók. Így a külkereskedelmi statisztikának a nyersáru-behozatalra és a készgyártmány-kivitelre vonatkozó adatai az ipari termelő munka intenzitását jelzik, míg az ipar készgyártmányainak behozatala az iparcikkek fogyasztásának megítélésénél használható fel. A gyári termelés menetére a munkanélküliségi és munkaközvetítési adatok is világot vetnek, s az ipari fizetésképtelenségek és váltóóvatolások száma szintén alapul vehető az ipari konjunktúra vizsgálata céljából.

Ahhoz azonban, hogy az ipar egész területéről a kimerítő és oknyomozó kutató munka megindítható legyen, az ipari változatokról közvetlen adatok szükségesek.

Az ipari konjunktúra-statisztika megteremtése azonban igen nagy nehézségekkel jár. Hogy a kutató munka szempontjából megfelelhessen, elsősorban az anyag aktualitása szükséges s e miatt az adatok begyűjtésének rövidebb időközökben pl. negyedévenként, a legfontosabb ipari alapanyagokra nézve pedig havonként kell történni. Ezáltal egyrészt az adatszolgáltatókkal szemben lép fel fokozott igényekkel, úgy az anyag precíz és aktuális volta iránt támasztott követelmények, mint a sűrű időközökben történő beszolgáltatás következtében, másrészt azonban a feldolgozó hivatalra is nagy, pontos és költséges munkát ró. Épp ezért, hogy az adatok frissesége és megbízhatósága, a begyűjtés és feldolgozás közvetlensége ne szenvedjen, a kutatás külső terjedelmének, az adatszolgáltatásba bevont egységek számának csökkentése útján kell a megvalósítást lehetővé tenni.

A kisipar nem igen vonható be a megfigyelés körébe, mely még az alaposan előkészített és csak hosszabb időközökben megismételt felvételeknek is alig hozzáfér-

hető. Még a gyáripár összeségétől sem várható, hogy egy gyors időközökben ismétlődő és nagy igényeket támasztó statisztikának megfeleljen, a nagy anyag gyakori feldolgozásával járó nagy munka és költség különben sem biztatna vele arányos eredménnyel.

A gyáripari konjunktúra-statisztika ezért észszerűen csakis *reprezentatív* alapon valósítható meg. Ez nemcsak gyorsabb és megbízhatóbb anyagot szolgáltat, hanem a nagyobb üzemek kiragadása módszertani szempontból sem lesz hátrányos, amennyiben a tőkeszervezetbe nagyobb mértékben betagolt és jobb piaci értesüléssel bíró nagyüzemek a konjunktúrahulámzás iránt érzékenyebb anyagot képviselnek. Iyen módon tehát az ipari termelésről nagyobb mértékben reagibilis sorok állíthatók fel. A reprezentatív ipari statisztika azonban csak a *gyáripár egészének teljes és részletes statisztikai ismeretén* épülhet fel s így szerencsés körülmény a magyar konjunktúrakutatásra nézve, hogy rendszeres évi iparstatisztikával rendelkezik. A gyáripari termelésről folyó évi adatgyűjtés ugyanis egyrészt az ipari konjunktúrastatisztika megtervezését könnyíti meg, amennyiben a konjunktúrakutatás szempontjából értékes adatsorok kiválasztását teszi lehetővé. Másrészt a reprezentatív elv folytán az iparvállalatok közül kisebb számú nagyüzem kiemelése válik szükségessé, ami szintén a gyáripari statisztika alapulvételével történhetik meg.

Ahol ez a rendszeres alap hiányzik, a közvetlen adatbevallás helyett az érdekképviselők, ipari szervezetek közvetítésére kell támaszkodni, melyek az üzemekkel a kellő kapcsolatban állnak. Az általános gyáripari statisztikának azonban nemcsak előkészítő szerepe van e téren; a gyorsabb időközökben lepergő ciklikus mozgásokat vizsgáló konjunktúrakutatás mellett a hosszabb időközökben végbemenő változásokat, továbbá az ipargazdaság struktúraváltozásait hivatott nyomon kísérni, aminek ismerete nélkül jól megalapozott konjunktúrakutatás fel nem építhető. Ugyancsak a rendszeres gyáripari adatgyűjtés alapján állapítható meg a konjunktúrakutatás céljából igénybe vett telepek jelentősége az ország összes ipari termelésében s ez az arány évről évre nyomon kísérhető. Erre annál nagyobb szükség van, mert a reprezentatív statisztika a konjunktúraváltozásoknak csak az adatszolgáltatásba bevont

telepekre való hatását állapítja meg, míg az új alapítások és megszünések által okozott eltolódásokat nem veszi figyelembe.

A berlini „*Institut für Konjunkturforschung*“ fokozatosan dolgozta ki az ipari termelés statisztikáját. Eleinte csak néhány fontosabb ipari nyersanyag és félgyártmány, mint: szén, koks, nyersvas és hengerelt vasáru termelésének számbavételére szorított, melyből 1913. évi bázissal készített indexet. Az elektromos áramtermelés adatait 1925 elejétől havonként gyűjti 122 áramfejlesztő teleptől. Ez az index, melynél az 1925. évi adatok vétettek 100-zal egyenlőnek, messzemenő egyezést mutat az ipari alapanyagok indexével. Az egyes ipari érdekképviselők (Verbände) bevonásával lassankint adatokat szereznek a különböző iparágakra nézve, legelőször a textiliparra, melynek pamutfonó és szövő, továbbá lenfonó és szövő ágainak foglalkoztatottságáról állítanak össze indexet, az 1924 júliustól 1926 júniusig terjedő időszakot véve alapul. Azután kerül a sor a faipar és papíripár termelőtevékenységének, majd a gépgyártás adatainak számbavételére. A termelési statisztika megvalósítása tehát az adott lehetőségekhez alkalmazkodva szerény keretek között indult meg. A rendszeresebb termelési index az 1927. évben valóult meg, 8 különféle nyersanyag, továbbá 6 félgyártmány- és készáru termelési adatainak felhasználásával.¹⁾

Az adatok begyűjtése havonként történik, amiből a munkanaponkénti termelés számíttatik ki. Az index az 1913. évi árak alapulvétele útján készül.

A termelés mennyiségére vonatkozó adatok mellett gondot fordítanak a gyáraknál történt *megrendelések* adatainak begyűjtésére is. A rendelési adatok úgy egyszerű begyűjthetőségük, mint konjunktúraérzékenységük miatt értékes anyagot képviselnek. Különösen a gépiparra nézve építették ki az adatgyűjtésnek ezt az ágát, de rendelési adataik más iparágakra vonatkozólag is

¹⁾ Vierteljahrshefte zur Konjunkturforschung 1927. évi 2. szám, 26. oldal.

A termelési indexben szereplő 8 ipari alapanyag a következő: kőszén, barnaszén, nyersvas, nyers ingot, hengerelt gyártmányok, káli, mész, cement. A feldolgozó ipar gyártmányai közül a pamutfonál, lenfonál, kenderfonál, papirosfélgyártmány, papiroslemez és papír adatai használtak fel.

vannak. A gyárak foglalkoztatottságának megítélésére a szakszervezeteknek a munkanélküliségre és a teljesen foglalkoztatott munkások számára vonatkozó adatai, továbbá a munkaközvetítő intézetek kimutatásai nyerneek felhasználást.

Széleskörű alkalmazást talál a gyáripari statisztika a konjunktúrakutatás céljaira a német konjunktúra-intézet *esseni* fiókinstitutjánál (Abteilung „Westen“ des Instituts für Konjunkturforschung), mely a *Ruhrvidék* és *Westfália* ipar-vidékének konjunktúraanalízisét végzi. A kutatás súlypontjának az ipari (és bányászati) kérdések felé való eltolódását a Ruhrvidék közismert gazdasági viszonyai kellőleg megmagyarázzák: Németország nagyipari munkásságának 26·1%-a él e területen, mely a birodalom területének csupán 5·8%-át alkotja. A kis területen elhelyezkedett és erősen kartellált gyáripar könnyebben hozzáférhető a kutatás céljaira; az 1922. évben külön e vidék számára végzett iparstatisztika, továbbá az 1925. évi általános ipari felvétel pedig a munkához szükséges alapot biztosítják. Az iparstatisztika részletesebb kiépítésére annál nagyobb szükség van, mert a külkereskedelmi statisztika értékes segítségét nagyrészt nélkülözni kell, a vidék áruforgalma ugyanis statisztikailag nem igen különíthető el.

Az intézet munkaprogramjáról annak igazgatója, dr. *Däbritz* nyújt képet a „Wirtschaftliche Nachrichten für Rhein und Ruhr“ 1927. évi 1. számában.¹⁾ A vidék gazdasági jellegét a nehézipar adja meg, a 4.973 nagyipari vállalatból 758 a bányászat, 2.015 a vas- és fémipar körébe tartozik, az 1½ milliót meghaladó ipari munkásság 50·7%-a a bányászat- és kohászatnál, 27·0%-a pedig a vas- és fémiparban keresi kenyerét.²⁾ Ennélfogva a kutatás is elsősorban a nehézipar felé irányul. A fekete- és barnaszénbányászatnál nemcsak a széntermelést, hanem a kocsz, brikett és a melléktermékek (benzol, ammóniák) gyártási adatait is kutatás tárgyává teszik. Tudakolják ezenkívül az üzemben levő kocszkemencék és brikettprések számát, az elszállított szénmennyiséget, az üzemek önfogyasztását,

a raktárkészletet stb. A vasiparra nézve a vasérc-, nyersvas-, és acéltermelés, a hengerművek termelése, az üzemben levő nagyolvasztók száma, továbbá a fogyasztási és értékesítési adatok dolgoztatnak fel. Hasonlóképpen adatok gyűjtetnek a vasfeldolgozó ipar és a gépipar állapotáról. Az elektromos centráléktól az áramtermelésre és fogyasztásra vonatkozó adatokat kívánják, ez utóbbiakat az ipari és házi fogyasztás szerint különválasztva. Hasonló adatgyűjtés folyik a gáz- és vízművekre nézve is. Az adatok beszerzése részben az érdekképviseletek, kartellek és szindikátusok útján, részben az üzemek közvetlen adatbevallásával történik. A kémiai-, textil-, kő- és cementipar, továbbá a kézműipar szintén bevonandók az adatszolgáltatásba, de a munkaprogram megjelenése idején a kutatás ezen ágai még nem voltak kiépítve. A gyárak foglalkoztatottságára jellemző munkásságra, továbbá a munkabérekre nézve iparágankint gyűjt adatokat az intézet, ez utóbbiakat munkáskategóriák (szak-, tanult és tanulatlan munkás) szerint elkülönítve. A gyáripari konjunktúra-statisztika szempontjából tehát az *esseni* intézet különleges figyelmet érdemel, melynek kutató módszerei a jövőben valószínűleg még nagy fejlődésen fognak átmenni, munkáját ugyanis csak az 1926. év nyarán kezdette meg.

A gazdasági kutató munkának az ipar terére való kiterjesztése *Angliában* is élénk visszhangot váltott ki az érdekeltek körében. A kérdésre vonatkozik A. W. *Flux*-nek a *Journal of the Royal Statistical Society*-ben megjelent értekezése,¹⁾ mely tulajdonképpen az Angol Statisztikai Társaság tükársága által készített javaslat az angol iparstatisztika kiépítése tárgyában, s mely a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek kairói ülészakán is bemutatásra került. A csak hosszabb időközökben megismétlődő részletes ipari felvételek (Census of Production) között Angliában kiváltkép szükség van az ipar időközi hullámmozgásainak figyelemmel kísérésére.

A felvétel tárgyát képező adatok legfontosabb csoportjánál, a termelési adatoknál kétségesnek tartják, hogy a termelt javak *összértéke*, vagy pedig a felhasznált anyag árának levonása után maradó *tiszta termelési érték* (net output) tétessék-e vizs-

¹⁾ Dr. *Däbritz*: Der rheinisch-westfälische Industriebezirk als Objekt der Konjunkturforschung. *Wirtschaftliche Nachrichten für Rhein und Ruhr*, Essen, 1927. évi 1. szám.

²⁾ Az 1922. évi ipari számlálás adatai, melyek az 50 munkásnál nagyobb üzemekre vonatkoznak.

¹⁾ A. W. *Flux*: Indices of Industrial Productive Activity. *Journal of the Royal Statistical Society*, Vol. XC. Part II. 1927.

gálat tárgyává. Utóbbinak megállapítása körülményesebb, a nyers termelési érték azonban a gazdasági hullámmozgásoknál kisebb kilengéseket tanusít. Minthogy sűrű időközökben a termelési érték megállapítása nehézségeket okoz, a javaslat szükségesnek tartja a termelés menetére jellemző indirekt tényezők számbavételét az index megállapítása céljából. Ilyenek a termelés tényezői, hová a fontosabb nyers- és segédanyagok felhasználására, a munkagépek üzemben tartására, az erőgépek teljesítményére és a munkáslétszámra vonatkozó adatokat sorolja. Szerepel az angol tervezetben a gyárak által kapott megrendelések felvétele is, melyek változása az ipari termelés alakulását időben megelőzi. Az eladások, illetve elszállítások szintén használható anyagot képviselnek, a termelést azonban fázisban később követik. A tervező igen fontosnak tartja a *még nem teljesített rendelések* számbavételét, melyek az iparnak munkával való ellátottságát hivatottak jellemezni.

Az ipari termelési indexre vonatkozó eddigi angol kísérletekre nézve a „*London and Cambridge Economic Service*“ által is elfogadott *Rowe*-féle index említhető, mely azonban a mezőgazdasági termelés adatait is felhasználja, míg az újabb tervezet ez utóbbiakat kiküszöbölendőknék tartja.

Az amerikai hivatalos gazdaságkutató szerv, a *Federal Reserve Board* ipari konjunktúrastatisztikájáról általában kevés adat kerül nyilvánosságra. Legismertebb az alapvető ipari anyagok termelésének indexe, melyet a *Federal Reserve Board* az 1919. év alapulvételével havonként állít össze. Az index 22 cikk termelését foglalja össze, melyeknél a szezoningadozások kiküszöbölést nyertek. Feltűnő, hogy az indexben szereplő cikkek között nem csupán szorosán vett ipari, hanem bányászati, sőt mezőgazdasági termékek is szerepelnek, továbbá, hogy az index felépítésénél nemcsak termelési adatok, hanem a nyersanyagok fogyasztására és a gépi üzem kihasználására vonatkozó adatok is felhasználtak. A 22 sor egyébként a következő: nyersvas, acél ingot, pamutfogyasztás, gépi üzemmenet a gyapjúiparban, búzaliszt és cukortermelés, sertés-, szarvasmarha-, borjú- és birkavágás hatósági felügyelet alatt, fűrészelt fa, bitumenes szén és antracittermelés, réztermelés a bányákban, cinklemez-, talpbőrelőállítás, újságnyomatás, cement-, nyersolaj- és dohánygyártás (még

pedig külön a szivar-, szivarka- és pipadohány).

Amint az előzőkből kitűnik, a külföldi államokban folyó gazdaságkutató munka nagyrészt *összefogó ipari indexek* — vagy ipari bárométerek — készítésére használja fel gyáripari adatait. Az ipari indexgörbéknek szerep jut úgy az ipar különleges helyzetének, mint az általános konjunktúrahelyzetnek megállapításánál. A gyári termelés a gazdasági hullámok iránt való érzékenysége mellett mégis nehezebben alkalmazkodik a piaci lehetőségekhez, mint az áralakulás. A termelési viszonyok késői alkalmazkodása ugyan maga is a válság bekövetkeztének egyik okául szolgálhat, mégis, minthogy a gyárak nagyrésze az adott piaci helyzethez igazodik, termelésének alakulása a piaci árhullámozást csak fázisban elmaradva követi. Minthogy azonkívül adatainak begyűjtése is hosszabb időt igényel, a gyáripari statisztika kevésbé aktuális anyagot képvisel s így elsősorban a konjunktúramozgás menetének ellenőrzésére és a prognózis alátámasztására szolgál. Az adatgyűjtés tervének, főként pedig a feldolgozás menetének céltudatos kialakítása azonban messzebbmenő értéket adhat az ipari konjunktúrastatisztikának s azt prognosztikus célokra is alkalmassá teheti. A fontosabb gyártott iparcikkek termelésének megfelelő csoportosításával (nyersanyag, fél- és készgyártmány) jellemző általános mennyiségi indexek alakíthatók, melyek esetleg egy fix év áraival mérlegelhetők. Felette termékenynek bizonyult már mindkét német kutató intézet munkájában az adatoknak a *termelési és fogyasztási javak ipara* szerinti való kettéválasztása. A két görbe egymáshoz viszonyítva ugyanis a konjunktúrafázisra jellemző alakulást mutat, amennyiben fellendülés és feszültség (Hochspannung) alkalmával a termelési javak, válság és depresszió idején pedig a fogyasztási javak termelésének indexe áll magasabban.

A gyáripari adatok vizsgálatának azonban az üzletmenet általános jellemzésén kívül még más feladatai is vannak. A kellő részletességgel végrehajtott adatgyűjtések anyagot szolgáltatnak azon *részletvizsgálatok* elvégzésére, melyek célja az egyes iparágaknak a többiektől különböző — speciális körülmények által meghatározott — helyzetét megállapítani. Ez annál fontosabb, mert az egyik termelési ág részére

konjunkturalis helyzet adódhatik, míg a közgazdaság más csoportjai lefelé menő irányzatot mutatnak, s így a részletkutatás a gazdasági helyzet belső alkatára vet világot. Szükség van azonban e részletkutatásokra akkor is, ha általános ipari index felállításáról van szó. Ez esetben is csak messzemenő előzetes tanulmányok alapján jelölhetők ki azok az adatsorok, melyek megbízhatóságuknál, jellemző voltuknál és konjunkturaérzékenységüknel fogva egy általános ipargazdasági görbe felépítésénél alapul vehetők.

Igen kiterjedt részletvizsgálódásokkal találkozunk a német kutató intézet kiadványaiban, hol az egyes iparágak viszonyai sokoldalú megvilágításban részesülnek. A közvetlen ipari adatok itt nyernek kiegészítést az illető iparág termelvényeinek külforgalmi, belső áruforgalmi adataival és áralakulásával, továbbá a munkapiac adataival. Nagy fontossága van e részletvizsgálatoknak Magyarországon, hol az ország kis területe, a külföldtől való erős függő helyzete és tőkeszegénysége mind az exogén hatások jelentős szerepét engedik sejtetni, melyek csak a gazdasági élet lehető tág területét érintő, beható részletkutatások alapján küszöbölhetők ki.

A munkáslétszám konjunktúrastatisztikájának rendszeres alapokra fektetése különösen Magyarországon fontos, hol a szervezett munkásság összlétszámának ismerete nélkül a szakszervezetek munkanélküliségi adatai viszonzszámokban ki nem fejezhetők (mint ahogy az Németországban történik) s így a munkásság foglalkoztatottságára nézve csak bizonytalan képet nyújthat. Hasonlóképpen értékes eredményekkel bíztat a munkabérstatisztika is, a Magy. Vasművek és Gépgyárak Orsz. Egyesülete által negyedévenként úgyszólván órabérstatisztika volna csak az ipar egészére kiterjesztendő.

A gyáripari konjunktúrakutatás az árgörbék vizsgálatához is nyújthat anyagot. Az előállított iparcikkek mennyiségének és ezek eladási árának adataiból a gyári egységár állapítható meg. A gyári termelői ár pedig a nagy- és kiskereskedelmi árakkal szembeállítva az árviszonyok vertikális tagozódásának részletesebb vizsgálatára ad alkalmat. A gazdasági élet különböző részeiben uralkodó árviszonyok indexszámai ugyanis nem követnek párhuzamos alakulást, hanem egymással szemben hol kisebb, hol nagyobb eltolódásokat mutatnak.

Az árak sugárkévéjének nevezett ez a jelenség a konjunktúrakutatás lényeges segéd-eszköze, s további kibővítése újabb eredményekkel bíztat.

A gazdasági hullámmozgásnak jelentős tényezője az árukészletek alakulása. A készletképződés mennyiségének megállapítása igen nehéz, irányzatának megítélésére azonban jellemző azon két indexgörbe alakulása, melyek egyike a készletképződést elősegítő tényezők (termelés, behozatal stb.), másika pedig a készletcsökkentő tényezők (kiskereskedelmi forgalom, kivitel stb.) indexeinek összefoglalásából áll. A gyárak anyagfelhasználásának, termelésének és értékesítési adatainak indexe (egyéb használhatóságuk mellett) újabb tényezőket adnak a fenti — készletelőzőnek (Lagerschere) nevezett — görbék felállításához.

Már néhány felsorolt s teljesnek távolról sem mondható elvi szempont is kétségtelenné teszi a gyáripari adatgyűjtés nagy értékét a konjunktúrakutatás szempontjából, ami teljes egészében csak akkor fog kibontakozni, ha az adatgyűjtésből nyerhető statisztikai sorok véglegesen megállapíthatók lesznek.

A Központi Statisztikai Hivatal ipari osztálya már a konjunktúrakutatás kérdéseire vonatkozó előzetes tárgyalások során előkészítette a kutató munka szempontjából szükséges negyedévi ipari adatgyűjtés tervezetét.

Az adatszolgáltatásnak feltétlenül ki kell terjeszkednie a már említett *munkáslétszám- és munkabérstatisztikai* anyagra. A gyári üzletmenet megítélése szempontjából a *napi munkaidő, a túlórázások, az esetleges üzemszünetelések és munkaidő-redukciók* kutatása válik szükségessé. A felvétel legfontosabb részét természetesen a *gyárak anyagfelhasználására és termelésére* vonatkozó kérdések alkotják. A reprezentatív elv e kérdőpontok feltevésénél is érvényre juthat oly módon, hogy csak az előre kiválasztott legfontosabb anyagok felhasználása és gyártmányok előállítása tétetik kutatás tárgyává. Hasonló módon történhetik a gyáripar anyagkészletének felvétele is. A termelés összértékének kutatása helyett célszerűnek látszik az *eladott iparcikkek értékét*, tehát a kiszámlázás összegét tudakolni negyedévenként, ami egyrészt kevesebb munkát jelent az adatszolgáltatóknak, másrészt esetenként a konjunktúrakutatás szempontjából is előnyös, amennyiben a raktárra való terme-

lés zavaró hatását kiküszöbölve a gazdasági helyzetről tisztább képet adhat.

A gépi berendezés kihasználásának mértéke, továbbá a megrendelések adatai szintén értékes anyagnak mutatkoznak az adatgyűjtés szempontjából, azonban úgy ezek felvétele, mint az előzőekben már említett statisztikai anyag végleges megállapítása és a kérdőpontok végső megszövegezése csak próbafelvételek útján történhe-

tek, miután az érdekelt adatszolgáltatókkal való helyszíni tárgyalás alapján tisztázódtak a vitás kérdések.

A gyáripari konjunktúrastatisztika nagy jelentősége mellett elenyésző az a csekély munkatöbblet, melyet az érdekeltek magukra vállalni kénytelenek, s melynek a minimumra való csökkentése már az adatgyűjtés megtervezésénél is kifejezésre jut.

Bene Lajos.

A világ műselyemtermelése és műselyemkereskedelme.¹⁾

Production et commerce mondiaux de la soie artificielle.¹⁾

Az utolsó években a műselyemtermelés terén nagy lendület mutatkozik. A háború előtti termelés csaknem megtízszereződött, sőt az 1926-os termelés is több mint kétszerese az 1923. évinek.

A műselyem a természetes selyem rovására nyert teret. Míg 1913-ban a műselyemtermelés csak 40%-át tette a természetes selyem termelési adatának, a viszony ma kb. fordított. (I. sz. tábla.)

Az egyes országok műselyemtermelésének nagy megnövekedéséről II. sz. táblázatunk tájékoztat.

Táblázatunkból kitetszőleg a háború előtt Németország és Anglia állottak vezetőhelyen, az Egyesült Államok termelése aránylag csekély volt. Jelenleg az Egyesült Államok termelése messze túl-

¹⁾ A népszövetség és Wirtsch. u. Stat. adatai alapján. — *D'après les chiffres de la Société des Nations et de Wirtsch. u. Stat.*

szárnyalja a többi államokét s második helyre Olaszország került.

I. A legfontosabb fonóanyagok világtermelése.

Production mondiale des principales matières à filer.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1913	1923	1924	1925	1926
	1 0 0 0 t.				
Műselyem — <i>Soie artific.</i> . . .	11·2	44·0	64·2	85·7	99·5
Nyersselyem <i>Soie brute</i> . . .	27·3	30·5	39·1	39·9	42·2
Gyapjú — <i>Laine</i>	1.473·5	1.233·5	1.273·0	1.352·9	1.388·3
Gyapot — <i>Colon</i>	4.759·1	4.214·2	5.333·7	5.961·3	

II. A világ műselyemtermelése. — *Production mondiale de la soie artificielle.*

O r s z á g — P a y s	1913	1924	1925	1926	1913	1924	1925	1926
	1 0 0 0 t.				%			
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	0·7	17·0	23·5	28·8	6·22	26·48	27·42	28·94
Olaszország — <i>Italie</i>	0·15	8·0	14·0	15·9	1·33	12·46	16·34	15·98
Németország — <i>Allemagne</i>	3·5	10·5	12·0	11·8	31·11	16·35	14·00	11·86
Nagy-Britannia — <i>Gr-Bretagne</i>	3·0	11·0	12·0	11·6	26·67	17·13	14·00	11·66
Franciaország — <i>France</i>	1·5	6·0	8·0	7·9	13·33	9·35	9·33	7·94
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	—	2·0	4·0	6·6	—	3·12	4·67	6·63
Belgium — <i>Belgique</i>	1·3	4·0	5·0	5·9	11·56	6·23	5·83	5·93
Svájc — <i>Suisse</i>	0·15	2·0	2·5	3·6	1·33	3·12	2·92	3·62
Japán — <i>Japon</i>	—	0·6	0·7	2·9	—	0·93	0·81	2·91
Ausztria — <i>Autriche</i>	0·7	1·0	1·5	—	6·22	1·56	1·75	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	—	0·85	1·0	—	—	1·33	1·17	—
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	0·6	0·8	—	—	0·94	0·94	—
Spanyolország — <i>Espagne</i>	—	0·09	0·1	—	—	0·14	0·12	—
Svédország — <i>Suède</i>	—	0·07	0·07	—	—	0·10	0·08	—
Oroszország — <i>Russie</i>	—	0·04	0·03	—	—	0·06	0·04	—
Magyarország — Hongrie	0·25	0·45	0·5	—	2·23	0·70	0·58	—
Összesen — <i>Total</i>	11·25	64·2	85·7	99·5	100·00	100·00	100·00	100·00

²⁾ Ebből Magyarország 0·2 — *Dont Hongrie: 0·2.*

III. A fontosabb országok műselyemforgalma.

Trafic de soie artificielle dans les principaux pays.

O r s z á g — P a y s	Behozatal — Importation				Kivitel — Exportation			
	1913	1924	1925	1926	1913	1924	1925	1926
	t o n n a — t o n n e s							
Világadat — Données mondiales	4.117	18.437	27.274	34.108	4.117	18.437	27.274	34.108
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis</i>	1.045	3 233	5.684	6.664	3	254	76	305
Olaszország — <i>Italie</i>	357	697	653	814	153	5 651	8 518	11 698
Németország — <i>Allemagne</i>	1.563	1.086	2 041	4.540	797	2 348	3.797	3.661
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bretagne</i>		4.786	5.652	1.207		3.330	3.699	3.022
Franciaország — <i>France</i>	3	1.782	1.103	1 092	497	138	711	1.127
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>		153	286	497		2.555	3.042	5.544
Belgium — <i>Belgique</i>			151	513			3.344	3.245
Svájc — <i>Suisse</i>	265	1.454	1.246	1.010	397	1.058	1.871	2.954
Japán — <i>Japon</i>	77	407	375	1.495				
Ausztria — <i>Autriche</i>	795	533	873	857	331	774	1.075	1.513
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>		1.581	1.727	1.722		633	656	707
Spanyolország — <i>Espagne</i>		784	1.204	1.785				
Svédország — <i>Suède</i>	12	170	336	473	0	3	7	3
Kanada — <i>Canada</i>		781	954	817				
Argentína — <i>Argentine</i>		159	585	740				
Brit-India — <i>Indes Britanniques</i>		386	1.046	1 820				
Kína — <i>Chine</i>			1.654	2.627		0	0	
Magyarország — Hongrie¹⁾	¹⁾ 17	70	84	244	¹⁾ 208	295	279	201

1) Régi Magyarország. — *Hongrie ancienne.*

A külforgalomba került műselyem — ez alatt itt is csak magát a selyemfonalat értve — 1913-ban a 4 ezer tonnát alig haladta meg. 1926-ban már 34 ezer tonna műselyem szerepel a külforgalomban.

Ez azt jelenti, hogy a belföldi fogyasztás alól mentesült, kivitelre került mennyiség 1913-ban a világtermelés 37%-át meghaladta s 1926-ban is mintegy 30% volt.

A külforgalomban résztvevő fontosabb államok behozatali és kiviteli adatait III. sz. táblázatunk tartalmazza.

A behozatalban — nagy termelése dacára — az Egyesült Államoké az első hely 6.664 tonnával, ezután Németország következik 4 és félezer tonnával. Míg azonban az Egyesült Államok kivitele aránylag minimális, Németország, mint eladó állam is jelentős szerepet játszik. A behozatal tétele nagy Kínánál is (2.627 t.). Nagy-Britannia, melynek behozatala 1925-ben még az Egyesült Államokéval versenyzett, 1926-ban a vámtételek felemelése miatt leszorult az import terén vezető államok sorából.

Kivitel szempontjából Olaszország 11 ezer

IV. A külkereskedelem viszonya a termeléshez és fogyasztáshoz.

Rapport du commerce extérieur à la production et à la consommation.

O r s z á g — P a y s	Kivitel a termelés %-ában — Exportation en % de la production				Behozatal a fogyasztás ¹⁾ %-ában — Importation en % de la consommation ¹⁾			
	1913	1924	1925	1926	1913	1924	1925	1926
Amer. Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	0.4	1.5	0.3	1.1	60.0	16.2	19.5	19.0
Olaszország — <i>Italie</i>	100.0	70.6	60.8	73.6	100.0	+ 22.9	+ 10.6	+ 16.2
Németország — <i>Allemagne</i>	22.8	22.4	31.6	31.0	36.6	+ 13.2	+ 19.9	35.8
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>		30.3	30.8	26.1		38.4	40.5	+ 12.3
Franciaország — <i>France</i>	33.1	2.3	8.9	14.3	+ 0.3	23.3	13.1	+ 13.9
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>			76.1	84.0			+ 23.0	+ 32.0
Belgium — <i>Belgique</i>			66.9	55.0			+ 8.4	+ 16.2
Svájc — <i>Suisse</i>		52.9	74.8	82.1		60.7	+ 66.5	+ 61.0

¹⁾ Fogyasztás = termelés és behozatal, levonva a kivittelt. A + jelű országokban a kivitel mennyiségileg nagyobb, mint a behozatal. — *Consommation = production et importation, défalquant l'exportation.* Dans les pays marqués par une +, la quantité des exportations était supérieure à celle des importations.

tonnát meghaladó mennyiséggel a világexport egyharmadát képviseli. Németalföldnek szintén hatalmas kivitele van (5,5 ezer t.). Utánuk Németország, Belgium, Nagy-Britannia és Svájc exportja kiemelkedő.

IV. sz. táblázatunk azt illusztrálja, hogy a fon-

tosabb termelő államokban a külkereskedelemnek minő jelentősége van.

Ami végül Magyarország szerepét illeti, megállapítható, hogy termelésünk, eltekintve az 1926. évi kedvezőtlen eredménytől, számottevő s kivite-
lünk is aránylag elég tekintélyes volt.

A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma.

Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie.

Megnevezés Désignation	Egység — Unité	Időszak — Epoque	Termelés —	Termelés + behozatal — Production et importat.	Belföldi fogyasztás — Consommation intérieure	Belföldi fogyasztás + adómentes kivitel — Consommation intérie. et export. exemples d'impôt.	Termelés —	Termelés + behozatal — Production et importat.	Belföldi fogyasztás — Consommation intérieure	Belföldi fogyasztás + adómentes kivitel — Consommation intérie. et export. exemples d'impôt.
			1	9	2	6	1	9	2	7
Cukor — <i>Sucre</i>	q	X.	631.778	632.023	80.833	199.848	613.368	613.472	86.767	195.268
		XI.	597.077	597.360	92.180	215.371	633.861	634.473	94.084	199.963
		XII.	162.472	162.558	85.223	163.752	278.452	279.041	93.741	219.54
		IX.—XII.	1,592.844	1,593.479	324.403	710.949	1,663.900	1,665.231	349.835	737.291
Sör — <i>Bière</i>	hl	X.	35.308	35.308	35.308	35.308	35.018	35.075	34.796	35.075
		XI.	69.482	69.482	69.418	69.482	51.645	51.675	51.550	51.675
		XII.	80.730	80.730	80.730	80.730	60.408	60.437	60.280	60.437
		IX.—XII.	237.623	237.623	237.559	237.623	171.116	171.232	170.671	171.232
Benzin — <i>Benzine</i>	q	X.	—	4.984	29.595	29.595	—	4.136	39.716	39.716
		XI.	—	3.336	28.294	28.294	—	3.242	34.372	34.372
		XII.	—	2.786	23.847	23.847	—	23.563	32.053	32.053
		IX.—XII.	—	14.455	112.220	112.220	—	34.245	147.329	147.329
Petróleum — <i>Pétrole</i>	q	X.	—	8.200	62.056	62.056	—	9.006	69.522	69.522
		XI.	—	11.920	60.532	60.532	—	10.854	71.309	71.309
		XII.	—	12.453	58.907	58.907	—	22.468	59.426	59.426
		IX.—XII.	—	39.991	234.399	234.399	—	61.339	262.611	262.611
Gázolaj és vulkánolaj <i>Huile de gaz et huile volcan.</i>	q	X.	—	4.168	20.820	21.604	—	3.173	19.076	19.076
		XI.	—	2.765	20.360	20.512	—	2.867	20.742	20.742
		XII.	—	2.538	18.188	18.402	—	4.687	17.039	17.154
		IX.—XII.	—	12.982	79.957	81.261	—	12.452	75.915	76.030
Kenőolaj — <i>Huile à graisser</i>	q	X.	—	3.195	13.170	16.496	—	16.412	14.715	14.715
		XI.	—	2.840	11.140	14.119	—	1.260	9.642	10.580
		XII.	—	3.788	11.040	15.287	—	10.565	12.741	13.840
		IX.—XII.	—	14.759	47.936	61.010	—	32.660	53.288	56.059
Egyéb ásványolajtermek — <i>Autr. product. d'huile minérale</i>	q	X.	—	47.099	5.803	5.804	—	81.140	6.770	6.770
		XI.	—	36.584	4.068	4.168	—	26.533	3.423	3.446
		XII.	—	74.824	3.247	3.265	—	6.228	3.075	3.075
		IX.—XII.	—	186.922	17.009	17.128	—	119.769	17.653	17.676
Gyufadoboz, tok, — <i>Boîte à allumettes</i>	1000 db pièces	X.	28.625	29.114	30.312	30.312	32.941	32.942	34.859	34.019
		XI.	27.543	27.665	30.880	30.895	34.410	34.447	31.071	31.071
		XII.	26.260	26.311	27.591	27.591	27.280	27.282	25.985	25.985
		IX.—XII.	107.608	108.344	116.811	116.826	123.552	123.599	131.822	131.922
Gyújtószerszám — <i>Briquet</i>	"	X.	12.732	17.275	9.413	14.300	42.885	47.196	9.155	39.098
		XI.	31.536	37.642	11.248	37.785	58.026	65.345	14.542	55.960
		XII.	3.696	9.987	9.457	11.335	48.290	58.228	13.796	35.405
		IX.—XII.	55.022	75.683	37.162	74.013	159.283	185.019	45.929	150.142
Tűzkő — <i>Silex</i>	kg	X.	—	1.15	1.15	1.15	—	0.03	0.03	0.03
		XI.	—	2.31	2.31	2.31	—	—	—	—
		XII.	—	0.03	0.03	0.03	—	0.44	0.44	0.44
		IX.—XII.	—	3.49	3.49	3.49	—	1.52	1.52	1.52
Szivarkahüvelydoboz <i>Boîte à tubes à cigarette</i>	db pièces	X.	539.504	539.504	531.658	531.658	535.580	535.580	566.850	566.850
		XI.	624.580	625.060	617.000	617.000	556.940	563.660	558.520	558.520
		XII.	644.463	656.331	652.848	652.848	548.700	553.620	549.375	549.375
		IX.—XII.	2,300.787	2,313.235	2,291.491	2,291.491	2,140.570	2,152.210	2,179.815	2,179.815
Szivarkapapírcsomagocskák — <i>Paquet de papier à cigarette</i>	"	X.	8.573.920	8.573.920	8.737.407	8.737.407	9.102.150	9.162.150	8.966.200	8.966.200
		XI.	8.949.600	8.949.600	8.693.200	8.693.200	7.987.900	7.987.900	8.587.300	8.587.300
		XII.	8.220.007	8.220.007	8.914.700	8.914.700	7.484.200	7.484.200	7.525.600	7.525.600
		IX.—XII.	32.686.577	32.686.577	33.369.257	33.369.257	33.921.550	33.921.550	34.275.100	34.275.600

Résumé. Pendant la période comprise entre le 1er septembre et le 31 décembre 1927, les données de production et de consommation sont, pour la plupart des articles, supérieures à la période correspondante de 1926. L'accroissement est essentiel aux briquets, dont la production a triplé, et dont on a exporté deux fois plus qu'auparavant. Par contre, on voit une diminution aux chiffres de la bière, de l'huile de gaz et de l'huile volcanisée, ainsi qu'aux boîtes à cigarettes.

Cukor. A múlt év utolsó három hónapja közül a cukortermelés csak októberben nem érte el az előző évi termelést. A novemberi és decemberi termelés azonban kedvezőbb volt s ennek folytán a gazdasági év elejétől (szept. 1.) termelt cukormennyiség (1.66 millió q) meghaladja az 1926. év hasonló időszakának termelését (1.59 millió q). A fogyasztás havi adatai szintén emelkedtek.

Sör. A sörtermelés a múlt év utolsó harmadában (171.000 hl) jelentékenyen kevesebb, mint 1926.

hasonló időszakában (238.000 hl). A fogyasztás ennek megfelelő csökkenést mutat.

Benzin. Benzinfogyasztásunk a tárgyalt időszakban számottevően emelkedett (112.000 q-ról 147.000 q-ra).

Petróleum. Petróleumfogyasztásunkban emelkedés volt; különösen november adata magas az előző évvel szemben.

Gáz- és vulkánolaj. Némi csökkenés a fogyasztásban; a kenőolaj- és a más ásványolajtermékek fogyasztásában ellenben kisebbmértvű fokozódás észlelhető.

Gyufadobozok, tokok. Az 1927. év tárgyalt időszakában a termelés és fogyasztás mintegy 12%-os növekedést mutat.

Gyújtószerszámok. A termelésben nagymértvű, mintegy háromszoros emelkedés észlelhető, ami a kivitel megkétszereződésére vezetett.

Szivarkahüvelydobozok, szivarkapapírcsomagocskák. Előbbiek termelése és fogyasztása kisebb mértékben csökkent, míg a csomagocskáknál ezt ellensúlyozó emelkedés tapasztalható.

◎ KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ◎

Import- és exportindex.

Indices d'importations et d'exportations en Hongrie.

Résumé. La Hongrie est un pays importateur d'articles d'industrie et exportateur de produits agricoles. Les calculs d'indices de prix ayant établi que depuis la guerre, la hausse des objets fabriqués a dépassé, en général, celle des produits agricoles, les fluctuations des prix mondiaux ont très défavorablement influencé le commerce extérieur de la Hongrie.

A partir de l'année 1925, l'indice des articles importés en Hongrie baissa dans une mesure assez rapide, tombant de 165 à 132, et celui des articles en exportés passa de 115 à 127; donc les indices d'importation et d'exportation tendaient à s'égaliser. Cependant, la situation changera inévitablement dans le proche avenir: l'indice d'importations remontera par suite de la hausse du coton brut, et l'indice d'exportations baissera en raison de la dépression des prix de céréales. Pour montrer combien

la formation des prix mondiaux frappa la Hongrie, il suffit de mentionner que si, comparés à l'année 1913, les prix n'avaient pas changé en 1925—1927, la balance du commerce extérieur aurait accusé, pour 1925 et 1926, un excédent considérable d'exportations, et même le passif de 1927 n'aurait été que deux tiers du passif réel.

A gazdasági kutatásnak egyik érdekes problémája annak a felderítése, hogy milyen áreltolódások jelentkeztek a világpiacon, a világháború előtti állapotokkal összehasonlítva, a világháború utáni években és ezek az árváltozások milyen hatással voltak az egyes országok külkereskedelmére. Ez a kutatás — mint tudjuk — megállapította, hogy az ipari cikkek ár-emelkedése a világháború után általában nagyobb arányú volt, mint a mezőgazdasági cikkeké. Magyarország kivitelének oroszlanrésze mezőgazdasági termék, az

Magyarország 1922—1926. évi és 1927 január—szeptember
Commerce extérieur de la Hongrie en 1922—1926 et aux mois de

A forgalom megjelölése és árumegnevezés	1922. évi forgalom az <i>Mouvement de 1922, calculé en valeur de</i>			Indexsz. (1913=100) <i>Indice (1913=100)</i>	1923. évi forgalom az <i>Mouvement de 1923, calculé en valeur de</i>			Indexsz. (1913=100) <i>Indice (1913=100)</i>	1924. évi forgalom az <i>Mouvement de 1924, calculé en valeur de</i>			Indexsz. (1913=100) <i>Indice (1913=100)</i>
	1913	1922			1913	1923			1913	1924		
	évi értékkel számítva ezer pengőben — <i>milliers de pengős</i>				évi értékkel számítva ezer pengőben — <i>milliers de pengős</i>				évi értékkel számítva ezer pengőben — <i>milliers de pengős</i>			
Behozatal összesen . . .	496.454	625.696	<i>126</i>	411.471	490.663	<i>119</i>	556.597	815.255	<i>146</i>			
E b b ő l:												
Pamutszövet	49.977	108 765	<i>218</i>	29.104	56.078	<i>193</i>	48.111	114.704	<i>238</i>			
Bárdolt és fűrészelt fa	33 666	26 370	<i>78</i>	37.910	29.448	<i>78</i>	34.037	40 484	<i>119</i>			
Gyapjászövet	31.292	53.223	<i>170</i>	22.488	30.083	<i>134</i>	39.202	72.566	<i>185</i>			
Köszén	15 315	31.735	<i>207</i>	15.817	31.922	<i>202</i>	21.800	44 609	<i>205</i>			
Pamutfonál és -cérna	12.824	26.258	<i>205</i>	13.074	25.932	<i>198</i>	18 140	39 121	<i>216</i>			
Papiros és papirosárak	22 956	23.195	<i>101</i>	16 871	18.668	<i>111</i>	16.906	19.345	<i>114</i>			
Nyers fémek	17 822	18.792	<i>105</i>	13.207	16.872	<i>128</i>	12 707	14.481	<i>114</i>			
Tűzifa	18.581	16 095	<i>87</i>	23.065	17 813	<i>77</i>	31.261	32.921	<i>105</i>			
Ásványolaj	10.846	12 370	<i>114</i>	15 050	20 155	<i>134</i>	16.156	15.595	<i>97</i>			
Kikészített bőr	21.629	26.376	<i>122</i>	14 777	17 493	<i>118</i>	20 013	26.759	<i>134</i>			
Nyers épület- és műfa	8.181	8.142	<i>100</i>	10.479	11.251	<i>107</i>	8.012	9.002	<i>112</i>			
Selyem- és felselyemszövet	4.460	6.936	<i>156</i>	3 683	5 357	<i>145</i>	6.934	10 476	<i>151</i>			
Nyers pamut	3.209	3.536	<i>110</i>	4.804	8.483	<i>177</i>	4.689	8.937	<i>191</i>			
Nyers kávé	6.999	5.758	<i>82</i>	2 615	2 590	<i>99</i>	4.242	4.373	<i>103</i>			
Nyers juta	3.946	3 881	<i>98</i>	3.286	2.971	<i>90</i>	4 948	4 704	<i>96</i>			
Nyers vas	4.150	5.829	<i>140</i>	5 139	9 050	<i>176</i>	3.565	5.381	<i>151</i>			
Nyers kaucsuk	2.641	1.054	<i>40</i>	2.746	1.688	<i>61</i>	5 766	2.380	<i>41</i>			
Kivitel összesen	451.817	382.937	<i>85</i>	415 945	392 182	<i>94</i>	560.034	667.012	<i>119</i>			
E b b ő l:												
Búza	901	1.003	<i>111</i>	19 599	15 520	<i>79</i>	46 966	56.021	<i>119</i>			
Liszt	60 603	75.667	<i>125</i>	71 092	71.234	<i>100</i>	95 535	117.277	<i>123</i>			
Szarvasmarha	62 116	32.241	<i>52</i>	22.716	19 772	<i>87</i>	39 964	34 101	<i>85</i>			
Rozs	147	177	<i>120</i>	4 813	3 924	<i>82</i>	29 123	37.741	<i>130</i>			
Tojás	3 881	7.293	<i>188</i>	4 464	4.793	<i>107</i>	7 592	10.584	<i>139</i>			
Sertés	12.821	9.688	<i>76</i>	11.440	14.687	<i>128</i>	9 100	12.165	<i>134</i>			
Fogyasztási cukor	—	—	—	14.773	23 980	<i>162</i>	30.570	49.124	<i>161</i>			
Toll	13.675	9.074	<i>66</i>	8.309	5.976	<i>72</i>	10.941	15.890	<i>145</i>			
Leölt baromfi	4 450	4 347	<i>98</i>	10.114	10.310	<i>102</i>	13.531	20.705	<i>153</i>			
Disznózsír, szalonna	369	705	<i>191</i>	97	60	<i>62</i>	583	791	<i>136</i>			
Ló	13.231	6.305	<i>48</i>	12.857	7.100	<i>55</i>	19.131	15.898	<i>83</i>			
Villamosgépek és készülékek	17.631	21.910	<i>124</i>	18.947	20.649	<i>109</i>	19.749	20.183	<i>102</i>			
Árpa	212	140	<i>66</i>	114	85	<i>75</i>	2.808	3.384	<i>120</i>			
Szesz	5.269	1.827	<i>35</i>	6.651	2.098	<i>32</i>	6.487	4.799	<i>74</i>			
Tengeri	81	102	<i>126</i>	565	622	<i>110</i>	6.051	7 157	<i>118</i>			
Zab	1.871	3.091	<i>165</i>	9 964	8.954	<i>90</i>	4.322	4.754	<i>110</i>			
Friss és elkészített hús	13.332	8.658	<i>65</i>	14.701	13 979	<i>95</i>	12.385	13 732	<i>111</i>			
Bab, száraz	1.421	980	<i>69</i>	5.001	5 337	<i>107</i>	10.870	14.920	<i>137</i>			
Paprika, száraz	1 921	1.820	<i>95</i>	1.508	1.413	<i>94</i>	2.720	3 385	<i>124</i>			
Bor	43.693	15 165	<i>35</i>	8.548	2.104	<i>25</i>	6.414	4.007	<i>62</i>			
Behozatali (-) vagy kiviteli (+) többlet	-44 637	-242.759	—	+ 4.474	-98.481	—	+ 3.437	-148.243	—			

ország külkereskedelmének alakulására tehát a világpiacon átváltozás nagyon kedvezőtlen volt. A külkereskedelmi passzivum okai közt ez a tény egyike a legfontosabbaknak, bár kétségtelen, hogy csak elméleti értékű. Ezért már nálunk is ré-

gben történtek számítások ennek a kérdésnek a megvilágítására. A számítások egy részét a „Statisztikai Havi Közlemények“ 1924. évi 10—12. füzetében már közölte is, azokat azonban a könnyebb áttekinthetőség érdekében itt is közöljük.

havi külkereskedelmi forgalma az 1913. évi egységértékek alapján.

janvier—septembre 1927, suivant les unités de valeur de 1913.

1925. évi forgalom az Mouvement de 1925, calculé en valeur de			1926. évi forgalom az Mouvement de 1926, calculé en valeur de			1927 jan.—szept.-i tor- galm az — Mouvement de janv —sept. 1927, cal- culé en valeur de			Désignation du mouvement et des marchandises
1913	1925	Indexsz. (1913=100) Indice (1913=100)	1913	1926	Indexsz. (1913=100) Indice (1913=100)	1913	1927	Indexsz. (1913=100) Indice (1913=100)	
évi értékkel számítva ezer pengőben — mil- liers de pengős			évi értékkel számítva ezer pengőben — mil- liers de pengős			évi értékkel számítva ezer pengőben — mil- liers de pengős			
521.579	858.029	165	657.393	952.061	145	632.418	834.338	132	<i>Importations, total</i>
									<i>Don t:</i>
49.168	103 259	210	44.779	86 556	193	39.674	65.558	165	<i>Tissus de coton</i>
36.498	42.269	116	48.547	56.673	117	53.210	63.118	119	<i>Bois équarri et scié</i>
29.918	56.711	190	25.637	50.160	196	26.876	44.358	165	<i>Tissus de laine</i>
24.722	42.311	171	22.581	38.941	172	18 984	27 929	147	<i>Houille</i>
14.781	33.862	229	16 596	35.990	217	16.502	27.587	167	<i>Fils de coton et fils retors</i>
21.605	29.032	134	26.855	34 466	128	22.219	27.438	123	<i>Papier et art. de papeterie</i>
19 694	21 025	107	26.741	29 527	110	25.734	24.615	96	<i>Métaux bruts</i>
26.151	28 964	111	30.636	36.839	120	19 068	22.240	117	<i>Bois de chauffage</i>
13 730	15.241	111	22.301	23.752	106	19.781	20.634	104	<i>Huile minérale</i>
12.131	17.003	140	14.274	19 856	139	13.396	19 111	143	<i>Cuirs préparés</i>
10.158	12 385	122	11.221	14.513	129	12.176	16.954	139	<i>Bois bruts de construction, bois ouvrés</i>
4 761	10.334	217	7.244	13.013	180	7.644	12.193	160	<i>Tissus de soie et de mi-soie</i>
8 644	14 664	170	9 406	12.949	138	8.801	10.057	114	<i>Coton brut</i>
5.761	8.987	156	6.785	9.390	138	5.460	5.911	108	<i>Café brut</i>
5.815	8.759	151	4.083	5.527	135	4.393	5.434	124	<i>Jute brut</i>
4 460	5.430	122	5.723	6.191	108	4.416	4.065	92	<i>Fer brut</i>
2.949	2.975	101	3.924	3.791	97	4.912	3.190	63	<i>Caoutchouc brut</i>
705.045	812.067	115	749.165	869.729	116	439.052	557.960	127	<i>Exportations, total</i>
									<i>Don t:</i>
56.883	74.074	130	105.350	135.627	129	57.804	76 274	132	<i>Froment</i>
77.019	119.709	155	57 595	80.984	141	36.516	47 955	131	<i>Farines</i>
60 341	51.150	85	49 664	48.012	97	34 886	37 881	109	<i>Bêtes à cornes</i>
25 865	36.010	139	45 957	50.794	111	24 379	34 488	141	<i>Seigle</i>
18 075	22.187	128	21.291	29.991	141	17.236	22.558	131	<i>Ocufs</i>
20.466	24 631	120	29 972	31.346	105	13.466	18.386	137	<i>Porcs</i>
27.405	32 973	120	22 137	27 869	126	10.536	15.423	146	<i>Sucre raffiné</i>
12 266	14.791	121	12.715	16.754	132	10.932	14 413	132	<i>Plumes</i>
18 877	24.586	130	20.135	30 326	151	9.959	14.126	142	<i>Volaille tuée</i>
13 038	18 068	139	24.372	32 887	135	10.164	14.057	138	<i>Saindoux, lard</i>
32.042	19.602	61	20 798	13 645	66	16.747	12.962	77	<i>Chevaux</i>
15.460	16 219	105	17.082	18.169	106	9.274	9 821	106	<i>Machines et appareils électr.</i>
8.299	10 663	128	9 510	11.978	125	5.545	8.668	156	<i>Orge</i>
7 512	4.619	61	11 956	5.220	44	9.151	5.814	64	<i>Alcool</i>
33.503	37.799	113	26.877	25.036	93	4.739	4.985	105	<i>Maïs</i>
6.814	7 969	117	8.779	9 038	103	3 893	4.871	125	<i>Avoine</i>
16.967	18 957	112	19.147	20 692	108	3.746	4.625	123	<i>Vianes fraîches et préparées</i>
9 470	9.793	103	19.319	12.912	67	5 469	4.112	75	<i>Haricots secs</i>
2.806	3.183	113	2 098	3 217	153	1 627	2.938	181	<i>Piment sec</i>
1.321	1.979	150	2.153	2.942	137	1.189	2.180	183	<i>Vin</i>
+ 183.466	- 45.962	—	+ 91.772	- 82.332	—	- 193.366	- 276.378	—	<i>Excédent de l'importation (—) ou de l'exportation (+)</i>

Az 1922—1924. évek külkereskedelmi forgalmának a kimutatásánál nagyobb nehézségek nem merültek fel. Az árulajstrom úgy az 1913. mint az 1922—1924. években a régi vámtarifához simult, kisebb-nagyobb fennakadást legfeljebb az okozott,

hogy az 1922—1924. évek adatainak a feldolgozása sokkal szűkebb keretek között mozgott, mint az 1913. évi adatok feldolgozása. Felmerült természetesen már itt is a minőségi különbség kérdése, amely az 1913. év és az összeomlás utáni évek kül-

kereskedelmi forgalmában egyes cikkek-nél jelentkezett. Ezeket az aprólékos és nagy munkát igénylő különbségeket már ennél a számításnál sem lehetett figyelem-be venni. A búzalisztnél pl. sokkal kisebb lenne ezekben az években az index, ha abban kifejezésre jutna az is, hogy az 1913. évben az exportnak jóval nagyobb része esett a kevésbé finom lisztfajtákra, mint az 1922—1924. években, amikor a kiviteli korlátozások folytán jóformán csak a legfinomabb lisztfajták kerülhettek kivitelre. Ez alól a megállapítás alól legfeljebb az 1924. év második fele volt a kivétel. Az index tehát egy ilyen, statisztikai szempontból elég homogén árunál sem fedti teljesen a valóságot. Az 1922. és 1923. években a számítás azért sem lehetett egészen megbízható, mert akkor az egységértékeket papirkoronában állapítottuk meg. Az aranyra való átszámítás pedig csak hosszabb időszakokban, félévenként vagy negyedévenként történt, ez pedig sok eltérésnek lehetett a kiindulópontja. Az 1923. évben ezenkívül a papirkoronában megállapított végeredményeknek átszámításánál a belföldi és külföldi korona közötti diszparitás is sok zavart okozott. Az 1924. évben az egységértékeket már aranyalapon állapítottuk meg, az indexszámok tehát ebben az évben megbízhatóbbak. Az átszámítási nehézségek folytán előállott hibák nagyban-egészen korábban is kiegyenlítették egymást, s ha az index számszerűleg nem is egészen pontos, az adatokból kitűnik, hogy a világpiacon áralakulás milyen irányban befolyásolta az ország külkereskedelmének az alakulását.

Az új vámtarifa életbeléptetése az index kiszámítását majdnem lehetetlenné tette. Az új vámtarifa árulajstroma mondhatni csak a tömegárunknál egyezik a régi vámtarifához símuló árulajstrommal. Minden egyes tételnek az 1913. évi alapon

való értékelése pedig rendkívül nagy munkát és sokirányú szakértelmet igényelne, s az egységértéknek az új vámtarifa minden egyes tételére való megállapítása akkor is nagyon sokszor erőszakolt lenne. Ezért az index kiszámítása a legfontosabb áruk alapján történt s a forgalomnak csak $\frac{3}{4}$ részét foglalja magában.

A behozatali áruk indexe e szerint a számítás szerint az 1925. évtől kezdve elég gyors ütemben 165-ről 132-re csökkent, ugyanakkor a kiviteli áruk indexe 115-ről 127-re emelkedett. Ez a szám azonban az 1927. egész évre vonatkoztatva úgy a behozatalban, mint a kivitelben előreláthatólag változni fog, mert az év utolsó negyedében a pamutszövet- és gyapjuszövet-árak emelkedtek, a gabonaárak viszont csökkentek. Az export- és importáraknak a kiegyenlítődése megállt, sőt a különbség ismét emelkedőben van. A részletek aprólékos felsorolására ezúttal nem terjeszkedünk ki, mert a közölt összeállítás elég részletesen tájékoztat. Egy-két indexszám azért mégis magyarázatra szorul. Feltűnő, hogy a pamutszövetnél az 1926. évi 193-as indexszel szemben 1927-ben a nyers pamuthossz idején az index csak 165. Ennek az az oka, hogy a kötések még alacsonyabb árakon a cseh szerződés életbeléptetése előtt történtek, az árut pedig a szerződés életbeléptetése után szállították le. Ugyanez áll a gyapjuszövetekre is. A kivitelben viszont a búza- és szarvasmarhaárak indexe látszik magasnak, aminek az 1927. évi jobb minőség a magyarázata. A számítások szerint abban az esetben, ha az 1913. évvel összehasonlítva az 1925—1927. években az árak nem változtak volna, a külkereskedelmi mérleg az 1925. és 1926. években jelentékeny kiviteli többlettel záródott volna s az 1927. évi passzívum is csak $\frac{2}{3}$ része lenne a tényleges passzívumnak.

Kádas Károly dr.

Magyarország külkereskedelme 1927 november havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en novembre 1927.

Résumé. La valeur des importations ayant été de 104·8 millions de pengős en novembre 1927, et celle des exportations de 81·6 millions, la balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'importations de 23·2 millions. Pour janvier—novembre, le passif a été de 331·6 millions, contre 65·8 millions dans la période correspondante de 1926. Sauf janvier, c'est en novembre que la balance a eu le résultat le plus favorable, car l'importation a considérablement baissé, (après avoir, en opposition avec les autres années, où c'est l'exportation qui s'accroissait grandement à cette époque, en améliorant la balance, extraordinairement augmenté en août, septembre et octobre).

A l'importation, par rapport au mois correspondant de 1926, le charbon et les tissus de coton ont progressé particulièrement (chacun de plus de 1½ million de pengős); le riz brut, les tissus de soie pure gaze et façon crêpe, les fruits du Midi, le papier, les articles en papier, les fils de soie, ont également augmenté. Mais les entrées de bois bruts et ouvrés ont diminué de plus de 1½ million de pengős; celles de cuirs bruts, de 1 million; celles de cuirs préparés, de près de 800.000 pengős. Pour plusieurs d'autres articles encore, on a constaté une légère régression.

A l'exportation, comparativement à novembre 1926, c'est la farine qui a progressé le plus, de plus de 2 millions de pengős. Les sorties de grains de trèfle et de luzerne se sont accrues de plus de 1 million de pengős; l'augmentation des exportations d'animaux de boucherie et de trait, des machines et appareils, des cuirs préparés et des plumes mérite aussi d'être mentionnée. Par rapport au même mois de 1926, ont diminué, en valeur, les exportations de froment (—4·7 millions de pengős); celles de seigle (—4·3 millions); les haricots (—près de 2 millions) et le sucre (—1 million).

Novemberben a behozatal értéke 104·8, a kivitel értéke 81·6 millió pengőt tett, a külkereskedelmi mérleg behozatali többlete tehát 23·2 millió pengő volt. Ezzel a folyó év január—november

hónapjaiban a passzívum 331·6 millióra emelkedett, míg a múlt év ugyanezen időszakában a behozatali többlet 65·8 millió pengőt tett ki. Ha a folyó év november havának külkereskedelmi mérlegét az előző hónapokéval hasonlítjuk össze, januárt kivéve, e hónap mutatta föl a legkedvezőbb eredményt. Mint ismeretes, augusztustól kezdve a behozatal szokatlanul megnövekedett anélkül, hogy a kivitel megfelelően lépést tudott volna tartani az erősen fokozódó importtal, dacára, hogy más években éppen ebben az időszakban volt képes exportunk a mérleg alakulására kedvező befolyást gyakorolni. Novemberben azonban a behozatal már visszaesést mutat, s ennek tudható be, hogy e hónapban a passzívum is jelentékenyen megcsappant.

A behozatalban ebben a hónapban a múlt év november havával összehasonlítva a legfontosabb áruk közül jelentősebb emelkedéssel a pamutszövetek és a szén szerepeltek, egyenkint több mint másfélmillió pengő értékemelkedéssel. Ezeken kívül a nyers rizs, a tisztaselyem gaze- és kreppszövetek, déligyümölcsök, papiros és papirosárak, továbbá a selyemfonalak emelkedése emlithető fel. A nyers és megmunkált fa importja több mint másfélmillió pengő értékkel kisebb volt, a nyers bőrből pedig egymillió pengő értékkel kevesebbet vásároltunk külföldön, mint a múlt év november havában. Felemlítendő még a kikészített bőr importjának hanyatlása, ami közel nyolcszáz ezer pengő különbséget tesz ki. Kisebb mértékű csökkenés még számos más árunál előfordult.

A kivitelben ebben a hónapban a múlt év novemberéhez képest legnagyobb emelkedéssel a liszt szerepel, ami több mint kétmillió pengő értékttöbbletet jelent. A lóhere- és lucernamag kivitele több mint egymillió pengővel volt nagyobb. Ezekon kívül a vágó- és igásállatok, gépek és készülékek, kikészített bőrök és toll exportjának növekedése emelhető ki. A kenyérmagvakban ebben a hónapban a búzánál 4·7 millió, a rozsnál 4·3 millió pengőt kitevő értékű visszaesést látunk, a bab közel kétmillió, a cukor pedig egymillió pengő értékkel volt kisebb, mint az elmúlt év ugyanezen hónapjában.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1927. év november havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en novembre 1927.

Az áruk megnevezése Désignation des marchandises	1926	1927	1926	1927	Az érték 1927. nov. havában több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben — Ex- cédent (+) ou di- minution (-) de la valeur en nov. 1927. en milliers de pengős			Az 1927. é. nov. havi összérték %-ában En % de la valeur totale de novembre 1927.
	november — novembre							
	q		1000 pengő pengős					
A) Behozatal. — A) Importations.								
Nyers és megmunkált fa — Bois brut et ouvré	3,009.981	2,488.008	11.607	9.983	—	1.624	9.52	
Pamutzsövet — Tissus de coton	8 756	10.839	7.108	8.733	+	1.625	8.33	
Szén — Charbon	1,066.148	1,664.025	5.075	6.683	+	1.608	6.38	
Gyapjúsövet — Tissus de laine	2.889	2.937	4.381	4 0 7	—	364	3 83	
Papiros és papirosárak — Papier et art. en pap.	53.648	63.976	3.371	3 929	+	558	3 75	
Gépek és készülékek — Machines et appareils	12.649	17.356	3.656	3 666	+	10	3 50	
Pamutfonál és -cérna — Fils de coton et fils retors	6.639	6.170	3.059	3.016	—	43	2.88	
Nyersfémek — Métaux bruts	13.912	20.385	2.500	2.737	+	237	2.61	
Gyapjúfonál — Fils de laine	3.139	3.929	2 046	2 501	+	455	2.39	
Vasárak — Ouvrages en fer	12.114	13.931	2.143	2.397	+	254	2.29	
Gaze, kreppsövet, tiszta selyemből — Gazes, tissus de soie façon crêpe	154	199	1.528	2.239	+	711	2.13	
Ásványolaj — Huile minérale	142.979	162.367	2 381	2.094	—	287	2 00	
Nyers pamut — Coton brut	9.915	8.724	2.144	1.873	—	271	1 79	
Kikészített bőr — Cuirs préparés	2.009	1.173	2.578	1.794	—	784	1 71	
Nyers rizs — Riz brut	15.741	39.936	767	1.677	+	910	1.60	
Selyem és selyemfonál — Soie et fils de soie	593	750	1.038	1.597	+	559	1.52	
Déligyümölcs — Fruits du Midi	23.815	25.806	860	1.496	+	636	1.43	
Selyem- és félselyemszövet — Tissus de soie et de mi-soie	179	175	1.462	1.443	—	19	1.38	
Egyéb áruk — Autres marchandises	db — pièces	80 183	99 939	37.817	42.929	+	5.112	40.96
	pár — paires	78 421	76 583					
	q — q	1.180.167	1.598.042					
Behozatal összesen — Import. totales	db — pièces	80.183	99 939	95 521	104 804	+	9.283	100.00
	pár — paires	78 421	76 583					
	q — q	5.565.427	6.128.728					
B) Kivitel. — B) Exportations.								
Liszt — Farines	182 130	233.127	8 353	10.722	+	2.369	13.14	
Búza — Froment	411.976	299.874	14.336	9 596	—	4.740	11 76	
Vágó-ésigásáll. — Anim. de boucherie et de trait ¹⁾	22 951	19 661	5.841	6.734	+	892	8 25	
Ebből — Dont: Szarvasmarha — Bêtes à cornes ¹⁾	4.797	4 205	2.524	2.557	+	33	3.13	
Sertés — Porcs ¹⁾	14.901	12.653	2.837	3.415	+	578	4.18	
Ló — Chevaux ¹⁾	1.491	1.979	408	732	+	324	0.90	
Baromfi — Volaille	²⁾ 20 848	³⁾ 24 343	6.292	6.045	—	247	7.41	
Ebből — Dont: Élő baromfi — Volaille vivante	²⁾ 2.485	³⁾ 2 979	668	688	+	20	0.84	
Leölt baromfi — Volaille morte	²⁾ 18.363	³⁾ 21.364	5.624	5.357	—	267	6.57	
Cukor — Sucre	114.852	103.364	5 196	4.135	—	1.061	5.07	
Lóhere- és lucernamag — Graines de trèfle et de luzerne	6.032	11.118	1.568	2.781	+	1.213	3.41	
Árpa — Orge	96.666	74.524	2.467	2 496	+	29	3.06	
Toll — Plumes	2.712	3.104	1 883	2.384	+	501	2.92	
Rozs — Seigle	250.934	73.624	6.404	2.135	—	4.269	2.62	
Villamos gépek és készülékek — Machines et appareils électriques	2.270	3.741	1.354	2.089	+	735	2.56	
Gépek és készülékek — Machines et appareils	5.134	8.456	959	1.653	+	694	2.02	
Olajos magvak — Graines oléagineuses	57.625	49.198	1.718	1.63	—	80	2.01	
Kikészített bőr — Cuirs préparés	918	2.930	591	1.328	+	737	1.63	
Bab, száraz — Haricots secs	163.166	39 239	3.218	1.256	—	1.962	1 54	
Egyéb áruk — Autres marchandises	db — pièces	2.965	2.071	33.795	26 611	—	7.184	32 60
	pár — paires	3 927	3.029					
	q — q	2.347.454	973 628					
Kivitel össz. — Exportations totales	db — pièces	25 916	21 736	93.975	81.602	—	12.373	100.00
	pár — paires	3 927	3.029					
	q — q	3.662.717	1.900.250					

¹⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — La quantité est relevée en îtes. — ²⁾ Az 1926. év november havában az élő baromfi 201.600 darab, a leölt baromfi 1.186.820 darab, összesen 1.388.420 darab. — En nov. 1926, on a exporté 201.600 volailles vivantes et 1.186.820 volailles mortes; au total 1.388.420 pièces. — ³⁾ Az 1927. év november havában az élő baromfi 253.933 darab, a leölt baromfi 1.083.113 darab, összesen 1.337.046 darab. — En nov. 1927, on a exporté 253.933 volailles vivantes et 1.083.113 volailles mortes; au total 1.337.046 pièces.

Magyarország légiforgalma.

Mouvement aérien de la Hongrie.

Résumé. Le traité de paix a interdit, jusqu'à fin novembre 1922, toute activité de navigation aérienne à la Hongrie. Depuis, dans certaines limites, le trafic aérien a pu être repris; enfin, au milieu de 1927, toutes les interdictions ont été levées.

Le premier service aérien fut entreprise, dès avant 1922, par une compagnie à capital français, la Compagnie Franco-Roumaine de Navigation Aérienne (actuellement Cie Internationale de Navigation Aérienne), dont les avions, sur la ligne de Paris-Constantinople, s'arrêtaient à Budapest; actuellement cette entreprise fait le service entre Budapest—Vienne et Budapest—Belgrade. La Compagnie Hongroise de Navigation Aérienne (Magyar Légiforgalmi Rt.) fonctionne depuis le début de 1923 entre Budapest et Vienne, et depuis fin 1926, aussi entre Budapest et Gratz. En dehors de ces deux entreprises, la Deutsche Luft Hansa fait marcher des avions entre Budapest et Vienne, et l'Österreichische Luftfahrt A.-G. entre Budapest et Gratz. Les tableaux ci-dessous présentent les résultats du trafic en 1922—1927.

A veszített háború Magyarország számára igen súlyos problémává tette a kereskedelmi aviatika kiépítését, mert a békeszerződés korlátozásai s a nehéz gazdasági viszonyok szinte leküzdhetetlen akadályként állottak mindennemű repülőtevékenység előtt. Annál inkább figyelemre méltó tehát, hogy az országnak, habár szerény keretekben, de ilyen körülmények között is sikerült a kereskedelmi aviatika alapjait megvetnie.

Az 1927. év derekán végre felszabadult a magyar aviatika a bilincseitől, s ezzel elhárult a legnagyobb akadály szabad fejlődésének útjából. Az új korszak kezdetén, az 1927. évi légiforgalmunk adatainak részletes taglalása mellett, bemutatjuk az elmúlt évek eredményeit is, hogy azokból a háború után új életre keltett magyar kereskedelmi aviatikának küzdelmes éveit alatt elért teljesítményét és fejlődését megismerjük.

A békeszerződés rendelkezései Magyarországot nemcsak a katonai repülőszolgáltatástól fosztották meg, hanem közvetve a kereskedelmi aviatikát is a lehető legszű-

I. Légiforgalom 1922-től 1927-ig.

Trafic aérien de 1922 à 1927.

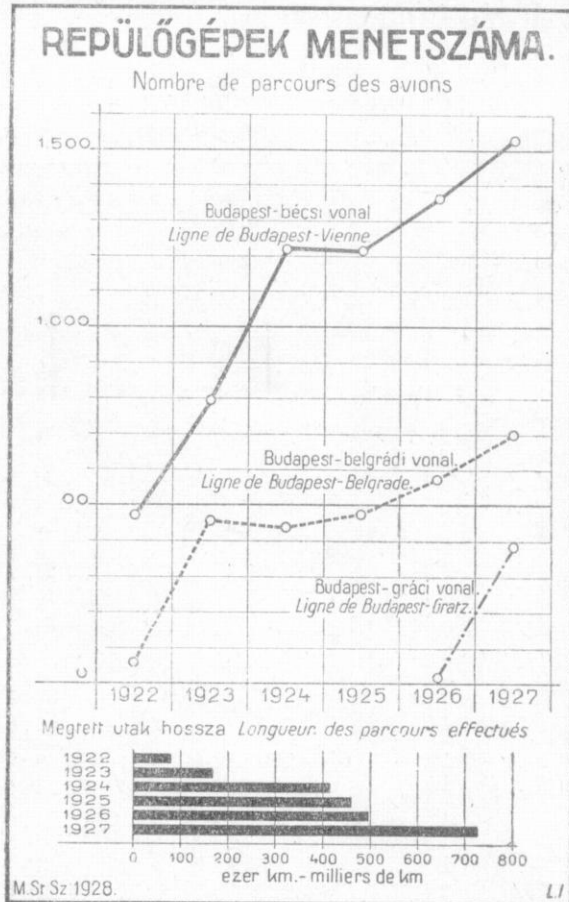
É v Année	A vállalatok száma Nombre des entreprises	A megtett utak Trajets faits		A szállított Transports	
		száma nombre	hossza km-ben longueur, km.	utások száma passagers, nombre	összes kül- demények súlya kg. total des envois poids, kg
Menetrendszerű járatok. — Services réguliers.					
I. Vonalankint — Par lignes.					
a) Budapest—Bécs. — Budapest—Vienne.					
1922 .	1	469	¹⁾	334	¹⁾
1923 .	3	²⁾ 794	¹⁾	²⁾ 1.267	¹⁾
1924 .	3	1.219	292.560	2.531	¹⁾
1925 .	3	1.214	302.995	1.992	124.989
1926 .	3	1.361	310.009	2.250	135.524
1927 .	3	1.529	365.978	3.303	201.546
b) Budapest—Belgrád—Budapest—Belgrade.					
1922 .	1	²⁾ 53	¹⁾	²⁾ 23	¹⁾
1923 .	1	456	¹⁾	322	¹⁾
1924 .	1	439	120.530	306	¹⁾
1925 .	1	475	155.318	360	50.264
1926 .	1	575	180.512	431	74.660
1927 .	1	700	228.652	458	116.966
c) Budapest—Grác.—Budapest—Gratz.					
1926 .	1	18	5.650	37	45
1927 .	2	384	129.430	372	4.115
I. Összesen — Au total.					
1922 .	1	527	79.100	357	2.648
1923 .	3	1.250	169.000	1.589	35.489
1924 .	3	1.658	413.090	2.837	110.637
1925 .	3	1.689	458.313	2.352	175.253
1926 .	4	1.954	496.171	2.718	210.229
1927 .	4	2.613	724.060	4.133	322.627
II. Alkalmi járatok. — Services d'occasion					
1922 .	.	3	—	4	—
1923 .	.	43	—	187	—
1924 .	.	54	—	119	—
1925 .	.	⁴⁾ 404	—	⁴⁾ 657	—
1926 .	.	30	—	54	—
1927 .	.	115	—	165	—
III. Körrepülések és helyi felszállások.					
Parcours circulaires et montées locales					
1922 .	.	36	—	—	—
1923 .	.	682	—	2.248	—
1924 .	.	346	—	1.136	—
1925 .	.	360	—	1.078	—
1926 .	.	277	—	343	—
1927 .	.	405	—	1.108	—

¹⁾ Vonalankint nem részletezhető. — *Ne peut être détaillé par lignes.*

²⁾ Ebből 7 menet 32 utassal az ideiglenesen fenntartott budapest—siófoki vonalra esik. — *Dont 7 trajets avec 32 voyageurs sur la ligne provisoire de Budapest—Siófok.*

³⁾ Ebből 57 menet 20 utassal csak Aradig közlekedett. — *Dont 57 trajets avec 20 voyageurs seulement jusqu'à Arad.*

⁴⁾ A belföldi útszállásokkal együtt. — *Y compris les services intérieurs de transport de journaux.*

kebb keretek közé szorították. A szerződés életbelépésétől számított 6 hónapi időtartamra el voltunk tiltva mindennemű aviatikai tevékenységtől (forgalom, motorok és gépek behozatala, gyártása stb.) s az összes meglévő repülőgépeket, motorokat, valamint az aviatikával kapcsolatos mindennemű egyéb készülékeket és anyagokat az Ellenőrző Bizottságnak ki kellett szolgáltatnunk. A repülési tilalomnak 1922 január 26-án kellett volna végetérnie, azonban a versaillesi katonai tanács azon a címen, hogy Magyarország a katonai célokra szolgáló repülőgépek tartásától teljesen el van tiltva s a polgári repülőgépek ismérvei nincsenek még megállapítva, az aviatikai tilalmat csak a polgári repülőgépekre megállapított korlátozási feltételek elfogadása után 1922 novemberében oldotta fel. A katonai és polgári gépek megkülönböztetésére szolgáló szabályok részletesen meghatározzák a kereskedelmi aviatikában használható repülőgépek lóerejét, továbbá a repülőmagasság, gyorsaság, az elvihető üzemanyag mennyiségét és a teherbíróképesség maximumát. Nagyjában ezek voltak azok a korlátozások,

melyek kereskedelmi aviatikánk mozgási lehetőségét és fejlődését megakadályozták.

A tilalmi időszak alatt egyedül egy francia érdekelttség körébe tartozó vállalatnak, a Francia-román légiforgalmi r.t.-nak állott módjában Magyarország területén át rendszeresen légiforgalmat lebonyolítani párizs—konstantinápolyi útvonalán, útbajtve hazánk fővárosát is. A vállalat a budapest—bécsi vonalon 1922 május havában megindította a forgalmat s ugyan ezen év őszén Aradon, majd későbbben Belgrádon át járatta gépeit.

Az 1923. év elején az előbb említett Francia-Román Légiforgalmi r.t. mellett, mely későbbben a Nemzetközi Légiforgalmi r.t. nevet vette fel, két magyar vállalat kezdi meg működését: A Magyar Légiforgalmi r.t. és a Magyar Aeroexpressz r.t. Mindkét társaság Budapest és Bécs között bonyolított le menetrendszerű forgalmat. A Magyar Légiforgalmi r.t. ezenkívül 1926. év végétől rendszeres járatokat tartott fenn az újabban megnyitott budapest—gráci vonalon is.

A tárgyalt évek alatt tehát három vállalat bonyolította le az ország légiforgalmát, melyekhez 1926 végétől kezdve negyediknek egy ausztriai társaság, az Osztrák Légiforgalmi r.t. csatlakozott, mely a Magyar Légiforgalmi r.t. mellett budapest—gráci vonalon járatta gépeit.

Az ország légiútvonal hálózata nem igen mutat fejlődést, holott Budapestnek kedvező földrajzi fekvésénél fogva a nemzetközi légiforgalomban fontos szerepet kellene betöltenie. Az ország határain túlmenő, nemzetközi vonalak létesítésének ugyanis külpolitikai nehézségek állották útját, a belső forgalmi útvonalak üzembehelyezése viszont sem forgalmi, sem gazdasági szempontból nem volt időszerű. A légiközlekedés ugyanis inkább a nagyobb távolságok áthidalásánál bír fontossággal, a jelenlegi határai közé szorított Magyarországon tehát ezeknél az aránylag kis távolságoknál a már meglévő forgalmi berendezések mellett nem szerez a repülőgép gyorsasága jelentősebb előnyöket.

A fentebb vázolt körülmények játszotak közre abban, hogy a legtöbb érdekelttség nem élhetett azzal a jogosítvánnyal, melyet a magyar kormánytól közvetlen a repülési tilalom feloldása után nyert. A jelzett időben három magyar és egy angol társaság kapott engedélyt az ország területén átvonuló légiútvonalak üzembehelye-

zésére. A tervezett vonalak a következők lettek volna: Bécs—Budapest—Belgrád, Prága—Budapest—Zágráb, Budapest—Debrecen—Odessza, végül Budapest—Miskolc—Varsó. A tervbe vett légi utak üzembehelyezése esetén Budapest a szélrózsza minden irányában összeköttetést nyert volna, sőt ezeknek a nemzetközi vonalaknak a létesítésével a fővárosnak az ország néhány nagyobb városával is meg lett volna légi úton a közvetlen kapcsolata. A külpolitikai nehézségek azonban, mint említettük meggyújtották ezeket a terveket s a már üzemben levő Nemzetközi Légiforgalmi r.-t. budapest—bécsi és budapest—belgrádi járatai mellett mindössze a Magyar Légiforgalmi r.-t. és az akkori Magyar Aeroexpressz r.-t. helyezhette tényleg üzembe a budapest—bécsi vonalat. Ezen a két útirányon át bonyolódott le éveken át az ország légiforgalma. Az 1926. év végén megindultak a próbajáratok a budapest—gráci vonalon is és a rákövetkező év eleje óta a Budapest—Grác közötti útvonalon is rendszeres a légiközlekedés, melyen a forgalmat a magyar és osztrák kormánytól egyetértően kapott jogosítvány alapján a Magyar Légiforgalmi r.-t. és az Osztrák Légiforgalmi r.-t. bonyolította le. Az 1927. évtől kezdve tehát három vonallal kapcsolódott bele Magyarország a nemzetközi légiforgalomba: az egyik Bécsre, a másik Grácra s a harmadik Belgrádot kötötte közvetlenül össze az ország fővárosával.

Nemzetközi útvonal hálózatunk fejlesztésének fentebb érintett akadályai arra serkentettek, hogy legalább az üzemben lévő vonalaink révén fennálló kapcsolatainkat tökéletesítsük. Ebből a szempontból természetesen a budapest—bécsi és a budapest—gráci útvonal révén a nyugati fejlett légihálózatával való közvetlen összeköttetések létesítése bírt nagyobb fontossággal. Az erre való törekvésnek meg is van a látható eredménye, amennyiben a megfelelő csatlakozások útján 1927-ben már 25 volt azoknak a külföldi városoknak a száma, melyeket Budapestről napkeltétől napnyugtáig repülőgépen el lehetett érni.

A vonalhálózattal kapcsolatban a történeti hűség kedvéért meg kell még emlékeznünk arról is, hogy a tárgyalt esztendő egyikében belföldi repülőforgalommal is találkozunk. Az 1925. év folyamán ugyanis belföldi újságszállítás céljaira pár

hónapon át rendszeres légijáratokat tartottak fenn, melyek Budapestet az ország néhány nagyobb városával kapcsolták össze s mellékesen utasokat is vittek magukkal. A belföldi újságszállítójáratok négy hónapon át májustól—augusztusig közlekedtek, s a forgalmat a Magyar Légiforgalmi r.-t. és az Aeroexpressz r.-t. gépei bonyolították le. Ennek révén négy belföldi város került a fővárossal légi úton közvetlen összeköttetésbe: Debrecen, Miskolc, Nagykanizsa és Szeged.

A *forgalom sűrűségét* tekintve az utolsó évben Bécs felé köznapokon naponta három, vasárnaponként egy menet indult, illetőleg érkezett. A budapest—gráci és a budapest—belgrádi vonalon pedig vasárnap kivételével naponta egy-egy járat állt a közönség rendelkezésére. A forgalom lebonyolításában átlag 14 gép vett részt, melyek 135—170 km-es sebességgel közlekedtek. A budapest—bécsi vonalon 1927-ben az egész éven át tartott a közlekedés. A budapest—gráci vonalon április hó 20-án indult meg s október hó 30-án fejeződött be a forgalom, a budapest—belgrádi vonalon pedig február hó 15-től november 15-ig közlekedtek a gépek.

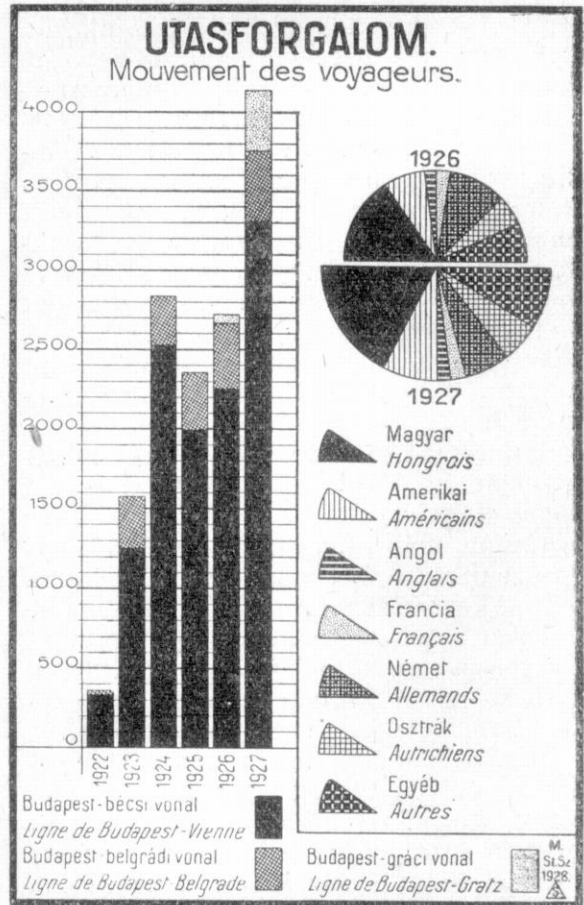
A jelenleg három nemzetközi útvonalunkon át lebonyolított menetrendszerűen közlekedő járatok teljesítményei a forgalomnak állandó emelkedéséről tanuskodnak. A repülési tilalom feloldása után 1923-ban a menetek száma az előző évnek több mint kétszeresére szökik fel. A forgalom lassúbb ütemben ugyan, de későbbben is állandóan emelkedik; 1924-ben 32·6%-kal, 1925-ben pedig igen kicsiny, százalékban ki sem fejezhető mértékben. A rákövetkező évben már ismét észrevehetőbben növekszik a járatok száma (15·7%), míg az utolsó, 1927. év még nagyobb arányú 33·7%-os emelkedésében jelentős szerepe van a budapest—gráci vonal megnyitásának is.

A járatok szaporodása mellett a vállalatok személyforgalmi teljesítménye nem mutat olyan egyenletes emelkedést. A szállított személyek száma itt is a csonka 1922. év után, 1923-ban érte el a legnagyobb növekedést, amikor a forgalom körülbelül négyszeresére ugrott fel. Az 1924-es évben még 78·5%-kal növekedett az utasforgalom, azonban a rákövetkező évben már 17·1%-os csökkenést tapasztalunk. A forgalomnak ez a megcsappanása olyan mértékű volt, hogy a személyforgalom még az

1926. évi 15·6%-os növekedése után sem érte el az 1924. évi nagyságát. A legújabb adataink szerint az utasforgalom 1927-ben már ismét erősebb arányban 52·1%-kal emelkedett s ezzel az előző évek legmagasabb, 1924. évi szintjét nemcsak hogy elérte, hanem 45·7%-kal meg is haladta.

A gyors szállítás előnyeit sokkal inkább kihasználta az áruk továbbításánál, ahol az évi teljesítmény a hat esztendő alatt megszakítás nélkül évről évre emelkedett. A normálisnak nem tekinthető 1922. évet követő esztendőben tizennégyszeresére emelkedett az áruforgalom s azóta is fokozatosan emelkedik. A növekedés aránya 1925-ben 58·4, 1926-ban 20·0%-ot tett ki. A szállított postaküldemények, személypoggyász és áruk mennyisége az utolsó 1927. évben 51·8%-kal növekedett. Az emelkedés aránya a repülőgépeken továbbított újságoknál 22·8%, a személypoggyásznál 36·2 s az áruknál 61·7%-ot tett ki. Ezzel szemben a levélküldeményeknél egy alig számbavehető, 11 kg-ot kitevő apadás mutatkozik. A csökkenés teljes egészében a budapest—belgrádi vonalra esik, mert 1927-ben a német postahivatalok a Budapestig repülőgépen szállított küldeményeik további, Balkán felé irányuló szállítására a légipostát nem vették igénybe.

A hat esztendő leforgása alatt végeredményben tehát az 1923. évhez viszonyítva a forgalom sűrűsége, vagyis a közlekedett járatok száma körülbelül ötszörösére, a szállított személyek száma kereken tizennégyszeresére s a szállított áruk mennyisége több mint százhuszszorosára emelkedett. Az áruforgalomnak a személyforgalomhoz viszonyított nagyobb arányú fejlődése valószínűleg jórészt arra vezethető

viszsa, hogy a közönség a légitársaságokkal szemben annak szokatlansága miatt még mindig bizonyos idegenkedéssel viseltetik. Másrészt azonban tagadhatatlan, hogy a légitársaságok elég magas tarifái, melyek általában a vasutak gyorsvonati első osztályú menetdíjának felelnek meg, szintén hozzájárulnak ahhoz, hogy a közönség nem keresi fel nagyobb számmal a légitársaságokat.

II. A menetrendszerű járatok utasai állampolgárság szerint.

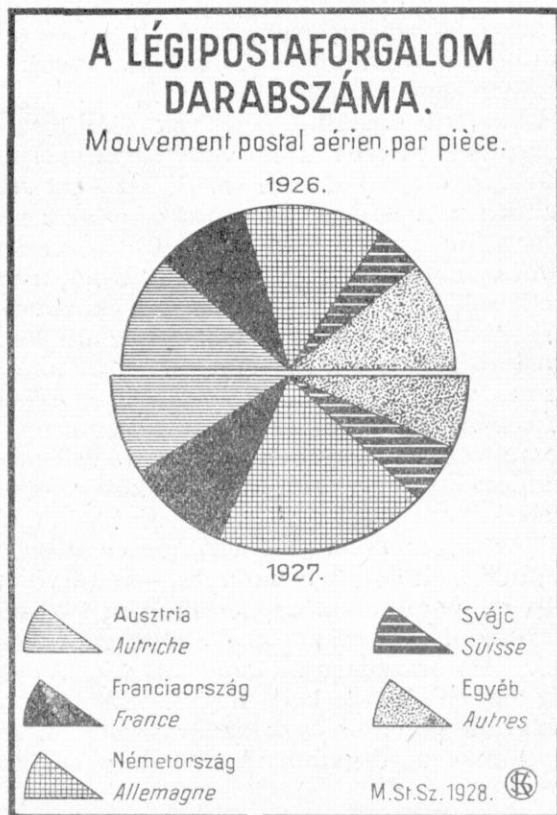
Passagers transportés en service régulier, suivant la qualité de ressortissant.

Év Année	Magyar Hongrois	Amerikai Américains	Angol Anglais	Cseh-szlov. Tchéques	Dán Danois	Francia Français	Holland Hollandais	Lengyel Polonais	Német Allemands	Olasz Italiens	Osztrák Autrichiens	Rómán Roumains	Svájc Suisse	Svéd Suédois	Szerb-horvát-szlov. Serbes	Török Turcs	Egyéb Autres	Ismeretlen Inconnus	Összes Total
	u t a s o k s z á m a — n o m b r e																		
1922	66	40	20	6	—	137	11	5	3	14	15	8	6	9	3	—	14	—	357
1923	436	71	93	17	1	254	7	3	63	28	152	50	26	2	58	—	41	287	1.589
1924	1.222	131	110	66	4	144	8	10	373	36	445	82	40	32	59	3	54	18	2.837
1925	785	181	115	36	10	122	16	12	391	47	322	129	23	16	122	5	20	—	2.352
1926	830	350	130	73	17	133	13	14	567	33	291	47	33	23	73	35	39	17	2.718
1927	1.437	645	128	103	18	137	57	33	545	63	493	108	98	25	99	27	89	28	4.133
1922-1927	4.776	1.418	596	301	50	927	112	77	1.942	221	1.718	424	226	107	414	70	257	350	13.986

Menetrendszerű járataink, mint említettük, eddig kizárólag nemzetközi viszonylatban közlekedtek. Ez a körülmény, módot nyújt arra is, hogy a külföldre utazók, illetőleg külföldről jövő utasokra nézve előírt ellenőrzés révén a repülőgépek közönségének állampolgársági viszonyait megismerhessük. Idevonatkozó kimutatásunkból meglehetősen tarka kép bontakozik ki előttünk, pedig ott csak az aránylag nagyobb számmal előforduló, tizenhat állam polgárait emeltük ki, míg a kisebb számmal szereplő államok tagjait az „egyéb“ gyűjtőnév alatt egybefoglaltan mutattuk ki. A kimutatás szerint a hat év leforgása alatt 13.986 utas fordult meg az ország területén átvonuló légi útvonalakon, akik között a magyarok (34·1%), németek (13·9%), osztrákok (12·3%), amerikaiak (10·1%) és a franciák (6·6%) voltak nagyobb számmal képviselve.

Az 1927. évi adatainkból azt is megállapíthatjuk, hogy az egyes utasok milyen jeggyel utaztak. A szállított személyeknek 77·2%-a rendes fizető utas volt, 2·0%-a pedig kedvezményes jeggyel utazott; az állami szabadjegyes utasok aránya 4·8%, a szintén szabadjeggyel utazó propaganda utasoké 9·8% volt s viteldíjmentesen utaztak a vállalatok alkalmazottai is 6·2%.

A légi postaforgalomra nézve is rendelkezésünkre állanak részletesebb adatok, melyekből nemcsak a forgalom nagyságát, hanem a forgalom irányait is megállapíthatjuk. Az egyes évek eredményeit vizsgálva az első három év forgalmához képest az utóbbi években némi visszaesést

tapasztalhatunk. Az első három évben ugyanis kereken tizenegy-, tizennyolc-, illetőleg tizenötezer volt a postaküldemények darabszáma; ez a mennyiség 1925-ben nyolcezer alá süllyed, majd 1926-tól kezdve ismét emelkedik, amikor tizennégyezer fölé növekszik a forgalom s 1927-ben már ismét meghaladja a tizenhatezer darabot. Az 1922—1924. években az okozta

III. Légi postaforgalom.

Transports postaux par avions.

O r s z á g — P a y s	A postaküldemények darabszáma Nombre des envois postaux, pièces					
	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Ausztria — Autriche	4.698	3.051	7.150	2.743	3.267	3.015
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	—	—	—	396	231	448
Franciaország — France	6.451	12.347	2.922	996	2.700	3.166
Lengyelország — Pologne	166	282	156	107	107	270
Németország — Allemagne	—	—	2.528	1.465	4.175	6.665
Románia — Roumanie	5	1.725	1.320	663	819	463
Svájc — Suisse	—	—	543	1.001	1.411	1.927
Szerb-Horvát-Szlovén állam — Royaume des Serbes, Croates et Slovènes	—	832	462	325	322	165
Olaszország — Italie	—	—	—	—	32	59
Törökország — Turquie	—	—	43	—	1.577	419
Svédország — Suède	—	—	—	11	—	216
Összesen — Total	11.320	18.237	15.124	7.707	14.641	16.813

a légiposta erős megduzzadását, hogy abban az időben még nem sikerült a vasutak révén helyreállítani az országok között a háború előtti kapcsolatot s így a sürgős természetű postaküldemények szállítására a repülőgépeket inkább vették igénybe. Az 1925. év óta azonban a vasúti összeköttetéseink ismét teljesen ki vannak építve s mióta minden irányban szétfutó közvetlen gyorsvonatok postajárataikkal újból rendelkezésre állanak, azóta a nagyközönség az annak idején kényszerűségből légi-postára feladott küldeményeit ismét az olcsóbb vasútra bizza. Az utolsó két évben tapasztalható fejlődésben bizonyára nagy része van azért annak, hogy 1926-ban a küldemények viteldíját 50%-kal mérsékeltek.

Az egyes vonalak forgalmi jelentőségét tekintve, általában a budapest—bécsi vonal bírt nagyobb jelentőséggel, melyen 1923-tól kezdve állandóan három vállalat gépei jártak. Az összehasonlításnál az 1922. évet figyelmen kívül kell hagynunk, mert a belgrádi vonalon csak az év vége felé indult meg a forgalom. A forgalom sűrűs-

gét nézve a bécsi vonal fontossága 1924-ben mutatkozik szembeszökőbben, mikor az 1923. évi 63,5%-kal szemben az összes meneteknek 73,5%-a közlekedett Budapest—Bécs között. 1925-ben is csaknem egészen hasonló az arány (71,9%), majd a következő évben a belgrádi vonal járatainak sűrítésével már kevésbé domborodik ki a bécsi vonal jelentősége (69,7%), mígnem 1927-ben a gráci vonal megnyitásával részesedési aránya 58,5%-ra száll alá. Legjobban a személyforgalomnál tűnik ki a bécsi vonal jelentősége. A személyszállítás terén ugyanis az elmúlt évek során sem vesztette el kimagasló szerepét, amennyiben az 1924. évi 89,2%-os részesedéssel szemben, az arány 1925-ben 84,7%, 1926-ban 82,8% volt s itt a harmadik gráci vonal megnyitása sem igen éreztette hatását, mert az utasforgalomnak 1927-ben is 79,9%-a Budapest—Bécs közötti vonalon bonyolódott le. Az áruforgalom vonalankinti megoszlását csak az 1925. évtől kezdve kísérhetjük figyelemmel. Az áruszállítás tekintetében mindhárom évben körülbelül egyforma arányban oszlik meg

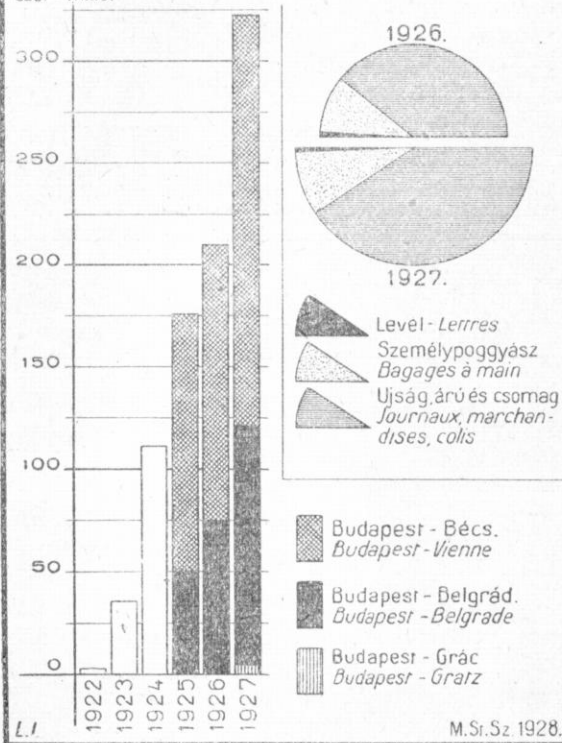
IV. Légiforgalom az 1927. évben.

Mouvement aérien en 1927.

Megnevezés Désignation	Év — Année	Nombre			A menetidő órákban Temps, de trajet en heures	Nombre				A szállított — Poids				Az előfordult kényszer- leszállások száma Nombre des atterris- sages forcés	
		Az érkezett avionok arrivés	Az indult avionok partis	Az összes — de fous les trajets		A megtett út km-ben — Trajet fait km.	Az érkezett des voyageurs arrivés	Az indult des voyageurs partis	Az összes de tous les voyageurs	transportés					
										levél des lettres	újság des jour- naux	személy- posták des bagages à main	áru — des marchan- disés		súlya kg-ban — kilos
a) Menetrendszerű járatok Services réguliers															
Budapest—Bécs . . .	1926	680	681	1 361	310.009	2.363	1 019	1 231	2 250	1.310	21 673	29 337	83 204	19	
Budapest—Vienne . .	1927	766	763	1.529	365.978	2.678	1.409	1.894	3.303	1.526	26.209	40.205	130 146	13	
Budapest—Belgrád . .	1926	287	288	575	180.512	1.291	271	160	431	961	—	13.302	60.397	11	
Budapest—Belgrade .	1927	343	357	700	228.652	1.619	271	187	458	730	26	14.355	101.854	7	
Budapest—Grác . . .	1926	9	9	18	5.650	42	19	18	37	—	—	45	—	2	
Budapest—Graz . . .	1927	193	191	384	129.430	845	142	230	372	4	382	3 585	114	7	
a) Összesen — Total	1926	976	978	1 954	496.171	3.696	1.309	1.409	2 711	2.271	21 673	42 684	143.601	32	
	1927	1302	1311	2 613	724.060	5.142	1.822	2.311	4.133	2.26	26.617	58.145	232.144	27	
b) Alkalmi járatok Services d'occasion	1926	—	—	3	—	—	—	—	54	—	—	355	—	—	
	1927	—	—	115	—	—	—	—	165	—	—	514	—	—	
c) Körrepülések és helyi leszállások Parcours circulaires et vols locaux	1926	—	—	277	—	88	—	—	343	—	—	—	—	—	
	1927	—	—	405	—	130	—	—	1.108	—	—	—	—	—	
Összesen : — Total	1926	976	978	2 261	496 171	3 784	1 309	1 409	3 115	2 271	21 673	43 039	143 601	32	
	1927	1302	1311	3 133	724 060	5 272	1 822	2 311	5 406	2 260	26 617	58 659	232 144	27	

ÁRÚ, POSTA ÉS POGGYÁSZ EGYÜTTES FORGALMA KG.-BAN

Mouvement des marchandises, des bagages et postal,
ezer-mille. en kilos.

utóbbi években a közlekedő gépek egyre ritkábban kényszerültek leszállani s 1927-ben már csak minden századik menet volt kénytelen útváltást megvárni. Az a körülmény pedig a repülőtechnika fejlődésére mutat, hogy a forgalomban beállott zavarok oka gyanánt az 1925. évvel szemben 1927-ben a motorhiba már csak felényi, mindössze tíz esetben szerepelt. A légi közlekedésnek napjainkban az időjárás a legnagyobb ellensége. Ez az ok játszott közre az eseteknek 1925-ben 51·1, 1926-ban 73·7 és 1927-ben 63·0%-ánál. Géptörés a hat év leforgása alatt négy ízben fordult elő; az utolsó két évben egyetlen ilyen súlyosabb természetű baleset sem adódott elő.

A forgalom folytonossága, vagyis a tervezett és megtett utak aránya is javulást mutat. Az elmaradt utaknak az összes menetekhez viszonyított aránya ugyanis az 1926. évi 2·8%-ról 1927-ben 2·3%-ra szállt alá. Örömmel kell végül megállapítanunk, hogy az elmúlt hat év alatt a menetrendszerű járatok utasait semmi néven nevezendő baleset nem érte. Az egyetlen halálos kimenetelű baleset, mely az egész ismert időszak alatt előfordult, egy utas nélkül beérkező repülőgép pilótáját követelte áldozatul.

Magyarország légiforgalma teljes egészében a mátyásfüldi repülőtéren bonyolódott le, csak 1923. és 1924-ben indította az Aero-express Rt. járatait a Ferenc József-híd budai hídfőjénél levő vízi repülőállomásról. A néhány vidéki városban levő repülőternek ez idő szerint jelentősége nincsen. A mátyásfüldi repülőtér a kívánalmaknak eléggé megfelelően fel van szerelve, azon-

az egyes vonalak között szállított áruk mennyisége, mindegyik évben a frekvenciátalibb budapest—bécsi vonal foglalva le magának az áruszállítás kb. 66 0%-át.

A menetrendszerű járatok forgalma közben előfordult balesetek számának alakulására vonatkozó adataink a forgalom biztonságának javulásáról tanuskodnak. Az

V. A forgalmi balesetek. — Accidents de la circulation aérienne.

Év Année	A kényszerleszállások Atterriss. forcés						A balesetek folytán Par suite d'accidents			
	összes száma nombre total	össze- menetek- hez viszonyított aránya %-ban rapport à tons les trajets, %	oka — cause			géptöréssel avec ma- chine cassée	meg sérült ont été blessés		meghalt sont morts	
			motorhib- panne de moteur	idő- járás temps	egyéb autres		uta ok passagers	alkalma- zottak employés	utasok passagers	alkalma- zottak employés
1922	8	15	.	.	.	1	—	—	—	—
1923	¹⁾ 3	0·2	.	.	.	1	—	—	—	—
1924	38	2·3	.	.	.	1	—	—	—	—
1925	45	2·7	22	23	—	1	—	—	—	1
1926	²⁾ 38	1·9	10	28	—	—	—	—	—	—
1927	27	1·0	10	17	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Megbizhatatlan adat. — Donnée peu sûre.

²⁾ Helyesbített adat. — Chiffre rectifié.

VI. A mátyásföld-repülőtéri rádióállomás forgalma.

Mouvement de la station radiotéléphonique de Mátyásföld-aérodrome.

Év Année	Bécs Vienna				Pancsova Pancsova				Egyéb Autres				Meteorolog. Renseignem. météorolog.		Összesen Total						
	adás émission		vétel réception		adás émission		vétel réception		adás émis.		vétel récept.		vétel réception		adás émission		vétel réception		adás-vét. együtt émis. et réc. au tot.		
	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	drb nombre	szó mots	
1923	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	579	5.419	1.622	58.486	2.201	63.905	
1924	854	12.352	970	10.675	599	7.639	482	4.060	—	—	—	—	—	576	63.528	1.453	19.991	2.028	78.263	3.481	98.254
1925	845	12.562	797	9.820	569	7.326	610	6.687	—	—	—	—	—	1.025	104.711	1.414	19.888	2.432	121.218	3.846	141.106
1926	1.884	28.344	1.897	23.733	907	14.344	968	10.658	16	200	8	93	—	—	2.897	42.888	2.873	34.484	5.770	77.372	
1927	2.474	32.128	2.368	28.132	1.149	16.298	1.104	14.384	3	37	—	—	—	350	7.102	3.626	48.463	3.822	49.618	7.448	98.081

VII. A járatok pontossága s az elmaradt utak.

Exactitude du service et trajets n'ayant pu avoir lieu.

Év Année	A pontos Trajets effectués exactement	A 30 percen aluli — Trajets ayant eu un retard de moins de 30 minutes		A 30 és ennél több perces Trajets ayant eu un retard de 30 min. ou plus		A késések — Cause				Az elmaradt utak Trajets n'ayant pu avoir lieu						
		késéssel induló ill. érkező						oka % — des retards, %				elmaradások oka %-ban cause, en %				
		menetek %				motorhiba panne de moteur	időjárás temps	utasok ké- sése — re- tarde- laré de passagers	csatlako- zás jonction	egyéb autres	%	motorhiba panne de moteur	időjárás temps	géphiány manque d'avion	egyéb autres	
1926	821	53	126	33	305	03	225	434	28	24	951	—	25			
1927	823	59	118	36	225	14	500	225	23	63	604	312	21			

ban éjjeli forgalomra még berendezve nincsen. Póstaállomás, yámkirendeltség a helyszínen működik s a forgalmi szolgálat céljaira külön dróttalan táviróállomással is fel van szerelve, melynek forgalmi adatait külön kimutatásban is bemutatjuk.

A menetrendszerű járatok körén kívül eső körrepülések és helyi felszállások számának évenkénti alakulása, a dolog természetéből kifolyólag, állandóan ingadozó. Az elmúlt évek alatti 2.106 körrepülésnek és helyi felszállásnak csaknem egyharmada az 1923. évre esik, amikor a békekötés után első ízben kelhettek szárnyra a magyar gépmadarak. A nagy forgalmat megmagyarázza az a körülmény, hogy a közlekedésnek ezt a nálunk még újdonság-számba menő és eddig nélkülözött eszközt igen sokan legalább egy rövidebb ideig tartó sétarepülés révén igyekeztek megismerni. A későbbi években, mikor már a város felett rendszeresen közlekedő repülőgépek képe megszokottá vált, az érdeklődés is megcsappant s ezért a következő

VIII. Repülőtéri felszállások 1927-ben.

Ascensions d'aérodrome en 1927.

A felszállás célja But de l'ascension	A menetek, illetőleg felszállások száma Nombre des routes faites, respect. des ascensions	Menetidő órákban Temps de route en heures	Utassok száma Nombre de voya- geurs
Fotórepülés — <i>Prise de photographies</i>	12	14	18
Próbarepülés — <i>Vol d'essai</i>	81	24	48
Propaganda és egyéb utak — <i>Propagande et autre</i>	100	37	66
Röpcéduladobálás — <i>Jet de feuilles volantes</i>	16	17	25
Sétarepülés — <i>Promenade en avion</i>	196	38	951
Összesen: — <i>Total</i>	405	130	1.108

években már csak felényi 300—350 körrepülés és helyi felszállás történt.

A menetrendszerű járatokon kívül a Magyarországon működő vállalatok a közönség

kívánságához képest gépeikkel soronkívüli rövidebb vagy hosszabb utazás céljaira is rendelkezésre állottak. A menetrenden kívüli *alkalmi járatok* közé vannak sorozva azok az esetek is, amikor idegen állambeli repülőgépek útjukban a magyarországi repülőteret érintették. Ezeknek az ú. n. alkalmi járatok forgalmának

alakulásánál még kevésbé lehet bizonyos szabályszerűséget megállapítani. Itt csak annak a megemlítésére szorítkozunk, hogy 1925-ben az alkalmi járatok számát az a körülmény szökteti fel, miszerint az illető évben négy hónapon át közlekedett bel-földi újságszállító járatok is ide vannak sorozva.
Várszeghy János dr.

Magyarország gépjárműállománya.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie.

Résumé. En décembre 1927, on a mis en circulation 244 véhicules à moteur, et on en a retirés 54. Par conséquent, l'effectif a augmenté de 190 unités (1·1%). La proportion de l'accroissement a été légèrement inférieure au mois précédent (1·5%).

December hó folyamán 244 gépjárművet helyeztek az ország területén forgalomba, míg a forgalomból kivontak száma 54 drb. volt. Gépjárműállományunk tehát 190 darabbal, vagyis 1·1%-kal gyarapodott, ami valamivel alatta marad az előző havi növekedésnek, amikor az emelkedés aránya 1·5% volt. Az állományszaporulatból az autók 149, a motorbiciklik 41 darabbal részesed-

tek. A növekedés aránya a gépkocsiknál 1·2% (az előző hónapban 1·7%), motorkerékpároké 0·8% (0·9) volt.

Az autókhoz és motorbiciklikhez a gépjárműállományban elfoglalt részesedési arányai (72·6, ill. 27·4%), a gyarapodási arányszám kis mértékű változása folytán ugyanaz marad, mint az előző hónapban.

Az ország gépjárműállományának területi megoszlását tekintve, ahol a havi szaporulaton kívül a kerületváltozások folytán beállott növekedés vagy fogyás is számba van véve, a december havi változások után az egész állománynak 59·4%-a (az előző hónapban 60·7%) esett Budapestre s 40·6%-a (39·3%) vidékre.

Magyarország gépjárműállománya a hónap elején.

Effectif des véhicules à moteur de la Hongrie, au début du mois.

Állomány <i>Effectif</i>	N o m b r e d e s								
	A személykocsik — aut. à personnes	A teherkocsik — a. camions	Az autóbuszok — autobus	A bérautók — aut. de louage	Az egyéb gépkocsik — autres autos	A gépkocsik összesen — automobiles au total	motocyclettes		A gépjárműállomány összesen — Automob. et motocycl. au total
	s z á m a						A melléküléses — à 2 person.	A mellékülés nélküli — à 1 person.	
1927. XII.	8.077	2.828	367	1.104	491	12.867	635	4.229	17.731
„ „ } forgalomba került — <i>mis</i>	118	64	7	3	8	200	5	39	244
„ „ } en circulation	40	6	2	3	—	51	—	3	54
„ „ } forgalomból kikerült — <i>retirés</i>									
1928. I.	8.155	2.886	372	1.104	499	13.016	640	4.265	17.921
Ebből — Dont à Budapest.	4.589	1.648	87	842	356	7.522	353	2.777	10.652

1927. évi árstatisztikai és pénzügyi jelzőszámok.

Indices de statistique de prix et de finances pour 1927, en Hongrie.

1. Áralakulás.

Formation de prix.

Résumé. En 1927, les indices des prix de gros se sont élevés en Hongrie; l'indice général est monté de 126 à 135 (+ 7.1%); celui des produits agricoles et objets d'alimentation de 120 à 127; celui des matières et produits de l'industrie, de 129 à 141. A l'exception du froment, il y a eu hausse sur toutes les céréales et autres produits agricoles; c'est surtout le relèvement des prix de cuir, de certaines matières premières et articles de textile et d'autres objets fabriqués, qui a fait monter l'indice des prix de gros.

A la fin de décembre 1927, l'indice du coût de la vie, calculé avec le loyer, s'élevait à 113, et sans le loyer, à 124.9. Au cours de l'année, l'augmentation a eu pour cause principalement la hausse de l'alimentation, du vêtement et le relèvement des loyers.

Az áralakulás általános tendenciája, mely az 1926. év második és az 1927. év első felében ha-

Magyar nagykereskedelmi árak indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Időpont Epoque	Élelmiszeri cikkek és mezőgazd termékek — Produits agrico- les et alimentaires	Ipari anyagok és termékek — Matières nécessaires à l'in- dustrie, produits d'industrie	Nyersanyagok — Matières premières	Gyártmányok — Produits fabriqués	Belföldi árak — Marchandises de Hongrie	Külföldi árak — Marchandises étrangères	Összes árak — Ensemble des marchandises
1924 XII 31	156	163	166	154	157	166	190
1925 XII 31	120	138	128	132	120	150	130
1926 XII 31	120	130	125	128	120	139	126
1927 I 31	123	129	123	130	121	137	127
II 28	127	130	126	132	125	137	129
III 31	125	130	125	132	124	136	128
IV 30	127	133	129	132	128	136	130
V 31	130	136	135	132	131	137	133
VI 30	128	137	134	132	131	137	133
VII 31	126	138	134	132	130	138	133
VIII 31	125	141	136	131	130	141	134
IX 30	123	141	136	130	130	141	133
X 31	125	139	138	128	130	138	133
XI 30	124	141	137	129	131	139	133
XII 31	127	141	141	130	134	138	135

tározottan emelkedő volt, az 1927. év további folyamán inkább stagnálóknak volt nevezhető, bár az év utolsó hónapjában ismét bizonyos fokú drágulás állott be. A stagnáló irányzat ugyan általában csak az összefoglaló indexszámokra vonatkozik, mert azokon belül aránylag jelentősebb eltolódások is észlelhetők voltak.

I. A nagykereskedelmi árak indexszámai.

A közölt táblázatok részletesen mutatják egyes fontosabb áruk áralakulását az 1927. év II. felében. (Az I. félévi adatokat lásd a M. St. Sz. 7. számában). Az 1913. évi és az 1924. decemberi árakat 100-zal véve egyenlőnek, a nagykereskedelmi árak változása az utolsó években a következő volt:

Nagykeresk. árak indexszámai
1913 (átlag) = 100 1924 XII = 100

1924 XII	160	100
1925 XII	130	81
1926 I	127	79
II	125	78
III	123	77
IV	123	77
V	122	76
VI	122	76
VII	123	77
VIII	122	76
IX	122	76
X	125	78
XI	127	79
XII	126	79
1927 I	127	79
II	129	81
III	128	80
IV	130	81
V	133	83
VI	133	83
VII	133	83
VIII	134	84
IX	133	83
X	133	83
XI	133	83
XII	135	84

1927. december végén az index 2 ponttal növekedett és ezzel oly nivót ért el, amilyen több, mint 2 esztendő, 1925. szeptembere óta nem volt észlelhető és az 1926. évi minimumhoz, 122-höz viszonyítva a drágulás aránya a nagykereskedelmi áraknál 10.7%-nak felel meg. Egy esztendő óta pedig, 1926. december óta, az áremelkedés 7.1%-os volt. Az 1927. évi áremelkedés tulajdonképeni időszaka az év első fele volt. Innen, helyesebben már

Áralakulás Budapesten, 1927 július—december havában.

Formation de prix à Budapest, juillet—décembre 1927.

Megnevezés Designation	Mennyiségegység — Unité de quantité	1933 évi átlagár Prix moyen de 1933		Árak pengőkben Prix en pengős						Indexszámok 1927 december 31.-én. (1913 = 100) Nombres indices du 31 XII 1927
		koroná- b.n en cou- ronnes	pengő- ben en pengős	1 9 2 7						
				VII	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
I. A nagykereskedelem árai.										
1. Prix de gros.										
a) Élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek — a. Denrées alimentaires et produits agricoles.										
Búza, tiszavidéki 78 ku-os — Froment de la région de la Tisza	q	22-30	25-84	29-20	31-15	30-90	30-63	30-63	30-73	119
Rozs — Seigle	"	17-83	20-6	26-38	28-38	28-68	28-10	28-85	29-13	141
Tatarsmárkárpa — Orge fourrager .	"	16-11	18-66	23-75	25-75	25-50	26-50	26-50	27-18	146
Zab — Avoine	"	19-04	22-06	25-25	22-75	22-75	24-13	24-25	25-63	116
Tengeri — Mais	"	15-11	17-51	22-90	25-—	24-63	24-38	26-—	25-88	148
B b, fehér — Haricot blanc	kg	0-24	0-28	0-28	0-23	0-27	0-40	0-40	0-46	161
Burgonya, fehér — Pomme de terre blanche	q	5-61	6-50	13-50	8-50	8-—	7-—	7-50	8-50	131
búza iszt 0-ás — Farine de froment, No 0	kg	0-34	0-39	0-51	0-50	0-50	0-48	0-47	0-47	121
Buzaliszt 2-es — Farine de froment, No 2	"	0-33	0-38	0-50	0-48	0-47	0-46	0-45	0-45	118
Buzaliszt 6-os — Farine de froment, No 6	"	0-30	0-35	0-43	0-39	0-38	0-38	0-37	0-37	106
Maláta — Malt	q	31-—	35-91	48-—	48-—	48-—	48-50	48-—	49-50	138
Kristálycukor, zsákban — Sucre en cristaux (en sacs)	kg	0-81	0-94	1-14	1-14	1-14	1-10	1-10	1-10	117
Ökör, j bb minőségű — Boeuf de qual. supérieure	"	1-02	1-18	1-12	1-12	1-10	1-16	1-12	1-13	96
Borjú — Veau	"	1-14	1-32	1-34	1-54	1-68	1-74	1-52	1-76	133
Sertés, fiatal, nehéz — Porcs, jeunes et gras	"	1-36	1-58	1-64	1-73	1-75	1-75	1-60	1-54	97
Juh — Moutons	"	0-64	0-74	0-64	0-64	0-60	0-62	0-56	0-76	76
Zsir — Saindoux	"	1-51	1-75	1-92	2-08	2-28	2-12	1-98	1-82	104
Ma-halus, a helybeli hátulja — Viande de boeuf, 1 re qualité	"	1-73	2-—	2-32	2-40	2-48	2-24	2-16	2-22	111
aj — Beurre	"	2-6	3-10	5-20	4-80	4-05	4-60	4-50	4-50	145
Tojás — Oeufs	144 ⁿ drb	97-53	112-99	159-12	199-44	204-69	215-—	215-—	240-20	213
Rizs (Burmah II.) — Riz (Burmah II.) .	kg	0-34	0-39	0-60	0-60	0-60	0-60	0-60	0-6	154
Kavé (San os) — Café (Santos)	"	2-65	3-7	4-88	4-88	4-—	4-22	4-22	4-22	137
Kávé (Souchong) — Thé (Souchong) . .	"	6-—	6-95	7-20	7-20	7-—	7-—	7-—	7-—	101
Korpa — Son	q	11-15	12-92	20-30	18-75	18-13	17-38	19-38	19-88	154
b) Ipari anyagok és termékek.										
b) Matières et produits d'industrie.										
Rúdvas — Fer en barres	q	18-90	21-90	29-—	29-—	29-—	29-—	29-—	29-—	132
Vaslemez, 1 mm-es — Tôles de fer, de 1 mm	"	29-00	33-60	39-20	39-20	39-20	39-20	39-20	39-20	117
Vörösréz elektrolyt) — Cuivre (Electrolyte)	kg	1-72	1-99	1-70	1-70	1-70	1-80	1-92	1-92	96
Ólom (huta) — Plomb (de fonderie) . .	"	0-52	0-60	1-—	1-—	0-84	0-76	0-68	0-66	110
Ón (Banka vagy Billiton) — Etain (Banka ou Billiton)	"	4-95	5-73	9-—	9-—	9-—	8-50	9-—	9-—	157
Horgany (huta) — Zinc (de fonderie) .	"	0-64	0-74	0-88	0-88	0-84	0-86	0-94	0-93	126
Szén, nazi barnaszén — Charbon,ignite indigène	q	1-16	1-34	2-68	2-68	2-68	2-68	2-68	2-68	200
Szén, porosz, fel-őszilézései — Charbon,prusse, de Haute-Silésie	"	3-50	4-05	5-50	5-70	6-20	6-20	6-60	6-40	158
Petróleum (villágo) — Pétrole (à éc lairage)	kg	0-34	0-39	0-34	0-33	0-33	0-33	0-34	0-34	87
Benzin, nehéz motorb nzin 0-765/77 ⁰⁰	"	0-30	0-35	0-48	0-46	0-46	0-45	0-46	0-46	131
Benzin, könnyű motorb nzin 0-765/77 ⁰⁰	"	0-30	0-35	0-48	0-46	0-46	0-45	0-46	0-46	131
Nyers pamut, amerikai — Coton brut, américain	"	1-45	1-68	2-80	3-22	3-20	3-03	2-89	2-93	174
Pamut, nál, 2-as számú — Fils de coton, No 20	"	2-30	2-66	4-20	4-78	4-78	4-52	4-27	4-24	159
Pamutszövet középszálú fehérített — Tissus de coton blanchis, de fils moyens	m	0-60	0-70	1-20	1-26	1-32	1-32	1-32	1-26	180
Nyersgyapjú, közepfinom-zöld egyapjú, szennyes nyí őt — Laine brute, laine pour tissus mi-hne	kg	1-47	1-70	2-44	2-88	3-—	3-—	3-—	3-—	176
Gyapjúszövet, férfi, téli, tiszta gyapjúból — Tissus de laine pure et chaude, (d'hiver), pour hommes	m	6-—	6-95	12-32	12-50	13-88	13-88	13-88	13-58	195
Kender, gyári, til l — Chanvre de fabrication écangée	kg	0-80	0-93	1-40	1-44	1-44	1-50	1-50	1-50	161
Len, nyers — Lin brut	"	1-20	1-39	2-70	2-70	2-77	2-77	2-70	2-67	192

Megnevezés Désignation	Mennyiség egy- ség — Unité de quantité	1913. évi átlagár Prix moyen de 1913		Á r a k p e n g ő k b e n Prix en pengős						Indexszámok 1927 december 31-én (1913 = 100) Nombres-indices du 31 XII 1927
		koroná- ban en cou- ronnes	pengő- ben en pengős	1 9 2 7						
				VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
Marhabőr, nyers, zöldsúlyú, vágóhídi Cuir de boeuf d'abattoir, brut et vert	kg	1.30	1.51	1.95	2.—	1.90	1.92	1.96	2.08	138
Borjúbőr, nyers, zöldsúlyú, hosszúlábú, fejcs — Peaux de veau, brutes, avec pieds et tête.	"	2.05	2.38	3.25	3.30	3.15	3.15	3.40	3.60	151
Talpbőr, Vache-croupon — Cuir à semelle, vache croupon	"	5.85	6.78	5.75	5.75	5.95	5.95	6.10	7.20	106
Felsőbőr, box-calf, fekete — Cuir à empeigne, box-calf noir	□ láb	1.45	1.68	2.05	2.05	1.90	1.90	1.90	1.95	116
Ujságpapiros, rotációs — Papier à journaux, rotat.	kg	0.25	0.29	0.35	0.36	0.36	0.37	0.37	0.37	128
Tégla, 25×12×6 cm méretű — Briques de 25×12×6 cm	1000 drb	31.—	35.91	50.—	50.—	50.—	50.—	50.—	50.—	139
Mész, darabos, égetett — Chaux, grossière et cuite	q	2.20	2.55	4.40	4.40	4.40	4.40	4.40	4.40	173
Portlandcement — Ciment de Portland	"	3.20	3.71	6.94	6.94	6.94	6.94	6.94	6.94	187
Románcement — Ciment rom.	"	2.—	2.32	—	—	—	—	—	—	—
Épületfa, ácsolt, fenyőfából — Bois de sapin à construction, charpenté	m ³	45.—	52.13	56.—	56.—	56.—	54.—	54.—	54.—	104
Kénsav, 66° Bé — Acide sulfurique	10 —	10.—	11.59	14.—	14.—	14.—	14.—	14.—	14.—	121
Szuperfoszfát — Superphosphate	kg % ₁₀	0.50	0.58	0.53	0.53	0.53	0.53	0.53	0.53	91
Tűzifa — Bois de chauffage	q	2.28	2.64	3.30	3.25	3.25	3.25	3.30	3.30	125
2. A kiskereskedelem árai.										
<i>2. Prix du commerce en détail.</i>										
Marhahús, levesnek való — Viande de boeuf, pour soupe	kg	1.93	2.24	2.40	2.43	2.52	2.50	2.40	2.34	104
Sertéshús, comb — Viande de porc, cuisse	"	1.98	2.29	3.—	3.—	3.00	2.90	2.60	2.70	118
Disznózsír — Saindoux	"	1.77	2.05	2.25	2.28	2.46	2.44	2.28	2.20	107
Tej — Lait	liter	0.31	0.36	0.39	0.39	0.39	0.39	0.39	0.39	108
Tojás — Oeufs	drb	0.074	0.086	0.10	0.12	0.14	0.15	0.16	0.18	209
Liptói túró — Fromageon de Liptó	kg	1.95	2.26	3.20	3.20	3.20	3.20	3.20	3.20	142
Kenyér, félbarna, gyári — Pain demi-brun, fait en fabrique	"	0.30	0.35	0.53	0.53	0.53	0.53	0.52	0.51	146
Búzaliszt 2-es — Farine de froment, No 2	"	0.34	0.39	0.54	0.50	0.51	0.50	0.49	0.50	128
Burgonya, fehér — Pomme de terre blanche	"	0.08	0.09	0.17	0.14	0.11	0.12	0.11	0.13	144
Savanyúkáposzta — Choucroute	"	0.27	0.31	0.24	0.45	0.36	0.33	0.32	0.34	110
Bab, fehér, apró — Haricots secs, blancs, petits	"	0.41	0.48	0.40	0.35	0.39	0.52	0.52	0.60	125
Cukor, finomított, kristály — Sucre raffiné, en cristaux	"	0.88	1.02	1.24	1.24	1.24	1.20	1.20	1.20	118
Férfi ruha, II. rendű, gyári — Vêtements pour hommes, IIe qual., manufact.	rend	40.—	46.34	51.20	51.20	51.20	51.20	51.20	51.20	110
Női ruha, II. rendű, gyári — Vêtements pour femmes, IIe qual., manufact.	"	50.—	57.93	64.—	64.—	64.—	64.—	64.—	64.—	110
Gyermekruha II. rendű, gyári — Vêtements pour enfants, IIe qual., manufact.	"	20.—	23.17	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	121
Férfling (munkásing) — Chemises pour hommes (chemises d'ouvrier)	drb	2.90	3.36	4.88	4.88	4.88	4.88	4.88	4.88	145
Férfialónadrág — Caleçons pour hommes	"	3.—	3.48	5.28	5.28	5.28	5.28	5.28	5.28	152
Női ing — Chemises pour femmes	"	3.10	3.59	4.32	4.32	4.32	4.32	4.32	4.32	120
Férfiharisnya, rövid — Chausselles pour hommes	pár	0.52	0.60	1.12	1.46	1.83	1.83	1.83	1.83	305
Női harisnya — Bas pour femmes	"	0.90	1.04	2.08	2.50	2.85	2.85	2.85	2.75	264
Gyermekharisnya — Bas pour enfants	"	0.50	0.58	1.20	1.44	1.79	1.79	1.79	1.79	309
Férficipő, gépszeges, fekete box — Chaussures pour hommes, clouées à la machine, box noir	"	15.—	17.38	22.80	22.80	23.00	23.—	23.80	23.80	137
Női cipő, fekete box, magasszárú, fűzős — Bottines pour femmes, box noir, à lacets	"	16.—	18.54	23.20	23.20	24.00	24.—	24.50	24.50	132
Gyermekcipő 33—35. sz. — Chaussures pour enfants, p. 33—35	"	10.—	11.59	14.80	14.80	15.00	15.—	16.—	16.00	138
Fűtőszén, porosz — Charbon de chauffage, de Prusse	q	3.80	4.40	6.81	7.01	7.51	7.51	7.91	7.71	175
Tűzifa, aprított — Bois de chauffage, menu	"	2.96	3.43	4.72	4.60	4.80	4.80	4.80	4.80	140

Különböző államok deviza- és ár-indexszámai.

Indices de prix et de devises en différents pays.

Év, hó Année, mois	Anglia Angleterre	Ausztria Autriche	Belgium Belgique	Finnország Finlande	Franciaország France	Németalföld Pays-Bas	Németország Allemagne	Norvégia Norvège	Olaszország Italie	Svájc Suisse	Svédország Suède	Magyarország Hongrie	Amerikai Egy. Áll. Et.-Ünis d'Amérique	
	K i i n d u l á s i i d ő s z a k — B a s e													
	1913	1914 I. fél- év — I ^{er} semestre	1914 IV.	1 9 1 3				1914	1914 VII.	1 9 1 3				
<i>a) Váltóárfolyamok diszparitásának indexszámai (new-yorki paritás = 100)</i> <i>Nombres-indices de la disparité des cours de trait (Parité de New-York = 100)</i>														
1927	I	100	100	100	100	487	100	100	105	445	100	100	100	100
	II	100	100	100	100	492	100	100	104	447	100	100	100	100
	III	100	100	100	100	493	100	100	104	429	100	100	100	100
	IV	100	100	100	100	493	100	100	104	386	100	100	100	100
	V	100	100	100	100	493	100	100	104	358	100	100	100	100
	VI	100	100	100	100	493	100	100	104	346	100	100	100	100
	VII	100	100	100	100	493	100	100	104	351	100	100	100	100
	VIII	100	100	100	100	492	100	100	103	355	100	100	100	100
	IX	100	100	100	100	492	100	100	102	355	100	100	100	100
	X	100	100	100	100	491	100	100	—	353	100	100	100	100
	XI	100	100	100	100	—	100	100	—	—	100	100	100	100
	XII	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>b) Nagykereskedelmi árak indexszámai</i> <i>Nombres-indices des prix de gros</i>														
1927	I	144	130	171	144	623	145	136	174	558	146	146	127	145
	II	143	130	171	144	632	146	136	172	556	145	146	129	143
	III	141	133	172	143	642	144	135	167	545	147	145	128	141
	IV	140	135	169	143	637	143	135	164	521	146	143	130	140
	V	141	137	170	142	629	145	137	162	496	147	145	133	140
	VI	142	142	170	144	623	149	138	166	473	147	146	133	140
	VII	141	140	169	144	621	151	138	165	467	147	146	133	139
	VIII	141	133	170	147	619	149	138	167	465	147	146	134	141
	IX	142	130	167	148	601	150	140	167	465	148	148	133	145
	X	141	129	—	148	588	150	140	165	467	148	—	133	146
	XI	—	127	—	—	595	—	140	—	466	149	—	133	146
	XII	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	—
<i>c) Aranyértékben számított nagykereskedelmi indexszámok</i> <i>Nombres-indices des prix de gros, calculés en or</i>														
1927	I	144	130	—	144	128	145	136	166	125	146	146	127	145
	II	143	130	—	144	128	146	136	165	124	145	146	129	143
	III	141	133	—	143	130	144	135	161	127	147	145	128	141
	IV	140	135	—	143	129	143	135	158	135	146	143	130	140
	V	141	137	—	142	128	145	137	156	139	147	145	133	140
	VI	142	142	—	144	126	149	138	160	137	147	146	133	140
	VII	141	140	—	144	126	151	138	159	132	147	146	133	139
	VIII	141	133	—	147	126	149	138	162	131	147	146	134	141
	IX	142	130	—	148	122	150	140	164	131	148	148	133	145
	X	141	129	—	148	120	150	140	—	132	148	—	133	146
	XI	—	127	—	—	—	—	140	—	—	149	—	133	146
	XII	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	—
<i>d) Megélhetési indexszámok</i> <i>Nombres-indices du coût de la vie</i>														
1927	I	175	105	204	155	524	—	145	210	655	160	171	106	—
	II	172	105	207	155	524	—	145	208	667	160	—	108	—
	III	171	104	204	154	524	—	145	203	663	159	—	108	—
	IV	165	105	203	153	524	—	146	201	651	158	170	111	—
	V	164	105	201	152	525	—	146	201	612	159	—	113	—
	VI	163	106	206	155	525	—	148	201	580	160	—	113	—

Év, hó	Anglia <i>Angleterre</i>	Ausztria <i>Autriche</i>	Belgium <i>Belgique</i>	Finország <i>Finlande</i>	Franciaország <i>France</i>	Németlfd. <i>Pays-Bas</i>	Németorsz. <i>Allemagne</i>	Norvégia <i>Norvège</i>	Olaszorsz. <i>Italie</i>	Svájc <i>Suisse</i>	Svédorsz. <i>Suède</i>	Magyarország <i>Hongrie</i>	Amerikai Égy. Áll. <i>Ét.-Unis d'Amérique</i>
	K i i n d u l á s i i d ő s z a k — B a s e												
	1913	1914 I fél- év — Ier semestre	1914 IV.	1 9 1 3			1914	1914 VII.	1 9 1 3				
1927 VII	166	106	208	157	507	—	150	203	548	160	169	110	—
VIII	164	105	202	162	507	—	147	203	543	160	—	112	—
IX	165	106	204	161	507	—	147	197	537	161	—	113	—
X	167	108	—	162	—	—	150	196	—	161	172	113	—
XI	169	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	—
XII	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	—
e) Aranyértékben számított megélhetési indexszámok <i>Nombres-indices du coût de la vie, en valeur-or</i>													
1927 I	175	205	—	155	108	—	145	200	147	160	171	106	—
II	172	105	—	155	107	—	145	200	149	160	—	108	—
III	171	104	—	154	106	—	145	200	155	159	—	108	—
IV	165	105	—	153	106	—	146	193	169	170	—	111	—
V	164	105	—	152	106	—	146	193	171	159	—	113	—
VI	163	106	—	155	106	—	148	193	169	160	—	113	—
VII	166	106	—	157	103	—	150	195	155	160	169	110	—
VIII	164	105	—	162	103	—	147	197	153	160	—	112	—
IX	165	106	—	161	103	—	147	193	151	161	—	113	—
X	167	108	—	162	—	—	150	—	—	161	172	113	—
XI	169	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	—
XII	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	—

májustól kezdve az átlagos index egyáltalán nem, vagy (augusztusban) csak időlegesen változik egészen decemberig, mely ismét magasabb indexet jegyez. E szerint eddig nem tapasztalt hosszú időn, 7 hónapon keresztül változatlanok lehet tekinteni az árnívót, ha az augusztusi — igen csekély arányú — kiugrástól eltekintünk. Hogy az 1927 decemberi 2 pontos emelkedés kulminációs pont-e, vagy pedig további növekedésnek a kiinduló pontja, a következők fogják eldönteni. A mai ellentétes irányzatok a világszerte átalakulásoknál alig adnak támpontot messzebbmenő következtetésekre.

A nagykereskedelmi index kiszámításánál alapul szolgáló áruk két főcsoportja, az élelmiszer-cikkek és mezőgazdasági termékek, továbbá az ipari anyagok és termékek szerint részletezve, az indexszámok a következő képet adják:

	Élelmiszer- cikkek és mező- gazd. termékek (1913 = 100)	Ipari anyagok és termékek
1926 XII.	120	130
1927 I.	123	129
II.	127	130
III.	125	130
IV.	127	133
V.	130	136
VI.	128	137
VII.	126	138
VIII.	125	141
IX.	123	141
X.	125	139
XI.	124	141
XII.	127	141

Az adatok azt mutatják, hogy egyrészt az így felbontott index korántsem mutat oly stagnálásra, mint az átlagos index, másrészt pedig az élelmiszer-cikkek és mezőgazdasági termékek átalakulása jelentősen mozgalmassabb volt, mint az ipari anyagok és termékek indexe. Az első már decembertől kezdve emelkedik. Márciusban megtorpan, de csakhamar ismét felfelé halad és májusban 130-cal maximumát éri el. A következő hónapokban azután feltűnő szabálytalansággal jóformán hónapról hónapra változó irányzatot mutat, hogy végül — miután szeptemberben 123-mal és novemberben 124-gyel meglehetősen alacsonyan állott — decemberben ismét 127-ig emelkedjék. Az ipari indexnél az első tulajdonképeni növekedést csak április hozta, innen azután szakadatlan az index emelkedése augusztusig, mikor 141-et ér el. Ezen a színvonalon október kivételével (139) meg is marad az év végéig. Ily viszonylag meglehetősen számottevő és eltérő kilengések mellett szinte különösnek látszik, hogy az átlagos index májustól kezdve csaknem az egész esztendőben változatlan maradt, vagy alig változott. Ez kizárólag annak a véletlennek a következménye, hogy az árváltozások az ellentétes csoportoknál többnyire kiegyenlítették egymást. Arányszámokban kifejezve az élelmiszer-cikkek és mezőgazdasági termékek indexszáma egy év alatt 5,8%-kal, az ipari anyagok és termékek indexszáma pedig 8,5%-kal emelkedett.

Dacára az újabb áremelkedésnek, az átlagos nagykereskedelmi index még mindig 16%-kal alacsonyabb, mint három évvel ezelőtt, 1924 december 31-én volt, mikor eddig észlelt legmagasabb pontján 160-on állott.

II. Egyes fontosabb cikkek nagybani ára.

A gabonaárak változása az 1927. évben — a mult év utolsó napján érvényben volt árakat 100-zal véve egyenlőnek — a következő volt:

	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri
1926 XII.	100	100	100	100	100
1927 I.	104	107	105	110	112
II.	108	106	116	116	127
III.	108	108	117	119	123
IV.	109	120	122	125	127
V.	110	126	139	140	140
VI.	94	109	118	100	132
VII.	92	107	119	134	140
VIII.	99	115	129	121	152
IX.	98	116	128	121	150
X.	97	114	128	128	150
XI.	97	117	133	129	159
XII.	97	118	136	136	158

A felsoroltak közül tehát egyedül a búza volt az, mely nem járult hozzá az indexszámok növekedéséhez. Az év elején, vagyis az 1926/1927. termelési év második felében az irányzat kétségkívül itt is növekedő volt és maximumát májusban érte el, mikor 10%-os áremelkedés mutatkozott. Mikor azonban nyilvánvaló lett az 1927-es búzatermés kedvező eredménye, az új búza azonnal meglehetősen alacsony jegyzéssel indul, amit némi ingadozással az év végéig megtart. Végeredményben az adatok azt mutatják, hogy a búza ára az 1927. év végén 3%-kal alacsonyabban állott, mint egy évvel ezelőtt. A többi gabonafélék áralakulása ezzel szemben az árak jelentékeny emelkedését mutatja. A rozs a maga 18%-os áremelkedésével aránylag még legkevesbé drágult és az új termései árának 1927 decemberi 29-13 pengős ára még nem érte el a régi áru májusi 31-13 pengős árát. Figyelemreméltó, hogy mennyire megváltozott az árviszony a búza és a rozs között. 1927 februárban a búza ára még 31%-kal magasabb volt, mint a rozsé, decemberre azonban ez a különbség mindössze 5-5%-ra csökkent. Igen jelentős volt a takarmánymagvak drágulása. Az árpának és a zabnak 36%-os, és a tengerinek 58%-os áremelkedése jelentékenyen hozzájárult az indexszámok emelkedéséhez. Különösen magas a tengerinél az év végén jelentkező 26 pengő körüli ár, különösen akkor, ha a búzának 30 pengő körül járó árával hasonlítjuk össze.

A lisztáraknál az év első felében jelentkező áremelkedés, végeredményben azonban a lisztárak esése jelentékenyen nagyobb arányú volt, mint a

búza árnál mutatkozó alig néhány százalékos áresés. A malomipar helyzete az elmúlt évben sem volt rózsás, a meglévő készletek, az exportpiacok helyzete és általában az elhelyezési nehézségek nyomása visszatükröződik az áralakulásban is. Az 1926. év utolsó napjának árait 100-zal véve egyenlőnek, a lisztárak alakulása az 1927. évben a következő volt:

	0-ás liszt	2-es liszt	6-os liszt
1926 XII.	100	100	100
1927 I.	100	102	110
II.	102	104	112
III.	100	104	115
IV.	96	100	112
V.	100	104	117
VI.	95	98	110
VII.	91	94	105
VIII.	89	91	95
IX.	89	89	93
X.	86	87	93
XI.	84	85	90
XII.	84	85	90

Egy év alatt tehát a nullásliszt ára 16%-kal, a 2-es liszté 15%-kal és a 6-os liszt ára 10%-kal esett. Az év első felében még tartottak voltak a lisztárak, sőt a 6-os liszt elég számottevően, 17%-kal meg is drágult májusig. Az év második felében azután szinte rohamossá vált az áresés, mely különösen a sötétebb lisztfajtáknál feltűnő és arra vall, hogy a piacot igen nagy készletek nyomják.

Az állatárak irányzata nem volt egységes. Az év elején a szarvasmarha ára meglehetősen nyomott volt, sőt az ökör ára jelentékenyen a békeparitás alatt mozgott és egy pengőn alul is kapható volt (élő súly kilogrammonként). Csakhamar azonban 1-10 pengő fölé emelkedett és az év második felében 1-10—1-16 pengő között ingadozott. Decemberben 1-13 pengővel jegyezték. Igen nagy ingadozásokat mutatott a sertés ára. Az I-rendű (fiatal, nehéz) sertés ára januárban 1-48 pengő volt, hirtelen árugrásokkal azonban március végén már 1-84 pengővel jegyezték. Innen kezdve megint fokozatosan csökkent a sertés ára és júniusban ismét 1-54 pengőért volt kapható. Az év második felében azután csakhamar újra 1-70 pengő fölé kerül a sertés ára és csak a téli szezon kezdetén esik vissza 1-60 pengő alá.

Az állati termékek ára nagyban és egészben követte az élőállatárak színvonalának változását.

A burgonya ára, mely az év I. felében igen nagy magasságot ért el, a következő hónapokban fokozatosan lecsökkent a normális nivóra. Június 16 pengős mázsánkénti ára helyett novemberben már 7 pengőig esett. Novemberben és decemberben ismét némi emelkedés állott be. Decemberi 8-50 pengős ára az előző évek árviszonyaihoz hasonlítva, még mindig meglehetősen magasnak mondható.

A *tojás ára* a megfelelő szezonszerű ingadozásokat tükrözi vissza. December végi ára körülbelül megfelelt egy év előtti árának.

A *cukor ára* az egész évben lanya volt. Januárban 1·10 pengő volt a kristálycukor nagybani ára, decemberben pedig csak 1·10 pengő. Ez mintegy 8%-os áresésnek felel meg.

A *gyarmatárúk* közül a kávé és a tea az év II. felében olcsóbbodott.

Az *ipari anyagok* közül a hosszabb idő óta stabil vasárak az egész év folyamán nem változtak. A szénárak inkább mutattak árváltozásokat. A porosz szén ára az év elején volt a legmagasabb (6·88 pengő) s ez az ár nyárra 5·60 pengőig esett vissza. Őszre azonban a fűtési szezon megindulával az árak ismét emelkedtek és a porosz szén ára újra megközelítette az előző téli színvonalat. A magyar szén nem mutatott ily periódus-szerű változást. Az év elején itt valamelyes áresökkenés állott be és az így kialakult ár változatlanul megmaradt az év végéig. A fémek közül a vörösréznek és a horganynak az ára emelkedő volt, az ólomnak az ára azonban feltűnően csökkent, amennyiben augusztustól decemberig 1 pengőről 66 fillérre, vagyis 34%-kal esett vissza.

Az ásványolaji termékek irányzata az év II. felében némi ingadozás mellett lanya volt.

A textilipari nyersanyagok közül a nyers pamutnak az év első felében jelentkező áremelkedése folytatódott és augusztusban 3·22 pengős, régen jegyzett árat ért el. Ezután árlemorzsolódás következett be, mely azonban nem öltött nagyobb arányokat és decemberi 2·93 pengős ára még mindig elég magas. A gyapjú ára is lényegesen emelkedett, decemberi 3 pengős ára egy év alatt 39%-os drágulást jelez.

Feltűnően emelkedtek az elmúlt évben a bőrárak. Az évi árváltozások ugyanis a következők voltak:

	Ár pengőben		Emelkedés aránya
	1926 XII.	1927 XII.	
Nyers marhabőr kg	1·56	2·08	33%
Nyers borjubőr „	2·72	3·60	32%
Talpbőr kg	5·60	7·20	28%
Felsőbőr □ láb	1·60	1·95	22%

Az emelkedés különösen a nyersbőröknél igen jelentékeny.

III. Létfenntartási költségek és kiskereskedelmi árak.

A létfenntartási költségek változása az 1927. évben szintén drágulást mutat. 1924 december 31 óta, mikor a létfenntartási költségek indexszámai a maximumot érték el, az indexszámok a következő képet adják:

Létfenntartási költségek indexszámai lakbérrel együtt lakbér nélkül csak az élelmezés (1924 decemberi árak = 100)

Év	Hónap	Lakbérrel együtt	Lakbér nélkül	Csak az élelmezés
1924	XII.	100	100	100
1925	XII.	88	80	79
1926	XII.	91	80	79
1927	I.	91	81	81
	II.	93	83	83
	III.	93	83	85
	IV.	95	85	88
	V.	97	86	90
	VI.	97	86	90
	VII.	95	84	87
	VIII.	97	84	87
	IX.	97	85	87
	X.	98	85	87
	XI.	97	83	84
	XII.	97	84	85

Az év elejétől az év végéig számítva tehát tulajdonképpen a lakbérrel együtt számított index mutat legnagyobb (6 pontos) emelkedést. Az élelmezési index 4 ponttal, a lakbér nélkül számított létfenntartási index 3 ponttal növekedett. Konstatálható azonban, hogy míg a lakbér nélkül számított index 16%-kal marad még most is az 1924 decemberi maximum alatt, a lakbérrel együtt számított index már erősen megközelíti azt, csupán 3% a különbség. Ebben a fokozatosan emelkedő lakbér hatása nyilvánul és csak az év második felében, az élelmezési költségeknél jelentkező visszaesés idézte elő azt, hogy a novemberi lakbéremelés nem emelte a létfenntartási költségeket egészen az 1924. évi színvonalig.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100).

Időpont Epoque	Létfenntartási költségek						
	Élelmezés Alimentation	Ruházat Habillement	Fűtés és világítás Chauffage, éclairage	Lakás Logement	Összes hetiköltség Frais hebdomadaires totaux	Összes hetiköltség a lakbér nélkül Frais hebdomadaires totaux sans le loyer	
1924 XII/31	145	166	123	25	116	149	
1925 XII/31	115	131	125	46	102	119	
1926 XII/31	115	124	134	60	105	119	
1927 I/31	117	124	131	60	106	121	
II/28	121	124	129	60	108	123	
III/31	123	124	126	60	108	124	
IV/30	127·7	123·7	124·8	60·0	110·6	126·5	
V/31	129·2	123·7	123·8	65·0	112·5	127·4	
VI/30	130·4	123·7	120·5	65·0	112·7	127·7	
VII/31	125·6	123·7	120·7	65·0	110·2	124·5	
VIII/31	126·1	125·0	121·3	70·0	112·0	125·2	
IX/30	126·1	127·5	126·5	70·0	112·9	126·4	
X/31	126·6	127·5	126·5	70·0	113·1	126·7	
XI/30	121·9	129·4	129·4	75·0	112·4	124·2	
XII/31	123·2	129·2	128·0	75·0	113·0	124·9	

Az élelmezési költségeknél az év első felében szakadatlanul megnyilvánuló emelkedő irányzat az

év további részében megfordult és előbb stagnálás, majd csökkenés állott be. Így azután az aggasztónak látszó drágulás dacára januártól decemberig az élelmezési index mindössze 4·9%-os emelkedést mutathatott fel. Az élelmezési költségeknek az év II. felében jelentkező visszaesésében nagy része volt a sertéshús, a kenyér és a burgonya olcsóbodásának.

A ruházkodás költségei, melyek hosszab idő óta változatlanok voltak, az év II. felében sajnálatos módon emelkedtek, ha nem is nagy mértékben. A decemberi index újra megközelíti a 130-at. Ugyancsak emelkedtek az 1927. év őszén a fűtés költségei, bár a drágulás nem tudta teljesen kiegyenlíteni a tavaszi és a nyári áreséseket és így az index a januári alatt maradt, ha nem is sokkal.

A lakbér a novemberi emeléssel a háború előtti bérnek 75%-át érte el.

A legfontosabb közszükségleti cikkek 1927. II. félévi áralakulását teljes részletességgel a közölt táblázatok tüntetik fel.

2. A pénzügyi betétek.

Dépôts en banque.

Résumé. En 1927, les dépôts d'épargne placés aux 13 principales banques budapestoises et à la Caisse d'épargne postale se sont élevés de 132·9 millions de pengős (de 76·7 millions dans la Ire moitié de l'année, de 56·2 millions dans la IIe). L'accroissement total a été de 57%; ainsi les dépôts d'épargne ont atteint 36·4% de leur effectif d'avant-guerre.

Aux mêmes établissements, les dépôts sur comptes courants se sont accrues de 180 millions de pengős en 1927 (de 86·8 millions dans la Ire moitié de l'année, de 93·2 dans la IIe), atteignant 79·7% de l'effectif de 1913.

Au 31 décembre 1927, les dépôts d'épargne et ceux sur comptes courants montaient au total à 1047 millions de pengős.

I. Takarékbetétek.

A takarékbetétek összegének emelkedése az 1927. évben igen számottevő volt. A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett takarékbetétek összege egy évvel azelőtt, 1926 december 31-én még csak 231·9 millió pengő volt és ez az összeg az 1927. év első hat hónapjában 76·7 millió, az év második felében pedig 56·2 millió pengővel növekedve, 364·8 millió pengőre emelkedett. Az összes emelkedés tehát az 1927. évben 132·9 millió, vagyis 57% volt. Mint ismeretes, a szanalás kezdete óta a takarékbetétek emelkedése megszakítás nélkül tart és ebből a szempontból az 1927. év tekinthető a legkedvezőbb

esztendőnek, amint az kitűnik az alábbi összeállításból:

		A tak.-betét. összege	A félévi szap. össz.	Átlagos havi szaporulat
		millió	pengőben	
1924 június	végén	3·7	—	—
	december	30·6	26·9	4·5
1925 június	„	82·9	52·3	8·7
	december	143·0	60·1	10·0
1926 június	„	183·4	40·4	6·7
	december	231·9	48·5	8·1
1927 június	„	308·6	76·7	12·8
	december	364·8	56·2	9·4

Az elmúlt év II. felében a betétek lassúbb iramban emelkedtek, amit különösen a kedvezőtlen augusztus hónap idézett elő. A takarékbetétek gyarapodásának havonkénti megoszlása ugyanis az utolsó félévben a következő volt:

		Havi szaporulat	
1927		mill. pengő	%
Július	„	15·4	5·0
Augusztus	„	2·0	0·6
Szeptember	„	7·6	2·3
Október	„	7·1	2·1
November	„	10·3	3·0
December	„	13·8	3·9

Csak két oly hónap (július és december) volt az utolsó félévben, melyekben a takarékbetétek növekedése felülmulta az előző félév átlagos havi szaporulatát, három hónapban pedig igen jelentősen alatta maradt. Augusztus pedig a maga alig 2 milliós betétnövekedésével hosszú idő óta a legkedvezőtlenebb hónap. Egészben véve azonban, mint láttuk, a félévi eredmény kedvezőtlennek korántsem mondható és ha nem is érte el az 1927. év első felének rekordszámait, mégis — a szanalási időszak kezdetétől számítva és félévenként részletezve a betétállomány növekedését — a kedvezőbb időszakok közé tartozik.

1927 december 31-én a 364·8 millió pengőt kitevő takarékbetétállományból aránylag nem nagy rész, 26·9 millió pengő, vagyis 7·4% esett a postatakarékpénztárra. Egy félévvel ezelőtt a postatakarékpénztár betétállománya 24·3 millió pengő (7·9%), egy évvel ezelőtt pedig 15·6 millió pengő (6·7%). Ha tekintetbe vesszük, hogy a háború előtt ugyanezeknek az adatszolgáltató pénzügyintézeteknek összes takarékbetétállományából kerekén 13% esett a postatakarékpénztárra, ez utóbbi részesedését viszonylag is igen csekélynek kell mondanunk.

Idegen valutákban az utolsó év végén 21·4 millió pengőnek megfelelő takarékbetétösszeg volt elhelyezve, az egész állománynak 5·9%-a. Az arányszám az idegen értékű valutáknak további viszony-

A betétek alakulása.
Formation des dépôts.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1913	1924	1926	1 9 2 7					
	XII.	VI.	XII.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
<i>hó végén pengőekben — à la fin du mois, en pengős</i>									
Takarékbetétek álladéka. — Effectif des dépôts d'épargne.									
Postatakarékpénztár <i>Caisse d'épargne postale</i> 13 budapesti pénztintézet — 13 établissements de crédit de Budapest	130,421.088	315.105	15,635.977	24,666.964	25,412.511	27,783.191	27,763.312	27,064.873	26,888.566
Pengőértékű betétek össze- sen — <i>Dépôts en valeur</i> <i>de pengő, au total</i>	1,002,212.282	3,117.866	215,194.869	303,491.077	306,331.800	313,206.673	319,626.094	329,936.336	343,393.640
Külföldi értékben elhelye- zett betétek — <i>Dépôts en</i> <i>valeurs étrangères</i>	—	545.598	16,730.122	20,528.815	19,673.368	20,446.994	21,053.652	21,080.016	21,441.650
Betétek összesen — <i>Dé-</i> <i>pôts totaux</i>	1,002.212.282	3.663.464	231,924.991	324,019.892	326,005.168	333,653.667	340,679.746	351,016.352	364,835.290
<i>Index-számok</i> <i>Nombres-indices</i> (1913. XII. 31 = 100)									
Belföldi értékben elhelye- zett betétek. — <i>Dépôts</i> <i>en devise intérieure</i>	100	0.3	21.5	30.3	30.6	31.3	31.9	32.9	34.3
Összes betétek. — <i>Dépôts</i> <i>au total</i>	100	0.4	23.1	32.3	32.5	33.3	34.0	35.0	36.4
Folyószámlabetétek álladéka. — Effectif des dépôts sur comptes courants.									
Postatakarékpénztár <i>Caisse d'épargne postale</i> 13 budapesti pénztintézet — 13 établissements de crédit de Budapest	132,900.356	23,550.972	86,841.255	80,135.910	117,595.693	104,889.356	128,457.883	125,695.627	115,755.205
Pengőértékű betétek össze- sen — <i>Dépôts en valeur</i> <i>de pengő, au total</i>	856,056.061	64,130.938	342,027.348	384,306.581	428,995.921	418,716.713	453,928.451	447,048.169	441,059.224
Külföldi értékben elhelye- zett betétek — <i>Dépôts en</i> <i>valeurs étrangères</i>	—	21,099.903	160,228.709	180,414.139	208,717.464	220,650.868	224,548.304	229,558.205	241,145.664
Betétek összesen — <i>Dé-</i> <i>pôts totaux</i>	856,056.061	85,230.841	502,256.057	564,720.720	637,713.385	639,367.581	678,476.755	676,606.374	682,204.888
<i>Index-számok</i> <i>Nombres-indices</i> (1913 XII. 31 = 100)									
Belföldi értékben elhelye- zett betétek — <i>Dépôts</i> <i>en devise intérieure</i>	100	7.5	40.0	44.9	50.1	48.9	53.0	52.2	51.5
Összes betétek — <i>Dépôts</i> <i>au total</i>	100	10.0	58.7	65.9	74.5	74.7	79.3	79.0	79.7
Betétek összesen. — Dépôts totaux.									
Postatakarékp. — <i>Caisse</i> <i>d'épargne postale</i> 13 budapesti pénztintézet — 13 établissements de crédit de Budapest	263,321.444	23,866.077	102,477.232	104,802.874	143,008.204	132,672.547	156,221.195	152,760.500	142,643.771
Pengőértékű betétek össze- sen — <i>Dépôts en valeur</i> <i>de pengő, au total</i>	1,858,268.343	67,248.804	557,222.217	687,797.658	735,327.721	731,923.386	773,554.545	776,984.505	784,552.864
Külföldi értékben elhelye- zett betétek — <i>Dépôts en</i> <i>valeurs étrangères</i>	—	21,645.501	176,958.831	200,942.954	228,390.832	241,097.862	245,601.956	250,638.221	262,587.314
Betétek összesen — <i>Dé-</i> <i>pôts au total</i>	1,858.268.343	88,894.305	734,181.048	888,740.612	963,718.553	973,021.248	1019,156.501	1027,622.726	1047,040.178
<i>Index-számok</i> <i>Nombres-indices</i> (1913 XII 31 = 100)									
Belföldi értékben elhelye- zett betétek — <i>Dépôts</i> <i>en devise intérieure</i>	100	3.6	30.0	37.0	39.6	39.4	41.6	41.8	42.2
Összes betétek — <i>Dépôts</i> <i>au total</i>	100	4.8	39.5	47.8	51.9	52.1	54.8	55.3	56.3

lagos csökkenését mutatja, mert egy félévvel ez előtt még 6·2%, egy évvel ez előtt pedig 7·2% volt az idegen valutára szóló takarékbetétek arányszáma.

A háború előtti állapottal összehasonlítva a szakadatlan javulás dacára a szóbanforgó intézetek takarékbetétállománya viszonylag még mindig alacsonynak mondható. Az 1913 december 31-i álladék, 1.002 millió pengő értéknek felel meg és 1927 december 31-én ennek csak 36·4%-át értük el. A javulás azonban biztató, mert 1924 június 1-én, mikor a takarékbetétek a békebelinek csak alig számbavehető hányadát (0·4%-át) tették; az arányszámok évről évre ugrásszerűen emelkedést mutatnak. Így a legutóbbi év alatt is 23·1%-ról 36·4%-ra emelkedett a takarékbetétek viszonylagos összege.

II. Folyószámlabetétek.

A folyószámlabetétek álladéka is igen jelentős összeggel emelkedett az 1927. évben. A növekedés összege ugyanezeknél a megjelölt pénzügyintézeteknél kerekén 180 millió pengőt tett ki, ami 36%-nak felel meg. 1924 június 1-én a félévi részletezéssel a folyószámlabetétek növekedése a következő volt:

	A folyószámlabet. összege	A félévi szap. össz.	Átlagos havi szaporulat
	millió pengőben	millió pengőben	millió pengőben
1924 június végén	85·2	—	—
december „	237·5	152·3	25·3
1925 június „	303·2	65·7	11·0
december „	378·2	75·0	12·5
1926 június „	414·4	36·2	6·0
december „	502·2	87·8	14·6
1927 június „	589·0	86·8	14·5
december „	682·2	93·2	15·5

Az 1927. év II. felében az emelkedés nagyobb volt, mint az elsőben és a havi átlag oly magasra emelkedett, mint 1924 óta egyszer sem. A folyószámlabetétek természetéből folyik, hogy a betétállományban mutatkozó változásoknál korántsem találunk oly nyugodt fejlődést, mint a takarékbetéteknél és a konjunktúrális befolyások közvetlenéből érezetvén hatásokat, erős szélsőségek keletkeznek. Így a múlt év II. felében is, mikor a folyószámlabetétek összegének havi változásai a következő képet adják:

	Havi szaporulat	
	mill. pengő	%
1927 Július	—25·3	—4·3
Augusztus	73·0	12·9
Szeptember	1·7	0·3
Október	39·1	6·1
November	—1·9	—0·3
December	5·6	0·8

Tehát két olyan hónap is akadt, melyekben a folyószámlabetétek összege csökkenést mutatott, más hónapokban viszont hatalmas összegű új betéteket helyeztek el. Legfeltűnőbbek a július—augusztusi szélsőségek. A félévi összegekből azonban kitűnik, hogy a nagy kilengések dacára végeredményben itt is határozottan emelkedő az irányzat.

A folyószámlabetéteknek 1927 december 31-én kimutatott összegéből 115·8 millió pengő esett a postatakarékpénztárra. Az idegen valutákban elhelyezett folyószámlabetétek összege bizonyára a külföldi kölcsönökkel, illetőleg azoknak időlegesen fel nem használt részleteivel kapcsolatosan emelkedő irányzatú. Az 1927 december 31-iki adatok a külföldi értékek részesedését a folyószámlán 35·3%-osnak mutatják, holott ez az arányszám egy félévvel azelőtt 30%, egy évvel azelőtt pedig csak 28·7% volt.

A folyószámlabetétek álladéka már jelentősen megközelítette az 1913. évi álladékot. Akkor — pengőre átszámítva — 856·1 milliót tett ki összegük s az 1927 decemberi állomány ennek az összegnek közel $\frac{3}{5}$ részét (pontosan 79·7%-át) érte el.

3. A részvények értéke.

Valeur des actions.

Résumé. Quoique en 1927 la formation des prix ait été soumise à d'assez vives fluctuations, l'indice de la Bourse accuse en général une hausse pour cette année-là, par rapport aux années précédentes. Si l'on ne considère l'accroissement de capitaux que jusqu'à la limite des droits de priorité d'achat affectant l'effectif d'actions de 1913, 31 l'indice montait à 20·8 au décembre, dépassant de 33·3% celui de fin 1926; mais si l'on compte tout l'accroissement, il était de 31·5, contre 22·4 fin 1926.

A tőzsdeindex az 1927. évben az előző évekhez viszonyítva általában az árfolyamok emelkedését mutatja, bár az év folyamán az árfolyamok alakulása meglehetősen ingadozó volt. A statisztikai hivatal által számított kétféle tőzsdeindex, melyek közül az első az 1913 óta beállott tőkeváltozásokat csak az 1913. évi állományt érintő elővételi jogok gyakorlásának határáig veszi figyelembe, a másik pedig, az összes tőkeváltozásokra tekintettel van, az 1927. évben a következő képet adja:

	I.	II.
	(1913=100)	
1927 I.	17·5	25·2
II.	18·1	26·4
III.	19·4	28·2
IV.	23·1	33·2

	I. (1913=100)	II.
1927		
V.	20 6	30 5
VI.	20 6	30 5
VII.	20 9	30 8
VIII.	22 0	32 7
IX.	21 3	31 5
X.	20 2	30 1
XI.	20 3	30 5
XII.	20 8	31 5

Részvényindex. — *Indice d'actions.*

(1913 = 100).

Megjelölés <i>Désignation</i>	1925	1926	1 9 2 7			
	XII 31	XII 31	X 30	X 31	XI 30	XII 31
a) Az 1913. évi részvényállományt érintő változások számbavételével a) <i>En tenant compte des changements affectant l'effectif d'actions de 1913.</i>	10 2	15 6	21 3	20 2	20 3	20 8
b) Az összes tőkeváltozások számbavételével b) <i>En tenant compte des changements totaux de capitaux</i>	14 0	22 4	31 5	30 1	30 5	31 5

Az első sor azt mutatja, hogyha a részvényes az 1913. évben 100 pengőnek megfelelő tőkét fektetett be, nagy átlagban az a tőke hány %-ban konzerválódott az 1927. évben. A II. sor a bankok mai tőkeerejét viszonyítja a háború előttihez. Az első sor adatai szerint a tőzsdéi árfolyamok jelentősen magasabbak voltak az előző évinél és 1927 december végén az árfolyamok átlagosan 33,3%-kal voltak magasabbak, mint 1926 december végén. Ez az arányszám a jegyzés szerinti részvénycsoportoknál igen nagy eltéréseket takar. Százalékos arányban legnagyobb volt az emelkedés a könyvnyomdák (82,4%), azután a bányák és téglagyárak

(66,0%), a sörgyárak és szeszipari vállalatok (56,6%), valamint a vegyészeti vállalatok részvényeinél. Átlagon felül volt az egyévi árfolyamemelkedés a takarékpénztárak, biztosítótársaságok, vasművek és gépgyárak, szállodák és gyógyfürdők, valamint a különféle vállalatok csoportjában szereplő részvényeknél is. Egyetlen olyan részvénycsoport volt, ahol az árfolyamok esikkenését lát-

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamingadozása.

Fluctuation de cours des actions cotées à la Bourse de Budapest.

Részvénycsoport <i>Groupes d'actions</i>	(1913. XII. 31 = 100) ¹⁾							
	1924 VII. 1.	1926 XII.	1927					
			VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
			hó végén — à la fin du mois					
I. Bankok — <i>Banques</i>	7 7	9 1	10 4	10 6	10 6	10 3	10 3	10 5
II. Takarékpénztárak — <i>Caisses d'épargne</i>	5 3	5 3	7 3	7 7	7 5	7 2	7 1	7 3
III. Biztosítótársaságok — <i>Sociétés d'assurance</i>	7 2	6 3	10 0	10 3	9 6	9 2	8 4	9 1
IV. Gőzmalmok — <i>Minoteries</i>	18 5	14 3	13 5	14 7	13 9	12 2	11 6	11 2
V. Bányák és téglagyárak — <i>Mines et briqueteries</i>	23 6	44 1	71 2	77 4	73 3	68 4	72 3	73 2
VI. Könyvnyomdák — <i>Imprimeries</i>	12 5	16 5	40 1	32 2	29 9	29 9	29 1	30 1
VII. Vasművek és gépgyárak — <i>Forges et ateliers de construct. mécanique</i>	25 3	28 8	40 0	42 1	40 2	39 6	38 2	41 3
VIII. Közlekedési vállalatok — <i>Communications et transports</i>	3 3	8 1	9 0	9 5	8 8	8 2	7 6	8 1
IX. Cukorgyárak — <i>Raffineries de sucre</i>	71 6	73 2	83 6	89 7	91 3	86 3	81 5	80 6
X. Gáz- és villamossági vállalatok — <i>Gaz et électricité</i>	14 9	81 9	101 7	106 0	103 1	95 2	94 1	100 6
XI. Sörgyárak és szeszipari vállalatok — <i>Brasseries et distilleries</i>	17 4	58 3	87 5	101 1	94 6	87 3	87 5	91 3
XII. Szállodák és gyógyfürdők — <i>Hôtels et bains d'eaux minérales</i>	14 2	32 4	47 7	46 7	46 3	46 3	45 9	46 7
XIII. Textilipari vállalatok — <i>Entreprises textiles</i>	18 2	29 3	29 8	31 5	30 9	30 4	30 4	33 6
XIV. Vegyészeti vállalatok — <i>Entreprises chimiques</i>	32 2	21 8	36 4	36 0	36 0	33 3	32 6	33 9
XV. Különböző vállalatok — <i>Entreprises diverses</i>	20 3	36 3	47 1	55 9	52 1	50 9	49 7	51 9
Az összes részvények — <i>Actions au total</i>	11 4	15 6	20 9	22 0	21 3	20 2	20 3	20 8

¹⁾ Az 1913. évi részvényállományt érintő tőkeváltozások számbavételével. — *En tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913.*

juk, a malmoké, ahol az árfolyamnívó 21·7%-kal az előző évi színvonal alatt maradt és teljesen változatlan árfolyammal szerepel a közlekedési vállalatok csoportja. A bankok, cukorgyárok, textilipari vállalatok, továbbá a gáz- és villamossági vállalatok részvényeinek árfolyamemelkedése erősen átlagon alul maradt.

Az 1927. év végén a békeparitáshoz hasonlítva, legjobban állottak a gáz- és villamossági vállalatok részvényei, amelyek a paritást valamivel meg is haladták (100·6%). Legjobban megközelítette azután ezt a színvonalat a sörgyárok és a szeszipari vállalatok csoportja (91·3%), valamint a cukorgyárok csoportja (80·6%). A legalacsonyabb értékelést viszont a takarékpénztárak (7·3%), a közlekedési vállalatok (8·1%) és a biztosítótársaságok (9·1%) részvényei mutatják.

A II. index szerint, mely a bankok mai tökérejét mutatja, az 1913. évihez viszonyítva, ebből a szempontból legmagasabban állanak a sör- és szeszipari részvények (179·7), azután a gáz- és villamossági vállalatok részvényei (155·6).

Végeredményben az 1927. év nem váltotta be azokat a reményeket, melyeket az árfolyamok javulása tekintetében hozzája fűztek. A részvényárfolyamok fokozatos javulása tulajdonképpen csak áprilisig tartott, amikor 23·1-gyel (illetőleg 32·7-tel) maximumát érte el és innen kezdve, ha nem is állott be kifejezetten lefelé haladó irányzat, a tendenciát legjobb esetben is stagnálnónak lehet nevezni.

4. Fizetésektelenségek.

Insolvabilités.

Résumé. En 1927, le nombre des insolvabilités (1097) a été considérablement inférieur à 1926 (2503). Cependant, le nombre des cas ne décroissait que jusqu'à août; il augmentait depuis, ainsi que le montant des passifs. En décembre dernier, on a déclaré 134 nouvelles insolvabilités, avec un passif total de 8·1 millions de pengős.

Az az örvendetes javulás, mely a hitelválság enyhülésével kapcsolatosan a fizetésektelenségek számát fokozatosan csökkentette, csak az 1927. év augusztusáig tartott, amikor 49 fizetésektelenségi esettel minimumát érte el. A következő hónapok

mindegyike azonban ismét emelkedést hozott. Az utolsó három esztendőben a bejelentett fizetésektelenségi esetek száma havi részletezés szerint a következő volt:

	1925	1926	1927
I.	128	359	124
II.	183	347	115
III.	238	279	116
IV.	283	266	86
V.	318	248	103
VI.	232	249	73
VII.	215	172	66
VIII.	132	139	49
IX.	164	103	60
X.	167	140	83
XI.	194	105	88
XII.	212	96	134
Összesen	2.466	2.503	1.097

Maga az 1927. év tehát teljes egészében jóval kedvezőbb viszonyokra vet világot, mint az előző két esztendő adatai. A fizetésektelenségi esetek száma 1926-hoz képest felénél is kevesebbre, pontosan 56·2%-kal csökkent. Aggasztóbb tünet azonban, hogy az év II. felében a fizetésektelenségek számának növekedése ismét megindult. Különösen december hónapja mutat rendkívüli arányú növekedést, mikor az esetek száma az előző hónaphoz képest 88-ról 134-re, a passzívák összege pedig 3·8 millió pengőről 8·1 millió pengőre emelkedtek. Még inkább kitűnik, hogy mily kedvezőtlen volt az elmúlt év december hónapja akkor, ha a legkedvezőbb hónap, 1927 augusztus havának adataival hasonlítjuk össze a decemberi adatokat:

	1927	Fizetésektelenségek száma	Passzívák összege millió pengőben
Augusztus	49		1·7
December	134		8·1
Különbözet	+ 173%		+ 375%

Decemberben úgy a magán-, mint a kényszer-egyeségek száma emelkedett, csak a bíróság által nyitott csődök száma esett valamivel vissza. Figyelemreméltó, hogy a többlet csaknem kizárólag a kereskedelmet terhelte, úgy az esetek száma, mint a passzívák nagysága tekintetében. Az ipari fizetésektelenségek száma valamivel vissza is esett.

I. Az 1927. július—december havában előfordult új fizetésképtelenségek.

Nouvelles insolvabilités en juillet—décembre 1927.

Foglalkozási főcsoport <i>Groupe de professions</i>	Az új fizetésképtelenségek száma — Nombre des nouvelles insolvabilités	A bíróságnál nyitott azon csődök száma, melyeket kényszeres-ségi eljárás nem előzött meg — Faillites ouvertes aux tribunaux et n'ayant pas été précédées de concord. judic.	A bíróságnál nyitott kényszeresességek Conc. judic. ouvertis aux tribunaux		Az O. H. E.-nél, ill. P. K.-nál bej. magán-egységek Concordats privés kényszer-egységek Concordats Judic.		Az összes magán- és kényszeresességek — Nouveaux concordats ensemble	
			száma — nombre	száma — nombre	száma — nombre	száma — nombre	aktívái	passzívái
							<i>actifs</i>	<i>passifs</i>
							pengőben — pengős	
Bányászat, kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>	VII.	—	—	—	—	—	—	—
	VIII.	1	—	—	—	1	116.236	184.900
	IX.	—	—	—	—	—	—	—
	X.	—	—	—	—	—	—	—
	XI.	—	—	—	—	—	—	—
	XII.	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — Total:	1	—	—	—	1	116.236	184.900
Mezőgazdaság <i>Économie rurale</i>	VII.	—	—	—	—	—	—	—
	VIII.	1	—	1	—	—	12.000	7.059
	IX.	3	—	3	—	—	86.635	149.361
	X.	3	—	3	—	—	192.303	334.974
	XI.	—	—	—	—	—	—	—
	XII.	2	—	2	—	—	204.987	234.157
	Összesen — Total:	9	—	9	—	—	495.925	725.551
Ipar — Industrie	VII.	5	2	—	—	3	86.504	298.382
	VIII.	4	3	—	1	—	8.540	17.820
	IX.	9	1	—	—	8	135.125	234.451
	X.	10	2	—	—	8	153.729	208.695
	XI.	10	1	—	—	9	783.452	807.393
	XII.	11	1	—	1	9	591.877	760.026
	Összesen — Total:	49	10	—	2	37	1.761.227	2.326.767
Kereskedelem <i>Commerce</i>	VII.	61	6	—	12	43	1.060.189	1.943.157
	VIII.	42	15	—	7	20	775.089	1.511.092
	IX.	48	8	—	11	29	733.588	1.442.998
	X.	68	16	—	18	34	1.491.477	2.680.660
	XI.	74	9	—	26	39	1.635.688	2.888.104
	XII.	119	7	—	42	70	3.621.356	7.104.886
	Összesen — Total:	412	61	—	116	235	9.317.387	17.570.897
Pénz-, hitel, biztosítás <i>Crédit, assurance</i>	VII.	—	—	—	—	—	—	—
	VIII.	1	1	—	—	—	—	—
	IX.	—	—	—	—	—	—	—
	X.	1	1	—	—	—	—	—
	XI.	2	1	—	—	1	20.407	68.385
	XII.	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — Total:	4	3	—	—	1	20.407	68.385
Egyéb — Autres	VII.	—	—	—	—	—	—	—
	VIII.	—	—	—	—	—	—	—
	IX.	—	—	—	—	—	—	—
	X.	1	1	—	—	—	—	—
	XI.	2	1	1	—	—	25.200	52.700
	XII.	2	1	1	—	—	664	720
	Összesen — Total:	5	3	2	—	—	25.864	53.420

1) Association générale pour la protection du crédit.

2) Central des établissements de crédit.

Foglalkozási főcsoport <i>Groupe de professions</i>		Az új fizetési képtelenségek száma — <i>Nombre des nouvelles insolvabilités</i>	A bíróságnál nyitott			Az O. H. E.-nél, ill. P. K.-nál bej.		Az összes magán- és kényszer-egyessegek — <i>Nouveaux concordats ensemble</i>	
			azon csődök száma, melyeket kényszer-egyessegi eljárás nem előzött meg — <i>Faillites ouvertes aux tribunaux et n'ayant pas été précédées de concord. judic.</i>	kényszer-egyessegek — <i>Conc. judic. ouverts aux tribunaux</i>	magán-egyessegek — <i>Concordats privés</i>		kényszer-egyessegek — <i>Concordats judic.</i>	aktívái <i>actifs</i>	passzívái <i>passifs</i>
					száma — <i>nombre</i>				
Összesen — <i>Total</i>	1927	VII.	66	8	—	12	46	1,146.693	2,241.539
		VIII.	49	19	1	8	21	911.865	1,720.871
		IX.	60	9	3	11	37	955.348	1,826.810
		X.	83	20	3	18	42	1,837.509	3,224.329
		XI.	88	12	1	26	49	2,464.747	3,816.582
		XII.	134	9	3	43	79	4,420.884	8,099.789
		Mindössze — <i>Au total :</i>		480	77	11	118	274	11,737.046
Ebből: Budapest <i>Dont á Budapest</i>	1927	VII.	19	3	—	6	10	321.332	763.611
		VIII.	18	3	—	3	12	687.827	1,372.644
		IX.	19	4	—	3	12	355.118	687.015
		X.	21	5	—	7	9	746.619	1,295.837
		XI.	32	3	—	9	20	1,402.682	2,123.716
		XII.	33	1	—	17	15	1,445.774	2,984.416
		Budapest összesen — <i>Total, Budapest :</i>		142	19	—	45	78	4,959.352

II. Az 1927. évi július—december havában lebonyolítást nyert fizetési képtelenségek.
Insolvabilités réglées en juillet—décembre 1927.

Foglalkozási főcsoport <i>Groupe de professions</i>		A befejezett fizetési képtelenségek száma — <i>Nombre de insolvabilités terminées</i>	Ebből — <i>Dont</i>				A befejezett összes fizetési képtelenségek — <i>Insolvabilités totales terminées</i>	
			a bíróság előtt befejezett		az OHE, ill. PK által lebonyolított		aktívái <i>actifs</i>	passzívái <i>passifs</i>
			csődök <i>faillites</i>	kényszer-egyessegek <i>concord. judic.</i>	magán- és kényszer-egyessegek — <i>concordats privés et judic.</i>	réglés par POHE ¹⁾ respect. par la PK ²⁾		
			száma — <i>nombre</i>				pengőben — <i>pengős</i>	
Bányászat, kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>	1927	VII.	—	—	—	—	—	—
		VIII.	—	—	—	—	—	—
		IX.	—	—	—	—	—	—
		X.	1	1	—	—	1.690	37.496
		XI.	—	—	—	—	—	—
		XII.	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Total</i>		1	1	—	—	1.690	37.496	
Mezőgazdaság <i>Economie rurale</i>	1927	VII.	1	—	1	—	11.546	27.075
		VIII.	1	1	—	—	459	1.609
		IX.	1	1	—	—	—	—
		X.	3	1	2	—	63.348	155.735
		XI.	3	1	2	—	43.427	79.339
		XII.	1	—	1	—	115.950	62.840
Összesen — <i>Total</i>		10	4	6	—	234.730	326.598	
Ipar — <i>Industrie</i>	1927	VII.	8	5	1	2	2,481.020	2,386.142
		VIII.	5	3	—	2	154.002	429.696
		IX.	6	6	—	—	12.071	115.398
		X.	7	4	1	2	99.250	91.873
		XI.	8	3	—	5	54.716	97.412
		XII.	10	10	—	—	8.652	80.984
Összesen — <i>Total</i>		44	31	2	11	2,809.711	3,201.505	

¹⁾ Association générale pour la protection du crédit.

²⁾ Central des établissements de crédit.

³⁾ 1, 4) 2, 5) 3 esetben aktíva, passzíva ismeretlen. — ³⁾ Pour 1, 4) Pour 2, 5) Pour 3 cas, l'actif et le passif sont inconnus.

Foglalkozási főcsoport <i>Groupe de professions</i>		A befejezett fizetés- képtelenségek száma <i>Nombre de insolva- bilites terminées</i>	E b b ő l — <i>D o n t</i>				A befejezt összes fizetés- képtelenségek — <i>Insolva- bilites totales terminées</i>	
			a bíróság előtt befejezett		az OHE, ill. PK által lebonyolított		aktívái <i>actifs</i>	passzívái <i>passifs</i>
			csődök faillites	kényszer- egvességek <i>concord. judic.</i>	magán- és kényszer- egvességek — <i>con- cordats privés et judic.</i>			
			<i>terminés aux tribunaux</i>		<i>réglys par l'OHE¹⁾ respect. par la PK²⁾</i>		pengőben — pengős	
s z á m a — <i>n o m b r e</i>								
Kereskedelem <i>Commerce</i>	1927	VII.	82	22	—	60	³⁾ 888.001	24.160.325
		VIII.	50	13	1	36	⁴⁾ 1.373.809	2.587.397
		IX.	43	23	—	20	⁴⁾ 545.127	1.039.098
		X.	39	22	1	16	³⁾ 495.642	1.140.775
		XI.	53	41	—	12	⁵⁾ 360.137	838.544
		XII.	61	45	—	16	⁶⁾ 818.419	1.613.402
		Összesen — <i>Total</i>		328	166	2	160	4.481.135
Pénz, hitel, biztosítás <i>Crédit, assurance</i>	1927	VII.	1	—	—	1	52.646	102.726
		VI I.	1	1	—	—	5.285	43.145
		IX.	1	1	—	—	⁷⁾ —	12.177
		X.	3	3	—	—	488	147.865
		XI.	—	—	—	—	—	—
		XII.	2	2	—	—	1.551	3.8.629
		Összesen — <i>Total</i>		8	7	—	1	59.970
Egyéb — <i>Autres</i>	1927	VII.	—	—	—	—	—	—
		VIII.	2	2	—	—	802	—
		IX.	—	—	—	—	—	—
		X.	1	1	—	—	560	26.356
		XI.	—	—	—	—	—	—
		XII.	—	—	—	—	—	—
		Összesen — <i>Total</i>		3	3	—	—	1.362
Összesen — <i>Total</i>	1927	VII.	92	27	2	63	3.433.213	26.676.268
		VIII.	59	20	1	38	1.534.357	3.061.847
		IX.	51	31	—	20	557.198	1.166.673
		X.	54	32	4	18	660.978	1.600.100
		XI.	64	45	2	17	458.280	1.015.295
		XII.	74	57	1	16	944.572	2.095.855
		Mindössze — <i>Au total</i>		394	212	10	172	7.588.598
Ebből Budapest <i>Dont à Budapest</i>	1927	VII.	20	1	—	19	1.809.707	2.426.041
		VIII.	15	2	—	13	904.325	1.821.092
		IX.	10	6	—	4	55.285	185.318
		X.	22	11	—	11	368.658	987.834
		XI.	16	8	—	8	⁸⁾ 146.631	350.629
		XII.	25	23	—	2	333.300	1.035.817
		Budapest összesen — <i>Total, Budapest</i>		108	51	—	57	3.617.906

¹⁾ Association générale pour la protection du crédit. — ²⁾ Central des établissements de crédit.

³⁾ 8, ⁴⁾ 4, ⁵⁾ 10, ⁶⁾ 6 és ⁷⁾ 1 esetben aktíva, passzíva ismeretlen. — ⁸⁾ Pour 8, ⁴⁾ Pour 4, ⁵⁾ Pour 10, ⁶⁾ Pour 6, ⁸⁾ Pour 1 cas, l'actif et le passif sont inconnus.

⁷⁾ Aktíva ismeretlen — Actif est inconnus.

5. Váltóvások.

Lettres de change protestées.

Résumé. Le nombre des protêts de lettres de change (51.297 dans la Ire moitié de 1927) a, d'après les données mensuelles, augmenté de juillet à décembre, et il a été de 9.813 en décembre.

Dans la IIe moitié de 1927, la valeur totale des lettres de changes présentées pour protêt mon-

tañ à 38·3 millions de pengős, et en décembre dernier, à 7·1 millions.

A váltóvások száma az 1927. év II. felében 51.297 volt, ennyi váltót mutattak be Magyarországon óvatolás végett. Júliustól decemberig a havonta bemutatott váltók száma jelentékenyen, 7.344-ről 9.813-ra emelkedett. Az emelkedés hónapról hónapra jelentkezett, november kivételével, amikor

Óvatolt váltók 1927 július-december hónapban.

Lettres de change protestées en juillet-décembre 1927.

H ó n a p Mois	Lettres de change protestées, d'une valeur de								Összesen Total	
	-100 P		101-1000 P		1001-2000 P		2000 - P			
	db. pièces	P	db. pièces	P	db. pièces	P	db. pièces	P	db. pièces	P
értékű óvatolt váltó										
Összesen — Total										
1927 VII.	1.172	80.380	5.115	1.821.994	661	1.006.850	396	2.114.597	7.344	5.023.821
" VIII.	1.184	85.179	5.488	2.045.417	794	1.203.102	485	2.544.394	7.951	5.878.092
" IX.	1.429	104.310	5.474	1.956.890	703	1.063.239	460	2.363.939	8.066	5.488.378
" X.	1.381	94.731	6.149	2.327.692	886	1.338.061	664	3.850.821	9.080	7.615.305
" XI.	1.348	102.745	6.143	2.258.118	934	1.420.118	615	3.455.000	9.043	7.235.981
" XII. ¹⁾	1.277	93.032	7.028	2.516.407	923	1.356.704	585	3.134.654	9.813	7.100.797
Mindössze — Total	7.791	564.377	35.400	12.926.518	4.901	7.388.074	3.205	17.463.405	51.297	38.342.374
E b b ő l B u d a p e s t — D o n t à B u d a p e s t										
1927 VII.	402	27.659	1.650	646.977	237	372.407	192	1.134.951	2.481	2.181.994
" VIII.	364	26.894	1.710	623.875	270	417.611	228	1.394.831	2.572	2.463.211
" IX.	425	32.866	1.618	614.803	241	368.612	185	1.044.722	2.469	2.061.003
" X.	494	34.436	1.813	706.580	287	442.664	335	2.039.118	2.929	3.222.798
" XI.	431	30.690	1.915	741.388	348	521.933	301	2.049.399	2.995	3.343.360
" XII. ¹⁾	425	29.775	2.172	825.815	336	485.406	286	1.688.444	3.219	3.029.430
Összesen — Total	2.541	182.320	10.878	4.159.388	1.719	2.608.633	1.527	9.351.455	16.665	16.301.796

¹⁾ Ideiglenes adatok. — *Données provisoires.*

némi csekély visszaesés állott be. A bemutatott váltók legnagyobb része 100—1000 pengő közti értéket képviselt darabonként. A decemberben bemutatott váltóknak 72%-a, egy félév alatt pedig 69% esett erre a kategóriára. A 2000 pengőn felüli értékű váltókra esett darabszám szerint a legkisebb rész.

A bemutatott váltók együttes értékösszege az 1927. év II. felében 38·3 millió pengő volt, az év utolsó hónapjában, decemberben pedig 7·1 millió pengő.

Budapest részesedése az óvatolt váltók tekintetében a következő volt:

	Darabszám szerint	Értékösszeg szerint	
		% - b a n	
1927 VII.	33·8		43·4
VIII.	32·3		41·9
IX.	30·6		37·6
X.	32·3		42·3
XI.	33·1		46·2
XII.	32·8		42·7

A nagyobb, 2000 pengőn felüli váltóknak közel fele általában Budapesten kerül bemutatásra.

Szőnyi Gyula dr.

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Magyarország néprajzi térképe. Tervezte: Kogutowicz Károly dr.

Carte ethnographique de la Hongrie. Projetée par Charles Kogutowicz.

Kiadja Kókai Lajos. III. kiadás. Budapest, 1927.

Louis Kókai, éditeur. IIIe édition. Budapest, 1927.

Résumé. La carte, représentant la situation ethnographique de la Hongrie ancienne, de M. Charles Kogutowicz, professeur d'Université, résout un difficile problème cartographique.

La difficulté provenait de la situation géographique spéciale des nationalités, et de l'inégale densité de population de la Hongrie ancienne. Dans les régions magyares, la densité de population dépassait en général celle des autres régions; même dans les territoires à majorité non hongroise, les Magyars étaient pour la plupart agglomérés dans des villes, par suite de quoi, dans un territoire relativement moindre, ils vivaient en plus grand nombre que les nationalités.

Jusque-là, c'est par l'insertion de „territoires non habités“ qu'on cherchait à éliminer la difficulté dans les cartes. M. Kogutowicz emploie une nouvelle méthode. Celle-ci consiste à représenter, malgré l'échelle relativement petite (1: 1.000.000), les communes par nationalités, indiquant par une teinte claire la nationalité en majorité et par des teintes moins claires la grandeur, la position et la densité relative des communes. De cette façon, à côté des régions de nationalités à population éparses et d'une étendue relativement grande, sont dûment figurées celles peuplées de Hongrois et d'une population plus dense, et l'on peut se faire une idée exacte de la situation ethnographique du pays. Les principales données du recensement de 1910 sont résumés aussi en anglais.

On voit par la carte de M. Kogutowicz, que le grand territoire à langue hongroise, qui a une étendue d'environ 120.000 km², dépasse la frontière établie par le traité de Trianon, et cela surtout vers le Nord, où par endroits il l'exécède de 100 km. C'est la Tchéco-Slovaquie qui en a reçu le plus: 12.000 km², avec 945.471 habitants, dont 86% de Hongrois et seulement 6,4% de Slovaques. A proximité de ce grand bloc hongrois, se trouve un territoire transitoire, d'une minorité hongroise considérable, auquel se joint la région à population mixte du Nord de la Hongrie, ainsi que la Russie subcarpathique (pays de Ruthènes), lesquels,

y compris la large bande détachée du territoire de langue hongroise, représentent au total 35.311 km², comprenant 45% de Hongrois, 23% de Slovaques, 8% d'Allemands et 18% de Ruthènes. Les Slovaques ne sont en majorité que dans les autres territoires transférés à la Tchéco-Slovaquie, lesquels ne font que 27.397 km².

La frontière hungaro-roumaine, qui est de moitié moins longue que la frontière hungaro-tchéco-slovaque, a coupé relativement moins (5230 km² et 508.563 habitants, dont 81% de Hongrois) du grand territoire de langue hongroise. Quant à la Transylvanie, M. Kogutowicz la divise en 4 parties: 1° La zone, mêlée d'un très fort élément hongrois, qui par les comitats Szatmár, Szilágy, Kolozs et Torda-Arányos s'étend jusqu'au Maros-Torda et à la Kis-Küküllő; 2° et 3° Deux territoires situés, l'un au nord, l'autre au sud de la dite zone, avec une majorité pour la plupart roumaine et en partie saxonne. 4° Le bloc purement hongrois et peuplé de Székelys se trouvant plus à l'Est, lequel constitue le moindre territoire de langue hongroise, ayant une étendue de 13.273 km et, d'après le recensement de 1910, 542.139 habitants, dont 51% de Hongrois.

La Serbie, abstraction faite de la Croatie-Slavonie, a reçu 21.000 km², avec 1.519.000 habitants, du territoire de la Hongrie. Même si l'on compte ensemble les Serbes, les Croates, les Dalmates, les Wendes, les Chokatzes et les Bougnévatzes, la proportion des Slaves n'est que de 30,9% dans la région y transférée de la Hongrie, contre 30,2% de Hongrois et 20,2% d'Allemands. Dans le Bácska, le Baranya et le Zala, il y a de grandes parties à langue hongroise représentant au total 5.400 km² et 371.641 habitants, et lesquelles sont en rapport direct avec le grand territoire de langue hongroise.

De celui-ci, il a été détaché 22.540 km² avec 1.825.675 habitants, dont 1.490.787 Hongrois. La population du moindre territoire de langue hongroise, celui du pays de Székelys, comprend 491.347 Hongrois. Enfin, plus de 1.000.000 de Hongrois vivent, épars, sur les territoires transférés de la Hongrie, dans les territoires à nationalités.

Kogutowicz Károly egyetemi tanárnak most harmadik kiadásban megjelent térképe igen nehéz térképészeti problémát old meg sikerrel.

A régi Magyarország néprajzi térképének megszerkesztése nemcsak a dolog természetében rejlő nehézségek miatt, hanem az országnak speciális néptömörülési és nyelvkeveredési viszonyai miatt is nagy szakértelmet kívánó feladat. A magyarság által lakott területek népsűrűsége általában nagyobb, mint a többi területeké s a magyarság a nem magyar többségű vidékeken is jórészt városi településekben helyezkedett el. A magyarság tehát aránylag kisebb területen nagyobb számmal él, mint a másnyelvű népesség. A térképnek, ha hű kifejezője akar lenni a nemzetiségi viszonyoknak, népsűrűségi alapon, hogy úgy mondjuk, *súly szerint* kell kategorizálnia az egyes területekrészeket. Az eddigi térképezési módszerek a nehézségeket főképp ú. n. „lakatlan területek“ beiktatásával küszöbölték ki, amelyeknek tetszőszerű megállapítása e módszerek gyenge oldala volt.

Kogutowicz új módszere abban áll, hogy még ezen aránylag kisméretű (1 : 1.000.000) térképen is a községenkinti ábrázolást alkalmazva, a többségben levő nemzetiséget halavány színtónusban, a községek nagyságát, helyzetét és egymásközi sűrűségét pedig ugyanannak a színnek sötétebb árnyalatával jelzi. Ez az eljárás biztosította azt, hogy a sűrű lakosságú magyar területek az aránylag nagy területű, de ritka lakosságú másnyelvű területekkel szemben megfelelően érvényesülhettek a térképen. A magyarság rovására még így is mutatkozó aránytalanságot a térkép e legújabb kiadása azzal is igyekszik eliminálni, hogy a nagyobb településektől mentes területeken a többi színekre még a hegyrajzot is rányomatták. Csakis egy ilyen községenkinti feldolgozással készült néprajzi térkép ad olyan etnográfiai határokat, amelyek a tájékozatlan külföld számára is biztos támpontul szolgálhatnak.

Az ország területe *Kogutowicz* ábrázolásában élesen körülhatárolt részekre tagozódik, amelyek alapján csoportosítva a statisztikai adatokat, a trianoni békeszerződés helytelen határmegállapításai még nyilvánvalóbbakká lesznek. A térképen a fontosabb adatokra angolszövegű utalás is történik. Érdemesnek tartjuk az 1910-es népszámlálás eredményeit használó *Kogutowicz* községenkinti számításokon alapuló adataiból a következőket közölni.

A nagy magyar nyelvterület, különösen észak felé, messzire — néhol 100 kilométernyire — túlnyúlva a trianoni határokon, kb. 120.000 négyzetkilométert foglal el. Csupán e nagy-magyar nyelvterületből *Cseh-Szlovákiához* 12.000 négyzetkilométer csatoltatott, 945.471 lakossal. E terület-rész 86%-ban magyar lakosságú, a tótok aránya

csupán 6.4%. A magyar nyelvterület szomszédságában találunk egy átmeneti területet jelentős magyar kisebbséggel, ehhez csatlakozik Felsőmagyarország vegyes lakosságú területe és a Ruténföld, amelyek a magyar nyelvterületből kiszakadt széles sávval együtt, összesen 35.311 négyzetkilométer területen 45% magyar, 23% tót, 8% német és 18% rutén lakosságot foglalnak magukba. A Cseh-Szlovákiához csatolt többi terület, amely csak 27.397 négyzetkilométer, az egyetlen rész, ahol a tótok vannak többségben.

A *magyar-román határ*, amely csak fél olyan hosszú, mint a cseh-szlovák határ, a nagy magyar nyelvterületből aránylag kevesebbet szel le: 5.230 négyzetkilométert 508.563 lakossal, akik közül 81% magyar. *Kogutowicz* az e mögött következő erdélyi területet 4 részre osztja: Szatmár, Szilágy, Kolozs, Torda-Aranyos megyéken keresztül Maros-Tordáig és Kis-Küküllőig igen erős magyar elemmel kevert zóna húzódik. Ettől északra és délre fekszik a következő két terület, túlnyomólag oláh, részben szász többséggel. Végül e területektől keletre van a székelység tiszta magyar területe, a kisebbik magyar nyelvterület. Ez utóbbinak terjedelme 13.273 négyzetkilométer, amelyen 1910-ben 542.139, 91%-ban magyar lakos élt.

A *Sz. H. Sz. államhoz*, ha Horvát-Szlavonországoktól eltekintünk, 21.000 négyzetkilométer terület csatoltatott. E terület 1.519.000 lakosában a szlávok aránya, ha a szerb, horvát, dalmát, vend, sokác, bunyevác lakosságot együtt számítjuk is, csak 30.9%, míg a magyarság 30.2, a német-ség 20.2%-kal van képviselve. A Bácskában, Baranyában és Zalában nagyterjedésű magyar területek vannak, amelyek közvetlen kapcsolatban állanak a nagy magyar nyelvterülettel. E részeken — 5.400 négyzetkilométer területen — 371.641 lakos élt 71%-os magyarsággal.

A nagy-magyar nyelvterületből összesen 22.540 négyzetkilométer nagyságú rész csatoltatott el 1.825.675 lakossal, akik közül 1.490.787 magyar. A székelyföldi kisebb magyar nyelvterület magyar lakossága 491.347 lelket tesz ki. Végül több mint 1.000.000 magyar él szétszórtan az egyes nemzeti-ségi nyelvterületeken.

A külföld felvilágosítására különösen alkalmas térképet a kiadó, *Kókai Lajos* könyvkereskedése (Budapest IV. Kammermayer-utca 3.) 3 pengőért külföldi címekre is eljuttatja (elszakított területeket kivéve).

A térkép különben előfutárja Magyarország nagy néprajzi térképének, amely 1 : 500.000 mértékben fog készülni.

E. D. dr.

Mattyasovszky Miklós: A földművelés közgazdaságtana.

Nicolas Mattyasovszky: Traité économique de l'agriculture.

Agrárgazdaságtan és agrárpolitika. Kiadja a Pátria r.-t Budapest, 1927. 379 oldal.

Économie et politique agraires. Edition de la Patria. Budapest, 1927. 379 pages.

Résumé. Ce livre a pour but d'expliquer les causes économiques de la situation particulière de l'économie rurale et de la population agricole.

Il est divisé en deux parties: la première traite des questions d'économie agraire; la deuxième expose, en 6 sous-chapitres et avec une compétence remarquable, les problèmes de politique agraire.

A szerző az előszóban megállapítja, hogy könyvének az a célja, hogy általában a mezőgazdaságnak és a mezőgazdasággal foglalkozó lakosságnak különállását a közgazdaság törvényszerűségével megmagyarázza. Hogy ezt a célt elérhesse, részletesen kellett az agrárkérdést gyakorlati és teoretikus vonatkozásaiban megvilágítania.

A szerző könyvét két főrésze osztja. Az első részben, az agrárgazdaságtanban, a földművelés rövid történeti fejlődésének ismertetése után az agrárkérdést általánosságban tárgyalja. Ismerteti a különböző államok agrármozgalmait és agrárprogramjait. Majd az állam és a társadalom szerepéről beszél, a fejezet végén pedig az agrárgazdaságtan irodalmát mutatja be.

A második fejezet az agrárpolitika kérdéseivel foglalkozik, a kötet négyötöd része ezeket a problémákat tárgyalja. A munkának ezt a fejezetét a szerző hat alfejezetre osztja és a speciális agrárkérdésekre ezekben az alfejezetekben válaszol. Mindjárt az első alfejezetben, a gazdálkodásban a föld szerepét mutatja be. Itt kiindulva az őskor közös tulajdonban levő földjén űzött gazdálkodásból végig vezet a mai napig, bemutatja a különféle gazdálkodási módokat, a jobbágyság rendszerét, a szabad gazdálkodást, majd az újabb korban a tagosítást, arányosítást és az úrbéri elkülönítést tárgyalja. Részletesen foglalkozik a birtoknagyságkategóriák kérdésével, tárgyalja az egyes kategóriák előnyeit és hátrányait.

A különféle birtokarány változtatási kísérletek leírása után eljut a napjainkban végrehajtott földbirtokreform tárgyalásához. Az Országos Földbirtokrendező Biróság eljárásának ismertetése után a hazánkban végrehajtott birtokrendezés eredményeit mutatja be. Ebből a részből a következő főbb megállapításokat vesszük ki. A magyar föld-

birtokreform több, mint egymillió kat. holddal gyarapította a kisebb egzisztenciák birtokállományát, számszerint 250.000 házhelyet osztott ki, közel kétszázezer földnélküli munkásnak adott földet; több mint 100.000 törpebirtokos egészen kicsiny parcel-láját bővítette néhány holddal, tehát a hadirokkantak, hadiözvegyek és árvák, a mezőgazdasági és ipari munkások nagy tömegeinek földet és házhelyet juttatott. Ilyen értelemben a földbirtokreform végrehajtása eredményes volt, mert szaporította az önálló, egzisztenciákat, vagy legalább is lépcsőt adott az önállóságra és ezzel az egyéni élethez való felemelkedésre. Elismeri viszont a szerző, hogy a termelési szempont a reform szociális céljával igen nehezen egyeztethető össze. Azt mindenki természetesnek tartja, hogy a kiosztott apró parcel-lákon kisebb lesz a terméshozam, mint a nagyobb gazdaságokban. Ezt a gazdasági áldozatot azonban meg kellett hoznunk az ország belső békéje érdekében. A kisebb gazdaságok kisebb hozama nem következés, azt lehet is, kell is emelni. Hogy az átmenet meddig tart, az attól függ, hogy az új földtulajdonos gazdasági iskoláztatása, tőke- és hitelerejének emelése mikor teszi őt képessé a gazdaságos, több és jobb termelésre.

A második alfejezetben a munkának a mezőgazdaságban betöltött szerepével foglalkozik. Itt tárgyalja többek között a mezőgazdasági munkára való nevelés és általában a mezőgazdasági oktatás kérdését. Ebben az alfejezetben érinti a mezőgazdasági népfőiskola és mezőgazdasági egyetem problémáját. A következő alfejezet a tőke szerepének kérdéséről, majd a negyedik alfejezet a gazdálkodást óvó és előmozdító intézkedésekről, főleg a mezőrendőrségről tájékoztat.

Az ötödik alfejezet a mezőgazdasági szervezkedés, ezen belül főleg a szövetkezeti kérdés problémáit tárgyalja. Ebben a részben emlékszik meg a szerző az agrársajtó fontos szerepéről. Az utolsó alfejezet a fogyasztás és az értékesítés kérdéseivel foglalkozik. Itt többek között a városok, a vásárok, a piacok, a mezőgazdasági ipar és az árutőzsde szerepét tárgyalja. Az értékesítési politikában a védvámok szerepét ismerteti.

Az utóbbi idők vonatkozó szakirodalmának kétségenkívül egyik legkitűnőbb terméke *Mattyasovszky* most megjelent kötete, amelyet az agrár-vonatkozású kérdések elbírálásánál mint forrásmunkát nemcsak a főiskolai hallgatók, hanem ennek a szakkérdésnek mindig több és több érdeklődője is eredményesen felhasználhat.

Schandl Károly: Birtokpolitika és földreform Magyarországon.

Charles Schandl: Politique de propriété et réforme agraire en Hongrie.

Kiadja a M. kir. Földmivelésügyi Minisztérium. Budapest. 1927. 58 oldal.

Publié par le ministère r. h. de l'Agriculture. Budapest, 1927. 58 pages.

Resumé. L'étude de M. Charles Schandl veut renseigner l'étranger sur la réforme agraire hongroise, dont il fait connaître l'essence et l'application. Les travaux relatifs à cette réforme ayant été terminés pour la plupart, l'auteur est à même d'en exposer, à grandes lignes, les résultats. La proportion des petites propriétés, qui était de 46.5% en 1921, s'élevait à 50.2% au début de 1925; après l'achèvement des travaux de la réforme agraire, elle atteindra probablement 64%. En 1913, dans le territoire actuel de la Hongrie, il y avait 620.000 petits propriétaires, et au début de 1925, 840.000. En supposant que le nombre en augmente pareillement, il sera au moins de 1.100.000 après l'accomplissement des travaux, de sorte qu'en fin de compte, le nombre des ouvriers agricoles non propriétaires ayant reçu de la terre du fait de la réforme montera à 75 %.

Schandl Károly most megjelent tanulmányában statisztikai adatokra támaszkodva főleg azt igyekszik bebizonyítani, hogy a földbirtok helyesebb megoszlását maga után vonó és az utóbbi években végrehajtott földreformtörvények (1920. évi XXXVI. t.-c. és 1924. évi VII. t.-c.) a mutatkozó nagy nehézségek és akadályok dacára, általában megfeleltek céljuknak. Összehasonlítva más államok hasonló irányú munkálkodásával, az kétségtelen, hogy az úgynevezett utódállamok úgynevezett agrártörvényei alapján végrehajtott birtokelkobzások minden egyébnek nevezhetők, csak földreformnak nem, viszont azt sem kell bizonyítani, hogy a magyar földreform, amelyik nemzeti és vallási szempontból a földtulajdonosok és földigénylők között különbséget egyáltalában nem tett, szociális tekintetben igen szép eredményeket ért el. A termelés visszafejlődésének kérdésére vonatkozólag maradt csak el a válasz, a szerző ezt a fontos kérdést tanulmányának csupán az utolsó fejezetében érinti, a jövőre nézve tesz megnyugtató kijelentéseket, az állami segítség több alakban megjelenik és a visszafejlődés folyamatát meg fogja állítani.

A szerző, mint az előszóban kifejti, tanulmányát az érdeklődő külföld felvilágosítására szánta, éppen ezért először is ismerteti a most végrehajtott földreform előzményeit, azután tárgyalja a

földreform célját és a végrehajtás módját, végül bemutatja annak eredményeit. A történelmi kialakulás vázlatos tárgyalása után a régi és új országhatárok között a földbirtokmegoszlásra vonatkozó adatokat mutatja be. Ezekből láthatjuk, hogy a kisbirtokok 1913. évi 45.8%-os aránya a trianoni békeszerződés utáni évben mindössze 46.5%-ra emelkedett, a birtokmegoszlás tehát — dacára annak, hogy a szabadfejlődés tendenciája a kisbirtokoknak kedvezett — egészségtelen volt, mert hazánkban a kisbirtokok összes területe ebben az időpontban jóval kisebb volt, mint a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok összes területe. Ennél is súlyosabb baj volt nálunk az, hogy a földnélküli mezőgazdasági munkásság földhétségét rendes viszonyok között nem lehetett kielégíteni. Ezek a körülmények bírták rá a magyar kormányt, hogy beható és hosszas előzetes tárgyalások után a földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó rendelkezésekről törvényjavaslatot terjesszen a nemzetgyűlés elé. A parlament ezt még az 1920. év őszén törvényerőre emelte, abban az évben a földreformra vonatkozó munkálatok tehát már meg is indultak.

A szerző ezután elég részletesen ismerteti a földreformtörvény és az azt kiegészítő novella intézkedéseit, úgyhogy az érdeklődő közönség a földreform végrehajtására vonatkozó eljárást a tanulmány alapján nagy vonásokban megismerheti.

Egyes földbirtokok megváltására irányuló eljárás a törvény rendelkezésének értelmében a törvény életbeléptetésének napjától (1920. december 7) öt évig volt elrendelhető, úgyhogy most már a még itt-ott folyamatban levő eljárások eredményeitől eltekintve a szerző tanulmányában beszámolhat az O. F. B. működése következtében beállott új helyzetről. Az 1925. évi statisztikai adatok szerint hazánkban a kisbirtok aránya elérte az 50.2%-ot, ez az arány tehát 8%-kal nagyobb, mint az 1921. évre vonatkozó fentemlített arány. Miután a felhasznált statisztikai adatok az 1925. év elején fennállott helyzetre vonatkoznak, azt hisszük, hogy a szerző indokoltan állíthatta tanulmányában, hogy a földreformmunkálatok teljes befejezése után a kisbirtokok arányszáma el fogja érni a 64%-ot. Amilyen arányban nőtt a kisbirtokok terjedelme, a szerint csökkent a földnélküli mezőgazdasági munkások száma, 1913. évben a kisbirtokosok száma a mai határookra átszámítva körülbelül 620.000 volt, 1925. év elején 840.000 kisbirtokosunk volt, a szerző feltételezi, hogy ez az emelkedési arány érvényesül a reform további folyamán, akkor a kisbirtokosok száma 1.1 millióra fog emelkedni. Ez azt jelenti, hogy a földnélküli földművesmunkások háromnegyed része jut földhöz és alig 200.000 földművesmunkás marad birtoktalan.

Végül a szerző röviden megemlékezik azokról a már folyamatban levő és tervbe vett állami akciókról, amelyeknek célja az új kisbirtokosok gazdálkodásának eredményessé tétele. Ezeknek az intézkedéseknek körültekintő és gyors keresztülvitele mindenestre csökkenteni fogja a gazdálkodás eredményességében most még eléggé mutakozó visszaesést.

S. I.

Ferdinand Tönnies: Der Selbstmord in Schleswig-Holstein.

Veröffentlichungen der Schleswig-Holsteinischen Universitätsgesellschaft. Nr. 9. Schriften der Baltischen Kommission zu Kiel. Band VII. Breslau, 1927. 71 oldal.

Tönnies Ferdinánd professzor szűkebb hazája, Schleswig-Holstein morálstatistikai tanulmányozása során az öngyilkosságok alakulásának kérdésével is behatóan foglalkozott és egy mostanában megjelent tartalmas közleményt szentelt a begyűjtött adatok, nyert tanulságok ismertetésének. Tanulmánya bevezető összeállításában Tönnies 1818-ig megy vissza. E legrégebbi időszakban a rendelkezésre álló, de a mainál jóval hiányosabb statisztikai adatok szerint százezer főre évente kb. 7 öngyilkosság esett. A későbbi évtizedek öngyilkossági statisztikája már pontosabb és teljesebb s az öngyilkosságok számának emelkedése, valamint némely ma is megfigyelhető demográfiai sajátossága Tönniesnek a század derekáról publikált részletes adataiból már kiviláglik. A negyvenes években az öngyilkosságok arányszáma (százezer lakosra) évente kb. 15, az 1876—1910. években pedig átlag mintegy 30 volt. 1895-ig elég erősmértékű emelkedést mutatnak az adatok, majd 1896-tól 1905-ig némi enyhülés köszöntött be, míg a rákövetkező öt évben az öngyilkossági arány megromlása újból mutatkozott. A háborús peri-

dusban azután a férfinépesség körében az öngyilkosságok gyakorisága megcsappant, viszont a nők valamivel tovább emelkedett. A két nem öngyilkossági arányszáma a háború után ismét magasra emelkedett és kb. az 1908. évi arányszám (százezer lakosra 34) szintjén állapodott meg.

Tönnies adatai szerint Schleswig-Holstein Poroszország tartományai és Németország egyéb területei között aránylag magas öngyilkossági számával s a női nem nagyobb fokú részesedésével tűnik ki. Érdekes, hogy az öngyilkos nők aránya a férfiakéhoz viszonyítva az 1876. utáni három és fél évtized alatt észlelt határozott emelkedés ellenére (100 öngyilkos férfire 1876—1880-ban 26,9, 1906—1910-ben pedig 31,4 nő jutott) a háború előtti években is csak kevéssel tért el a negyvenes és ötvenes években feljegyzett arányszámtól (29,6). Ügyszintén már a múlt század közepi számokból kiolvasható a város és vidék között utóbbi javára mutakozó különbözőség, amelyben azonban a női nem alig részesedik, minthogy az öngyilkos nők aránya a vidéken csaknem ugyanannyi, mint a városokban.

Schleswig-Holstein egy részének Dániához csatolása a szerző munkájának háború utáni adatokkal való kiegészítését nagyon megnehezítette. Mégis Tönnies — amennyiben módjában állott — a Németországtól elszakadt területrészről is hoz újabb statisztikai anyagot, végül pedig egyszerű korrelációs-módszere segítségével veti egybe a tartomány öngyilkossági statisztikáját egyéb népese- dési, társadalmi és gazdasági jelenségekkel. Munkáját, mely a főbb adatokat igen részletes közigazgatási tagozódásban is bemutatja, maga sem tartja befejezett egésznek, hanem a kutatómunka során felmerült néhány újabb szempontból még kiegészíteni óhajtja.

Th. L. dr.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Aperçu de la démographie des divers pays du monde*, 1927. I. Etat de la population II. Mouvement de la population. Office permanent de l'Institut intern. de statistique. La Haye.

Statistische Zusammenstellungen über Aluminium, Blei, Kupfer, Nickel, Quecksilber, Silber, Zink und Zinn. 28. Jg. 1920/1926. Metallbank und Metallurgische Gesellschaft. Frankfurt a/M.

Comité mixte pour la répression du faux monnayage. Rapport et projet de convention. Société des Nations. Genève. 1927.

Conférence internationale pour l'abolition des prohibitions et restrictions à l'importation et à l'exportation. (17 octobre au 8 novembre 1927.) Société des Nations. Genève. 1927.

Die Wanderungsbewegungen, 1920—1924. Internationales Arbeitsamt. Genf. 1926. (Studien und Berichte. O/2.)

Das Recht der beruflichen Vereinigung. Band I. Rechtsvergleichende Untersuchung. Genf. 1927. (Studien und Berichte. A/28.)

Krebs, Norbert: *Die Entwicklung der Geographie in den letzten fünfzehn Jahren*. Frankfurt a/M. 1927. (Frankfurter Geographische Hefte. 1.)

Vinci, Felice: *Previsioni demografiche*. Isti-

tuto superiore di scienze economiche e commerciali. Venezia. 1927 (Studi del laboratorio di statistica. 1.)

Magyarország. (Hongrie.) — Rieth, Adolf. *Die geographische Verbreitung des Deutschtums in Rumpf-Ungarn in Vergangenheit und Gegenwart.* Stuttgart. 1927.

Ausztria. (Autriche.) — *Mitteilungen über den österreichischen Bergbau.* 7. Jg. 1926. Verein der Bergwerksbesitzer Österreichs. Wien

Die Gemeindeverwaltung der Bundeshauptstadt Wien in der Zeit vom 1. Juli 1919. bis 31 Dezember 1922. Magistrat der Stadt. Wien.

Cseh-Szlovákia. (Tchéco-Slovaque.) — *Ergebnisse der statistischen Erhebung über die Forstverhältnisse in der Čechoslovakischen Republik nach dem Stande vom Jahre 1920.* Statistisches Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 11.)

Annuaire statistique de la ville de Prague, 1922. Commission de statistique de la capitale. Prague.

Annuaire statistique de la capitale de Prague, de communes-unies de Karlín, de Smíchov, de Vinohrady, de Vršovice et de Žižkov et des 32 communes et hameaux voisins de Grande-Prague, 1921. Commission de statistique de la capitale. Prague.

Exposé sommaire des travaux législatifs de l'assemblée nationale de la République Tchécoslovaque. Fasc. XIV. Session d'automne 1926—1927. Assemblée nationale. Prague.

Németbirodalom. (Allemagne.) — *Die Güterbewegung auf deutschen Eisenbahnen, 1926.* Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 334.)

Der Bestand der deutschen Binnenschiffe, 1926. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 343.)

Jahrbuch der Berufsverbände im Deutschen Reiche. Reichsarbeitsverwaltung. Berlin. 1927. (36. Sonderheft zum Reichsarbeitsblatt.)

Arbeitsrecht, Arbeitsmarkt und Arbeitsschutz. Ausgewählte Vorträge aus einem Ausbildungskursus der Reichsarbeitsverwaltung. Reichsarbeitsverwaltung. Berlin. 1927. (38. Sonderheft zum Reichsarbeitsblatt.)

Sonderfragen des Arbeitsschutzes und Beobachtungen aus Unfallverhütung und Gewerbehygiene, 1926. Reichsarbeitsministerium. Berlin.

Preussische Hochschulstatistik, 1927. Sommerhalbjahr. Preussisches statistisches Landesamt. Berlin.

Die Rebenzüchtung in Preussen. Von den Anfängen bis zum Jahre 1926. Preussische Hauptlandwirtschaftskammer. Berlin. (Veröffentlichungen. 22.)

Vorträge gehalten auf der 8. Sitzung der Fachabteilung für Fischerei der Preuss. Hauptlandwirtschaftskammer am 19. Mai 1927 in Kiel. Preuss.

Hauptlandwirtschaftskammer. Berlin. (Veröffentlichungen. 21.)

Rost, Ida: *Die Ehescheidungen der Jahre 1920—1924 von in Sachsen geschlossenen Ehen unter besonderer Berücksichtigung der Dauer der Ehen und des Heiratsalters der geschiedenen Ehegatten.* Leipzig. 1927. (Ergänzungshefte zum Deutschen Statistischen Zentralblatt. 10.)

Statistisches Jahrbuch der Stadt Magdeburg, 1926 mit einem Anhang über Ergebnisse der Volks-, Berufs- und Betriebszählung vom 16. Juni 1925. Statistisches Amt. Magdeburg.

Sváje. (Suisse.) — *Untersuchung über die Besteuerung des landwirtschaftlichen Besitzes und Einkommens und der landwirtschaftlichen Organisationen in Bund, Kantonen und Gemeinden.* II. Teil. Schweizerischer Bauernsekretariat. Brugg. (Mitteilungen. 87.)

Olaszország. (Italie.) — *Statistica delle cause di morte, 1924.* Istituto centrale di statistica. Roma. Maroi, Lanfranco: *La città italiana. Discorso tenuto il 14 novembre 1926 presso l'università di Macerata per l'inaugurazione dell'anno accademico 1926/1927.* Macerata. 1927.

Franciaország. (France.) — *Annuaire statistique de la ville Paris, 1923/1924.* Service de la statistique municipale. Paris.

Nagy-Britannia. (Grande-Bretagne.) — *Annual statement of the navigation and shipping of the United Kingdom, 1926.* Board of trade. London.

Annual statement of the trade of the United Kingdom with foreign countries and british countries, 1926. Vol. I., II. Statistical office of the customs and excise department. London.

Third census of production, 1924. Preliminary reports: 29., 30. Board of trade. London.

Németalföld. (Pays-Bas.) — *Statistique du mouvement de la population des Pays-Bas, 1925.* Bureau central de statistique. La Haye.

Statistique du mouvement syndical au 1er janvier 1927. Bureau central de statistique. La Haye.

Aperçu de l'étendue et du contenu principal des conventions collectives, 1927. Bureau central de statistique. La Haye.

Statistique médicale de la marine royale, 1925. Bureau central de statistique. La Haye.

Courbes relatives à la situation économique des Pays-Bas. Bureau central de statistique. La Haye.

Annuaire, 1924—1925. Office de statistique de la ville de La Haye.

Statistique du personnel communal, 1926. Office de statistique de la ville de La Haye.

Belgium. (Belgique.) — *Annuaire statistique de la Belgique et du Congo Belge.* 54. Année. 1924—1925. Statistique générale. Bruxelles.

Compte-rendu des travaux de la commission chargée de s'enquérir des effets de la loi du 14 juin 1921 instituant la journée de huit heures et la semaine de quarante-huit heures. 1924—1926. Min. de l'industrie, du travail et de la prévoyance sociale. Bruxelles.

Relevé des maisons et des ménages dans les communes du Royaume en 1920 et en 1924. Mouvement des ménages et de la construction des maisons en 1924. Administration des affaires électorales et de la statistique générale. Bruxelles.

Jacquet, Camille: *Statistiques démographiques et sanitaires de la Belgique.* Gand. 1925.

Dánia. (Danemark.) — *Importation et exportation du Danemark, 1925.* Département de statistique. København. (Statistisk Tabelværk. V. D/46.)

Krak's export directory of Denmark. A guide to the export, banking, shipping etc. 1928. Krak's Legat. Copenhagen.

Norvégia. (Norvège.) — *Recensement de sylviculture.* Statistiske centralbyrå. Oslo. 1927. (Norges officielle statistikk. VIII. 34.)

Statistique des mines et usines en Norvège, 1926. Statistiske centralbyrå. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 35.)

Statistique de la criminalité, 1923/1924. Aperçu général de la criminalité, 1905/1924. Statistiske centralbyrå. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 36.)

Grandes pêches maritimes, 1925. Fiskedirektore. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 37.)

Entremise publique. Conventions collectives et conflits du travail, 1926. Statistiske centralbyrå Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 38.)

Annuaire statistique de la ville de Oslo. XXXIX. Année. 1927. Bureau municipal de statistique. Oslo.

Svédország. (Suède.) — *Fångvården, 1926.* Kungl. fångvärdstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Rapport de l'Administration de la dette publique de Suède, 1926/7. Stockholm.

Det civile veterinärväsendet, 1926. Kungl. medicinalstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Skatttaxeringarna, 1927. Statistiska centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Hälso-och sjukvården vid marinen, 1926/1927. Marinöverläkare. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Bergshantering, 1926. Kommerskollegium. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Orosország. (Russe.) — *Die Gewerkschaftsbewegung in Sowjetrußland.* Internationales Arbeitsamt. Genf. 1927. (Studien und Berichte. A/26.)

Poplavsky, J. A.: *Current observation in economics of transportation.* Central statistical board of the U. S. S. R. Moscow. 1927.

Finnország. (Finlande.) — *Statistique de l'enseignement primaire, 1925/6.* Finn közp. statisztikai hivatal. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. X. 57.)

Assistance publique des communes de la Finlande, 1923. Finn közp. statisztikai hivatal. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XXI. A/28.)

Statistique des caisses d'épargne de Finlande, 1926. Finn közp. statisztikai hivatal. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. VII. A. 37.)

Észtország. (Estonie.) — *Élections au parlement de 15—17. mai 1926.* Bureau central de statistique. Tallinn.

Situation financière des sociétés anonymes et des sociétés coopératives, 1926. Bureau central de statistique. Tallinn.

Lettország. (Lettonie.) — *Sociétés laitières, 1923/1926.* Bureau de statistique de l'État. Riga.

Litvánia. (Lithuanie.) — *Annuaire statistique de la Lithuanie, 1924/1926.* Bureau central de statistique. Kaunas.

Bulgária. (Bulgarie.) — *Annuaire statistique du Royaume de Bulgarie.* XVIII. Année. 1926. Direction générale de la statistique. Sofia.

Holland-India. (Indes-Néerlandaises.) — *Statistical abstract for the Netherlands East-Indies, 1926.* Centraal kantoor voor de statistiek. Weltevreden.

Jaaroverzicht van den in-en uitvoer van Nederlandsch-Indië, 1926. Deel. I. Java en Madoera. Centraal kantoor voor de statistiek. Weltevreden.

Egyiptom. (Égypte.) — *Annual return of births, deaths and infectious diseases, 1926.* Statistical department. Cairo.

Annual statement of the foreign trade of Egypt, 1922/1926. Statistical department. Cairo.

Amerikai Egyesült Államok. (États-Unis.) — Gley, Werner: *Die Grossstädte Nordamerikas und die Ursachen ihrer Entwicklung.* Frankfurt a/M. 1927. (Frankfurter Geographische Hefte. 2.)

San Salvador. (San Salvador.) — *Demografia, 1926.* Dirección general de estadística. San Salvador.

Resumen estadístico de la Republica de el Salvador, 1926. Dirección general de estadística. San Salvador.

Estadística comercial, 1925. Dirección general de estadística. San Salvador.

Brazília. (Brésil.) — *Aperçu statistique sur le Brésil destiné à la Conférence parlementaire internationale du commerce qui aura lieu à Rio de Janeiro du 5 au 12 septembre 1927.* Direction générale de statistique. Rio de Janeiro.

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario estadístico de la Republica Oriental del Uruguay.* Tomo. XXXIV. 1925. 3. Parte. Dirección general de estadística. Montevideo.

Folyóiratszemele.

Reviews.

Allgemeines Statistisches Archiv (17. k. 3. f., Jéna 1927, német.). — *Burgdörfer F.*: Nép, család és statisztika. — *Jenny O. H.*: A politikai választások statisztikája. — *Zizek F.*: Az okok fogalmi meghatározásai és kutatásuk a statisztikában. — *Eisfeld C.*: Az üzemi statisztika tudományos és gyakorlati fejlődése. — *Müller J.*: A népsűrűség-számítások problémái. — *Morgenroth W.*: A Német Statisztikai Társaság 1927. évi ülése. — *Morgenroth W.*: A német városi statisztikusok konferenciája 1927-ben. — *Bandel R.*: A specifikus férhialandóság Bajorországban 1869-től 1925-ig.

Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie (20. köt. 1. f., München 1927, német.). — *Gmelin W.*: Az orvosi kar államosítása — egy erkölcsi követelmény. — *Schultze E.*: Oroszország elmongolósodása.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (3. köt. 1. f., Tübingen 1927, német.). — *Neumann W.*: Az egészségügyi nyilvános gondozás határai. — *Freudenberg K.*: Csecsemőgondozás és statisztika. — *Kasten A.*: Adalék a társadalmi gondozás statisztikájához. — *Böhmert W.*: Elmélet és gyakorlat a statisztikában. — *Zurukzoglu S.*: A modern kriminálbiológia mai helyzete. — *Noack V.*: A földreformmozgalmak mai állapota és társadalomegészségügyi jelentősége.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (58. köt. 3. f., Tübingen 1927, német.). — *Bouniatian M.*: Ipari ingadozások. Bankhitelek és áruk. — *Röpke W.*: Az Egyesült Államok agrárproblémája. — *Studensky G.*: A mezőgazdaság intenzitálásának meghatározása és mérése. — *Tönnies F.*: Bűnügyi statisztika Schleswig-Holsteinről.

Bollettino dell' Istituto Statistico-Economico (1927 nov.-dec., Trieszt, olasz.). — *Savorgnan F.*: Az olasz nép természetes szaporodása. — *de Vergottini M.*: Lengyelország közigazgatása (1924—1927.). — *Doria D.*: Adalékok Olaszország és Venezia Giulia tartomány munkanélküliségéhez. — *Scala C.*: Magyarország cukoripara és kereskedelme. — A dohány Bulgária közigazgatásában.

Bulletin Périodique (63. sz., Brüsszel 1927, fr.). — *Brosche S.*: Nemzetközi együttműködésre irányuló törekvések Ausztria gazdasági életében. — *Baudhuin F.*: A belga stabilizáció egy éve. — *Jaspar H.*: A mezőgazdasági gyarmatosítás Belga-Kongóban. — *François-Marsal*: Franciaország gyarmatosítási törekvései. — *Korányi F.*: Magyarország gazdasági rekonstrukciója. — *Loria A.*: Szabadkereskedelemre vezethetnek-e a nemzet-

közi kartellek? — *Schanzer C.*: Az olasz államadóságokat törlesztő pénztár. — *Rutgers A. A. L.*: A mezőgazdasági termelés Holland-Kelet-Indiában. — *Zagłeniczny J.*: Lengyelország cukoripara. — *Alexander S. D.*: A Sz. H. Sz. állam gazdasági kilátásai. — *Paillard G.*: A Svájci Nemzeti Bank (1907—1927.). — *Benedikt L.*: A gazdasági helyzet Cseh-Szlovákiában. — *Hotowetz H.*: Európa a háború után. — *Moucheron F.*: Ecuador gazdasági helyzete.

Commerce Reports (1927. 48. sz., Washington, ang.). — A nagy külföldi vásárok mint a kereskedelem fejlesztői. — Az angol külkereskedelem hatása az ipar helyzetére. — Kína gazdasági készülsége. — Kereskedelmi vásárok Holland-Kelet-Indiában. — A szovjetkörtársaságok olajipara a legutóbbi években. — Rövid hírek a világ textilparáról. — A német villamosipar fejlődése. — (49. sz.). — A lengyel külföldi kölcsön és a pénzügyi stabilizáció. — Japán külkereskedelmének hatása a gazdasági depresszióra. — (50. sz.). — Az Egyesült Államok vegyiparának világjelentősége. — Dél-Brazília (Rio Grande do Sul) kereskedelmi jelentősége. — A belga valuta stabilizációjának első esztendeje. — A finn erdőgazdaság jelentősége. — A japán tengerhajózási szubvenciók. — A német szénbányászat mechanizálása. — A mezőgazdasági gépek fokozott használata Németországban. — A svéd textilipar. — (51. sz.). — A holland-kelet-indiai importkereskedelemben tapasztalt változások. — A lira revalorizációja. — Kobe fontossága a japán selyemkereskedelemben. — A petróleumtermelés Venezuelában. — A svéd gumiipar. — Lengyelország kedvező gazdasági fejlődése. — (52. sz.). — Az 1927. első kilenckhavi külkereskedelem. — A világ lentermelése. — (1928. 1. sz.). — A belföldi és a külföldi kereskedelem kilátásai. — A távoli Kelet 1927. gazdasági éve. — A lipcei árumintavásár.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (1927 nov.-dec., Lipcse, német.). — Az 1925. évi német nép-, foglalkozási és üzemi számlálás irodalma. — *Lembke B.*: Egy statisztikai pör Lengyelországban.

Internationale Rundschau der Arbeit (5. évf. 11. f., Genf-Berlin 1927, német.). — *Janko J.*: A munkanélküliség időszakos hullámzása néhány más gazdasági és társadalmi jelenséggel kapcsolatban. — *Bellerby J. R.*: A bérek magasságának megállapítására szolgáló rendszerről. — A mezőgazdasági munkások helyzete Oroszországban. — (5. évf. 12. sz.). — *Bellerby J. R.*: A bérek magasságának megállapítására szolgáló rendszerről. — A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal

igazgatótanácsának 37. ülése. — A szakszervezetek fejlődése 1921—1926.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (1927 dec., Jéna, ném.). — *Flaskämper P.*: A kvantitatív-statisztikai jelenségek logikai természete különös tekintettel a csoportképzés problémájára. — *Lehfeldt B.*: A munkaközvetítésről és munkanélküliségi biztosításról szóló törvény. — *Droege K. W.*: Németország gazdasági helyzete 1927 második és harmadik negyedében. — *Hennig R.*: Hamburg tengeri forgalma. — *Morgenroth W.*: A német statisztikusok nürnbergi ülészése.

Journal de la Société de Statistique de Paris (1927 nov., Párizs, fr.). — *Moine M.*: Az 1920 körül megszámlált világnépesség és a franciaországi bevándorlások hatása az 1921. évi népszámlálásra. — *Bunle H.*: Népesedési krónika. — (1927 dec.). — *Ichok G.*: A beteg bevándorlók problémája.

Közgazdasági Szemle (1927 nov-dec., Budapest, m.). — *Eber A., Tormay B., Ferenczi I., Koós M., Biró P., Schöber B.*: A Magyar Közgazdasági Társaság ankétja kereskedelmi mérlegünk passzívításáról. — *Horváth J.*: A pesti angol konzulátus kérdése 1841—48. — *Sidó Z.*: Magyarország exportja a világ gazdaságban. — *Szél J.*: A takarékosági propaganda eszközei. — *Óvári Papp Z.*: A Dawes-terv válsága előtt.

Kwartalnik Statystyczny (1927. 4. f., Varsó, lengyel-fr.). — Az igazságügyi igazgatás statisztikája. — A közigazgatási felsőbb törvényszék tevékenysége. — Az elítélt, a felmentett és az 1923. évi amnesztia értelmében megkegyelmezett egyének statisztikája. — Lengyelország 1926. évi pósta-, táviró- és telefonstatisztikája.

Le Musée Social (1927 dec., Párizs, fr.). — *Risler G.*: Lakáspolitikai.

Magyar Gazdák Szemléje (1927 dec., Budapest, m.). — *Deseő A.*: A román agrárreform. — *Bittera M.*: A műtrágya használatának története Magyarországon.

Népegészségügy (8. évf. 24. sz., Budapest 1927, m.). — *Kovacs S.*: A falu egészségügye. — (9. évf. 1-2. sz., 1928.). — *Somogyi Zs.*: Adatgyűjtés a nemi betegségekről 1928. évi január 1-től. — *Fekete S.*: A tanyai csecsemővédelem.

Revue de l'Institut de Sociologie (7. évf. 4. sz., Brüsszel 1927, fr.). — Az „Institut de Sociologie Solvay” alapításának huszonötödik évfordulója. — *Wilbois J.*: A vállalati főnökök képzése. — *Descamps P.*: A kollektív totemizmus eredete.

Revue internationale du travail (1927 nov., Genf, fr.). — *Fuss H.*: A pénz és a munkanélküliség. — *Goldschmidt H.*: A szülés előtti és utáni alkalmazásra vonatkozó washingtoni egyezmény végrehajtása Németországban. —

Nikoloff D.: A munkásmozgalom Bulgáriában. — A társadalmi biztosítás helyzete Németországban. — A mezőgazdasági munka tudományos szervezése. — (1927. dec.). — Mikor hajthatók végre a munkára vonatkozó nemzetközi egyezmények. — *Tixier A.*: A betegség elleni biztosítás a nemzetközi munkakonferencia előtt. — *Roger F.*: Rendkívüli segélyezés hosszabbtartamú munkanélküliség esetén. — A gazdasági kutatási nemzeti hivatal megalakítása és tevékenysége. — A munkatartam a svéd mezőgazdaságban.

Schmollers Jahrbuch (51. évf. 6. f., München és Lipcse 1927, ném.). — *Ritschl H.*: Termelőágak székhelyének tiszta és történelmi dinamikája. — *Wysomirski K.*: Hajózási adók (illetékek) és vontatási monopólium mint a csatornák jogi és gazdasági előfeltétele. — *Dissinger A.*: Demokrácia és munkajog.

Statistische Nachrichten (5. évf. 12. sz., Bécs 1927, ném.). — A foglalkoztatott munkások és a munkanélküliek a német építőiparban. — A nem helybeli kereső lakosság származása és foglalkozási tagozata a bécsi kerületi ipari bizottság hatásköre alá tartozó területen. — A kriminalitás Ausztriában 1925-ben. — 1926. évi csődök és kényszeregyességek. — Keresők és eltartottak Ausztriában az 1910. és 1923. években. — Ausztria dohánygyártmánytermelése és fogyasztása 1926-ban.

Társadalomtudomány (7. évf. 6-8. sz., Budapest 1927, m.-ném.). — *Hornyánszky Gy.*: Nemzeti és nemzetetlen szociológia. — *Mártonffy K.*: A közigazgatás industrializálása. — *Dékány I.*: A marxista osztályelmélet bírálatához. — *Herbert J.*: Egy alföldi község társadalomrajza. — A Magyar Társadalomtudományi Társulat értekezlete az egyke elleni küzdelem tárgyában. — *Hornyánszky Gy.*: A szociális tanulmányok iskolája Franciaországban. — *Hornyánszky Gy.*: A történet szerepe a népek öntudatában.

The Economist (105. köt. 4.398. sz., London 1927, ang.). — A szénbányák kérdése. — A kereskedelmi mérleg és a külföldi beruházások Nagy-Britanniában és Amerikában. — A vas- és acéltársaságok. — Az olasz agrárpolitika. — Németország sikerei és nehézségei. — (4.399. sz.). — Európai vélemények a tarifakérdésről. — Verseny az óriás-személyszállító hajók közt. — A tengerentúli kereskedelem novemberben. — A német vegyipar. — Az argentinai földművelő társulatok helyzete. — (4.400. sz.). — A francia-olasz „détente.” — Az angol vas- és acélárak és a verseny. — Németország külföldi kölcsönei. — (Függelék.). — Az angol és a külföldi kereskedelem helyzete. — (4.401. sz.). — Ujjászervezés az angol bányákban. — A líra stabilizálása. — A világ bauxittermelése. — (106. köt. 4.402. sz., 1928.). — Kereskedelem és civilizáció. — Az olasz, belga

és francia pénz stabilizálása. — Az angol árinдекс. — A kábel és rádió versenye. — A desztillálók nyereségei. — (4403. sz.). — A francia-amerikai tárgyalások. — A tőzsde 1927-ben. — A tűzfatermelés kilátásai. — A világ sörtermelése és sörkivitele.

Városi Szemle (1927. nov.-dec., Budapest, m.). — *Günther F.*: Az autonómia eredete és kifejlődése. — *Csorna K.*: Bécs város gyermekvédelmi szervezete és intézményei. — *Melly J.*: Az egészséges életmódra való népnevelés irányelveiről. — *Egyed I.*: A közigazgatási képzés reformja. — *Szokola L.*: Dánia gyermekvédelme. — *Koiss G.*: Mit tettek városaink a munkanélküliség leküzdéséért. — A technikai túlfejlődés katasztrófája. — Új-Budapest. — *Jaksa F.*: Budapest légiforgalma. — A székesfővárosi gázművek.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs (1927. 3. f., Berlin, ném.). — A bányászati üzemek 1926. évi termelése. — A játékkártyaadóztatás az 1926. pénzügyi évben. — Árstatisztika. — Az egyetemi, műegyetemi és egyéb tudományos főiskolai hallgatók 1926. nyári félévi statisztikája Németországban. — Takarékpénztárak a Németbirodalomban 1926-ban.

Wirtschaftsdienst (1927. 49. f., Hamburg, ném.). — Külföldi kölesön és belföldi konjunktúra. — Szociális viszályok a vasiparban. — Útfenntartás és automobilközlekedés. — A német tengeri halászat eredményei. — Japán vasellátása. — (50. f.). — Néhány megjegyzés a jóvátételi jelentéshez. — Vándorló konjunktúratartalmak. — A francia vasipar. — A német festék-ípar tervei és lőkeszükséglete. — Statisztikai adatok a műselyem elterjedéséhez. — A textilkoncern szervezete és pénzügyi helyzete. — Az olasz vízierők és energiaszolgáltatásuk. — (51. f.). — Munkaidő és munkabérek a vasiparban. — A jóvátételi biztosok jelentése. — Nemzetközi agráregyezmények. — A malomipar piacai és jövedelmezősége. — Bérviszonyok egyes fontosabb angol iparágakban. — A mongol kereskedelmi viszonyok. — (52. f.). — A vegyipari tröszt és az acéltröszt közti viszony. — A német vegyipar kiviteli szerepe. — (1928. 1. f.). — Statisztika és publicitás. — Elzász-lotharingiai gazdasági kérdések. — Az orosz külkereskedelem 1927-ben. — (1928. 2. f.). — Az európai széngazdaság reorganizációja. — A Németbirodalom 1928. évi költségvetési terveze. — A mezőgazdaság rentabilitásának kérdése. — Az angol nitrogénipar állása és terjeszkedési tervei.

Wirtschaft und Statistik (7. évf. 23. sz., Berlin 1927, ném.). — A Németbirodalom területi beosztása. — Az 1926. évi német bányá-

szat. — A bevetett terület Németországban 1927-ben. — A műselyem-világkereskedelem. — A német takarékpénztárak 1927 közepén. — A be- és kivándorlások és az idegenforgalom az Egyesült Államokban 1926/27-ben. — Beteg- és rokkantbiztosítás Nagy-Britanniában 1925-ben. — (7. évf. 24. sz.). — Barnaszén- és köszénkátrányleparlás 1926-ban. — A nyerskakaó-világtermelés és fogyasztás. — Németország külforgalma 1927 első 9 hónapjában származási és rendeltetési országok szerint. — A német belvizek forgalmi megterhelése 1926-ban. — A tengeri forgalom irányai a német kikötőkben 1926-ban. — Németország külföldi adósságai. — Tengerentúli államok jegybankjai 1927 első felében. — Házasságkötések, születések és halálozások a Németbirodalomban 1927 második negyedében.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (84. köt. 1. f., Tübingen 1928, ném.). — *Hartung F.*: Modern demokrácia. — *Voigt A.*: Értéktételek, értékfogalmak és értékelméletek. — *Engländer O.*: Tőkekamat és gazdasági fejlődés. (Kritikai megjegyzések Schumpeter tanához.).

Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (63. évf. 4. f., Bazel 1927, ném.-fr.). — *v. Meyenburg K.*: Alapvető megjegyzések a svájci földművelítőkárság jövedelmezőség számításának kritikájához. — *Milliet E. W.*: A szeszitalok fogyasztása az 1923—1925. években. — *Ney M.*: Az egyéni válszok értéke népességi felvételekben. — *Niederer E.*: Közlemény a betegsegélyzőpénztárakról. — *Thorin P.*: Kevés egységre kiterjedő statisztikai felvételek feldolgozásának szervezése és a gépek alkalmazása. — (63. évf. 5. [rendkív.] f.). — *Geering T.*: Landmann professzor munkássága Svájcban (távozása alkalmából). — *Laur E.*: A földművelés közgazdaságtanának néhány újabb fogalma. — *Milliet E. W.*: Rövid észrevételek a gazdaságtanról és annak a közgazdaságtudomány más ágaihoz való viszonyáról. — *Higy C.*: A közvetett és közvetlen adófogalmak adójogi és adópolitikai jelentősége Svájcban. — *Böhler E.*: A német pénzügytudomány megújítása. — *Schneider S.*: Anglia uralmi struktúrája a 18. században. — *Amstutz P.*: A szövetségi bélyegilletékek tíz éve. — *Läpple V.*: A tőkekibocsátások statisztikája Svájcban 1922 óta és a tőkekivétel kérdésére vonatkozó érvek összefoglalása. — *Wyler J.*: A „tableau économique”-tól a közgazdasági fizetési mérleghez. — *Rappard E. W.*: A népesség optimuma. — *Bauer H.*: A szövetségi ipari törvényhozás kérdése. — *Ring A.*: A gabonakereskedelmi politika alapjainak megváltozása. — *Sommer L.*: Szabadkereskedelem és védővámok társadalmi hatásukat tekintve.

Régi statisztikai adatok.

Données statistiques anciennes.

Résumé. Nous donnons ci-dessous le préambule d'une série d'articles où, en remontant aussi loin que le permet l'exactitude approximative des chiffres, on présentera, à grands traits, les données anciennes relatives aux différentes branches de statistique.

A statisztikai adatokból kiolvasható fejlődésnek, visszafejlődésnek, hullámmozgásnak avagy stagnációnak a távolabbi múlt adataira visszamenő kutatását a hivatalos és elsősorban gyakorlati célokat szolgáló statisztika meglehetősen elhanyagolja.

Ennek oka egyrészt az, hogy a törvényhozás, közigazgatás és a mindennapi magánszükséglet céljára rendszerint kielégítő tájékoztatást nyújtanak a rövidebb időre visszatekintő statisztikai összehasonlítások is. Másik ok a régi adatok hiánya vagy megbízhatatlansága.

Kétségtelen pedig, hogy a legújabb statisztikai adatok értéke, tanulságossága és érdekessége annál nagyobb, minél régebbi időre visszamenően tudjuk azokat a múlt megfelelő adataival összehasonlítani.

A jelen ismertetés bevezetése egy cikksorozatnak, amelynek keretében a statisztika különböző ágainak legfontosabb adatait fogjuk bemutatni, oly régi időre való visszapillantással, amint azt az adatok legalább megközelítő megbízhatósága engedi.

Adatainkat elsősorban az egyes államok hivatalos statisztikai anyagából merítjük. Minél messzebbre megyünk azonban vissza a múltba, a hiteles adatok hiánya annál érezhetőbb s magánforrások használata elkerülhetetlenné válik. Ezekkel szemben fokozott óvatosságra van szükség. Sok esetben több, különböző forrás összevetése és egyeztetése útján elfogadhatónak látszó adat nyomozható ki, másutt azonban a különböző források adatai annyira eltérőek, avagy a becslések annyira hozzávetőlegesek, hogy közlésükről le kell mondanunk. Az összefoglaló munkák (Nemzetek Szövetsége: *Annuaire Statistique International*, Nemzetközi Statisztikai Intézet: *Annuaire International de Statistique*, *Statistique Général de la France*, Larousse: *Annuaire Général*, *Annuaire du Bureau des Longitudes*, Hübner: *Geogr.-Statist. Tabellen*, Sundbärg: *Aperçus Statistiques Internationaux*, Hickmann: *Universal Atlas*, *Gothaisches Jahrbuch*,

Politisches Almanach, *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*, *Encyclopaedia Britannica*, *Mulhall: The Progress of the World*, *The Statesman's Yearbook*, *Cholnoky: Földrajzi és statisztikai atlasz* stb.) adatait hasonló kritikával vesszük át.

Mithogy az államok területe az idők folyamán változott, némelyik adatnál kétség merülhet fel, hogy az minő területre vonatkozik. A fontosabb ily esetekben a területet, amelynek adatát közöljük, meg fogjuk jelölni, a területváltozásokra vonatkozó bizonyos mérvű történelmi ismereteket mindamelllett az adatok teljes értékelnitudásához szükségesnek tartunk.

Az adatok mérlegelésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni természetesen azt sem, hogy az adatgyűjtés és feldolgozás módszere az egyes államokban különböző lévén, az egymással szemben álló adatok — hogy úgy mondjuk — nem mindig homogének.

Lélekszám.

Population.

Elsőül a világ népességének régi adataival foglalkozunk.

Egyes államok, illetve földterületek lélekszámát még ma sem ismerjük pontosan s így a földkerekség népességéről a különböző forrásokban található számok inkább becslésszerű megállapítások.

Még inkább áll ez a múlt adataira nézve.

A világ népességére vonatkozó becslések csak a múlt évszázad eleje óta némileg elfogadhatók, a korábbiak túlmagasán állapítják meg a földkerekség lélekszámát.

Ma már kétségtelennek látszik, hogy 1800 táján a világ népessége 600—700 millió körül volt. Téveseknek kell tehát minősítenünk azokat a megállapításokat, amelyek szerint a világ népessége már e századforduló előtt jóval nagyobb lett volna. Így túlmagas *Riccioli* becslése, aki 1660-ban 1 milliárdra teszi a föld népességét, *Süssmilch* becslése, aki szerint 1742-ben 950 millió és 1 milliárd között volt a lélekszám. Még jobban túlbecsüli a világ lélekszámát *Voltaire*, aki 1753-ban 1,6 milliárd lelket tételez fel. Igen alacsony viszont *Volney* becslése: 1804-ben 437 millió lélek. A XIX. század legelőjáról való további becslések már összhangzóbbak

s az I. számú táblázatban közölt adatot megerősíteni látszanak.

E táblázatunkban a világ népességének 1800.,

1840., 1880., 1910. évi és jelenlegi lélekszámadatait mutatjuk be, a fontosabb államok és világrészek szerint részletezve.

I. A világ népességének alakulása.

Formation de la population du monde.

Ország, világrész <i>Pays, parties du monde</i>	É v — A n n é e				
	<i>A u t o u r d e</i>		1880	1910	Legújabb adat ²⁾ <i>Donné. la plus récente²⁾</i>
	1800	1840.			
k ö r ü l					
millioban — en millions					
Ausztria) — <i>Autriche¹⁾</i>	13·3	17·3	22·1	28·6	6·6
Belgium ¹⁾ — <i>Belgique¹⁾</i>	3·0	4·1	5·5	7·4	7·8
Dánia ¹⁾ — <i>Danemark¹⁾</i>	0·9	1·3	2·0	2·8	3·4
Franciaország — <i>France</i>	26·9	33·4	37·5	39·2	40·7
Görögország — <i>Grèce</i>	1·0	1·3	2·0	2·6	6·8
Magyarország) — <i>Hongrie¹⁾</i>	10·0	12·8	15·7	20·9	8·5
Nagy Britannia és Írország — <i>Grande-Bretagne et Irlande</i>	16·4	26·8	35·0	45·2	47·0
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	2·2	2·9	4·1	5·9	7·5
Németország ¹⁾ — <i>Allemagne¹⁾</i>	24·5	32·8	45·3	65·0	63·2
Norvégia — <i>Norvège</i>	0·9	1·2	1·9	2·4	2·7
Olaszország ¹⁾ — <i>Italie¹⁾</i>	18·1	22·3	28·2	34·7	40·5
Európai Oroszország ³⁾ — <i>Russie d'Europe³⁾</i>	38·0	55·6	86·2	130·8	81·9
Portugália — <i>Portugal</i>	2·9	3·4	4·3	6·0	6·0
Spanyolország — <i>Espagne</i>	11·5	13·7	16·8	20·0	21·3
Svájc — <i>Suisse</i>	1·8	2·2	2·8	3·8	3·9
Svédország — <i>Suède</i>	2·3	3·1	4·6	5·5	6·1
Európa — <i>Europe</i>	187·4	251·0	334·4	447·5	474·7
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis d'Amé- rique</i>	5·3	17·1	50·2	92·0	117·1
Amerika — <i>Amérique</i>	⁵⁾ 21·0	50·0	⁴⁾ 112·0	180·4	228·0
Ázsia — <i>Asie</i>	380·0	620·0	⁴⁾ 822·0	858·5	1.033·4
Afrika — <i>Afrique</i>	76·0	90·0	108·5	126·9	142·0
Ausztrália — <i>Australie</i>	2·0	4·0	⁴⁾ 5·0	6·9	9·0
Összesen — <i>Total</i>	666·4	1.015·0	1.381·9	1.620·2	1.887·1

¹⁾ 1800–1910: az 1914. évi terület adata. — *Pour 1800–1910, chiffres pour le territoire de 1914.*

²⁾ A jelenlegi terület adata. — *Chiffres pour le territoire actuel.*

³⁾ A kaukázusi államok nélkül. — *Non compris les Etats de Caucase.*

⁴⁾ 1886.

⁵⁾ Sundbärg szerint 35·0. — *D'après Sundbärg, 35·0.*

Az 1800-tól 1910-ig terjedő adatok eléggé egységesek, a lényegesebb területváltozást szenvedett országoknál azonos területre — a világháború kitörése előtti időpontbeli területre — vonatkoznak. A táblázat utolsó rovatának adatai már a jelenlegi területre vonatkoznak, a világháború után megnagyobbodott vagy megkisebbedett országoknál a multtal való összevetésre népszaporodási szempontból nem alkalmasak.

Adataink szerint a világ népessége a mult évszázad eleje óta csaknem megháromszorozódott. A világrészek közül az ötnegyedszázad alatt feltűnő a népnövekedés Ausztráliában s különösen Amerikában, amelynek népessége megtízszereződött. Magában az Egyesült Államokban a nagyarányú bevándorlások folytán a népesség száma több, mint

húszszorosra (1) emelkedett. Afrika és Ázsia népességi adatai kevésbé megbízhatók; különösen a mult évszázadra vonatkozóan közölnek a különböző források egymástól eltérő adatokat.

Ázsia népessége ma meghaladja az egymilliárd lelket, tehát a világ népességének (1·89 milliárd) több, mint a fele él a világrészben.

Európáról 1700-as becslésünk is van, ekkor 130 millióra tették népességét. Jellemző, hogy száz év múlva, 1800-ban, még csak 187 millió, ma pedig már 475 millió a legkultúraltabb világrész népessége.

Megfigyelhető, hogy Európa keleti államainak népszáma nagyobb mértékben növekedett, mint a nyugati államoké. Különösen erős tempóban nőtt a lélekszám a mult évszázad második felétől kezdve.

II. Népsűrűség.

Densité de la population.

Ország, világrész <i>Pays, parties du monde</i>	1800 körüli <i>Autour de 1800</i>	Jelenlegi <i>A présent</i>	A növekedés indexe <i>Indice de l'accroissement, 1800 = 1</i>
	Lélekszám <i>1 km²-re — population par km²</i>		
Belgium — <i>Belgique</i>	101·7	256·6	2·52
Dánia — <i>Danemark</i>	20·9	79·1	3·78
Franciaország — <i>France</i>	50·2	73·9	1·47
Magyarország — <i>Hongrie</i>	30·7	91·4	2·98
Nagy-Britannia és Írország — <i>Gr.-Bretagne et Irlande</i>	52·4	150·2	2·87
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	64·3	219·3	3·41
Németország — <i>Allemagne</i>	45·3	134·8	2·98
Norvégia — <i>Norvège</i>	2·8	8·3	2·96
Portugália — <i>Portugal</i>	34·5	65·7	1·90
Spanyolország — <i>Espagne</i>	23·1	65·3	2·83
Svájc — <i>Suisse</i>	43·6	94·4	2·17
Svédország — <i>Suède</i>	5·2	13·6	2·62
Európa — <i>Europe</i>	16·7	42·3	2·53
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	0·7	14·9	21·29
Amerika — <i>Amérique</i>	0·5	5·3	10·60
Ázsia — <i>Asie</i>	8·7	23·5	2·70
Afrika — <i>Afrique</i>	2·5	4·7	1·88
Ausztrália — <i>Australie</i>	0·2	0·8	4·00
Együtt — <i>Total</i>	4·8	13·6	2·83

Népsűrűség.

Densité de la population.

Az egyes világrészek és országok népsűrűségi adatai még szemléltetőbben mutatják, hogy a különböző területek népesültségének igen eltérő volta mellett az azonos területek sűrűségének számai is a legeltérőbb mértékben változtak meg az idők folyamán. A népsűrűségi számoknak az utolsó 5 negyedszázad alatti megnövekedését II. számú táblázatunk szemlélteti.

Adataink szerint a világ népsűrűsége 1800 körül 4·8 volt, jelenleg 13·6. Az átlagos népsűrűséget úgy a múlt évszázad elején, mint jelenleg csak *Európa* és *Ázsia* haladta meg. Az országok szerinti részletezésben a nagyobb területváltozást szenvedett országok közül többet elhagytunk. *Magyarország* népsűrűségi adatához is meg kell jegyeznünk, a következőket. Táblázatunkban az ország népsűrűsége a múlt évszázad eleji területen 30·7, a jelenlegi területen 91·4. A népsűrűség e szerint a világ-átlagot valamivel meghaladó mértékben növekedett, megháromszorozódott volna. A valóságban a népsűrűség emelkedése jóval kisebb, minthogy a háború előtti országterületen az 1910. évi népszámlálás csak 64·6 (birodalom 64·2) népsűrűséget tüntet fel.

E. D. dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

A Bizottság ügyviteli szabályzatának módosítása és a Bizottság újjáalakítása.

Modification du règlement d'affaires et réorganisation de la Commission.

Az 1925. év elején életbeléptetett új vámtarifa árucsoportosításának megváltoztatása indokoltá tette a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság eddigi szakosztálybeosztásának módosítását. A kereskedelmi miniszter úr 223/1928. K. M. Eln. számú rendeletével a Bizottság ügyviteli szabályzatának 11. §-át ehhez képest a következőképen módosította.

Az értékmegállapító bizottság szakosztályai a következők:

- I. Állatok, állati termékek.
- II. Gyarmataruk, gyümölcs, dohány.
- III. Gabona, hüvelyesek, magvak.
- IV. Italok, eledel.
- V. Fa, szén, faárak.
- VI. Ásványok, érc, kőárak.
- VII. Vegyszeti segédanyagok.
- VIII. Zsiradékok, olajok.
- IX. Gyógy- és illatszerek, vegyszeti áruk.
- X. Cserzőanyagok, bőrök, bőrárak, kacsuk és kacsukárak, szőrmék.

- XI. Papiros és papirosárak, irodalmi és műtárgyak.
- XII. Fehérmű, kalapok, toll, kefékötő- és kosárfonóárak.
- XIII. Pamut és pamutárak.
- XIV. Len, kender, juta és ezekből való áruk.
- XV. Gyapjú, gyapjú- és félgyapjúárak, ruházat, rongy.
- XVI. Selyem, selyem- és félselyemárak, kötőszövet- és kötöttárak.
- XVII. Üveg és üvegárak.
- XVIII. Vas- és vasfélgártmányok.
- XIX. Vasárak.
- XX. Nem nemes fémek és ezekből való áruk.
- XXI. Gépek és készülékek.
- XXII. Elektrotechnikai cikkek és járóművek.
- XXIII. Mű- és hangszerek, apróárak, nemes fémek.

A bizottság 6 évben megszabott működési időszaka az 1927. év végén lejárt, ennélfogva annak újjáalakítása vált szükségessé. A bizottságnak hi-

vatalból *elnöke Kovács Alajos* dr. h. államtitkár, a m. kir. központi statisztikai hivatal igazgatója; *helyettes elnöke Konkoly Thege Gyula* dr. miniszteri tanácsos, a m. kir. központi statisztikai hivatal aligazgatója, a kereskedelmi miniszter úr második *helyettes elnöké Farkas János* dr. miniszteri osztálytanácsost, *titkáiraivá* pedig *Kádgs Károly* dr. miniszteri titkárt és *Meszlényi Emil* dr. miniszteri segédtitkárt nevezte ki.

A kereskedelmi miniszter úr a bizottság 1928—1933-ig terjedő új működési időszakára kinevezte a bizottság *szakosztályelnökeivé*:

Biró Pál dr. m. kir. keresk. főtanácsost, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. elnökét a XVIII. szakosztály

Bun József, m. kir. kincstári főtanácsost, a Magyar Leszámloló- és Pénzváltó-Bank vezérigazgatóját a IX. szakosztály

Chorin Ferenc dr., m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. vezérigazgatóját az V. szakosztály

Dischka Győző dr.-t, a Magyar Posztógyár Rt. igazgatóját a XV. szakosztály

Ferentzy József dr., m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Hangyaipar Rt. igazgatóját a VIII. szakosztály

Fischer Ödön, m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Fischer Simon és Társai Rt. igazgatóját a XVI. szakosztály

Förster Nándor, nyug. miniszteri tanácsos, m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Magyar Vegyipari Gépgyár Rt. elnökét a XIX. szakosztály

Gerliczy Bélát, a Vulcan Gépgyár Rt. ügyvezető igazgatóját a XXI. szakosztály

Hüttl Frigyes, m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Hüttl, Bán és Mihalik cég társtulajdonosát a XVII. szakosztály

Jeszenszky Pál, m. kir. udvari tanácsost, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetének vezérigazgatóját a III. szakosztály

Kalapos Lajost, a Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő- és Értékesítő Szövetkezetének igazgatóját a II. szakosztály

Kertész János m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Kertész Tódor kereskedő cég főnökét a XXIII. szakosztály

Kosinszky Viktor, nyug. miniszteri tanácsos, m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének elnökét, a IV. szakosztály

Kunz Románt, a Kunz József és Társa nagykereskedő cég beltagját, a XII. szakosztály

Mössmer Pál dr., m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Mössmer József Fiai nagykereskedő cég tulajdonosát a XIV. szakosztály

Mutschenbacher Emil dr., m. kir. gazdasági és kereskedelmi főtanácsost, az Országos Magyar Gaz-

dasági Egyesület ügyvezető igazgatóját az I. szakosztály

Stromszky Sándor m. kir. udvari tanácsost, a Magyar Siemens és Schuckert Művek Rt. vezérigazgatóját a XXII. szakosztály

Szászy Lajos m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Ganz Villamossági Rt. felügyelőbizottságának tagját a XX. szakosztály

Szávoszt Zoltán m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Hungária Műtrágya-, Kénsav- és Vegyi Ipari Rt. vezérigazgatóját a VII. szakosztály

Szurday Róbert m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Magyar Pamutipar Rt. vezérigazgatóját a XIII. szakosztály

Tranger József m. kir. kereskedelmi főtanácsost, a Rigler József Ede Papírneműgyár Rt. igazgatóját a XI. szakosztály

Vida Jenő m. kir. gazdasági főtanácsost, a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. vezérigazgatóját a VI. szakosztály és

Wolfner József m. kir. kereskedelmi főtanácsos, börgyártulajdonost a X. szakosztály *elnökévé*.

Kinevezte továbbá a *bizottság tagjaivá*:

Acél Rezső dr.-t, a „Titánia“ Cipőgyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Achtzehner Józsefet*, a Schneider József szövött- és rövidáru cég főnökét, Budapest; *Aczél Ottót*, a Guttmann J. és Társa, ruhanagykereskedő cég társtulajdonosát, Budapest; *Aschner Lipótot*, az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. vezérigazgatóját, Újpest; *Ausch Gyulát*, a Magyar Pamutipar Rt. igazgatóját, Budapest; *Balázs Béla Hugó* m. kir. kormányfőtanácsost, a Magyar Fémlemezipar Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Balogh Gábort*, a „MÖNE“ Orvosi Műszerüzem és Kórházberendező Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Bárczai András*t, a Bárczai András seelyem- és bársonyáruház tulajdonosát, Budapest; *Bárkány Leó* nyug. malomvezérigazgatót, Budapest; *Bartos Ármint*, a Nasic Tanningyár és Gőzfűrészt Rt. igazgatóját, Budapest; *Basch Béla* m. kir. kormányfőtanácsost, az „Union“ Keményítőgyárak Basch és Kohner cég főnökét, Budapest; *Behr Dezső* m. kir. kormányfőtanácsost, a Behr és Flusser cég főnökét, Budapest; *Beimel Sándor* m. kir. udvari tanácsost, a Beimel és Fia terménykereskedő cég tulajdonosát, Budapest; *Benedek Sándor* m. kir. kormányfőtanácsos, parkettgyárost, Budapest; *Benedek Sándort*, a Benedek József és Fia gyümölcs- és tojáskereskedelmi cég társtagját, Budapest; *Beretvás Hugót*, a Kann és Heller cég társtulajdonosát, Budapest; *Bessenyei Ferenc* miniszteri tanácsost, a Magyar Sörmaláta Kiviteléi Iroda igazgatóját, Budapest; *Betegh Péter* dr.-t, a „Pantodrog“ Magyar Gyógynövény Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Bien Ernőt*, a Bien S. Fiai zsírárúgyár cég beltagját, Budapest; *Birnbaum Lászlót*, a Birnbaum Jakab kendernagykereskedő cég

tulajdonosát, Budapest; *Blitz* Miksát, a *Blitz* és *Braun* gyarmatáru nagykereskedő cég tulajdonosát, Budapest; *Bloch* Pált, a *Bloch* Mór ágytoll-kiviteli üzlet és ágytoll-tisztító vállalat tulajdonosát, Budapest; *Borbás* Lajost, a *Brust* Dávid rövid- és szövöttáru cég beltagját, Budapest; *Böhm* Emil, a *Krausz* és *Böhm* fűszernagykereskedő cég társtagját, Budapest; *Brachfeld* Gézát, a *Brachfeld* *Siegfried* és *Fia* férfidivatáru cég tulajdonosát, Budapest; *Brammer* Ödönt, a *Brammer* Ödön női divatárúkereskedő cég beltagját, Budapest; *Brauch* Ferencet, a *Brauch* *Kolbászárugyár Rt.* igazgatóját, Budapest; *Braun* Alajost, a *Braun* *József* és *Fia* szarvasmarha-bizományos cég tagját, Budapest; *Breitner* Lipót, a *Breitner* *Testvérek* ékszeráru cég társtagját, Budapest; *Brust* Dávid m. kir. kormányfőtanácsost, a *Brust* Dávid rövid- és szövöttárunagykereskedő cég beltagját, Budapest; *Burchard-Bélaváry* Andor dr. m. kir. kormányfőtanácsost, a *Pesti Hengermalom Társaság* igazgatóját, Budapest; *Castiglione* Henriket, az „Eco” Filmkereskedelmi és Filmkölcsonzó Rt. ügyvezető igazgatóját, Budapest; *Dán* Viktort, a *Dán* *Testvérek* szőrmeárúkereskedő cég társtagját, Budapest; *Demkő-Belánszky* Dezső m. kir. kormányfőtanácsost, a *Budapesti Takaré- és Vásárpénztár Rt.* vezérigazgatóját, Budapest; *Deutsch* Arturt, a *Deutsch*-féle *Kőbányai Malátagyár Rt.* igazgatóját, Budapest; *Deutsch* Sándort, az *Első Pesti Spódium- és Enyvgyár Rt.* vezérigazgatóját, Budapest; *Dunckel* Károly m. kir. kormányfőtanácsost, a *Magyar Acélárugyár Rt.* vezérigazgatóját, Budapest; *Durand* Félixet, az *Első Magyar Papíripar Rt.* igazgatóját, Budapest; *Düsing* Miksa m. kir. gazdasági főtanácsost, az *Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ* vezérigazgatóját, Budapest; *Dworák* Ferenc Albertet, a *Scheid* G. A. arany- és ezüstválasztó intézet beltagját, Budapest; *Engel* Gyula m. kir. udvari tanácsost, a *Dunagőzhajózási Társaság* budapesti széneladási irodájának igazgatóját, Budapest; *Erb* Nándort, a *Láng* L. *Gépgyár Rt.* igazgatóját, Budapest; lovag *Falk* Zsigmond dr.-t, a *Pesti Könyvnyomda Rt.* vezérigazgatóját, Budapest; *Farkas* Vilmost, a *Magyar Kereskedelmi Hitelbank Schopper* J. G. Rt. igazgatóját, Budapest; *Fähndrich* Vilmost, a *Kern* Róbert vasnagykereskedő cég cégvezetőjét, Budapest; *Fehér* Károlyt, a *Haas* Fülöp és *Fiai* szőnyeg- és bútorszövetgyár cégvezetőjét, Budapest; *Finger* Lajos Jánost, a *Finger* és *Fia* rézáruügynökség és bizományi cég társlőnökét, Budapest; *Fischer* Emil m. kir. kormányfőtanácsos, porcellán- és majolikagyárost, Budapest; *Fischer* Gézát, a *Fischer* *Simon* és *Társaság* Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Fischl* Simont, a *Fischer* J. *Juta-, Textil- és Áruforgalmi Rt.* ügyvezető igazgatóját, Budapest; *Flegmann* Sámuel, a *Flegmann* S. V. és *Fiai* bornagykereskedő cég tulajdonosát, *Abaújszántó; Fodor* Zsigmond, a *Magyar-Amerikai Faipar Rt.* vezérigazgatóját, Budapest; *Földváry* Ferencet, a *Földváry* *Imre* férfidivat- és fehérneműkereskedő cég társtulajdonosát, Budapest; *Frankl* Mórt, a *Wertheimer* és *Frankl* gyarmatárunagykereskedő cég társtagját, Budapest; *Frommer* Vilmost, a *Magyar Általános Hitelbank* igazgatóját, Budapest; *Fürst* László m. kir. udvari tanácsost, a *Fürst* *Jakab* és *Fiai* cég tulajdonosát, Budapest; *Fürst* Mártont, a *Solvay*-művek magyarországi képviselőjét, Budapest; *Gárdos* János bornagykereskedőt, Budapest; *Gergely* Istvánt, a *Hangya Termelő, Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet* igazgatóját, Budapest; *Gessler* Jánost, a *Gessler* *Siegfried* „Altwater” likörgyári cég tagját, Budapest; *Girardi* Tibort, a *Girardi* *József* női ruhakereskedő cég tagját, Budapest; *Gobbi* Edét, a *Sieburger* és *Társaság* papírkárpitgyári cég társtulajdonosát, Budapest; *Goldberger* Lajos dr.-t, a *Kartonyomóipar Rt.* igazgatóját, Budapest; *Goldberger* Leó dr. m. kir. kormányfőtanácsost, a *Goldberger* *Sám. F. és Fiai Rt.* alelnökét, Budapest; *Goldfinger* Gábort, az *Általános Szeszzipari Közlöny* főszerkesztőjét, Budapest; *Grab* Alajost, a *Grab* M. *Fiai* *Első Magyar Viaszszószon és Műbörgyár* igazgatóját, Győr; *Gruber* Jánost, a *Gruber* *János* cég társtulajdonosát, Budapest; *Grünwald* Albertet, a *Grünwald* és *Laufer* cipész-kellék nagykereskedő cég főnökét, Budapest; *Gyulai* Vilmost, az *Arnheim* S. I. pénzszekrénygyár igazgatóját, Budapest; *Haidekker* Sándort, a *Haidekker* *Sándor* sodronyszövet-, fonat- és kerítésgyár tulajdonosát, Budapest; *Hajdu* Dezsőt, a *Hungária Jaquard Szövőgyár Rt.* igazgatóját, Budapest; *Halbritter* Károly sertéshizlalót és kereskedőt, a győri kereskedelmi és iparkamara elnökét, Győr; *Haltenberger* Samut, a *Bpesti Automobilközlekedési Rt.* vezérigazg., Bpest; *Hegedüs* Vilmost, a *Magyar Mezőgazdák Szövetkezete* igazgatóját, Budapest; *Heinrich* Dezső dr. m. kir. kormányfőtanácsost, a *Heinrich* A. és *Fiai* *Vaskereskedelmi Rt.* igazgatósági tagját, Budapest; *Herz* *Henrik* dr.-t, az *Első Magyar Papíripar Rt.* vezérigazgatóját, Budapest; *Herz* Lajost, a *Herz* *Ármin* *Fiai* *Szalámigyár Rt.* igazgatóját, Budapest; *Heteés* *Alfréd*, a *Bettelheim* *Miksa* és *Társaság* Rt. igazgatóját, Budapest; *Hirrmann* Ferencet, a *Hirrmann* *Ferenc* fémműntöde- és rézárugyár tulajdonosát, Budapest; *Hirsch* A. *Jakab* bórkereskedőt, Budapest; *Hirsch* *Adolf*, a *Frankl* A. *Hermann* és *Fiai* Rt. nyug. igazgatóját, Budapest; *Holitscher* *Pál* dr.-t, az *Engel* *Károly* elektromos szerelési anyagok és készülékek gyára tulajdonosát, Budapest; *Holzer* *Sándor*, a *Holzer* *Simon* cég főnökét, Budapest; *Hornyánszky* *Érnő*, a *Hornyánszky* *Viktor* nyomda és könyvkiadóvállalat igazgatósági tagját, Budapest; *Horovitz* *György* dr.-t, a *Magyar Általános Gépgyár Rt.* vezérigazgatóját, Mátýásföld; *Horváth* *Jenő*, a *Horváth*

Sándor és Fiai festék- és lakkgyár főnökét, Budapest; *Horváth* Kálmán kereskedőt, Szombathely; *Horváth* Miksát, a Horváth Miksa Szőnyegipari Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Hubert* Lipótot, a Ganz-féle Villamosági Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Huberth* Istvánt, az Orion Rézkozó- és Rézgálicgyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Iritz* Nándor gyémántkereskedőt, Makó; *Jemnitz* Albrecht festék- és gyógyárubizományost, Budapest; id. *Jurány* Henriket, a Calderoni Mű- és Tanszervállalat Rt. nyug. igazgatóját, Budapest; *Kammer* Hugót, a Richards Richard Győri Finomposztógyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Kammer* Siegfriedet, a Kammer Testvérek Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Kammer* Vilmos m. kir. kormányfőtanácsost, a Magyar Sertész-hizláló és Húsipari Rt. vezérigazgatóját, Nagytétény; *Kardos* Gyulát, a Kardos László fehérnemű-, vászon- és pamutárúkereskedő cég főnökét, Debrecen; *Kecskeméti* Adolf gyümölcsnagykereskedőt, Budapest; *Keleti* Kornél dr.-t, a Keleti dr. és Murányi Vegyészeti Gyár Rt. vezérigazgatóját, Újpest; *Kemény* Bélát, a Hazai Mechanikai Palackgyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Kemény* Dezső fakereskedőt, Budapest; *Kern* Ernőt, a Magyar Fém- és Lámpaárúgyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Kienast* Ferencet, a Kienast és Bäuerlein bélnagykereskedő cég főnökét, Budapest; *Kllinger* Dezsőt, az Első Magyar Hordógyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Kollerich* Pált, a Kollerich Pál és Fiai sodronyszövet- és szitaárúgyár társtulajdonosát, Budapest; *Konta* József Ferencet, a Konta és Kaloszek kereskedő cég társtulajdonosát, Budapest; *Kovacevics* Milenkó bélésarúkereskedőt, Budapest; *König* Jenő nyug. miniszteri tanácsos, szénnagykereskedőt, Budapest; *Könyves* Árpádot, az Agraria Szőlőtelepítő Rt. igazgatóját, Budapest; *Kramer* Tivadar dr.-t, a Magyar Gipszkereskedelmi Rt. főnökét, Budapest; *Krassó* Fülöpöt, az Olajipar Társaság vezérigazgatóját, Budapest; *Krausz* Frigyes, a Magyar Általános Köszénbánya Rt. igazgatóját, Budapest; *Kronberger* Zsigmondot, a Kronberger Mór és Fiai cég beltagját, Budapest; *Kunz* Arisztidét, a Kunz József és Társa cég beltagját, Budapest; *Kühne* Loránd dr.-t, az Első Magyar Gazdasági Gépgyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Lajtha* Pált, az ifj. Leitersdorfer Lipót Bőrforgalmi Rt. elnökét, Budapest; *Lakner* Adolfot, a Gyufaárúsító Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Láng* Ernőt, a Láng József óranagykereskedő cég tagját, Budapest; *Láng* Gusztávot, a Láng L. Gépgyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *László* Sándor m. kir. kormányfőtanácsost, a Hoffherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Rt. igazgatóját, Budapest; *Leicht* Zsigmondot, az Áru- és Terménybeszerzési és Értékesítő Szövetkezet igazgatóját, Budapest; *Leiner* Zsigmond m. kir. kormányfőtanácsost, a Leiner Fülöp és Fiai vegyészeti gyár főnökét, Újpest; *Lénárd* Róbertet, a Ganz és Társa

Danubius Gép-, Waggon- és Hajógyár Rt. kivitelő osztályának vezetőjét, Budapest; *Lingel* János m. kir. kormányfőtanácsost, a Lingel Károly és Fiai első magyar faáru- és bútorgyári cég beltagját, Budapest; *Lippmann* Frigyes dr.-t, a Speciális Építkezési Rt. alelnökét Budapest; *Lóránt* Bélát, a Királymalom, Hedrich és Strausz Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Magyar* Bertalant, a Magyar Konfekcióművek Rt. igazgatóját, Budapest; *Majthényi* Béla drogua- és illatszerkereskedőt, Budapest; *Márkus* Lajos lakatosáru- és vasszerkezetgyárost, Budapest; *Márkus* Zsigmondot, a Márkus Zsigmond és Fia divatárúnyagykereskedő cég beltagját, Budapest; *Mátrai* Antalt, a Mátrai Antal és Társai Rt. ügyvezető igazgatóját, Budapest; *Mátyás* Jenőt, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. igazgatóját, Budapest; *Mattyasovszky-Zsolnay* Tibort, a Zsolnay Vilmos-féle kerámiai gyárak beltagját, Pécs; *Mauthner* Alfréd m. kir. gazdasági főtanácsost, a Mauthner Ödön nagykereskedő cég társtagját, Budapest; *Mauthner* Zoltánt, a Mauthner Testvérek és Társai bőrgyár igazgatóját, Budapest; *Meák* Géza dr.-t, az Adria Biztosító Társulat károsztályának főnökét, Budapest; *Mihalik* Imrét, a Benedict Schrolls Sohn gyárának képviselőjét, Budapest; *Morvay* Izsó dr.-t, a Fiedler János Lenfonó- és Szövőgyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Mössmer* Józsefet, a Mössmer József Fiai nagykereskedő cég beltagját, Budapest; *Müller* Józsefet, a Hungária Műtrágya-, Kénsav- és Vegyi Ipar Rt. h. igazgatóját, Budapest; *Müller* Pál dr.-t, az Ujlaki Téglá- és Mészégető Rt. igazgatóját, Budapest; *Németh* Ferencet, az „Una“ Faértékesítő Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Neruda* Nándor m. kir. kormányfőtanácsos, gyógyárúnyagykereskedőt, Budapest; *Neszmély* Lajost, a Kanczer-féle ólom- és ónarúgyár betéti társaság igazgatóját, Budapest; *Neuhold* Kornél m. kir. kormányfőtanácsost, a Telefongyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Neumayer* Fülöpöt, a Neumayer Fülöp Rt. kárpitoskellék és szőnyegnagykereskedő cég igazgatóját, Budapest; *Noseda* Kálmán dr.-t, a „Titán“ Vegyiipar Rt. igazgatóját, Budapest; *Ormai* Iván dr.-t, az Ormai és Társa műszaki cikk- és vasáru nagykereskedő cég társtagját, Budapest; *Pajor* Ignác dr. m. kir. gazdasági főtanácsost, a Magyar Kőcsönös Állatbiztosító Társaság nyug. vezérigazgatóját, Budapest; *Palágyi* Gyula m. kir. kormányfőtanácsost, a Palágyi Gyula Fa-, Vas- és Rézbútorgyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Pálinkás* Györgyöt, a Malomsok József Asztalosárúgyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Pirkner* Konrádot, a Greinitz-Pirkner Vaskereskedelmi és Ipari Rt. elnökét, Budapest; *Pollák* Gyulát, a Kiteér Sámuel cég beltagját, Budapest; *Pongrácz* Sándort, a Makói Hagyma-, Zöldségkertészeti és Gazdasági Terménykereskedelmi Rt. igazgatóját, Makó; *Popper* Károlyt, a Kispesti Textilgyár Rt.

vezérigazgatóját, Budapest; *Pum Józsefet*, az Országos Ruházati Intézet Rt. igazgatóját, Budapest; *Pusztafi Zsigmond* grafikai szaküzlet tulajdonost, Budapest; *Pürner Rezső* terménynagykereskedőt, Budapest; *Radocza Kálmán dr.-t*, a Gerbeaud Rt. igazgatósági tagját, Budapest; *Radvány Jenőt*, a Weisz Manfréd Acél- és Fémművei Rt. igazgatóját, Budapest; *Rakovszky István dr. m. kir. kormányfőtanácsost*, a Strausz Antal termény- és gyarmatáru-nagykereskedő cég társtulajdonosát, Budapest; *Reichart Emil m. kir. kormánytanácsost*, a Thallmayer és Seitz Rt. gyógyárunagykereskedő cég igazgatóját, Budapest; *Reimann Ernő dr.-t*, a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. igazgatóját, Budapest; *Reimann Gyula m. kir. kormányfőtanácsost*, a Magyar Automobilkereskedők Orsz. Egyesületének elnökét, Budapest; *Rein Sándort*, a Gschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likőr- és Rumgyár Rt. vezérigazgatóhelyettesét, Budapest; *Rényi Oszkárt*, a Rényi Oszkár Famegmunkáló Rt. elnökét, Budapest; *Richter Gedeont*, a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Rt. tulajdonosát, Budapest; *Riesz Tivadar* bőrkereskedőt, Budapest; *Rotter Zsigmondot*, a Budapesti Kereskedelmi Csarnok alelnökét, Budapest; *Rottersmann Leó* sajt-, vaj- és csemegeáru-nagykereskedőt, Budapest; *Rózsa Károlyt*, a Budapest székesfőváros gázműveinek vezérigazgatóját, Budapest; *Röck Istvánt*, a Steyer Automobil Rt. vezérképviselőjét, Budapest; *Rudas Gyula m. kir. kormányfőtanácsost*, az Angol-Magyar Bank Rt. ügyvezető igazgatóját, Budapest; *Salamon Ödönt*, a Magyar Lőporgyár Üzemi Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Salgó Izsót*, a Magyar Ólomárugyár Rt. alelnökét, Budapest; *Sátori Ernőt*, a Romeiser F. és Fiai vaskiviteli üzlet igazgatóját, Budapest; *Saxlehner Kálmán m. kir. kormányfőtanácsost*, a Saxlehner-féle Hunyadi János keserűvíz-forrástelep társtulajdonosát, Budapest; *Scheibler Edét*, a Magyar Vegyipari Gépgyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Schein Ferencet*, a Schein Mór ernyőgyáros cég társtagját, Budapest; *Schmidt Richárdot*, a Schmidt és Császár gőzmalom társtulajdonosát, Budapest; *Schnetzer Ágostont*, a Csáky László gróf Ajax Acélművek Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Schönfeld Emilt*, a Schönfeld Emil pokróc-nagykereskedő cég beltagját, Budapest; *Schunda Károly* hangszergyárost, Budapest; *Schweitzer Henrik* varrógép- és kerékpárnagykereskedőt, Budapest; *Seenger Béla* kőfaragómestert, a Hazai Márvány- és Kőipar gyártelep tulajdonosát, Budapest; *Spiegel Miksát*, a Makláry Gyula és Társai vegyészeti, festék- és kencegyári cég társtulajdonosát, Budapest; *Stadler Benedeket*, a Stadler József Utóda tollnagykereskedő cég beltagját, Budapest; *Steiner Ferencet*, a Steiner Ármin és Ferenc fémárugyár tulajdonosát, Budapest; *Stern Alfrédet*, a Modern és Breitner posztónagykereskedő cég beltagját, Bu-

dapest; *Strasser Gyulát*, a Strasser és Schönfeld bőrgyári cég beltagját, Budapest; *Strasser Imre dr.-t*, a Strasser és König cég társtulajdonosát, Budapest; *Strausz Pál m. kir. kormányfőtanácsost*, a Strausz Antal termény- és gyarmatáru nagykereskedő cég társtulajdonosát, Budapest; *Stühmer Géza dr.* cukorka- és csokoládégyárost, Budapest; *Szabadi Adolf* zongora- és hangszerkereskedőt, Budapest; *Szandtner Gyulát*, a Szandtner Károly és Fia göztésztagyár és sómalom cég társtagját, Budapest; *Szécsi Illést*, a Magyar Kerámiai Gyár Rt. vezérigazgatóját, Budapest; *Székács Elemér m. kir. gazdasági főtanácsost*, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület alelnökét, Budapest; *Székács Imrét*, a Schwartz A. és Fiai táblaüvegnagykereskedő cég beltagját, Budapest; *Székely Kornélt*, a Strobenz Testvérek Vegyészeti Gyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Szénásy Béla* papírneműgyárost és papírkereskedőt, Budapest; *Szirmai Oszkár m. kir. kormányfőtanácsost*, a Kőolajfinomítógyár Rt. elnök-vezérigazgatóját, Budapest; *Szücs Zsigmondot*, a Weisz Manfréd gyár vezérképviselőjét, Budapest; *Szüllő Árpád m. kir. kormányfőtanácsost*, a Ganz és Társa Danubius Gép-, Wagon- és Hajógyár Rt. igazgatóját, Budapest; ifj. *Tasnády-Szűts Andrást*, a Hoffmann József gyarmatárunagykereskedő cég tisztviselőjét, Budapest; *Taussig Oszkárt*, a Teudloff és Dittrich Szivattyú- és Gépgyár Rt. igazgatóját, Kispeszt; *Teltsch Árpádot*, a Teltsch Mór és Fiai furnierkereskedő cég beltagját, Budapest; *Theil Hermant*, a Berndorf Fémárugyár Krupp Arthur Rt. magyarországi fiókjának igazgatóját, Budapest; *Vágó Gyulát*, a Gross és Weiss Rt. kalap- és kalaptompgyár üggy. alelnök-igazgatóját, Budapest; *Vajda Árpád m. kir. kormányfőtanácsost*, a Vacuum Oil Company igazgatóját, Budapest; *Velez Rezső* nyug. műszaki tanácsost, a Philips Rádió és Vilámlomossági Rt. igazgatóját, Budapest; *Vuk Gyulát*, a Vuk M. és Fiai fatermelő cég beltagját, Budapest; *Wack Keresztély* ecetgyárost, Budapest; *Waldhauser Géza dr.-t*, a Biehn János aszfalt- és kátránygyári cég társtulajdonosát, Budapest; *Weisinger György* kőfaragómester, kőbányatulajdonos, Budapest; báró *Weiss Alfonzot*, a Weiss Manfréd Acél- és Fémművei Rt. igazgatóját, Budapest; *Weiss Árminé*, a Guttman Testvérek szénnagykereskedő cég vezérigazgatóját, Budapest; *Weisz Miksa* bőrgyárost, Székesfehérvár; *Werkner Arturt*, a Hazai kovácsolható vas- és acélöntvénygyár tulajdonosát, Újpest; *Weszter Bélát*, a Sesztina Lajos vaskereskedő cég főnökét, Debrecen; *Wicár Reinholdot*, a Felten és Guillaume Kábelsodrony- és Sodrony-kötélgyár Rt. igazgatóját, Budapest; *Willheim Arturt*, a hatvani cukorgyár igazgatóját, Budapest; *Wolf Emil dr.-t*, a Chinoin Gyógyszer- és Vegyészeti Termékek Gyára Rt. igazgatóját, Újpest; *Wolfner Györgyöt*, a Wolfner Gyula és Társa bőrgyári cég

tagját, Budapest; *Zádor* Félix gabona- és terménykereskedőt, Budapest; *Zalán* Gusztávot, a Schwartz és Tauber fűszer- és gyarmatárnagykereskedő cég tulajdonosát, Nagykanizsa; *Zárai* Samu műszaki és elektrotechnikai üzlettulajdonost és olajnagykereskedőt, Budapest; *Zimmer* Ferencet, a Zimmer Ferenc Halkereskedelmi Rt. ügyvezető elnökét, Bu-

dapest; *Zsoldos* Ottót, a Glück Sám. papírnagykereskedő cég társtulajdonosát, Budapest; *Zwack* Lajost, a Zwack I. és Társai likörgyári cég társtagját.

A kinevezett tagokat a bizottság szervezeti szabályzatának 11. §-a alapján működésük tartama alatt a „kereskedelmi tanácsos“-i cím illeti meg.

Szakosztályi ülések. — Séances de sections.

A VII. szakosztály ülésén *Willerstorfer* József kereskedelmi főtanácsos elnökölt. Az ülésen megjelentek: *Borbás* Lajos, *Brammer* Ödön, *Dischka* Győző dr., *Márkus* Zsigmond, *Schönfeld* Emil, *Stern* Alfréd kereskedelmi tanácsosok, *Kovács* Viktor és *Litzmann* Vilmos szakértők. A szakosztály a *gyapjú*, *gyapjúfonalak* és *gyapjúárúk* értékelésével foglalkozott. Az általános jelentést *Dischka* Győző dr. terjesztette elő:

Az 1926. év az összes európai ipari államokban a termelési válság képét mutatja, mely az egész Európára kiterjedő gazdasági depresszió folyományaként jelentkezett. Ezen gazdasági depresszió általános okai közismertek: a nagymérvű exportüzletre berendezett európai gyapjúipar fogyasztó piacai a háború után nagymértékben összezsugorodtak, egyrészt Európában, ahol az igazságtalan békediktátumok teljesen megzavarták a normális gazdasági vérkeringést, másrészt a tengerentúlon is, ahol a háborúban és a háború utáni időkben nagymértékben fejlődött a gyapjúfeldolgozóipar, így elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban és Japánban. Ezen általános, egész Európára kiterjedő befolyásokon kívül egyes államokban még különös körülmények is növelték 1926-ban az ipari termelés válságát, így Angliában a 8-hónapig tartó szénstrájk, Franciaországban és Olaszországban a valutaromlás megállítását célzó különböző állami pénzügyi intézkedések. Mindezen hatások folyományaként folyton növekvő munkanélküliség jelentkezett Európa összes ipari államaiban, így Németországban, Svájcban, Olaszországban, Ausztriában, Németalföldön, sőt még Franciaországban is, ahol azelőtt úgyszólván ismeretlen volt a munkanélküliség. Ezen államok ipara kétségbeesett erőfeszítéseket tett nem annyira rentabilitás elérésére, mert arról legtöbbször szó sem lehetett, mint léteének fenntartása érdekében. Az ipar igénybe vette nemcsak saját tőkéit, hanem ezenfelül nagy hiteltökeket is, melyek ezen államokban minimális kamattétel mellett álltak az ipar rendelkezésére. Ezenkívül kartellekben tömörült a külföldi ipar és egységes eladási kondíciókkal igyekezett saját hazájában az egymás közötti versenyt letompítani, hogy annál nagyobb sikerrel versenyezhesen az exportpiacon az ottani iparral. Míg például Németország-

ban a posztógyárak 14 napi fizetési határidő mellett adják el áruikat, külföldre 6 hónapig is hiteleznek. Csehországban 30 napos az eladási kondíció, míg külföldre szintén 6 hónapig hiteleznek, sok esetben dumping-árakkal. Nem egy esetben még az importáló cég helyett a vámokat is lefizették és hitelezték 4—6 hónapra, csak hogy exportjukat növeljék. Mindezen részben önvédelmi, részben támadó intézkedések és berendezések dacára is az 1926. évben az összes fentemlített államokban a gyapjúipar redukált üzemmel és végeredményében rossz üzleti eredménnyel dolgozott. Fialat, folytonos investíciókat végző posztóiparunk kénytelen volt a fentiekben jellemzett külföldi ferszírozott versennyel szemben felvenni a küzdelmet, főleg az eladási kondíciók tekintetében, így a posztószakmában nálunk is általánossá vált a 120 napra való eladás, mely átlagos határidő a gyakorlatban sok esetben még kitolódott. A magyar iparvállalatok közül a legkevesebbnek volt meg az ily hitelezéshez szükséges saját tőkéje és kénytelen volt kölcsöntökeket igénybe venni, amiben sokkal hátrányosabb helyzetben van, mint a külföld, mivel nálunk kétszer olyan magas kamatterhet kell a hiteltöke után fizetni, mint a külföldön. Egyik további állandó nehézsége volt és marad a magyar posztóiparnak a kis fogyasztó terület, amely miatt kényszerült rendkívül sok cikket gyártani és e mellett egyes cikkekben egymás között a magyar posztógyárak hihetetlen versengést folytatnak. Ha ehhez hozzászámítjuk az ország pénzügyi szanalásának hatását az egész belföldi termelésre és fogyasztásra, valamint az 1926-ban kötött vámszerződések hatását, — melyek között a francia szerződés váratlanul szállította le az egyes gyapjúszövetek vámtételeit, a másik a cseh szerződés, bár még nem jött létre abban az évben, de állandó bizonytalanságban tartotta az ipart és kereskedelmet, — úgy megállapíthatjuk, hogy bár a magyar gyapjúfeldolgozó ipar lényegesen más viszonyok és más hatások alatt állott az 1926. évben, mint a fentemlített külföldi gyapjúiparok, mégis végeredményben helyzete nem volt sokkal kedvezőbb és ezen év üzleti eredménye a magyar posztóiparban is aránytalanul kedvezőtlenebb volt, mint az előző évben. Ezen körülménynek tudható be, hogy az

1926. évben a magyar gyapjúfeldolgozó iparban lényeges új alakítás nem történt, csupán két meglévő vállalat bővítette üzemét. Ha az 1926. év forgalmi és árviszonyait nézzük, úgy azzal kezdhetjük, hogy az év elején a tavaszi üzlet igen rosszul indult és végig ilyen maradt. Az aránytalanul sok fizetésképtelenség teljesen bizalmatlanná tette úgy az ipart, mint a kereskedőket és így a tavaszi üzlet mindvégig a hitelválság hatása alatt állott. Nyár elején már javultak a viszonyok, úgy hogy az őszi üzlet lényegesen nagyobb forgalmú, élénkebb és jobb volt, bár a cseh szerződésre vonatkozó tárgyalások állandó bizonytalanságban tartották a kereskedőket, akik csak akkor mertek nagyobb mértékben vásárolni, amikor meggyőződtek, hogy a magyar gyárosok az őszi-téli idény szöveit a redukált cseh szerződéses vámtételek szem előtt tartásával kalkulálták. Végeredményben az összes magyar posztógyárak aránylag rossz mérleggel zárták az 1926. üzletét.

A termelési és forgalmi viszonyok ezen általános jellemzése néhány konkrét számadattal kiegészíthető.

	Termelés		Behozatal		Kivitel	
	1000 ar.	1000 ar.	1000 ar.	1000 ar.	1000 ar.	1000 ar.
	q	K	q	K	q	K
Nyers anyag mosott alapon	28.000	20.800	12.550	8 150	23.506	15 610
Gyapjúfonal	21.000	15.000	31 037	15.124	268	153
Gyapjuszövet	25.000	32 500	25.525	43 240	887	1.166

Amint a fenti adatok mutatják, a gyapjúiparnak nyersanyag bőségesen állott rendelkezésére a belföldön. A magyar gyapjúfeldolgozó ipar alig egyharmadát dolgozza fel a belföldi gyapjútermelésnek és körülbelül ugyanannyi külföldi nyersanyagot dolgoz fel, mint hazai származásút. Értékre nézve a gyapjuszövet szükségletnek mintegy felét fedezi a belföldi ipar. A nehéz gazdasági viszonyok mellett is sikerült a magyar textiliparnak a belföldi szükséglet fedezésében tért hódítani. A belső hitelválság miatt kénytelen volt a magyar gyapjúfeldolgozó ipar exportüzletekkel is kísérletezni, habár ezek általában hasznot nem eredményeztek. A magyar gyapjúfeldolgozó ipar még távol áll teljes kapacitásának kihasználásától. A magyar posztóipar az 1926. évben mintegy 3 $\frac{1}{2}$ millió méter szövetet termelt, ami kapacitásának mintegy 70%-át teszi ki, ami azt jelenti, hogy jobb gazdasági és egészségesebb hitelviszonyok mellett a magyar gyapjúfeldolgozó ipar képes volna a belföldi szükséglet 50—60%-át is fedezni. Minőség tekintetében a magyar posztógyárak áruai teljesen megfeleltek ugyanazon árukategóriához tartozó külföldi cikkek minőségének. A magyar posztógyárak főleg a jó középminőségű árufajtákat gyártották, ezzel szemben az importált árukban finom szövetek, divatos specialitások szerepeltek főképen,

melyeknek gyártására vagy nincsenek berendezve a magyar posztógyárak, vagy melyek gyártása nem rentabilis. Nagy áringadozások az 1926. év folyamán nem voltak sem a nyersanyagban, sem a fél- és készgyártmányokban. Az év folyamán lassú áremelkedés volt mindhárom árucsoportban, az árak őszi elején stabilizálódtak és az év végéig állandóak maradtak.

Ezen jelentés után a bizottság megállapította a különböző áruk 1926. évi átlagos egységárát. Az előzetes értékekkel szemben csak a legfinomabb gyapjuszövet egységértékét szállította le jelentékenyebben.

A XIII. szakosztály ülésén Hüttl Frigyes m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnököl. Jelen voltak: *Kemény Béla, Kramer Tivadar dr., Mattyasovszky-Zsolnay Tibor, Meák Géza dr., Müller Pál dr., Seenger Béla, Székács Imre, Zárai Samu* kereskedelmi tanácsosok, *Gruber György és Weisinger György* szakértők. A bizottság az *ásványok, üveg-, agyag-, cement- és kőipar termékei és az üveghulladék* értékelésével foglalkozott. Hüttl Frigyes a következőkben tájékoztatta a bizottságot a szakma 1926. évi üzletmenetéről: Az *öblösüveget* előállító hazai gyáraink ú. m. az *ajkai, parádi és tokodi* gyárak rendelkezéssel el voltak látva és *teljes üzemképességüket kihasználhatták*. A kereskedelmi forgalomban az 1925. évhez képest *némi emelkedés* mutatkozott. Az *árak* 1926. év folyamán *stabilak* voltak. Agyag-, illetve kőedény és pedig főképen használati edényekben a kereslet kielégítő volt. Hazai gyáraink nemcsak hogy visszaszorították a régebbi meglehetősen nagy *behozatalt*, hanem még egy *számottevő kivitel* is mutatkozik. A forgalom itt is élénkebb volt, mint az előző évben. A *porcellánárak* termelésére nézve felemlítendő, hogy a pécsi Zsolnay-gyár felkarolta a *porcellán használati edények* nagyobb terjedelemben való gyártását. A porcellánárak 1926. évi kereskedelmi forgalmában némi visszaesés mutatkozott 1925-höz képest és az 1926. évi *behozatal* kb. *30%-kal volt kisebb*, mint 1925-ben. Ez a jelenség az általános nehéz gazdasági viszonyokra és a porcellánárak drága voltára vezethető vissza. Ennek igazolására felemlítem, hogy pl. egy ú. n. kisösszeállítású, olcsó étkezőkészlet békebeli detail ára 15 aranykorona volt, mai ára pedig 40 aranykorona. Drága porcellánárúnál az áremelkedés aránylag sokkal kisebb, ami bizonyos értelemben indokolható is. Ezután *Székács Imre* nyújtott felvilágosítást az üvepipar helyzetéről. Végül *Mattyasovszky-Zsolnay Tibor* szólalt fel, és felhívta a bizottság figyelmét arra, hogy ha a *városok beruházási programjában* nagyobb teret nyerne a tervszerű időbeosztás, ezáltal a *hazai ipar foglalkoztatása* fokozható, a *behozatali többlet* viszont erősen csökkenthető volna. A bizottság ezután az egyes

árucikkek 1926. évi egységértékeinek felülvizsgálására lért át.

A X. szakosztály ülésén *Tranger* József m. kir. keresk. főtanácsos elnökölt. Jelen voltak: *Herz* Henrik dr., *Reisz* Jenő dr., *Szénásy* Béla, *Zsoldos* Ottó keresk. tanácsosok, *Gobbi* Ede és *Moiret* Gusztáv dr. szakértők. A bizottság a *papiros- és sokszorosítóipar termékei, a műtárgyak, papiroshulladék, szövet hulladék és rongy értékelésével* foglalkozott. *Zsoldos* Ottó keresk. tanácsos a szakma 1926. évi üzletmenetéről a következőket jelentette: A forgalmat általában a *mennyiség erős emelkedése* jellemezte. Ezt a *belföldi szükséglet jelentős megnagyobbodása* okozta. 1921 óta az ország papír-szükséglete ötszörösére emelkedett, mindazonáltal a *9 kg-os fejkvóta* a nyugati államokkal szemben kicsi. Az 1926. évet nyugodt lefolyásúnak mondhatjuk, az időnkinti változásokat külföldi hatások idézték elő. A konjunktúra úgyszólván teljesen a külföldi gyárak foglalkoztatottsága következtében erősödött vagy gyengült. Ha a külföldön a kereslet csekély, akkor az áru előzőli Magyarországot. A

kínálat csökkenésének esetére a nagy termelők között monopólium-jellegű megállapodások vannak. A hazai ipar védelme érdekében magas *importvámok* volnának szükségesek. *Herz* Henrik dr. szintén a vámemelés fontosságát hangoztatja, ami a külföld olykor *dumpingszerű* betörései ellen megvédené a hazai piacot. Kitért ezután azokra a kísérletekre, amelyek *nyárfát, továbbá kukoricaszárat* igyekeznek nyersanyagként értékesíteni. Amennyiben ezek eredménnyel járnának, nagyban növekednék a külföldtől való függetlenségünk. A szakosztály ezután az *1926. évi egységértékek felülvizsgálását fogantatosította*. Az elfogadott egységértékek legnagyobbbrészt megegyeztek azokkal, amelyeket a bizottság titkársága a számlaértékek alapján számított ki.

A bizottság elnöksége részéről az ülésen *Konkoly Thege* Gyula dr. helyettes elnök és *Farkas* János dr. min. osztálytanácsos vettek részt. A VII. szakosztály ülésén *Kádas* Károly dr. min. titkár, a X. és XIII. szakosztály ülésén *Sibelka-Perleberg* Artur dr. min. s. fogalmazó voltak az előadók.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

Nemzetközi Statisztikai Intézet.

Institut International de Statistique.

Session du Caire. Dans un des prochains numéros, nous parlerons en détail des importants travaux scientifiques et des autres événements de la XVIIe Session de l'Institut International de Statistique, à laquelle, des différents pays et parties du monde, un grand nombre de statisticiens ont assisté. La Hongrie était représentée par MM. *Frédéric Fellner*, professeur d'Université, *Alojse Kovács*, sous-secrétaire d'Etat et *Gustave Thirring*, ancien directeur du Bureau municipal de statistique de Budapest. *M. Frédéric Fellner* a été élu sous-président de la IIe section (statistique économique) de la Session; *M. Alojse Kovács* présenta son étude sur la statistique de la connaissance de langue, que nous publions d'autre part; *M. Gustave Thirring* exposa, dans la séance de la section de méthodologie et de démographie, son rapport et ses propositions au sujet du développement de la statistique des grandes villes.

La prochaine Session aura lieu à Varsovie, en 1929.

Election de membre. A la Session, a été élu membre *M. Albert Henry*, directeur général au ministère belge de l'Agriculture et du Travail, professeur de statistique de l'École supé-

Kairói ülészak. A Nemzetközi Statisztikai Intézet 1927. XII. 29.—1928. I. 5. között Kairóban lefolyt (XVII.) kongresszusán — melynek gazdag tudományos munkásságáról s egyéb eseményeiről Szemlénk egyik következő számában részletesen megemlékezünk — nagy számban vettek részt a különböző államok és világrészek statisztikusai. Magyarországot az ülészakon *Fellner* Frigyes dr. egyetemi tanár, *Kovács* Alajos dr., h. államtitkár és *Thirring* Gusztáv dr. ny. szföv. stat. hiv. igazgató képviselte. *Fellner* Frigyes dr. alelnöke volt az ülészak II. (gazdaságstatisztikai) szakosztályának, *Kovács* Alajos dr. a nyelvismereti statisztikáról szóló — Szemlénk más helyén közölt — elaborátumát mutatta be a kongresszuson, *Thirring* Gusztáv dr. pedig a nagyvárosok statisztikájának továbbfejlesztéséről szóló javaslatát és előadói jelentését terjesztette elő a módszertani és demográfiai szakosztály ülésén.

Az Intézet következő — 1929. évi — kongresszusának székhelye *Varsó* lesz.

Tagválasztás. A kongresszuson megejtett tagválasztás eredményeként az Intézet tagjainak sorába lépett *Henry* Albert belga statisztikus, a mezőgazdasági és munkaügyi minisztérium főigazga-

rieure de commerce d'Anvers, auteur de plusieurs ouvrages de statistique agricole.

Élection du bureau de l'Institut. Au Caire, le Bureau sortant et qui jouissait d'une confiance générale, a été réélu jusqu'à la prochaine Session. Il n'y a été apporté qu'une modification, concernant la place de deuxième sous-président, M. Victor Mataja, ancien ministre de la Prévoyance sociale (Autriche) s'étant, pour cause de santé, démis de ces fonctions qu'il remplissait depuis 1923. Le Bureau, pour la période de 1927—1929, a été constitué comme suit:

Président: M. Albert Delatour, conseiller d'Etat (France).

Sous-présidents: M. F. Valler Willcox, professeur d'Université (Etats-Unis); M. Frédéric Zahn, président de la Statistique de la Bavière (Allemagne); M. Maurice Sauveur, secrétaire général honoraire du ministère de l'Intérieur (Belgique).

Secrétaire général: M. Henry Guillaume Methorst, directeur de l'Office central néerlandais de statistique, directeur de l'Office permanent de l'Institut (Pays-Bas).

Trésorier: Sir Henry Rew, ancien secrétaire-adjoint au Board of Agriculture (Grande-Bretagne).

Les morts de l'Institut. Depuis sa dernière Session, à Rome, en 1925, l'Institut a perdu de nombreux membres éminents; nous avons, en son temps, rapporté la vie et les travaux de plusieurs d'entre-eux. Sont décédés: MM. L. Bourgeois, sénateur, ancien ministre (France) et L. Luzzatti, ancien président du Conseil (Italie), membres honoraires; M. F. A. Arnauné, président de la Cour des Comptes (France); Sir A. J. Baines, ancien directeur du Recensement de l'Inde (Grande-Bretagne); M. R. van der Borgh, ancien président de l'Office impérial de statistique (Allemagne); Sir T. Coghlan, agent général pour les Nouvelles Galles de Sud (Australie); Djavid bey, ancien ministre des Finances (Turquie); M. Ph. Falkenburg, secrétaire général de la Ville d'Amsterdam (Pays-Bas); M. F. Hennequin, directeur honoraire au ministère de l'Intérieur (France); sire S. J. Keltie, rédacteur du „The Statesman's Year-Book“ (Grande-Bretagne); M. M. Lenoir, chef de la Statistique du Gouvernement général de l'Indochine (France); M. E. Nicolai, directeur général honoraire au ministère des Sciences et des Arts (Belgique); M. C. Popoff, directeur général de la Statistique (Bulgarie); le baron Prazák, ancien directeur de la Statistique agricole de l'Autriche (Tchéco-Slovaquie); M. von Rasp, ancien directeur de la Statistique de la Bavière (Allemagne);

tója, az antwerpeni felső kereskedelmi intézet statisztika tanára, több mezőgazdasági statisztikai mű szerzője.

Tisztikar. A kairói kongresszuson a következő ülészakig terjedő időszakra megválasztottak az Intézet funkcionáriusai. Az általános bizalmat élvező régi tisztikarral szemben változás csak a második alelnöki tisztség betöltésénél történt, minthogy Mataja Viktor v. népjóléti miniszter (Ausztria) — aki 1923 óta volt alelnöke az Intézetnek — e tisztségről huzamosabb betegeskedése miatt lemondott. Az 1927—1929. évi periódusra megválasztott tisztikar a következő:

Elnök: Delatour Albert, államtanácsos (Franciaország).

Alelnökök: Willcox Valter F., egyetemi tanár (Amerikai Egyesült Államok).

Zahn Frigyes, a Bajor Statisztikai Hivatal elnöke (Németország).

Sauveur Móric tb. belügyminisztériumi főtisztikár (Belgium).

Főtisztikár: Methorst Vilmos Henrik, a németalföldi Közp. Stat. Hivatal és az Intézet Állandó Hivatalának igazgatója (Németalföld).

Pénztáros: sir Rew Henrik, v. fölmívelésügyi minisztériumi főtisztviselő (Nagy-Britannia).

Az Intézet halottai: A Nemzetközi Statisztikai Intézet utolsó, 1925. évi római ülészakja óta számos kitűnő tagját veszítette el. Ezek (közülük többenek életéről és munkásságáról már részletesebben megemlékeztünk) a következők: Bourgeois L., szenátor, v. miniszter (Franciaország) és Luzzatti L., v. miniszterelnök (Olaszország), tiszteletbeli tagok: Arnauné F. A., számvevőszék elnök (Franciaország), sir Baines A. J., az indiai népszámlálások v. igazgatója (Nagy-Britannia), van der Borgh R., a Birod. Stat. Hiv. v. elnöke (Németország), sir Coghlan T. új-déli-velsi főtisztviselő (Ausztrália), Djavid bej v. pénzügyminiszter (Törökország), Falkenburg F., Amsterdam város főtisztikára (Németalföld), Hennequin F. tb. belügyminisztériumi főigazgató (Franciaország), sir Keltie S. J., a „The Statesman's Year-Book“ kiadója (Nagy-Britannia), Lenoir M., Indo-Kína statisztikai hivatalának vezetője (Franciaország), Nicolai E., tb. főigazgató a tudomány- és művészetügyi minisztériumban (Belgium), Popoff K. statisztikai hivatali igazgató (Bulgária), Prazák br., Ausztria mezőgazdasági statisztikai hivatalának v. igazgatója (Cseh-Szlovákia), von Rasp, Bajorország statisztikai hivatalának v.

M. J. de Salterain, ancien ministre des Affaires étrangères (Uruguay); M. G. B. Salvioni, professeur de statistique à Bologne (Italie); M. G. Schelle, ancien ministre des Travaux publics (France); M. F. Schmid, professeur de statistique à l'Université de Leipsick (Allemagne); M. A. Tschuprow, ancien professeur d'Université (Russie); le baron von Wieser, professeur d'économie politique à l'Université de Vienne (Autriche), membres titulaires.

Esztország és Lettország statisztikusainak konferenciája.

La conférence des statisticiens d'Estonie et de Lettonie.

C'est du 15 au 20 septembre 1927 qu'a été tenue, à Riga, la deuxième conférence des statisticiens d'Estonie et de Lettonie, à laquelle le directeur du Bureau Central de Statistique de Lithuanie a, en qualité de hôte, également assisté. Les questions figurant au riche programme de la conférence ayant été discutées dans les commissions, furent débattues en séances plénières, et c'est en celles-ci que les résolutions ont été adoptées.

Un des principaux résultats de la conférence de Riga est l'établissement du programme d'un grand recensement agricole, qui sera effectué du 15 juin au 15 juillet 1929 dans les deux pays. Simultanément, on y procédera à un recensement industriel et commercial, mais qui ne portera pas sur les données professionnelles, ces dernières devant être recueillies lors du recensement de la population de 1930.

Pour la statistique du commerce extérieur, la conférence se prononça en faveur d'un droit fiscal statistique; et une nomenclature commune des marchandises a été dressée sur la base de la convention de Bruxelles.

Les méthodes des statistiques des organisations coopératives et des sociétés anonymes furent également l'objet de délibérations, et la conférence adopta de mêmes méthodes de calcul pour les indices des prix de gros et du coût de la vie.

Enfin, les vœux émis par les Instituts Internationaux de Statistique et d'Agriculture ont été pris en détail en considération.

igazgatója (Németország), de *Salterain J. v.* külügyminiszter (Uruguay), *Salvioni G. B.* bolognai statisztika professzor (Olaszország), *Schelle G. v.* közmunkaügyi miniszter (Franciaország), *Schmid F.*, a lipesei egyetem statisztika tanára (Németország), *Tschuprow A. v.* egyetemi tanár (Oroszország) és *von Wieser br.*, a bécsi egyetem közgazdaságtan tanára (Ausztria), rendes tagok.

A két balti állam, *Esztország és Lettország* statisztikusainak második konferenciája 1927 szeptember 15-től 20-ig *Rigában* zajlott le. A konferencián vendégként első ízben vett részt a *Litván* Központi Statisztikai Hivatal igazgatója. A konferencia gazdag tárgysorozatának egyes pontjait előbb bizottságokban tárgyalták, majd teljes ülésen vitatták meg és a megállapodásokat is teljes ülésen hozták az egybegyűlt statisztikusok.

A konferencia egyik fontos eredménye az 1929. évi nagy *mezőgazdasági* felvétel programjának mindkét állam részére való egyöntetű megállapítása; a felvétel időpontja 1929. jún. 15.—júl. 15. lesz. Egyidejűleg a két államban általános *ipari és kereskedelmi* számlálást is fognak végrehajtani, mely azonban foglalkozásstatisztikai adatokra nem fog kiterjeszkedni, minthogy ezeket az 1930. évi népszámlálás alkalmával kívánják részletesen fel dolgozni.

A konferencia a *külkereskedelmi forgalom* statisztikájában statisztikai illeték életbeléptetését határozta el. Az eszt és lett statisztikusok továbbá közös árutforgalmi nomenklaturát dolgoztak ki a rigai értekezleten a brüsszeli egyezmény alapján.

Megbeszélés tárgyát alkotta a *szövetkezetek és a részvénytársaságok* statisztikájának módszere és azonos módszer állapított meg a nagykereskedelmi és megélhetési indexszámok számítását illetőleg. Végül behatóan tárgyalta a konferencia a *Nemzetközi Statisztikai Intézet* és a *Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet* javaslatait.

Svájci Statisztikai Társaság.

Société Suisse de Statistique.

C'est le 30 septembre et le 1er octobre 1927 que la Société Suisse de Statistique a tenu, à Luzerne, sa 47e Assemblée générale. M. Guillaume Rappard, professeur à l'Université de Genève, a été élu président pour la nouvelle période d'une année. Au programme du

A *Svájci Statisztikai Társaság* 1927 szeptember 30-án és október 1-én *Luzernben* tartotta meg 47. évi *közgyűlését*, amelyen a Társaság elnökévé a következő egyéves periódusra *Rappard* Vilmost, a genfi egyetem tanárát választották meg. A két

premier jour, figuraient les communications de M. Ney, directeur du Bureau fédéral de statistique, sur la valeur des réponses individuelles dans une enquête populaire, de M. E. Niederer, sur la statistique des caisses de secours de malades, de M. P. Thorin, sur l'organisation du dépouillement des relevés statistiques à faible nombre d'unités et l'emploi des machines. Le deuxième jour, M. le professeur Milliet, que la Société a félicité chaudement de son 70e anniversaire, fit une conférence, accompagnée de développements de méthodologie, au sujet de la consommation de 1923—1925 des boissons alcooliques en Suisse et des dépenses causées par elle. Chacune des communications fut suivie d'un débat approfondi.

L'important *Zeitschrift für Schweizerische Statistik und Volkswirtschaft* (*Journal de Statistique et Revue Economique Suisse*), a consacré un numéro spécial à l'ancien président de la Société, M. Jules Landmann qui, après avoir rédigé remarquablement le bulletin pendant plus de 10 ans, devint professeur d'Université à Kiel, sur l'invitation de celle-ci. Professeur d'économie politique depuis 1910 à l'Université de Bâle, M. Landmann avait une position importante dans la vie scientifique et économique suisse; en dehors de son activité d'intérêt général de politique économique, il a écrit plusieurs livres précieux sur la situation et les problèmes économiques de la Suisse.

ülésnapon tartott előadások közül az első nap programján szerepelt Ney szövetségi statisztikai hivatali igazgatónak „Az egyéni adatszolgáltatás értéke népeességi felvételekben“ című, Niederer E.-nek a betegsegélyzőpénztárakról és Thorin P.-nek kevesegységű statisztikai feldolgozások szervezésének és gépi munkálatainak kérdéseiről szóló előadása; a második napot Milliet professzornak — akit a Társaság 70. születésnapja alkalmából külön is melegen ünnepelt — a szeszitalok 1923—1925. évi svájci fogyasztásáról s az erre fordított kiadások nagyságáról tartott, módszertani fejtegetésekkel kísért előadása töltötte ki. Mindegyik előadást élénk és tartalmas vita követte.

A *Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft*, a Társaság magasszínvonalú folyóirata, külön számban búcsúztatja volt elnökét, több mint tíz éven át érdemes szerkesztőjét, Landmann Gyulát, aki a kieli egyetem meghívása folytán az 1927/8. téli félévvel kezdődőleg annak tanára lett és hazájától — legalább is egy időre — megvált. Landmann fontos pozíciót töltött be Svájc tudományos és gyakorlati közgazdasági életében: 1910 óta közgazdaságtan tanára volt a bázeli egyetemnek s országos érdekű közgazdaságpolitikai tevékenysége mellett, több értékes könyvet írt az ország társadalomgazdasági helyzetéről és problémáiról.

Párizsi Statisztikai Társaság.

Société Statistique de Paris.

La Société Statistique de Paris a tenu le 21 décembre 1927, sous la présidence de M. Joseph Girard, son Assemblée générale annuelle, dans laquelle le Bureau a été ainsi renouvelé pour 1928: président, M. Charles Henry Truchy, professeur de droit à l'Université de Paris; sous-présidents: MM. C. Colson, L. Marin, G. Paulet; secrétaire général: M. A. Barriol; trésorier et archiviste: M. A. Trignart; membres du comité: outre les anciens présidents, MM. J. Capitant, A. Aupetit, E. Royot, Dugé de Bernonville, M. Selètes, R. Bloch, G. M. Hamon. En 1928, le célèbre *Journal de la Société Statistique de Paris*, qui en dehors des compte rendus de ses séances mensuelles, publie aussi les communications présentées et d'autres études statistiques, est entré dans sa 69e année.

1927 december 21-én Girard József elnökle alatt folyt le a Párizsi Statisztikai Társaság rendes évi közgyűlése, amelyen a Társaság megválasztotta 1928. évi elnökét és kiegészítette erre az évre tisztikarát is. Elnök Truchy Henrik Károly, a párizsi egyetem jogi karának tanára lett. A Társaság alnökei: Colson C., Marin L. és Paulet G., főtítkára Barriol A., pénz- és irattárosa Trignart A., választmányának tagjai pedig az eddigi elnökökön kívül — akik továbbra is tagjai maradnak a választmányának — Capitant J., Aupetit A., Royot E., Dugé de Bernonville, Salètes M., Bloch R. és Hamon G. M. A társaság havonta kiadott tartalmas folyóirata, a „*Journal de la Société de Statistique de Paris*“, mely 1928-ban hatvankilencedik évfolyamába lép, a hónaponként megtartott ülések jegyzőkönyvén kívül az előadott tudományos értekezéseket és más statisztikai tanulmányokat közöl.

Személyi hírek.

Nouvelles personelles.

M. le Dr Gräwell, conseiller ministériel à la Chancellerie du Reich allemand, qui avait été longtemps collaborateur de l'Office impérial de statistique d'Allemagne, vient d'être chargé de l'organisation de la statistique officielle du Chili.

M. le Dr A. Zwick, directeur de statistique de Ludwigshafen, devint directeur du Bureau de statistique de la ville de Cologne.

M. le Dr Messinger, conseiller intime, a été nommé directeur de l'Office de statistique du Reich allemand.

M. Edmond Nicolai †. Le monde statistique a perdu un de ses éminents membres actifs: M. Edmond Nicolai est mort subitement au moment où, après avoir déjà pris son billet de bateau pour Alexandrie, il se préparait à partir pour le Caire, à la Session de l'Institut International de Statistique. M. Nicolai, qui acquit de grands mérites dans la vie publique et scientifique de Belgique, jouissait d'une considération générale. Professeur émérite de statistique de l'Université de Gand, directeur général honoraire au Ministère belge des Sciences et des Arts, il fut sous-président de la section économique et d'affaires coloniales de la Chambre de Commerce de Bruxelles, et trésorier-questeur de la Société Economique de Belgique. Il était membre de la Société Statistique de Paris et de l'Institut International de Statistique; à ce dernier, il fut élu dès 1889, quelques années après la fondation de l'Institut et y faisait partie, en qualité de membre et de rapporteur, de plusieurs Commissions. Assistant à de nombreuses Sessions de l'Institut, il y présenta d'importantes études au sujet des registres de population, des problèmes de la statistique, de la fécondité dans le mariage, des nombres-indices, et exposa de précieuses observations sur une longue série de questions statistiques. La Société Hongroise de Statistique, dont il était membre honoraire depuis 1923, prend également part au deuil des milieux scientifiques de Belgique.

Hadifoglyok és menekültek.

Prisonniers de guerre et réfugiés.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal kölése szerint 1918 végén Szibériában közel félmillió hadifogoly és katona várta a legnagyobb nélkülözések között otthonába való visszaszállítását. 1922-ig 450.000-en — köztük 26 nemzet fiai — térhettek vissza hazájukba.

Chile állam hivatalos statisztikájának megszervezésével Gräwell dr.-t, a németbirodalmi kancellária min. tanácsosát, aki előbb hosszabb időn át a Birodalmi Statisztikai Hivatalnak is munkatársa volt, bízták meg.

Köln város statisztikai hivatalának igazgatója Zwick A. dr., ludwigshafeni statisztikai igazgató lett.

Messinger dr. titkos tanácsos a Német Birodalmi Statisztikai Hivatalban igazgatói rangra lépett elő.

Nicolai Ödön †. A nemzetközi statisztikai élet tevékeny és értékes munkása, a belga Nicolai Ödön rövid idővel a Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói kongresszusa előtt, — amelyen résztvenni szándékozott s Alexandriába szóló hajójegyét is már megváltotta volt — váratlanul elhunyt. Nicolai közhivatali pályán és Belgium tudományos életében nagy érdemeket szerzett, általános megbecsülést vívott ki magának. Ny. statisztika tanár volt a gandí egyetemen, tb. főigazgató a tudomány- és művészetügyi minisztériumban s tagja volt a Párizsi Statisztikai Társaságnak is. A Brüsszeli Kereskedelmi Kamara közgazdasági és gyarmatügyi osztályában mint alelnök, a Belga Közgazdasági Társaságban mint quaestor-pénztáros munkálkodott. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek alig néhány évvel megalakulása után, 1889-ben választott tagjává. Az Intézet számos ülésén résztvett, s több bizottságának volt tagja és előadója. A népességi regiszterekről, a házassági termékenység statisztikájának problémáiról és az indexszámokról több ízben tartott terjedelmesebb előadást, ezenkívül pedig a statisztikai kérdések hosszú sorához fűzött értékes megjegyzéseket az egyes ülésszakok alkalmával. Belgium tudományos köreinek gyászában a Magyar Statisztikai Társaság is osztozik, melynek Nicolai 1923 óta külföldi tiszteletbeli tagjai közé tartozott.

Ugyancsak félmilliót tesz ki amaz orosz menekültek száma, akik az orosz forradalmak következtében Európa különböző államaiban és Kínában szétszóródtak. 1925-ben e menekültek közül alig 200.000 volt munka nélkül. Ez a szám mostanig 180.000-re apadt. Végül 1924-ben 300.000 örmény menekültről tudunk, akik közül 200.000 munkanélküliséggel küzdött. A munkanélküli örmény menekültek száma ma már csak 60.000.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája.

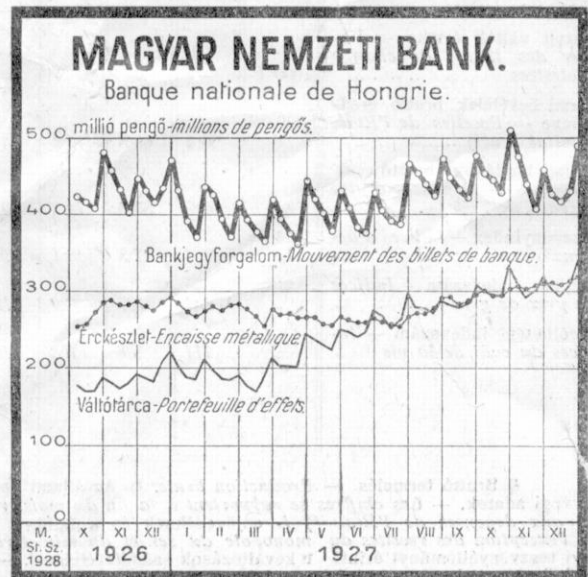
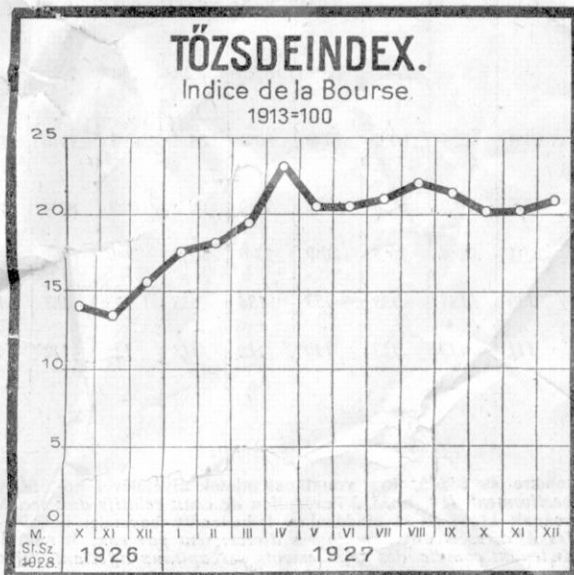
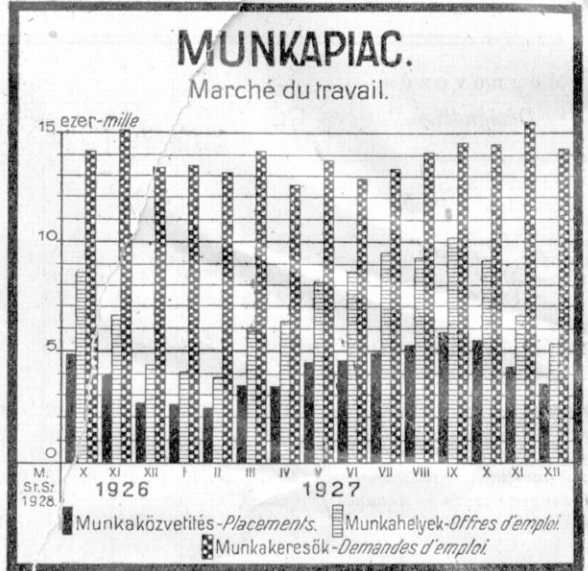
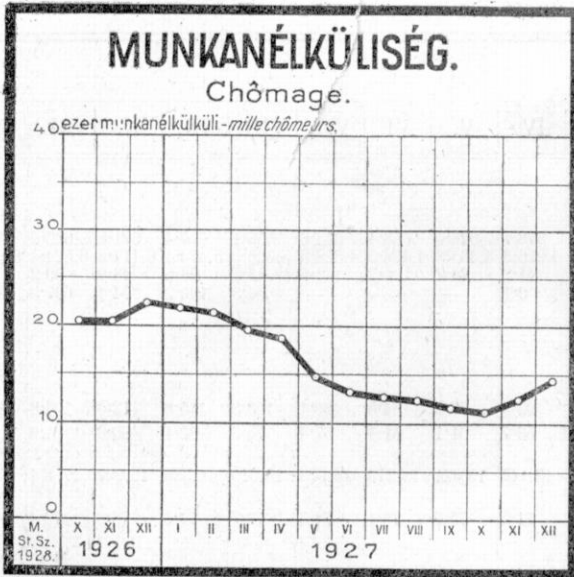
Tableau économique de la Hongrie.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1926. évhavi átlaga Moyen. mens. de 1926	1 9 2 7												
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — Mariages ..	szám nombre	6.404	6.482	9.968	3.757	4.526	6.867	5.008	3.101	4.123	4.917	8.877	12.746	5.388	
1000 lélekre — Pour 1000 ámes	"	9.1	9.0	15.3	5.2	6.5	9.6	7.2	4.3	5.7	7.1	12.3	18.3	7.5	
Élveszülött — Nés-vivants ..	"	19.124	19.890	18.642	19.255	17.803	18.537	16.661	18.226	19.234	18.484	16.625	15.089	15.589	
1000 lélekre — Pour 1000 ámes	"	27.3	27.7	28.6	26.8	25.7	25.8	24.0	25.4	26.7	26.7	23.1	21.7	21.6	
Halálozás — Décès ..	"	11.659	13.494	18.072	14.581	12.715	12.195	11.228	11.921	12.306	10.457	10.806	10.171	11.681	
1000 lélekre — Pour 1000 ámes	"	16.6	18.8	27.8	20.3	18.3	17.0	16.2	16.6	17.1	15.1	15.0	14.6	16.2	
Egy éven aluli elhalt — Décés au-dessous de un an ..	"	3.203	2.974	4.207	3.863	3.243	3.022	3.113	3.910	4.250	3.347	2.806	2.383	2.526	
100 élveszülöttre — Pour 100 nés-vivants	"	16.7	15.0	22.6	20.1	18.2	16.3	18.7	21.4	22.1	18.1	16.9	15.8	16.2	
Gümőkórban elhalt — Décès causés par la tuberculose	"	1.695	1.650	2.208	2.234	2.147	2.116	1.707	1.532	1.338	1.102	1.166	1.178	1.316	
1000 lélekre — Pour 1000 ámes	"	2.4	2.3	3.4	3.1	3.1	2.9	2.5	2.1	1.9	1.6	1.6	1.7	1.8	
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..	"	7.465	6.366	570	4.674	5.088	6.342	5.433	6.305	6.928	8.027	5.819	4.918	3.908	
1000 lélekre — Pour 1000 ámes	"	10.7	8.9	0.8	6.5	7.4	8.8	7.8	8.8	9.6	11.6	8.1	7.1	5.4	
Kivándorolt — Émigrés ..	"	286	80	323	843	805	515	148	204	119	161	98	128	93	
Visszavándorolt — Rémigrés	"	57	76	72	73	80	68	47	101	78	67	61	49	161	
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
Hatósági munkaközvetítők — Offices publics de placement															
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	5.968	4.037	3.862	5.928	6.359	8.061	8.788	9.490	9.341	10.154	9.118	6.678	5.359	
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	13.309	13.577	13.077	14.264	12.639	13.822	12.906	13.341	14.160	14.609	14.509	15.442	14.231	
100 munkahelyre esett munka- kereső — Proportion des de- mandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	"	223	336	339	241	199	172	147	140	151	143	159	231	265	
Munkaközvetítés — Placements 100 munkahelyre esett közve- títés — Proportion des plac- ements pour 100 offres d'emploi	"	3.520	2.530	2.322	3.445	3.463	4.573	4.648	4.941	5.281	5.881	5.475	4.314	3.526	
.. .. .	"	59.0	62.7	60.1	58.1	54.5	56.8	52.8	52.0	56.5	57.9	60.0	64.6	65.7	
Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾															
Keresztényszocialista szakszer- vezetek — Syndicats soci- alistes-chrétiens	"	1.558	1.432	1.493	1.676	1.419	1.301	1.274	982	1.172	1.233	1.228	1.375	1.323	
Szociáldemokrata szakszerve- zetek — Syndicats social- démocrates	"	24.440	20.420	19.542	17.978	17.120	13.552	11.836	11.701	11.247	10.332	9.960	11.063	13.045	
Munkabérek — Salaires²⁾															
Bádogos — Ferblantiers ..	órabér P salaire à peng.	0.78	0.69	0.72	0.82	0.72	0.69	0.75	0.65	0.73	0.87	0.88	0.90	0.70	
Asztalos — Menuisiers ..	"	0.61	0.62	0.65	0.61	0.57	0.69	0.65	0.69	0.70	0.74	0.77	0.70	0.68	
Szabó — Tailleurs	"	0.66	0.56	0.65	0.75	0.71	0.62	0.56	0.56	0.67	0.71	0.73	0.61	0.68	
Kőműves — Maçons	"	0.76	0.77	0.72	0.70	0.74	0.74	0.78	0.80	0.90	0.91	0.95	0.89	0.82	
Napszámos — Journaliers ..	"	0.47	0.40	0.43	0.43	0.47	0.45	0.53	0.48	0.49	0.48	0.50	0.50	0.48	
Gyári munkás — Ouvriers de fabr.	"	0.30	0.27	0.26	0.31	0.31	0.27	0.30	0.34	0.35	0.32	0.32	0.27	0.27	
Napszámos — Journaliers	"	0.44	0.53	0.44	0.42	0.49	0.40	0.45	0.31	0.40	0.49	0.41	0.36	0.44	
Társadalmi biztosítás — As- surance sociale															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des mem- bres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 000	929.6	923.6	940.2	977.7	986.5	1.023.0	1.046.5	1.032.8	1.058.6	1.098.2	1.081.7			

¹⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Bureaux de placement. Données de Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1926. év ha vi állaga Moyen, mens de 1926												
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
3. Termelés — Production														
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	689.1	739.0	646.2	679.8	578.7	626.9	558.4	644.6	665.1	679.4	671.8	663.9	687.8
Barnaszén — Lignite ¹⁾	1000 hl	4.851.9	5.521.3	4.864.3	4.941.7	4.276.3	4.404.3	4.428.0	4.524.3	5.006.9	5.474.4	6.117.3	6.524.4	6.350.5
Szesz — Alcool	1000 q	26.8	47.3	31.8	31.7	41.3	24.2	5.7	2.5	8.3	26.5	48.0	69.2	71.9
Cukor — Sucre	1000 q	148.2	0.2	1.5	0.3	0.1	—	—	—	4.3	149.2	674.4	697.3	304.9
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communie.														
Behozatal — Importations	1,000,000 P	79.3	74.1	79.2	97.9	92.3	93.2	84.5	89.1	108.3	115.8	112.6	104.8	104.3
Kivitel — Exportations	"	72.5	58.1	54.9	63.4	53.7	61.1	51.4	57.4	75.9	82.1	80.6	81.6	79.6
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	(szám ²⁾ nombre	10.641	12.232	12.446	12.716	13.147	13.621	14.273	14.903	15.610	16.339	16.997	17.471	17.731
Rádióengedélyesek — Abonnés du Radio	1000	46.8	62.5	67.7	70.1	71.5	75.0	75.1	74.8	73.7	74.6	76.3	79.4	83.3
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit³⁾														
A pengő zürichi árfolyama — Cours de change du pengő à Zurich	100 P = s. fr. 100 s. fr. = P		90.90	90.90	90.80	90.65	90.65	90.50	90.53	90.78	90.70	90.73	90.75	90.90
Postaalkarékpenztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post	1,000,000 P	107.4	121.7	112.7	106.8	130.3	118.2	131.0	104.8	143.0	132.7	156.2	155.8	142.6
13 legnagyobb pénzintézeti betétáll. — Dépôts des 13 établis. de crédit les plus importants	"	634.2	630.6	673.8	701.3	736.3	759.2	766.6	783.9	820.7	840.3	862.9	874.9	904.4
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie														
Ércékszlet — Encaisse métall. (devizák és valuták — devises et monnaies)	"	254.5	274.9	282.6	276.7	265.0	255.1	263.6	267.0	291.6	295.2	305.0	309.4	317.5
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	170.6	206.8	189.7	208.9	242.1	248.9	272.5	297.6	287.2	309.7	329.3	316.2	332.1
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	422.5	435.1	415.8	418.1	443.0	428.6	427.7	466.0	472.1	477.3	508.0	456.4	486.8
Kamatláb — Taux en banque	%	6.5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Az új fizetésképtelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám nombre	209	124	115	116	36	103	73	66	49	60	83	88	134
Óvatolt váltók — Lettres de change protestées	"	—	—	—	—	—	—	—	7.344	7.951	8.066	9.080	9.043	9.813
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	—	—	—	—	—	—	—	5.024	5.878	5.488	7.615	7.236	7.101
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'État, résultat brut ⁴⁾	1,000,000 P	66.4	69.8	79.2	67.2	64.4	82.4	80.6	57.8	80.9	84.4	81.7	97.3	94.4
Állami kiadások bruttó irányzata — Dépenses brutes prévues de l'État	"	55.5	63.8	74.2	63.2	67.7	79.3	60.5	60.2	78.6	69.3	63.9	82.4	73.5
Részvényindex — Indices d'actions ⁴⁾	1913 = 100	16.4	17.5	18.1	19.4	23.1	20.6	20.6	20.9	22.0	21.3	20.2	20.3	20.8
Nagyker. indexszám — Indices de prix de gros	"	124	127	129	128	130	133	133	133	134	133	133	133	135
Mérzérhetési indexszám — Indices du coût de la vie	"	111	106	108	108	111	113	113	110	112	113	113	112	113

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'État. ³⁾ A sójövődékek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrangères, employées directement par eux. ⁴⁾ Az 1913. évi részvényállományt érintő t. kevallozusok számbavételével. — En tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913. ⁵⁾ A hónap elején. — Au début du mois.

KÖZGAZDASÁG

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága megállapította, hogy az 1927. üzletév az 1926. évi nyereségáthozattal együtt 5,066.365.79 pengő tiszta nyereséggel zárult, szemben az 1926. évi 3,807.724.02 pengővel, ami cca 33 százalékos emelkedésnek felel meg.

Elhatározta egyben az igazgatóság, hogy a február 7-ére egybehívandó 86. rendes évi közgyűlésnek javasolni fogja, hogy az 1927. évi osztalék kifizetésére 3,000.000 pengő fordíttassék és pedig oly módon, hogy a szelvények darabonként 6 pengővel váltassanak be, szemben a múltévi 5 pengővel. Javasolni fogja továbbá az igazgatóság, hogy a rendes tartalékalap javadalmazására 820.000 pengő (a múlt évben 400.000 pengő), az értéksökkenési tartalékalap javadalmazására pedig 300.000 pengő (a múlt évben 200.000 pengő) fordíttassék, míg a különböző hivatalnoki segélyalapok 60.000 pengővel javadalmaztassanak (a múlt évben 40.000 pengő).

Egyébként az 1927. évi zárszámadások szembeállítva az 1926. éviéekkel a következő jelentősebb változásokat mutatják:

A betétek és folyószámlakövetelések összege 61,728.943.68 pengővel emelkedett az év folyamán és 190,402.387.49 pengőt ért el, ami a múlt évi 128,673.443.81 pengővel szemben csaknem 50 százalékos emelkedést jelent.

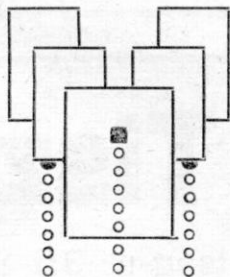
A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület igazgatósága megállapította az 1927. üzletév mérlegét, amely 2,850.127.64 P (tavaly 1,827.215.— P) tisztanyereséggel zárul és elhatározta, hogy a február hó 11-én tartandó 88. rendes közgyűlésének javasolni fogja, hogy ebből a nyereségből 200.000 P (tavaly 160.000 P) a rendes tartalékalapra, 100.000 P (tavaly —.— P) ingatlan-étékcsökkenési tartalékalap létesítésére, 200.000 P (tavaly 160.000 P) az egyesületi nyugdíjalapra, 100.000 P egy tisztviselői segélyalap létesítésére és a tisztviselők külön jutalmazására 100.000 P (tavaly 80.000 P) használtassék fel, osztalékul pedig a tavalyi 10 P-vel szemben 12 P kerüljön kifizetésre, míg 49.000 P (tavaly 40.000 P) új számlára vitessék elő.

Az intézet vidéki szorosabb összeköttetései kielégítő fejlődést mutatnak és a beléjük helyezett várakozásoknak megfelelnek. Ezek a vidéki exponensek összesen mintegy 12 millió pengő alap- és tartaléktőkével rendelkeznek, betét- és folyószámlahitelező álladéuk mintegy 60 millió pengőt, váltótárca álladéuk mintegy 93 millió pengőt, a folyószámla-adósaik álladéka mintegy 18 millió pengőt tesz, amely adatokból is látható, hogy ezek is jelentős tényezői a magyar közgazdaságnak.

Telefon: 215-66.

*Mössmer
József*

vászonnagykereskedő

*Budapest,
IV. ker., (Koronaherceg-utca)
Petőfi Sándor-utca 12. szám.*

Telefon: T. 208-31.

STADLER JÓZSEF

UTÓDA

TOLLNAGYKERESKEDŐ

**BUDAPEST
IV., Károly király-út 10.**

Hunyadi János

világhírű természetes keserűvíz.

Legjelesebb orvosok véleményei szerint kiváló előnyei: **gyors, biztos és enyhe hatás.** Nemcsak egyszerű hashajtó, hanem mint természetes gyógyvíz a gyomor- és bélbetegségek kiváló gyógyszere. Rendes adag: reggelenként éhgyomorra egy ivópohárral.

TULAJDONOS: SAXLEHNER ANDRÁS, BUDAPEST.

SALGÓ-TARJÁNI
RÉSZVÉNY-

KŐSZÉNBÁNYA
TÁRSULAT.

V., Arany János-utca 25.

Bányák:

Nógrád megyében: Salgótarján, Pálfalva, Baglyasalja, Csibaj, Kisterenye, Mátranovák.
Esztergom megyében: Dorog, Tokod, Csolnok, Annavölgy.
Tolna-Baranya megyékben: Nagymányok, Szászvár, Mába,

Szénosztályozás:

Darabos-, (tömör) kocka- és diószén szoba-, takaréktűzhely-, gőzeséplőgép- és gőzekefűtésre. Diószén, rostált aknaszén, aknaszén, rostált daraszén gyári kazánfűtésre, Aprószén körkemencefűtésre. Kovácszén.

Bánvölgyi szénbánya részvénytársaság,

Borsodi szénbányák: Darabos-, dió-, daraszén.

Mésztelep és karbidgyár
Dorog.

Megrendelések

központi irodánkhoz (V., Arany János-utca 25. sz.) intézendők.

Sürgőny cím: Salgóköszén, Budapest.
Telefonszámok: T. 108-58, 254-84, 281-26, 153-32.
Interurban T. 216-67.
Giró-számla a Magyar Nemzeti Banknál.
M. Kír. Postatakarékpénztár-számla 3575.

Társvállalatok:

EGYESÜLT TÉGLA- ÉS CEMENTGYÁR R-T., V., Sas-utca 25. sz. Cement, téglá, tetőcserep, mész.
MAGYAR KERÁMIAI GYÁR R-T., VIII., József-körút 14. szám. Chamotteáru, keramit, téglá.

»VULKÁN« GÉPGYÁR

SÜRGÖNYCÍM:
„VULKANUS“
BUDAPEST.

RT.

SÜRGÖNYCÍM:
„VULKANUS“
BUDAPEST.

Budapest, V., Váczi-út 66.

TELEFON: L. 906-02, L. 906-28.

Készít mindennemű

szerszámgépeket

fém-, fa- és kőmegmunkálásra, a legújabb szerkezetben is elismert precíz kivitelben. Nyers öntvényeket saját vagy idegen minták után; fogaskerekeket géppel idomítva. Elvállal teljes vasúti, gépgyári, bútorgyári és egyéb műhelyi berendezéseket.

Közlőművek (transzmissziók).

Külön osztály mindenfajta precíziós fogaskerekek készítésére, bármely tetszőleges anyagból.

Kovald Fest, Tisztit

Gyár és gyűjtőtelep: Budapest, VII., Szövetség-u. 35-37. sz.

Telefon: József 318-00 és József 315-71.

Gyűjtőtelepek a főváros minden részében

Képviseletek az ország legtöbb városában

» PAX «

**SZÉNSAVAS KÉZI TÜZOLTÓKÉSZÜLÉK
A LEGJOBB**

GYÁRTJA ÉS KAPHATÓ:

**HIRMANN FERENC FÉMÖNTÖDE,
RÉZÁRU-ÉS VAGÓN-FELSZERELÉSI
GYÁRA BUDAPEST, VII. CSÁNYI UCCA 7-9**

TELEFON: JÓZSEF 138-03 és 138-04

Gulmann

ÉS TÁRSA

**RÁKÓCZI-ÚT 16.
ÉS 22. SZÁM.**

Telefon: J. 391 - 90. Táviratcím: Textilgulmann.

GYÁRTMÁNYAI:

munkásruha, munkásfehér-
nemű, munkaruha, kötény,
köpeny, sapka.

KÜLÖN OSZTÁLYOK:

Mértékszerinti ruhaosztály.
Libéria-osztály.
Közszállítási osztály.
Készruha-osztály.
Bakancs- és cipőosztály.

Az ország legrégebb munkásruha-gyára!

Központi iroda: Telefon L. 962—97.

Gyár-iroda: Telefon J. 438—86.

HUNGÁRIA JAQUARD- SZÖVŐGYÁR

R.-T.

Központi iroda és raktár:

BUDAPEST
V., SZENT ISTVÁN-TÉR 10.

Selyemszövőgyár: KISPEST.

Táviratcím: JAQUARD BUDAPEST.

TELEFON: T. 231—57.

Fischer J. Juta-, Textil- és Árú- forgalmi Részvénytársaság

Juta-, len- és zsinégárú-
nagykereskedés, **zsák-
és ponyvagyár.**

Budapest, V., Nádor-utca 31—33.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

BUDAPEST, V., JÓZSEF-TÉR 3.

ALAPÍTTATOTT 1867-BEN ♦ SÜRGÖNYCÍM: HITEL

Alaptőke és tartalékok: 66 millió pengő.

KÖZPONTI TELEFON: 250 66 és 120—99.

Magyar Pamutipar Részvénytársaság UJPEST.

Fonó-, cérnázó-, szövő-, fehérítő-, festő-, appretura- és konfekció-intézet Ujpesten.

Gyárt: szövőfonalat csomagokban (Bündelgarne) nyers, fehérített és festett állapotban, mindennemű a szövéshez alkalmas nyers pamutfonalat (cops) 42. számig, 2, 3, 4-szeres cérnát, bányamécsbelet és kötszervattát.

Gyárt továbbá: legtartósabb munkásöltönyöket, mollinót, kalikót, pamutvásznat, chiffont, inledet, kanavászt, oxfordot, zephirt, ponyvavásznat, higienikus pelenkát, asztalterítőt, szalvétát, zsebkendőt és tarkán szövött cikkeket.

KÖZPONTI IRODA ÉS GYÁRI RAKTAR:
Budapest, V., Arany János-utca 31.

TELEFON: T. 118—03.

KOVACSEVICS MILENKO

POSZTÓ,
BÉLÉSÁRU és SZABÓKELLÉKEK
NAGYBAN és KICSINYBEN

BUDAPEST

IV., Petőfi Sándor-utca 3.
Városház-utca 6.

Réz függönytartók

AZ URÁNIAVAL SZEMBEN

DIÓSY JÁNOS

Budapest, VII., Rákóczi-út 24